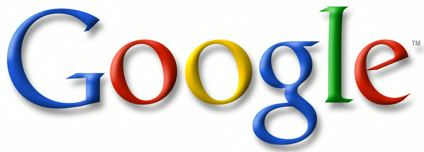
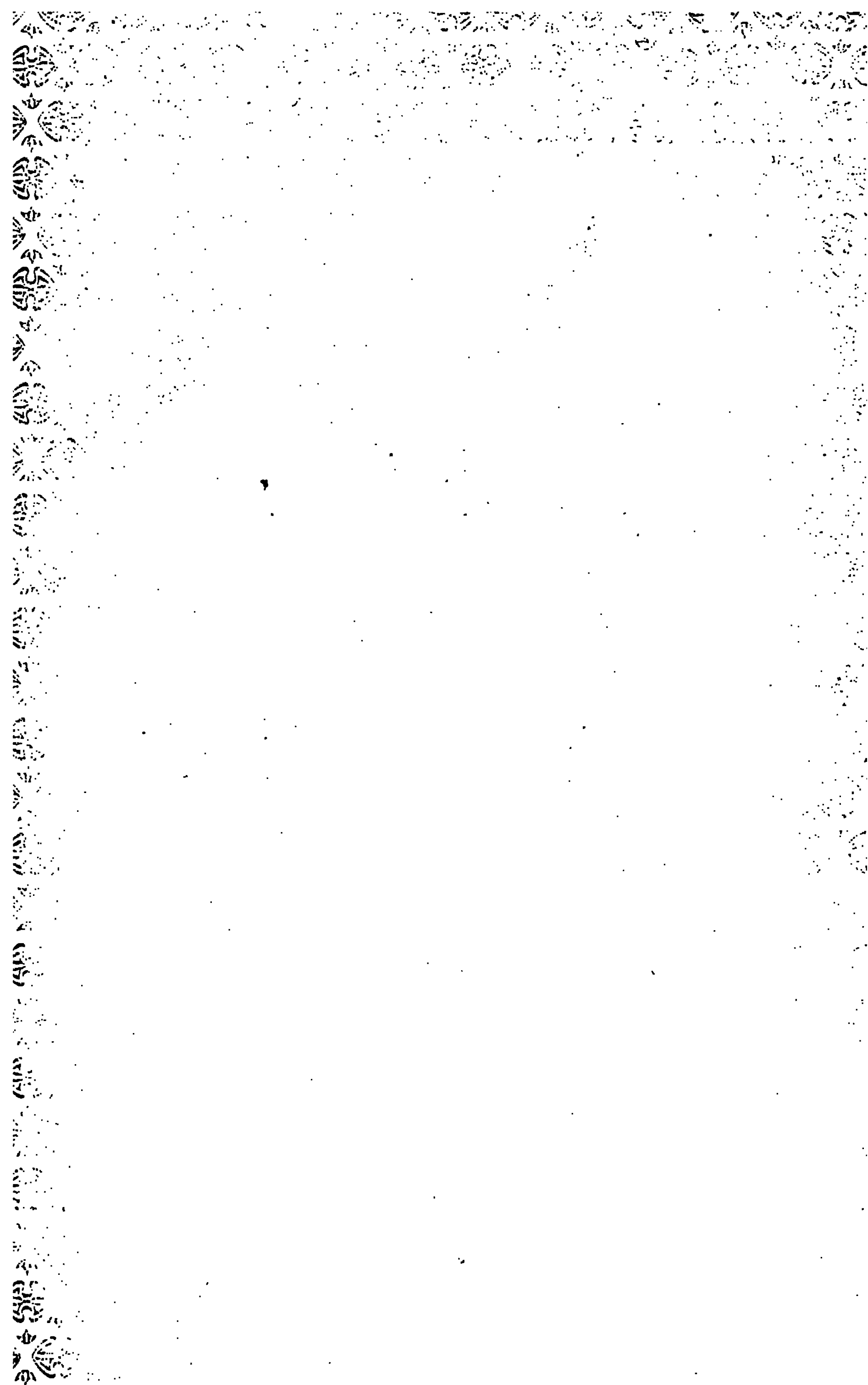

Google









HENRIK IBSENS
SAMLEDE VÆRKER
MINDEUDGAVE



HENRIK IBSEN

i trediveårsalderen

HENRIK IBSEN

SAMLEDE VÆRKER

MINDEUDGAVE

FØRSTE BIND



KRISTIANIA OG KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

CENTRALTRYKKERIET
KRISTIANIA
1906

CATILINA

(1850)

FORORD TIL ANDEN UDGAVE.

Dramaet „Catilina", det arbejde, hvormed jeg betrådte forfatterbanen, er skrevet i vinteren 1848—49, altså i mit enogtyvende år.

Jeg befandt mig dengang i Grimstad, henvist til ved egne kræfter at erhverve det fornødne til livsophold og til undervisning for at kunne gå op til student-eksamen. Tiden var stærkt bevæget. Februarrevolutionen, opstandene i Ungarn og andetsteds, den slesvigske krig, — alt dette greb mægtigt og modnende ind i min udvikling, hvor ufærdig den end længe bagefter vedblev at være. Jeg skrev rungende opmuntringsdigte til Magyarerne om, til fremme for friheden og menneskeheden, at holde ud i den retfærdige kamp mod „tyrannerne"; jeg skrev en lang række sonetter til kong Oskar, nærmest, såvidt jeg husker, indeholdende en opfordring om at sætte alle smålige hensyn tilside og ufortøvet, i spidsen for sin hær, at rykke brødrene til hjælp på Slesvigs yderste grænser. Da jeg nu for tiden, i modsætning til dengang, betviler at mine vingede opråb vilde i nogen væsentlig grad have gavnet Magyarernes eller Skandinavernes sag, så ansér jeg det for heldigt at de forblev indenfor manuskriptets halvprivate område. Afholde mig kunde jeg dog ikke fra ved mere løftede anledninger at udtale mig i en med mine digtninger overensstemmende passioneret retning, hvilket imidlertid ikke, — hverken fra venner eller ikke-venner, — indbragte mig andet end det tvilsomme udbytte, af de første at hilses som anlagt for det ufrivillig morsomme, medens andre fandt det i højeste måde påfaldende at et ungt menneske i min underordnede stilling kunde give sig af med at drøfte ting, som end ikke de selv dristede sig til at have nogen mening om. Jeg skylder sandheden at tilføje at min optræden, i forskjellige forholde, heller ikke berettigede til synderligt håb om at samfundet i mig turde påregne nogen tilvækst af borgerlige dyder, ligesom jeg også ved epigrammer og karrikaturtegninger lagde mig ud med flere, der havde fortjent det bedre af mig, og hvis venskab jeg igrunden satte pris på. Overhovedet,

— medens en stor tid stormede udenfor, befandt jeg mig på krigsfod med det lille samfund, hvor jeg sad indeklemt af livsvilkår og omstændigheder.

Således var stillingen, da jeg under forberedelserne til eksamen gennemgik Sallusts „Catilina" samt Ciceros taler imod sidstnævnte. Jeg slugte disse skrifter, og nogle måneder efter var mit drama færdigt. Som man af min bog vil se, delte jeg ikke dengang de to gamle romerske skribenters opfatning af Catilinas karakter og handlemåde, og jeg er endnu tilbøjelig til at tro at der dog må have været adskilligt stort eller betydeligt ved en mand, med hvem majoriteternes ufortrødne sagfører Cicero ikke fandt det hensigtsmæssigt at give sig ikast, forinden tingene havde taget en sådan vending, at der ikke længere var nogen fare forbunden med angrebet. Erindres bør det også, at der gives få historiske personer, hvis eftermæle har været mere udelukkende i modstandernes vold, end Catilinas.

Mit drama blev skrevet i nattetimerne. Fra min gode og skikkelige, men af sin bedrift helt og holdent optagne principal måtte jeg sågodtsom stjæle mig fritimer til at studere, og fra disse stjålne studietimer stjal jeg igen øjeblikke til at digte. Der blev således ikke synderlig andet end natten at ty til. Jeg tror, at dette er den ubevidste årsag til at næsten hele stykkets handling foregår ved nattetid.

En for omgivelserne så uforståelig kendsgerning, som den, at jeg befattede mig med at skrive skuespil, måtte naturligvis holdes hemmelig; men ganske uden medvidere kan en tyveårig digter ikke godt forblive, og jeg betroede derfor to jævnaldrende venner, hvad der i stilhed beskæftigede mig.

Vi tre knyttede store forventninger til „Catilina" da det var bleven færdigt. Først og fremst skulde det nu renskrives for, under et opdigtet forfatternavn, at indleveres til theatret i Kristiania, og derhos skulde det offentliggøres gennem trykken. Den ene af mine troende og trofaste påtog sig at levere en smuk og tydelig kopi af mit rå urettede udkast, et hverv, hvilket han udførte til den grad samvittighedsfuldt, at han end ikke glemte en eneste af de utallige tankestreger, som jeg i produktionens hede havde anbragt overalt, hvor det rette udtryk ikke i øjeblikket vilde falde mig ind. Den anden af mine venner, hvis navn jeg her nævner, da han ikke mere er blandt de levende, daværende student, senere sagfører, Ole C. Schulerud, rejste til Kristiania med afskriften. Jeg husker endnu et af hans breve, hvori han melder mig at nu var „Catilina" indleveret til theatret; at det snart vilde komme til opførelse, derom kunde der naturligvis ikke være nogen tvil, såsom direktionen

bestod af meget skønsomme mænd; og ligesålidt kunde det betviles at byens samtlige boghandlere med glæde vilde betale et klækkeligt honorar for første oplag; hvad det kom an på, mente han, var kun at udfinde den, der vilde gøre det højeste bud.

Efter en lang og spændende ventetid begyndte imidlertid nogle vanskeligheder at vise sig. Fra theaterdirektionen erholdt min ven stykket tilbagesendt med et særdeles høfligt men ligeså bestemt afslag. Han gik nu med manuskriptet fra boghandler til boghandler; men alle som en udtalte de sig i samme retning som theaterdirektionen. Den højstbydende forlangte så og så meget for at trykke stykket uden honorar.

Alt dette nedslog dog langtfra ikke min vens tro på sejren. Han tilskrev mig tvertimod, at det just var bedst således; jeg skulde selv optræde som forlægger af mit drama; med de fornødne penge vilde han forstrække mig; udbyttet skulde vi dele, imod at han besørgede alt forretningsmæssigt ved sagen — undtagen korrekturlæsning, hvilken han anså for overflødig, da man havde et så smukt og tydeligt manuskript at trykke efter. I et senere brev ytrede han, at han med disse lovende fremtidsudsigter for øje tænkte på at opgive sine studeringer for helt og holdent at kunne hellige sig til udgivelsen af mine værker; to eller tre skuespil om året, mente han at jeg med lethed måtte kunne skrive, og ifølge en anstillet sandsynlighedsberegning havde han udfundet at vi for overskuddet måtte om ikke lang tid kunne foretage den mellem os oftere aftalte eller omtalte rejse gennem Europa og Orienten.

Min rejse indskrænkede sig imidlertid foreløbig til Kristiania. Der indtraf jeg i begyndelsen af våren 1850 og kort iforvejen var „Catilina“ kommen tilsyne i boghandelen. Stykket vakte opsigt og interesse i studenterverdenen; men kritiken dvælede nærmest ved de fejlfulde vers og fandt forøvrigt bogen umoden. En mere anerkjendende dom udtaltes kun fra et enkelt hold; men denne udtalelse kom fra en mand, hvis anerkendelse altid har været mig kær og vægtfuld, og hvem jeg herigjennem bringer min fornyede tak. Solgt blev der nok ikke ret meget af det lille oplag; min ven havde en del af eksemplarerne i sit værge, og jeg erindrer at en aften, da vor huslige fællesforfatning syntes at optårne uoverstigelige vanskeligheder for os, blev denne bunke trykte sager gjort til makulatur og lykkelig afhændet til en høker. I de nærmest påfølgende dage manglede vi ingen af livets første fornødenheder. —

Under mit ophold i hjemmet i afvigte sommer, og navnlig efter min tilbagekomst hertil, trådte de skiftende billeder fra mit forfatterliv klarere og skarpere frem for mig end nogensinde før. Blandt

andet tog jeg også „Catilina“ for mig. Bogens indhold i det enkelte havde jeg næsten glemt; men ved pány at gennemlæse den fandt jeg at den dog rummede en hel del, som jeg endnu kunde vedkende mig, navnlig hvis man ser hen til at den er mit begynderarbejde. Mangt og meget, hvorom min senere digtning har drejet sig, — modsigelsen mellem evne og higen, mellem vilje og mulighed, menneskehedens og individets tragedie og komedie på engang, — kommer allerede her frem i tågede antydninger, og jeg fattede derfor det forsæt, som et slags jubilæumsskrift at foranstalte en ny udgave, et forsæt, hvortil min forlægger med sædvanlig redebonhed gav sin billigelse.

Men det gik naturligvis ikke an uden videre at genoptrykke den gamle originaludgave; thi denne er, som foran påpeget, intet andet end et aftryk af mit ufærdige og urettede koncept eller af det allerførste rå udkast. Ved gennemlæsningen mindedes jeg tydeligt, hvad der oprindelig havde foresvævet mig, og jeg så tillige at formen sågodtsom intetsteds afgav et fyldestgjørende udtryk for, hvad jeg havde villet.

Jeg besluttede derfor at gennemarbeide denne min ungdomsdigtning, således, som jeg tror at jeg allerede dengang vilde kunne have gjort det, såfremt tiden havde stået til min rådighed og omstændighederne havde været mig gunstigere. Ved ideerne, forestillingerne og det heles udviklingsgang har jeg derimod ikke rørt. Bogen er forbleven den oprindelige, kun at den nu fremtræder i en fuldført skikkelse.

Med foranstående for øje, beder jeg, at den må blive modtagen af mine venner i Skandinavien og andetsteds; jeg beder at de vil modtage den som en hilsen fra mig ved afslutningen af et tidsrum. der for mig har været vekselfuldt og rigt på modsætninger. Meget af hvad jeg for femogtyve år siden drømte, er bleven virkeliggjort, om end ikke på den måde eller så snart, som jeg da håbede. Dog tror jeg nu at det var bedst for mig således; jeg ønsker ikke at noget af det mellemliggende skulde have været uprøvet, og ser jeg tilbage på det gennemlevede som på en helhed, da gør jeg det med en tak for alt og en tak til alle.

Dresden i Februar 1875.

HENRIK IBSEN.

PERSONERNE:

LUCIUS CATILINA, en adelig Romer.
AURELIA, hans hustru.
FURIA, en vestalinde.
CURIUS, Catilinas slægtning, en yngling.
MANLIUS, en gammel kriger.
LENTULUS.
COEPARIUS,
GABINIUS, } unge adelige Romere.
STATILIUS,
CETHEGUS,
AMBIORIX,
OLLOVICO, } Allobrogernes udsendinger.
EN OLDING.
PRESTINDER og *TJENERE* i Vestas tempel.
GLADIATORER og *KRIGERE.*
ALLOBROGERNES LEDSAGERE.
SULLAS GENFÆRD.

(Første og anden akt foregår ved og i Rom, tredje akt i Etrurien).

FØRSTE AKT.

(Ved den flaminske landevej udenfor Rom. En træbevokset bakke ved vejen.
I baggrunden fremrager stadens højder og mure.
Det er aften.)

(*Catilina* står oppe på bakken mellem buskerne, lænet til en træstamme.)

CATILINA. Jeg må! Jeg må; så byder mig en stemme
i sjælens dyb, — og jeg vil følge den.
Kraft ejer jeg, og mod til noget bedre,
til noget højere, end dette liv.
En række kun af tøjlesløse glæder — !
Nej, nej; de fyldestgør ej hjertets trang.
Jeg sværmer vildt! Kun glemsel er min higen.
Det er forbi! Mit liv har intet mål. (Efter et ophold.)
Hvad blev der vel af mine ungdomsdrømme?
Som lette sommerskyer de forsvandt.
Kun nag og skuffelse de lod tilbage; —
hvert modigt håb har skæbnen røvet mig. (slaar sig for panden.)
Foragt dig selv! Foragt dig, Catilina!
Du føler ædle kræfter i dit sind; —
og hvad er målet for din hele stræben?
Kun mættelse for sanseligt begær. (roligere.)
Dog, stundom end, som nu i denne time,
en lønlig længsel ulmer i mit bryst.
Ah, når jeg ser mod staden hist, det stolte,
det rige Roma, — og den uselhed
og det fordærv, hvortil det længst er sunket,
fremtræder klart som solen for mit syn, —
da råber højt en stemme i mit indre:
vågn, Catilina; — vågn, og vord en mand! (afbrydende.)

Ak, det er gøgleværk og nattens drømme,
og ensomhedens aandefostre kun.
Ved mindste lyd fra virklighedens rige
de flygter ned i sjælens stumme dyb.

(Allobrogernes udsendinger, *Ambiorix* og *Ollovico*, med sine *ledsagere* kommer nedover landeveien uden at bemærke Catilina.

AMBIORIX. Se hist vor rejses mål! Se Romas mure!
Mod himlen staar det høie kapitol.
OLLOVICO. Det Roma er? Italiens herskerinde,
og snart Germaniens, — Galliens og måské.
AMBIORIX. Desværre, ja; — så tør det engang vorde;
og skånselløst er Romas herredom;
den undertvungne tynger det til jorden.
Nu får vi se, hvad lod vort folk kan vente;
om her er værn mod krænkelserne hjemme,
og fred og ret for Allobrogers land.
OLLOVICO. Det vil os skænkes.
AMBIORIX. Lad os haabe så;
thi endnu ved vi ingenting med visshed.
OLLOVICO. Du frygter, synes det?
AMBIORIX. Med skellig grund.
Nidkær var Roma stedse for sin magt.
Og kom ihug, at dette stolte rige
af høvdinger ej styres, som hos os.
Derhjemme råder vismand eller kriger, —
i kløgt den ypperste, i strid den største;
ham kårer vi til fører for vor stamme,
til dommer og til hersker for vort folk.
Men her —
CATILINA (råber ned til dem.) — her raader vold og egennytte; —
ved list og rænker blir man hersker her!
OLLOVICO. O, ve os, brødre, — han har os beluret.
AMBIORIX (til Catilina.) Er saa den ædelbårne romers skik?
Et kvindeværk er det i vore dale.
CATILINA (stiger ned på vejen.) Frygt ikke; — speiden er ei min bedrift;
tilfældig kun jeg hørte eders tale. —
Fra Allobrogerlandet kommer I?
I Roma tror I retfærd er at finde?
Vend om! Drag hjem! Her råder tyranni
og uretfærd langt mer end nogensinde.
En republik af navnet er det vel;
og dog, hver borger er en bunden slave,

forgældet, og afhængig som en træl
af et senat — tilfals for gunst og gave.
Forsvunden er den fordums samfunds-ånd,
det frisind, Roma havde før i eje; —
liv, sikkerhed, er af senatets hånd
en nåde, som med guld man må opveje.
Her gælder magtsprog, ej retfærdighed;
den ædle står af vælden overskygget —

AMBIORIX. Men sig, — hvo er da du, der bryder ned
den grund, hvorpå vort hele håb er bygget?

CATILINA. En mand, der føler varmt for friheds sag;
en fiende af uretfærdigt vælde;
en ven af hver en undertrykt, hver svag, —
med lyst og mod den mægtige at fælde.

AMBIORIX. Det stolte romerfolk —? Ah, Romer, svar; —
du sikkert vil os fremmede bedrage.
Er det ej mere, hvad det fordum var:
tyranners skræk, beskytter for den svage?

CATILINA (peger mod staden og siger:) Se, Allobroger, — hist paa højden truer,
med herskertrods, det store kapitol.
Se, hvor i rødlig aftenglans det luer
ved sidste blinket ifra vestens sol. —
Så flammer også Romas aftenrøde;
dets frihed hylles ind i trældoms nat. —
Dog, på dets himmel snart en sol skal gløde;
og for dens straaler svinder mulmet brat. (han går.)

(En søjlegang i Rom.)

(*Lentulus, Statilius, Coeparius* og *Cethegus* kommer ind i ivrig samtale.)

COEPARIUS. Ja, du har ret; det vorder stedse værre.
Hvad enden bliver, véd jeg ikke selv.

CETHEGUS. Ej, aldrig falder det mig ind at tænke
på enden. Øjeblikket nyder jeg.
Hver glædens skål jeg stikker ud — og lader
det hele gå sin egen skæve gang.

LENTULUS. Vel den, der kan. Det mig forundtes ikke
så ligegyldigt at imødese
den dag, da intet mer vi har tilovers,
og ingen fordring fyldestgøres kan.

STATILIUS. Og aldrig glimt af udsigt til det bedre!
Dog, det er sandt: en levevis som vor —
CETHEGUS. O, ti med sligt!
LENTULUS. Mit sidste arvestykke
blev denne morgen mig for gæld berøvet.
CETHEGUS. Nu væk med sorg og klager! Følg mig, venner!
I lystigt drikkelag vi drukner dem!
COEPARIUS. Ja, ja; det vil vi! Kom, I glade brødre!
LENTULUS. Vendt lidt; hist ser jeg gamle Manlius; —
jeg tænker han, som vanligt, søger os.
MANLIUS (træder heftigt ind.) Forbandet være disse lumpne hunde!
Retfærdighed de kender ikke mer.
LENTULUS. Hvad er påfærde? Hvorfor så forbitret?
STATILIUS. Har ågerkarle plaget ogsaa dig?
MANLIUS. Hel andet. Hør! Som I vel alle véd,
har jeg med hæder tjent i Sullas hær.
Et stykke agerland blev min belønning.
Da krigen var til ende leved jeg
af dette gods; til nød det mig ernæred.
Nu er det taget fra mig! Som det heder —
skal statens ejendomme drages ind,
til ligelig fordeling på enhver.
Det er et røveri, og intet andet!
Kun egen griskhed søger de at mætte.
COEPARIUS. Så skalter de med vore rettigheder!
De mægtige tør øve, hvad de vil.
CETHEGUS (muntert.) Slemt nok for Manlius! Dog, værre slag
har rammet mig, som nu jeg skal fortælle.
Tænk eder kun, — min smukke elskerinde,
min Livia, har troløst mig forladt,
just nu, da alt, hvad end mig var tilovers,
for hendes skyld jeg havde ødslet bort.
STATILIUS. Din overdåd tilskrives må dit uheld.
CETHEGUS. Tilskriv det, hvad du vil; jeg giver ej
på mine ønsker slip; dem vil jeg stille
tilfreds så længe, som jeg formår.
MANLIUS. Og jeg, der tappert kæmpet for den hæder,
den magt, hvormed de stolte praler nu!
Jeg skal —! Ah, var den gamle kække skare
af mine våbenfæller endnu her!
Men, nej; den største delen er jo død;
og resten lever spredt i alle lande. —

O, hvad er I, den unge slægt, mod hine?
For magten bøjer I jer dybt i støvet;
I har ej mod at bryde eders lænker;
I bærer tålsomt dette trælleliv!
LENTULUS. Ved guderne, — skønt krænkende han taler,
er sandhed dog i hvad han sagde der.
CETHEGUS. O, ja; ja vel; — ret må vi give ham.
Men hvordan gribe fat? Se, det er tingen.
LENTULUS. Ja, sandhed er det. Altfor længe tålte
vi undertrykkelsen. Nu er det tid
at kaste af de bånd, som uretfærd
og herskesyge rundt om os har flettet.
STATILIUS. Ah, jeg forstår dig, Lentulus! Dog se,
til sligt behøver vi en kraftig leder —
med mod og indsigt nok. Hvor findes han?
LENTULUS. Jeg kjender en der mægter os at lede.
MANLIUS. Du mener Catilina?
LENTULUS. Netop ham.
CETHEGUS. Ja, Catilina; han var kanské manden.
MÀNLIUS. Jeg kender ham. Jeg var hans faders ven,
med hvem i mangt et slag jeg fægted sammen.
Hans lille søn fik følge ham i krigen.
I hin tid alt var drengen vild, ustyrlig;
dog, sjeldne gaver var hos ham at spore; —
hans sind var højt, hans mod urokkeligt.
LENTULUS. Jeg tror at finde ham ret beredvillig.
Iaftes mødte jeg ham dybt forstemt.
Han ruger over hemmelige anslag; —
et dristigt mål han havde længst i sigte.
STATILIUS. Ja, konsulatet har han længe søgt.
LENTULUS. Det vil ej lykkes ham; thi voldsomt har
hans fiender imod ham talt og tordnet; —
han var tilstede selv, og rasende
forlod han rådet — pønsende på hævn.
STATILIUS. Da går han sikkert på vort forslag ind.
LENTULUS. Jeg håber det. Dog først vi planen må
i enrum veje. Tiden er os gunstig. (de går.)

(I Vesta-templet i Rom. På et alter i baggrunden brænder en lampe med den hellige ild.)

(*Catilina*, fulgt af *Curius*, kommer listende ind mellem søjlerne.)

CURIUS. Hvad, Catilina, — hid du fører mig?
I Vestas tempel!
CATILINA (leende.) Nu ja; som du ser!
CURIUS. I guder, — hvilket letsind! End idag
har Cicero i rådet tordnet mod dig;
og dog du kan —
CATILINA. O, lad det være glemt!
CURIUS. Du er i fare, og forglemmer den —
ved blindt at styrte dig ind i en anden.
CATILINA (muntert.) Forandring er min lyst. Jeg aldrig ejed
en vestalindes elskov, — den forbudne; —
thi kom jeg hid at friste lykkens gunst.
CURIUS. Hvad siger du? Umuligt! Det er spøg!
CATILINA. En spøg? Ja visst, — som hver min kærlighed; —
men alvor er dog, hvad jeg nys dig sagde.
Ved sidste skuespil jeg så på torvet
prestinderne i stort og festligt optog.
Tilfældigvis paa en af dem jeg sænked
et øiekast, — og med et flygtigt blik
hun mødte mit. Det trængte gennem sjælen.
Ah, dette udtryk i det sorte øje
jeg aldrig så hos nogen kvinde før.
CURIUS. Det vil jeg tro. Men sig, — hvad fulgte siden?
CATILINA. I templet har jeg vidst at slippe ind,
har flere gange sét og talt med hende.
O, hvilken forskel mellem denne kvinde
og min Aurelia.
CURIUS. Du elsker begge
på engang? Nej, — det kan jeg ej forstå.
CATILINA. Besynderligt. Jeg fatter det ej selv.
Og dog — jeg elsker begge, som du siger.
Men hvor forskellig er ej denne elskov!
Aurelia er øm og stemmer tidt
med blide ord mit sind til ro og mildhed; —
hos Furia —. Gå, gå; der kommer nogen.
(de skjuler sig mellem søilerne.)
FURIA (kommer ind fra den anden side.) Forhadte haller, — vidner til min smerte,
hjem for den kval, hvortil jeg er fordømt!

Hvert herligt håb, hver tanke, som jeg nærte,
er slukt i dette hjerte, — gennemstrømt
af febergysen snart og snart af gløden,
mer hed og brændende end flammen der. —
Ah, hvilken skæbne! Og hvad var vel brøden,
som fængsled mig til dette tempel her, —
som røved mig enhver min ungdomsglæde, —
i livets varme vår hver skyldfri lyst?
Dog ingen tåre skal mit øje væde;
kun hævn og had beliver dette bryst.

CATILINA (træder frem.) Og heller ej for mig en anden lue —
en mere blid — du nærer, Furia?

FURIA. I guder; Du, forvovne, her igen?
Du frygter ej —?

CATILINA. Jeg kender ikke frygt.
Det stedse var min lyst at trodse faren.

FURIA. O, herligt; herligt! Så er og min lyst; —
og dette tempel hader jeg desmere,
fordi jeg lever her i stadig tryghed,
og ingen fare bag dets mure bor.
O, denne tomme handlingsløse færden,
et liv, så mat, som lampens sidste blus —!
Hvor trang en tumleplads for al min fylde
af vide formål og af hede ønsker!
At knuges sammen mellem disse vægge; —
her stivner livet; håbet slukkes ud;
her sniger dagen døsig sig til ende,
og ingen tanke rettes mod en dåd.

CATILINA. Ah, Furia, hvor selsom er din tale;
Den er som genlyd fra min egen barm, —
som om med flammeskrift du vilde male
enhver min higen, svulmende og varm,
Så knuger naget også dette hjerte;
som dit — af hadet, hærdes det til stål;
som dig, mig røvedes hvert håb, jeg nærte;
mit levnet er — som dit — foruden mål.
Og dog jeg gemmer taus min kval, mit savn;
og ingen aner, hvad der gløder i mig.
De håner og foragter mig, — de usle;
de fatter ej, hvor høit mit hjerte slår
for ret og frihed, og for alt, hvad ædelt
bevæged sig i nogen Romers sind.

FURIA. Jeg vidste det! Din sjæl, og ingen anden,
er skabt for mig, — så råber lydt en røst,
som aldrig fejler og som ej bedrager.
Så kom! O, kom — og lad os følge røsten!
CATILINA. Hvad mener du, min skønne sværmerinde?
FURIA. Kom, — lad os flygte langt fra dette sted;
et nyskabt fædreland vi vil os finde.
Her kues åndens stolthed og dens flugt;
her slukker lavhed hver en herlig funke
før den til flammers leg får blusse frem.
Kom, lad os flygte; — se, for frihedssindet
er hele jordens kreds et fædrehjem!
CATILINA. O, mægtigt tryllende du drager mig —
FURIA. Så lad os nytte dette øieblik!
Højt over fjelde; vidt bag havets flade, —
langt, langt fra Roma stanser først vor flugt.
Dig følger sikkert tusind venners skare;
i fjerne lande fæster vi vort bo;
der hersker vi: der skal sig åbenbare,
at intet hjerte slog som disse to!
CATILINA. O, skønt! — Men flygte? Hvorfor skal vi flygte?
Se, her kan ogsaa frihedsflammen næres;
her findes og en mark for dåd og handling,
så stor, som selv din sjæl begærer den.
FURIA. Her, siger du? Her, i det usle Roma,
hvori kun slavesind og voldsmagt findes?
Ah, Lucius, er ogsaa du blandt dem,
som uden rødme Romas fortid mindes?
Hvo råded fordum her? Hvo råder nu?
Dengang en helteflok, — og nu en skare
af trælles trælle —
CATILINA. Spot mig ogsaa du; —
men vid, — for Romas frihed at bevare,
for end engang at se dets sunkne glans,
med glæde jeg, som Curtius, mig styrted,
i svælget ned —
FURIA. Dig tror jeg; dig alene;
dit øje brænder; du har sandhed talt.
Dog, gå; thi snart prestinderne kan ventes;
på denne tid de pleier samles her.
CATILINA. Jeg går; dog kun for atter dig at møde.

En tryllekraft mig fængsler til din side; —
så stolt en kvinde så jeg aldrig før.
FURIA (med et vildt smil.) Da lov mig e t; og sværg, at du vil holde,
hvad du mig lover. Vil du, Lucius?
CATILINA. Alt vil jeg, hvad min Furia forlanger;
byd over mig, og sig, hvad jeg skal love.
FURIA. Så hør. Skønt her jeg som en fange lever,
jeg véd, i Roma færdes der en mand,
hvem jeg har svoret fiendskab til døden —
og had bag gravens sorte skygger selv.
CATILINA. Og så —?
FURIA. Så sværg, — min fiende skal vorde
til døden din. Vil du, min Lucius?
CATILINA. Det sværger jeg ved alle store guder!
Det være svoret ved min faders navn
og ved min moders minde —! Furia, —
hvad fattes dig? Dit øje flammer vildt, —
og marmorhvid, som ligets, er din kind.
FURIA. Jeg véd det ikke selv. — En ildflod strømmer
igennem mig. Sværg! Sværg din ed tilende!
CATILINA. Udøs, I vældige, på denne isse
al eders harm, og lad jer vredes lyn
mig sønderknuse, hvis min ed jeg bryder:
en dæmon lig jeg skal forfølge ham!
FURIA. Alt nok; jeg tror dig. Ah, min barm det letted.
I dine hænder hviler nu min hævn.
CATILINA. Udføres skal den. Dog, nu sig mig blot, —
hvo er din fiende? Hvad var hans brøde?
FURIA. Ved Tibers bredder, langt fra stadens larm,
min vugge stod; der var mit stille hjem.
En elsket søster leved der med mig,
til vestalinde kåret alt som barn. —
da kom en niding til vor fjerne egn; —
han så den unge vordende prestinde —
CATILINA (overrasket). Prestinde? Sig mig —! Tal —!
FURIA. Han skænded hende.
Hun søgte sig en grav i Tiber-strømmen.
CATILINA (urolig). Du kender ham?
FURIA. Jeg så ham ingensinde.
Alt var forbi, da sorgens bud mig bragtes.
Nu kender jeg hans navn.
CATILINA. Så nævn det da!

FURIA. Det navn har ry. Han heder Catilina,
CATILINA (farer tilbage). Hvad siger du? O, rædsel! Furia —!
FURIA. Kom til dig selv! Hvad fattes dig? — Du blegner.
Min Lucius, — er denne mand din ven?
CATILINA. Min ven? Nej, Furia, — nu ikke mere,
Jeg har forbandet, — svoret evigt had —
mig selv.
FURIA. Dig selv! Du — du er Catilina!
CATILINA. Jeg er det.
FURIA. Du min Silvia vanæred?
Ah, så har Nemesis jo hørt mit råb; —
selv har du hævnen nedkaldt på dit hoved!
Ve over dig, du voldsmand, — ve!
CATILINA. Hvor blankt
dit øje stirrer på mig! Silvias skygge
du tykkes lig i lampens matte skin!
(han iler ud; lampen med den hellige ild slukner).
FURIA (efter et ophold). Ja, nu forstår jeg det. Fra mine blikke
er sløret faldet, — og jeg ser i natten.
Had var det, som, da første gang jeg skued
på torvet ham, sig sænked i mit bryst. —
En selsom følelse; en blodrød flamme!
O, han skal føle, hvad et had som mit,
et evigt gærende, et aldrig mættet,
kan ruge ud til hævn og til fordærv!
EN VESTALINDE (træder ind). Gå, Furia; din vagt er nu til ende;
thi kom jeg hid —. Dog hellige gudinde, —
hvad ser jeg! Ve dig; ve dig! Flammen slukt!
FURIA (forvildet). Slukt, siger du? Så vildt den aldrig brændte; —
den slukkes ej.
VESTALINDEN. I magter, — hvad er dette?
FURIA. Nej, hadets ildhav slukkes ej så let!
Se, kærligheden blaffer op — og dør
i næste stund; men hadet —
VESTALINDEN. Alle guder, —
det er jo vanvid!
(råber ud).
Kom! Til hjælp; til hjælp!
(*Vestalinder* og *Tempeltjenere* iler ind).
NOGLE. Hvad er påfærde?
ANDRE. Vestaflammen slukket!
FURIA. Men hadets brænder; hævnens blusser højt!

VESTALINDERNE. Bort, bort med hende; bort til dom og straf!
(de fører hende ud imellem sig)

CURIUS (træder frem.) Til fængslet føres hun. Derfra til døden. —
Nej, nej, ved guderne, det må ej ske!
Skal hun, den stolteste af alle kvinder,
i skændsel ende, levende begravet? —
O, aldrig følte jeg mig slig tilmode.
Er dette kærlighed? Ja, sådan er det. —
Ved mig hun frelses skal! — Men Catilina?
Med had og hævn hun vil forfølge ham.
Har han af avindsmænd ej nok tilforn?
Tør endnu jeg hans fienders antal øge?
Han var imod mig som en ældre broder;
mig byder taksomhed at skærme ham. —
Men kærligheden? Ah, hvad byder den?
Og skulde han, den kække Catilina.
vel skælve for en kvindes anslag? Nej; —
til redningsværk endnu i denne stund!
Vent, Furia; — jeg drager dig af graven
til livet, — gjaldt det end mit eget liv!
(han går hurtigt bort.)

(En sal i Catilinas hus.)

CATILINA (kommer heftig og urolig ind.) „Ah, så har Nemesis jo hørt [mit råb;
selv har du hævnen nedkaldt på dit hoved."
Så lød det jo fra sværmerindens læber.
Forunderligt! Måske det var et vink, —
et varsel om, hvad tiden bringer med sig.
Så har jeg da med ed mig viet ind
til blodig hævner af min egen brøde.
Ah, Furia, — mig tykkes end, jeg ser
dit flammeblik, vildt som en dødsgudindes!
Hult ringer dine ord for mine øren; —
og alle dage skal jeg eden mindes.
(Under det følgende træder *AURELIA* ind og nærmer sig ham uden at bemærkes.)

CATILINA. Dog, det er tåbeligt at tænke mer
på denne galskab; — andet er det ikke.
Ad bedre veje kan min grublen gå;
et større formål bydes mine kræfter.
Al tidens uro maner med sit krav;
mod den jeg må enhver min tanke vende;
håb, tvil mig tumler som et stormfuldt hav —

AURELIA (griber hans hånd.) Tør din Aurelia ej grunden kende?
Tør hun ej vide, hvad der i dit bryst
bevæger sig og kæmper vildt derinde?
Tør hun ej yde dig en hustrus trøst
og bringe pandens mulm til at forsvinde?
CATILINA (mildt.) O, min Aurelia, — hvor god og øm —.
Dog, hvorfor skal jeg livet dig forbitre?
Hvi skal med dig jeg dele mine sorger?
For min skyld har du døjet smerte nok.
Herefterdags jeg på min egen isse
vil bære, hvad mig skæbnen fiendsk beskar, —
al den forbandelse, der ligger i
foreningen af stærke sjælekræfter,
af varme længsler mod et dådrigt liv,
med usle kår, der kuer åndens stræben. —
Skal også du, i lange dybe drag,
min skæbnes bitre skål til bunden tømme?
AURELIA. En kærlig trøst er stedse kvindens sag,
kan hun end ej, som du, om storhed drømme.
Når manden kæmper for sin stolte drøm,
og al hans løn er skuffelse og kummer, —
da lyder hendes tale blid og øm,
og dysser ind ham i en kvægsom slummer;
da fatter han at og det stille liv
har glæder, som den vilde tummel savner.
CATILINA. Ja, du har ret; jeg føler det så vel.
Og dog, jeg kan mig ej fra larmen rive.
En evig uro gærer i min barm; —
kun livets tummel mægter den at stille.
AURELIA. Er din Aurelia dig ikke nok, —
formår hun ej din sjæl tilfreds at stille, —
så åbn dog hjertet for et venligt ord,
en kærlig trøst ifra din hustrus læber,
Kan hun ej mætte denne hede trang,
kan hun ej følge dine tankers flyven, —
vid: hun formår at dele hver din sorg,
har kraft og mod at lette dine byrder.
CATILINA. Så hør da, min Aurelia, hvad der
i disse dage mig så dybt forstemte.
Du véd, jeg længst har konsulatet søgt —
foruden held. Du kender jo det hele;

hvordan, for stemmer at erhverve mig,
jeg har forødt —
AURELIA. O, ti min Catilina;
det smerter mig —
CATILINA. Du laster og min færd?
Hvad bedre middel havde jeg at vælge? —
Til ingen nytte spildte jeg mit eje;
kun spot og skændsel blev min hele vinding.
Nys i senatet har min avindsmand,
den træske Cicero mig trådt i støvet.
Hans tale var en skildring af mit liv,
så skrigende, at selv jeg måtte gyse.
I hvert et blik jeg læste skræk og gru;
med afsky nævnes navnet Catilina;
til efterslægten vil det bringes, som
et billed på en fæl og rædsom blanding
af tøjlesløshed og af uselhed,
af hån og trods mod alt, hvad der er ædelt. —
Og ingen dåd får rense dette navn
og slå til jorden, hvad man fult har løjet!
Enhver vil tro, hvad rygtet har fortalt —
AURELIA. Men jeg, min husbond, tror ej slige rygter.
Lad hele verden end fordømme dig;
lad dem kun skændsel på dit hoved dynge; —
jeg véd, du gemmer inderst i dit sind
en spire, som kan sætte blomst og frugt.
Dog, her formår den ej at bryde frem;
og giftigt ukrudt vil den snarlig kvæle.
Lad os forlade dette lastens hjem; —
hvad binder dig? Hvi skal vi her vel dvæle?
CATILINA. Jeg skulde rømme marken, — drage bort?
Jeg skulde slippe mine største tanker?
Den druknende — endskønt foruden håb —
sig klynger fast dog til de knuste planker;
og sluges vraget af den våde grav,
og er det sidste skimt af redning svunden, —
den sidste planke han med sidste kraft
omklamrer, synkende med den til bunden.
AURELIA. Men hvis en gæstmild kyst tilsmiler ham
med grønne lunde langsmed havets vove,
da vågner håbet atter i hans barm, —
han stræber did, imod de lyse skove.

Der er det skønt; der hersker stille fred;
der triller bølgen lydløst imod stranden;
der lægger han de trætte lemmer ned,
og kølig aftenvind omvifter panden; —
den jager bort hver sorgens mørke sky:
en trøstig ro blir i hans sind tilbage; —
der dvæler han og finder kvægsomt ly
og glemsel for de svundne tunge dage.
Den fjerne genlyd kun af verdens larm
formår at trænge til hans lune bolig.
Den bryder ikke freden i hans barm; —
den gør hans sjæl end mere glad og rolig;
den minder ham om den forsvundne tid,
med knuste formål og med vilde glæder;
han finder dobbelt skønt det stille liv —
og bytter ej med nogen Romers hæder.

CATILINA. Du taler sandhed; og i denne stund
jeg kunde følge dig fra strid og tummel.
Men kan du nævne mig så dulgt et sted,
at vi kan leve der i ly og stilhed?

AURELIA (glad.) Du vil, min Catilina! Hvilken fryd, —
o, mere rig, end dette bryst kan rumme!
Så lad det ske! Endnu i denne nat
afsted vi drager —

CATILINA. Hvorhen skal vi drage?
Nævn mig den plet, hvor hjemligt jeg tør lægge
til ro mit hoved!

AURELIA. Kan du saadan tale?
Har du forglemt vort lille landsted, hvor
min barndom svandt, og hvor vi siden glade,
i elskovs første lykkelige tid,
har levet mange muntre sommerdage?
Hvor var vel græsset mere grønt end der?
Hvor større kølighed i skovens skygge?
Den hvide villa mellem mørke trær
fremtitter vinkende til rolig hygge.
Did flygter vi og vier ind vort liv
til landlig syssel og til fredsom glæde: —
der skal opmuntre dig en kærlig viv;
med kys hun skal enhver din kummer sprede. (smilende.)
Og når, med markens blomster i din favn,
du træder ind til mig — din herskerinde, —

da råber jeg min blomsterfyrstes navn
og binder laurbærkransen om hans tinde! —
Men hvorfor blegner du? Du knuger vildt
min hånd, — og selsomt flammer dine blikke —

CATILINA. Ve mig. Aurelia: din fryd er spildt; —
didhen at føre dig formår jeg ikke.
Det kan jeg aldrig mer!

AURELIA. Du skrækker mig!
Dog, ikke sandt, — du spøger, Catilina?

CATILINA. Jeg spøge! O, hvis blot det var en spøg!
Men hvert dit ord lig hævnens hvasse pile,
igennemborer dette pinte bryst,
som skæbnen aldrig vil forunde hvile.

AURELIA. I guder; tal! Hvad mener du?

CATILINA. Se her!
Her er dit landsted, — her er din fremtids glæde!
(han trækker en pung med guldpenge frem og kaster den på bordet.)

AURELIA. O, du har solgt —?

CATILINA. Alt solgte jeg idag; —
og i hvad hensigt? Ah, for at bestikke —

AURELIA. Tal ikke mere! Lad os ikke tænke
på denne sag; det volder jo kun sorg.

CATILINA. Mig knuser tifold mere dit stille tålmod,
end selv et smerteskrig ifra din læbe,
(En *gammel soldat* kommer ind og nærmer sig Catilina.)

SOLDATEN. Tilgiv mig, herre, at jeg træder ind
så sent på dagen, umeldt, i din bolig.
vær ikke vred —

CATILINA. Hvad er dit ærend her?

SOLDATEN. Mit ærend er en ydmyg bøn. Du sikkert
vil høre den. Jeg er en fattig mand,
som ofret har min kraft for Romas hæder.
Nu er jeg svækket, kan ej tjene længer,
og mine vaaben hænger rustne hjemme,
Min alders håb stod til min søn. Han har
med sine hænders arbejd mig ernæret.
Ak, — for en gæld han sidder fængslet nu.
Og ingen redning —. Hjælp mig; hjælp mig, herre! (knælende.)
En liden skærv! Jeg vandret har fra hus
til hus; men hver en dør forlængst var lukket.
Jeg véd ej udvej mer —

CATILINA. Det ligner dem!

Se her et billed på de manges nød.
Så lønner man den tapre gamle skare.
Ej findes taksomhed i Roma længer!
Der var en tid, da jeg i billig harm
gad straffe dem med sværd og røde flammer;
men bløde ord har lydt til mig for nylig;
mit sind er barnemildt; jeg vil ej straffe; —
at lindre sorgen er jo og en gerning. —
Der, gamle kriger; — klar med det din gæld.

(han rækker ham pungen med guldpengene.)

SOLDATEN (rejser sig.) O, gode herre, — tør jeg tro dit ord?

CATILINA. Ja; skynd dig, gubbe; løs din alders håb.

(Soldaten går hurtig bort.)

CATILINA. En bedre brug, — ej sandt, Aurelia? —
end til bestikkelser og stemmekøb.
Vel er det skønt at knuse voldsmænds magt;
men stille trøst har også sin belønning.

AURELIA (kaster sig i hans arme.) O, rig og ædel er endnu din sjæl.
Nu kender jeg igen min Catilina!

(Et underjordisk gravkammer med en nylig igenmuret åbning højt oppe på bagvæggen. En lampe brænder mat.)

(*Furia*, iført lange sorte klæder, står i en lyttende stilling nede i gravkamret.)

FURIA. Det drøner hult. Det tordner visst deroppe.
Det lyder til mig helt herned i graven.
Men graven selv, den er så stille — stille!
Er jeg til døsig ro da evig dømt?
Skal end ej her ad sammenslyngte veje
jeg vandre frem som stedse var min lyst? (efter et ophold.)
Det var et selsomt liv; — en selsom skæbne.
Lig stjerneskuddet alting kom — og svandt.
Han mødte mig. En lønlig trolddomsmagt,
en indre samklang drog os mod hinanden.
Jeg var hans hævngudinde, — han mit offer; —
men straffen fulgte hævnerinden brat. (atter ophold.)
Nu er det lyst deroppe. — Fjernes jeg
nedad — umærkeligt — fra lysets bolig?
Ah, vel mig, hvis så er, — hvis denne dvælen
i gravens skød igrunden er en flugt
på lynets vinger ned mod mørkets lande, —
hvis alt jeg nærmer mig den brede Styks!

Der vælter bølgen blytungt imod bredden;
der sysler Charon lydløs i sin båd.
Snart er jeg der; Der vil jeg taus mig sætte
ved færgestedet, — spørge hver en ånd,
hver flygtig skygge, som fra livets rige
let-skridende sig nærmer dødens flod, —
vil spørge ham, hvorledes Catilina
vel færdes blandt de levende deroppe, —
vil spørge, hvordan han har holdt sin ed.
Jeg lyse vil med blålig svovelfakkel
hver dødning ind i øjets brustne dyb, —
se efter om det ej er Catilina.
Og når han kommer, vil jeg følge ham; —
da gør vi begge overfarten sammen,
betræde begge Plutons stille sal.
Jeg og som skygge følge skal hans skygge: —
hvor Catilina er, må Furia være! (efter et ophold, mattere.)
Ah, luften blir så lummer og så kvalm, —
og åndedrættet stedse mere tungt. —
Så nærmer jeg mig da de sorte sumpe,
hvor underverdnens floder strømmer trægt —

(hun lytter; der høres en dump larm.)

Et sagte drøn? Som åreslag det lyder.
Det er de dødes færgemand, der kommer
at hente mig. Nej, her — her vil jeg vente!

(Stenene i den nylig tilmurede åbning brydes fra hverandre. *Curius* kommer tilsyne udenfor; han vinker til hende.)

FURIA. Vær hilset Charon! Er du alt beredt
at føre mig som gæst til dødens haller?
Her vil jeg vente!
CURIUS (hviskende.) Ti; — Jeg frelser dig!

ANDEN AKT.

(En sal i Catilinas hus, med åben søjlegang i baggrunden. En lampe oplyser salen.)

(*Catilina* går op og ned ad gulvet. *Lentulus* og *Cethegus* er hos ham.)

CATILINA. Nej nej! Jeg siger, I forstår ej selv,
hvad I forlanger af mig. Skulde jeg
forræderisk en borgerkrig begynde, —
med Romer-blod besmitte mine hænder?
Jeg gør det aldrig! Lad kun hele staden
fordømme mig —

LENTULUS. Du vil ej, Catilina?

CATILINA. Jeg vil ej.

CETHEGUS. Sig mig, — har du intet her
at hævne, — ingen, som du vel gad ramme?

CATILINA. Lad hævne, hvo der vil; jeg gør det ej.
Dog, taus foragt er også jo en hævn; —
den være skal min eneste.

CETHEGUS. Aha, —
vi kom nok i en ubelejlig stund.
Men morgendagen vil dig sikkert bringe
på andre tanker.

CATILINA. Hvorfor morgendagen?

CETHEGUS. Her går en hob forunderlige rygter.
Nys er en vestalinde ført til døden —

CATILINA (overrasket.) En vestalinde? Ah, hvad siger du?

LENTULUS. Ja visst; en vestalinde. Mange mumler —

CATILINA. Hvad mumler de?

CETHEGUS. At du er ej så ganske
foruden del i denne mørke sag.

CATILINA. Det tror man om mig?

LENTULUS. Hm, — så løber rygtet.
Nu ja, — for os, for dine gode venner,

kan sligt jo være, som det være vil; —
men folket, Catilina, dømmer strengere.
CATILINA (i tanker.) Og er hun død?
CETHEGUS. Det er hun uden tvil.
En times ophold i forbrydergraven
er mere end nok —
LENTULUS. Det kommer os ej ved;
det var ej derfor vi om hende talte.
Men hør mig, Catilina! Tænk dig om.
Du søgte konsulatet. Al din velfærd
hang i den ene skøre håbets tråd; —
nu er den brusten; nu er alt forbi.
CATILINA (som før.) „Selv har du hævnen nedkaldt paa dit hoved."
CETHEGUS. Ryst slige tanker af; de nytter ej.
Vis dig som mand; endnu kan slaget vindes;
en kæk beslutning —; du har venner nok;
vi følger dig paa aller første vink. —
Du fristes ikke? Svar!
CATILINA. Nej, siger jeg!
Og hvorfor vil I sammensværge jer?
Tal ærligt! Drives I af friheds-længsel?
Er det, for Romas storhed at forynge,
at I vil styrte alt?
LENTULUS. Nej, ingenlunde;
men håb om egen storhed er jo dog
tilstrækkelig bevæggrund, Catilina!
CETHEGUS. Og midler nok til rigt at nyde livet,
er heller ej så ganske at forkaste.
Det er min tragten; — jeg er ej ærgerrig.
CATILINA. Jeg vidste det. Kun usle snevre hensyn
til egen fordel er, hvad eder driver.
Nej, venner, nej; mod større mål jeg sigted!
Vel har jeg ved bestikkelser forsøgt
at rive konsulatet til mig; dog,
mit anslag rummed mer, end hvad man skulde
fra slige midler dømme. Borgerfrihed
og statens vel var maalet for min stræben.
Man har mig miskendt; skinnet var imod.
Min skæbne vilde det. Det maa saa være!
CETHEGUS. Nu vel; men tanken på den venneflok,
du frelse kan fra undergang og skjændsel —?

Du véd, at inden kort tid er vi bragt
til betlerstaven ved vort løse levnet.

CATILINA. Så stans i tide; det er min beslutning.

LENTULUS. Hvorledes, Catilina, — du vil ændre
din levevis? Ha-ha: du spøger vel?

CATILINA. Det er mit alvor, — ved de store guder!

CETHEGUS. Nu, så er ingen udvej med ham mere.
Kom, Lentulus; vi melde maa de andre,
hvad svar han gav os. Vi vil finde dem
i muntert gilde hist hos Bibulus.

CATILINA. Hos Bibulus? Hvormangen lystig nat
jeg sværmet har hos Bibulus med eder!
Nu er det ude med mit vilde liv;
før dagen gryr har staden jeg forladt.

LENTULUS. Hvad siger du?

CETHEGUS. Du rejse vil herfra?

CATILINA, I denne nat, ledsaget af min hustru
farvel for livet jeg og Roma tager.
I Galliens dale grunder jeg et hjem; —
den mark, jeg rydder, skal ernære mig.

CETHEGUS. Du vil forlade staden, Catilina?

CATILINA. Jeg vil; jeg må! Her tynges jeg af skændsel.
Ah, jeg har mod, min fattigdom at bære;
men i hver Romers blik at læse hån
og fræk foragt —! Nej, nej; det er for meget!
I Gallien kan jeg leve dulgt og stille;
der vil jeg glemme, hvad jeg engang var,
vil døve driften til de store formål,
vil som en uklar drøm min fortid mindes.

LENTULUS. Nu, så lev vel; og lykken følge dig!

CETHEGUS. Husk os med venlighed, som vi vil huske
dig, Catilina! Nu fortæller vi
til brødrene dit nye sære forsæt.

CATILINA. Og bring dem så min broderlige hilsen!

(Lentulus og Cethegus går.)

(*Aurelia* er trådt ind fra siden, men standser frygtsomt ved synet af de bortgående; når de er ude, nærmer hun sig Catilina.)

AURELIA (blidt bebrejdende.) Igen de vilde venner i dit hus?
O, Catilina —!

CATILINA. Det var sidste gang.
Nu tog jeg afsked med dem. Hvert et bånd,

som bandt til Roma mig, er overhugget
for alle tider.

AURELIA. Jeg har pakket sammen
vor smule ejendom. Det er ej meget; —
dog nok for nøjsomheden, Catilina!

CATILINA (i tanker.) Ja, mer end nok for mig, som tabte alt.

AURELIA. O, grubl ej over, hvad der ej kan ændres; —
forglem, hvad du —

CATILINA. Vel den, der kunde glemme, —
der kunde rive mindet ud af sjælen,
og alle håb, og alle ønskers mål!
Det kræver tid, før jeg så vidt kan komme;
men jeg vil stræbe —

AURELIA. Jeg vil hjælpe dig;
og du skal finde lindring for dit savn.
Dog, bort herfra vi må så fort som muligt.
Her taler livet til dig som en frister. —
Ej sandt, — vi rejser end i denne nat?

CATILINA. Jo, jo, — i denne nat, Aurelia!

AURELIA. En ringe sum, som endnu var tilbage,
jeg samlet har; til rejsen er det nok.

CATILINA. Godt, godt! Mit sværd jeg for en spade sælger.
Ah, hvad er sværdet mere vel for mig!

AURELIA. Du rydder jorden; jeg vil dyrke den.
Snart om vort hjem i blomsterflor skal spire
en rosenhæk og venlige kærminder,
som varsel for at tiden snart er nær,
da du hvert fortidsminde hilse kan
som ungdomsven, når det din sjæl besøger.

CATILINA. Den tid, Aurelia? Jeg frygter, elskte, —
den ligger end i fremtids fjerne blå. (med lettere udtryk.)
Dog gå, min hustru: hvil dig lidt derinde.
Kort efter midnat vil vi bryde op; —
da blunder staden dybest i sin slummer,
og ingen aner, hvor vi flygter hen.
Den første morgenrøde skal os finde
langt — langt herfra: i laurbærlundens ly
vi hviler os på græssets bløde tæppe.

AURELIA. En ny tilværelse for os frembryder, —
mer glæderig, end den, vi sluttet her.
Nu vil jeg gå. En times rolighed
mig skænker kraft —. Godnat, min Catilina! (hun omfavner ham og går.)

CATILINA (ser efter hende.) Nu er hun borte. Ah, det letted mig!
Aflægge kan jeg denne byrdefulde
forstillelse, det skin af frejdighed,
som findes mindst af alt i dette hjerte,
Hun er min gode ånd, Hun vilde sørge,
ifald hun så min tvil. Jeg må den skjule.
Dog, denne tause stund jeg vier ind
til en betragtning af mit spildte liv. —
Ah, lampen der forstyrrer mine tanker; —
mørkt må her være, — mørkt, som i min sjæl!
(slukker lampen ud; månen skinner ind gennem søjlerne i baggrunden.)
For lyst, — for lyst endnu! Dog, lige meget; —
det matte måneskin sig passer godt
til dette dunkle halvlys, der omhyller, —
der stedse har omhyllet mine veje.
Hm, Catilina, — så er denne dag
din sidste; alt imorgen er du ej
hin Catilina mer, du før har været.
Fjernt i det øde Gallien skal mit liv
henrinde ukendt som en flod i skoven. —
Nu er jeg vågnet op af alle drømme
om magt, om storhed, om et dådrigt levnet; —
de svandt som duggen; i mit indres nat
var deres tumleplads; — dem ingen kendte.
Det er ej denne dumpe døs og ro,
afstængt fra verdens larm som skræmmer mig.
Hvis blot et øjeblik jeg kunde lyse
og flamme som en stjerne i sit fald, —
hvis blot jeg en gang med en herlig dåd
fik knytte mig og navnet „Catilina“
til ry og til udødelige sagn, —
da skulde jeg med fryd, i sejrens stund,
forlade alt, — ty til en fremmed strand;
jeg skulde støde dolken i mit hjerte;
dø fri og glad; — thi da jeg havde levet!
Men denne lod er døden uden liv.
Er sådant muligt? Skal jeg så forgå?
(med oprakte arme.)
Et vink, I vrede guder, — at det er
min skæbne, glemt og sporløst at forsvinde
fra livet!
FURIA (udenfor bag søjlerne.) Nej, det er ej, Catilina!

CATILINA (farer tilbage.) Hvo taler? Hvilken stemme varsler hist?
En ånderøst fra underverdnens skygger!

FURIA (træder frem i måneskinnet.) Jeg er din skygge.

CATILINA (forfærdet.) Vestalindens genfærd!

FURIA. Dybt må du være sunken, hvis du ræddes
for mig.

CATILINA. Tal! Er du stegen op af graven
for at forfølge mig med had og hævn?

FURIA. Forfølge, — siger du? Jeg er din skygge.
Jeg må ledsage dig, hvorhen du går.

(hun nærmer sig.)

CATILINA. Hun lever! Guder, — det er hende selv,
og ingen ånd!

FURIA. Ånd eller ikke, — det
er lige meget; jeg ledsager dig.

CATILINA. Med blodigt had!

FURIA. I graven slukner hadet,
som kærligheden og som alle drifter,
der næres i en jordisk barm. Kun et
står fast i liv og død og kan ej ændres.

CATILINA. Og hvad? Sig frem!

FURIA. Din skæbne, Catilina!

CATILINA. Min skæbne kender kun de vise guder, —
ej noget menneske.

FURIA. Jeg kender den.
Jeg er din skygge; — gådefulde bånd
os sammenknytter.

CATILINA. Det er hadets.

FURIA. Nej!
Steg nogen ånd fra gravens kvalme dyb
med hads og hævns begær? Hør, Catilina!
Jeg slukket har i underverdnens floder
hver jordisk ild, der rased i mit bryst.
Som her du ser mig, er jeg ikke længer
hin Furia, — hin vilde, harmoptændte, —
du engang elsked —

CATILINA. Hader du mig ej?

FURIA. Nu ikke mere. Da jeg stod i graven, —
da jeg på skillevejen mellem livet
og døden vakled, næste stund beredt
at gæste underverdnen, — se, da greb
en selsom gysning mig; jeg véd ej selv —;

der foregik en underlig forvandling; —
bort flød mit had, min hævn, min hele sjæl;
hvert minde svandt og hver en jordisk higen; —
kun navnet „Catilina“ skrevet står
med ildskrift, rødt, som fordum, i min barm.

CATILINA. Forunderligt! Vær, hvo du være vil, —
et menneske, en underverdnens skygge, —
der ligger dog en grufuld trylledragning
i dine ord, i dine sorte øjne.

FURIA. Dit sind er stærkt som mit; og dog du vil
forsagt og tvilsom slippe hvert et håb
om sejr og vælde. Fejgt du vender ryggen
den skueplads, hvor dine dunkle anslag
i lys og modning kunde foldes ud!

CATILINA. Jeg må! En ubønhørlig skæbne vil det.

FURIA. Din skæbne? Hvortil fik du heltens kraft, —
om ej til kamp mod, hvad du skæbnen kalder?

CATILINA. Ak, jeg har kæmpet nok! Var ej mit liv
en stadig kamp? Og hvad er kampens frugter?
Foragt og skændsel —!

FURIA. Du er dalet dybt.
Du higer mod et højt forvovent mål;
vil gerne nå det; og du skrækkes dog
af hver en hindring.

CATILINA. Frygt er grunden ej.
Det mål, jeg satte mig, er uopnåeligt; —
det hele var en flygtig ungdomsdrøm.

FURIA. Nu skuffer du dig selv, min Catilina!
Du kredser endnu om det ene formål; —
din sjæl er stor, — en Romer-hersker værdig, —
og du har venner —. Ah, hvi nøler du?

CATILINA (i eftertanke.) Jeg skal —? Hvad mener du —? Med borgerblod —?

FURIA. Er du en mand, — og har ej kvindemod?
Har du forglemt hin raske Romerinde,
der søgte tronen over fader-liget?
Jeg føler mig en Tullia; — men du?
Foragt dig selv; — foragt dig, Catilina!

CATILINA. Skal jeg foragte mig, fordi mit sind
ej længer huser vild ærgerrighed?

FURIA. Her står du på en korsvej i dit liv.
Hist venter dig en tom og dådløs færden, —

en mellemting af død og døsig slummer; —
men på den anden side skimter du
et hersker-sæde. Vælg så, Catilina!

CATILINA. Du lokker og du frister til fordærv.

FURIA. Kast terningen, — og i din hånd er lagt
det stolte Romas vel for alle tider.
Din stumme skæbne gemmer glans og magt;
og dog du vakler, — vover ej at handle!
Du drager hist til dine skove, hvor
udslukkes vil hvert håb, du engang nærte.
Ah, Catilina, er der intet spor
af ærelyst tilbage i dit hjerte?
Skal denne herskersjæl, til hæder skabt,
hist i en navnløs ørk ukendt forsvinde?
Ja, rejs! Men vid, — da er for stedse tabt,
hvad her med dristig dåd du kunde vinde.

CATILINA. Bliv ved; bliv ved!

FURIA. Med skræk og gysen vil
den fjerne efterslægt dit navn erindre.
Dit hele liv var et forvovent spil; —
dog i forsonings lys det skulde tindre,
af sagnet båret, når med vældig hånd
du brød dig vej midt i den vilde stimmel, —
når trældomsskyen ved din herskerånd
var vegen for en nyskabt frihedshimmel, —
når engang du —

CATILINA. Alt nok! Du grebet har
den streng, der dirred dybest i mit indre;
din tale klang, som om den genlyd var
af hvad mit hjerte hvisked dag og nat.

FURIA. Så kender jeg dig atter, Catilina!

CATILINA. Jeg reiser ej! — Tillive har du vakt
min ungdoms mod, min manddoms fulde higen,
Ja, jeg skal lyse for det sunkne Roma, —
slå dem med skræk som vandrestjernens ris!
I stolte uslinger, — I skal erfare,
I har ej knækket mig, var end en stund
min kraft af kampens hede sløvet!

FURIA. Hør mig!
Hvad skæbnen vil, — hvad mørkets stærke magter
bestemmer over os, vi lyde må.
Nu vel! Mit had er borte; — skæbnen bød det;

det måtte være så. — Ræk mig din hånd
til evigt forbund! — Ah, hvi nøler du?
Du vil ej?

CATILINA. Vil —? Jeg ser på dine øjne.
De gløder, — lynet lig i nattens mulm.
Nu smilte du! Ah, sådan har jeg tænkt
mig Nemesis —

FURIA. Hvad? Vil du hende se, —
se ind i dig. Har du forglemt din ed?

CATILINA. Jeg mindes den; — og dog en hævnerinde
du tykkes mig —

FURIA. Jeg er et billed jo
udaf din egen sjæl.

CATILINA (grublende.) Hvad siger du?
Jeg aner uklart, hvad jeg ej kan fatte;
jeg skimter gådefulde tåge-syner, —
men kan ej tyde dem, Her er for mørkt.

FURIA. Mørkt må her være. Mørket er vort rige; —
i mørket hersker vi. Kom; ræk mig hånden
til evigt forbund!

CATILINA (vildt.) Skønne Nemesis, —
min skygge, — billed af min egen sjæl. —
her er min hånd til mørkt og evigt forbund!

(han griber med heftighed hendes hånd; hun ser på ham med et stivt smil.)

FURIA. Nu kan vi aldrig skilles!

CATILINA. Ah, som ild
dit håndtryk fór igennem mine årer!
Her ruller blod ej mer, men hede flammer; —
for trangt det vorder mig om brystets hvælv;
det mørkner for mit syn! Nu skal der spredes
et ildhavs lysning over Romer-staden!

(han drager sit sværd og svinger det.)

Mit sværd; mit sværd! Ah, ser du, hvor det blinker?
Snart skal det farves i det lunkne blod! —
Hvad foregår med mig? Min pande brænder;
en hær af syner jager mig forbi. —
Hævn er det, sejr og liv for alle drømme
om storhed, herskermagt og evigt navn.
Mit feltråb vorder: død og røde flammer!
Mod Kapitol! Nu er jeg først mig selv!

(han styrter ud; *Furia* følger ham.)

(Det indre af en svagt oplyst taverne.)

(*Statilius, Gabinius, Coeparius,* tilligemed *flere unge Romere* kommer ind.)

STATILIUS. Her, vénner, kan vi drive natten bort:
her er vi sikre; ingen hører os.

GABINIUS. Ja visst; nu vil vi drikke svire, nyde!
Hvo véd, hvorlænge det blir os forundt?

COEPARIUS. Nej, lad os vente først det budskab, som
af Lentulus og af Cethegus bringes.

GABINIUS. Ej, lad dem bringe hvilket bud de vil!
Der bringes vin; den prøver vi imens.
Rask, brødre, — stem nu i en lystig sang;

(*Tjenere* kommer med vinkander og bægre.)

ALLE VENNERNE (synger.)

Bacchus vi hylder;
glade vi fylder
bægret til randen,
drikker hans pris!
Saften, den røde,
lifligt lad gløde.
Alle vi ynder
vingudens drik.

Venligt tilsmiler
os fader Liber:
rusen os vinker;
druen er klar.
Kom, lad os nyde!
Vinen kan fryde,
stemme til glæde
tanker og sind.

Du dog for alle
blinkende perler,
klare Falerner,
herlige drik!
Modet du liver;
kraft du os giver;
munterhed sænker
du i vor sjæl.

Bacchus vi hylder!
Glade vi fylder
bægret til randen,
drikker hans pris!
Saften, den røde,
lifligt lad gløde!
Alle vi ynder
vingudens drik! *(Lentulus og Cethegus kommer ind.)*

LENTULUS. Hold op med sang og lystighed!
STATILIUS. Hvad nu?
Er Catilina ej i eders følge?
GABINIUS. Han var dog villig vel?
COEPARIUS. Hvad har han svaret?
Sig frem, fortæl os alt!
CETHEGUS. Hel anderledes,
end vi os tænkte, lød hans svar.
GABINIUS. Nu da?
LENTULUS. Han viste fra sig alle vore tilbud; —
om vore anslag vil han intet høre.
STATILIUS. Er dette sandhed?
COEPARIUS. Hvorfor vil han ikke?
LENTULUS. Han vil ej, kort og godt. Han svigter os;
forlader vennerne, — forlader staden.
STATILIUS. Forlader, siger du?
CETHEGUS. Han drager bort
i denne nat. Nu, — dadles kan han ej;
hans grund var gyldig —
LENTULUS. Fejghed var hans grund!
I farens time svigter han os troløst.
GABINIUS. Ah, det er Catilinas venskab!
COEPARIUS. Nej; —
troløs og fejg var aldrig Catilina!
LENTULUS. Og dog, han drager bort.
STATILIUS. Med ham vort håb.
Hvor findes nu den mand som kan os lede?
COEPARIUS. Han findes ej; opgives må vort anslag.
LENTULUS. End ikke, venner! Hør nu først, hvad jeg
om sagen tænker. Hvad har vi besluttet?
Med væbnet hånd at vilde vinde, hvad
en uretfærdig skæbne nægted os.

Man undertrykker os; — men vi vil herske.
Vi lider mangel; — rigdom er vort mål.

MANGE STEMMER. Ja, magt og rigdom! Vi vil magt og rigdom!

LENTULUS. Nu vel; — til fører valgte vi en ven,
på hvem, vi mente, trygt vi turde bygge.
Han sveg vor tillid; vender faren ryggen.
Ah, venner, — ej forsagt! Han skal erfare,
vi kan os hjælpe uden ham. Hvad kræves?
Ej andet, end en mand med mod og fasthed,
som går i spidsen —

NOGLE. Nævn os slig en mand!

LENTULUS. Og hvis jeg nævner ham, og han står frem, —
vil I så kåre ham til eders fører?

NOGLE. Ja, vi vil kåre ham!

ANDRE. Ja, ja; det vil vi!

STATILIUS. Så nævn ham, ven!

LENTULUS. Hvad om det var mig selv?

GABINIUS. Dig selv?

COEPARIUS. Du, Lentulus —!

FLERE (tvilende.) Du vil os føre?

LENTULUS. Jeg vil.

CETHEGUS. Formår du det? Se, dertil fordres
en Catilinas kraft og vilde mod.

LENTULUS. Ej fattes modet mig; ej heller kraft.
Kun hånd på værket! Eller vil I træde
tilbage nu, da øjeblikket maner?
Nu eller aldrig! Alting tyder på
et heldigt udfald —

STATILIUS. Godt; — vi følger dig!

FLERE. Vi følger dig!

GABINIUS. Nu ja, — når Catilina
forlader os, er du vel nærmest til
at tage styret efter ham.

LENTULUS. Så hør,
hvad fremgangsmåde jeg har tænkt mig. Først —

(*Catilina* kommer ilsomt ind.)

CATILINA. Her er jeg, venner!

ALLE. Catilina!

LENTULUS (afsides.) Han!
Fordømt —

CATILINA. Sig frem, — hvad fordrer I af mig?

Dog nej; jeg véd jo, hvad der handles om.
Jeg vil jer føre. Vil I følge mig?

ALLE (undtagen Lentulus.) Ja, Catilina, ja, — dig vil vi følge!

STATILIUS. Man har bedraget os —

GABINIUS. — har løjet på dig!

COEPARIUS. Man har fortalt, du vilde reise bort
og slippe sagen ud af dine hænder.

CATILINA. Jeg vilde så. Dog, nu ej mer; nu lever
jeg kun for dette ene store formål.

LENTULUS. Men hvilket er dit formål da i grunden?

CATILINA. Mit formål ligger højere, end du —
og måske nogen — aner. Hør mig, venner;
Først vil jeg vinde for vor sag hver borger
med frihedssind, der sætter folkets hæder
og fædrelandets velfærd over alt.
Den gamle Romer-ånd er end i live; —
dens sidste gnist er ikke ganske slukket.
Nu skal den pustes op til klare flammer,
så lysende, som aldrig før de steg.
Ak, altfor længe lå et trældomsmørke,
så sort som natten over Roma spredt.
Se, dette rige — om end stolt og mægtigt
det synes — vakler og står brat for fald.
Thi må en kraftig hånd dets tøjler tage;
her renses må, og ryddes op fra grunden;
af søvnen må det sløve samfund vækkes;
tilintetgøres må de usles magt,
der strør sin gift i sindene og kvæler
den sidste mulighed for nyskabt liv.
Se, — borgerfrihed er det jeg vil fremme, —
og borgerånd, som den i fordums tid
har rådet her. Tilbage vil jeg mane
den gyldne alder, da hver Romer glad
gav livet hen for fædrelandets hæder,
og ofred gods og arv for folkets lykke!

LENTULUS. Du sværmer, Catilina! Det var ikke
sådan vi mente det.

GABINIUS. Hvad nytter os
at gjenoprette hine gamle tider
med deres tåbelige enfold?

NOGLE. Nej!
Magt fordrer vi —

ANDRE. — og midler til at føre
et frit og sorgløst liv!

MANGE STEMMER. Ja, det er målet!

COEPARIUS. Skal vi for andres frihed eller lykke
vel sætte livet på et terningkast?

HELE SKAREN. Selv vil vi sejrens frugter!

CATILINA. Usle slægt!
Er I en afkom af de store fædre?
At dynge skændsel over fædrenavnet
er eders vis at værne om dets glans!

LENTULUS. Du vover os at håne, — du, som længst
et skrækkebilled var —

CATILINA. Ja, det er sandt;
jeg var en rædsel for den gode; dog,
så usel var jeg aldrig end, som I!

LENTULUS. Tæm tungen nu! Vi tåler ej din spot.

FLERE. Nej, nej, — vi vil ej —

CATILINA (rolig). Så? I fejgheds yngel, —
I vover end at ville noget, I?

LENTULUS. Ah, ned med ham!

MANGE STEMMER. Ja, ned med Catilina!

(de drager sine dolke og styrter ind på ham; *Catilina* trækker kappen roligt bort fra brystet og betragter dem med et koldt hånsmil; de lader dolkene synke.)

CATILINA. Stød til! I vover ej? O, venner, venner, —
jeg skulde agte jer, ifald i bored
det åbne bryst igennem, som I truer,
Er ej en gnist af mod da i jer længer?

NOGLE. Han vil vort vel!

ANDRE. Vi har hans hån fortjent.

CATILINA. Det har I. — Dog — se, nu er timen kommen
da I kan slette skændsels-mærket ud.
Alt, hvad der ligger bag os, vil vi glemme; —
en ny tilværelse os vinker nær. (med bitterhed.)
Jeg dåre! Håbe, — tro på sejr ved eder!
Er sejrens ånd i denne sunkne skare? (henreven.)
Skønt har jeg engang drømt, og store syner
fór gennem mig og drog mit blik forbi.
Jeg drømte at, som Ikarus, jeg højt
opunder himlens hvælv bevinget fløj;
jeg drømte, guderne min hånd forlened
med kæmpekraft og bød mig lynets stråle.
Og denne hånd greb lynet i dets flugt

og slynged det mod staden dybt dernede.
Og da de røde flammer steg og slikked,
og Roma sank i brune resters støv, —
da råbte jeg med høj og vældig røst,
og maned Catos frænder op af graven;
og tusend ånder kom og fulgte kaldet, —
tog liv — og rejste Roma af sin aske. (afbrydende.)
Det var kun drømme. Ingen guder maner
forgangenheden op i dagens lys, —
og fortids ånder stiger ej af graven. (vildt.)
Nu vel; kan ej det gamle Roma rejses
ved denne hånd, — vort Roma skal forgå!
Snart skal, hvor marmorsøjler står i rader,
røgsøjler hvirvle mellem luers brag;
palatser, templer styrte skal i grus,
og Kapitol skal vejres fra sin højde!
Sværg, venner, at I vier eder ind
til denne dåd! Jeg stiller mig i spidsen.
Sig, — vil I følge mig?
STATILIUS. Vi vil følge dig!

(Flere af de øvrige synes tvilrådige og taler hviskende sammen. *Catilina* betragter dem med et hånligt smil.)

LENTULUS (dæmpet). Bedst, at vi følger ham. Blandt sunkne rester
vi finder lettest, hvad der var vort mål.
ALLE (råbende.) Ja, Catilina, vi følge dig!
CATILINA. Så sværg mig til ved vore fædres guder
at I vil lystre hvert mit vink!
HELE SKAREN (med oprakte hænder.) Ia, ja;
højt sværger vi, i alt at lystre blindt!
CATILINA. Så snig jer enkeltvis, ad delte veje,
ind i mit hus. Der vil I finde våben.
Jeg kommer efter; I skal få at vide,
hvad fremgangsmåde jeg har valgt. Gå nu! (De går alle ud.)
LENTULUS (holder Catilina tilbage.) Et ord i hast! Véd du, at til senatet
har Allobroger-folket skikket mænd
med klager og besværinger?
CATILINA. Jeg véd det.
De kom idag til staden.
LENTULUS. Ganske rigtigt.
Hvad, — om vi stemte dem for vore anslag?
Med dem vil hele Gallien rejse sig
og hvirvle op en storm mod vore fiender.

CATILINA (uvillig.) Vi skulde søge forbund med barbarer?
LENTULUS. Et sådant forbund er nødvendigt for os.
Ved egne kræfter vindes sejren ej;
hjælp udenfra —
CATILINA (smiler bittert.) Ak, dybt er Romas fald!
Dets mure rummer ikke mænd med kræfter
at styrte selv en vaklende ruin. (de går ud.)

(En have bag Catilinas hus, der skimtes mellem træerne. Til venstre en sidebygning.)
(*Curius, Cethegus* og *flere af de sammensvorne* kommer forsigtigt ind fra højre under en hviskende samtale.)

CURIUS. Men er det også sandt, hvad du fortæller?
CETHEGUS. Hvert ord er sandt. I dette øjeblik
blev sagen afgjort.
CURIUS. Og han leder alt?
CETHEGUS. Han står for alting. Tal kun med ham selv.
(De går alle, med undtagelse af Curius, ind i huset.)
CURIUS. En selsom nat! Hvor mine tanker tumles
i kredse rundt! Mon jeg har drømt det hele?
Oplevet eller drømt, — jeg vågen ser,
hvorhen jeg vender mig, kun hendes billed. (*Catilina* kommer ind fra højre.)
CATILINA (hen imod ham.) Du her, min Curius? Jeg har dig savnet. —
Et helt uventet udfald fik mit møde
med vestalinden —
CURIUS (forvirret.) Så? Ja, du har ret!
CATILINA. Jeg vil ej tænke mer på denne sag
Det var et skæbnesvangert møde for mig. (grublende).
Man siger jo, at furierne kommer
fra underverdenen for at følge os
igennem livet. — Ah, hvis så det var!
CURIUS (urolig.) Hvad? Har du mødt —?
CATILINA. Hun var her selv inat. —
Dog, lad det være glemt. Hør, Curius, —
et vigtigt foretagende beredes —
CURIUS. Jeg kender det. Cethegus har fortalt —
CATILINA. Hvo véd, hvad udgang guderne har sat
for dette værk? Måské min skæbne bliver
at knuses undervejs af hadske magter —
og aldrig målet nå. Nu, lad så være!
Men du, min Curius, hvem jeg har elsket
fra du var barn, — du skal ej drages ind

i farens hvirvel. Lov mig, — bliv tilbage,
i staden, hvis jeg vælger at forlægge
mit angreb andetsteds, — hvad vel er muligt;
og støt os ej, før fremgang kroner værket.

CURIUS (bevæget.) Min faderlige ven! O, denne omsorg —!

CATILINA. Du lover det? Her vil vi afsked tage;
vent blot et øjeblik; jeg kommer snart. (han går ind i huset.)

CURIUS (ser efter ham). Han elsker mig som før. Han aner intet.

(*Lentulus* og *andre sammensvorne* kommer fra højre.)

LENTULUS. Hør, Curius, gik ikke Catilina
nys gennem haven?

CURIUS. Jo, han er derinde. (De går ind i huset.)

CURIUS (går urolig omkring.) Hvorledes skal jeg dæmpe denne længsel?
En rastløs uro gærer i mit blod.
Ah, Furia, — forunderlige kvinde!
Hvor er du nu? Når skal jeg atter se dig? —
Hvor blev hun af? Bort gled hun, som en skygge,
da jeg af graven havde friet hende.
Og hine dunkle gådefulde ord, —
og øjet slukt og skinnende på engang —?
Hvad, om det vanvid var? Har gravens gru
formørket hendes sjæl?

FURIA (bag ham, mellem træerne.) Nej, blege yngling!

CURIUS (med et skrig). Min Furia! Her —?

FURIA (nærmer sig.) Her færdes Catilina.
Hvor han er, — der må Furia også være.

CURIUS. O, følg mig, elskte! Jeg vil bringe dig
i sikkerhed. Betænk — om nogen så dig —!

FURIA. De døde frygter ej. Har du forglemt —
du tog mit lig og bar det op af graven?

CURIUS. Igen de rædselsfulde ord! O, hør; —
kom til dig selv, — og følg mig, Furia! (vil gribe hendes hånd.)

FURIA (støder ham vildt tilbage.) Forvovne dåre, — føler du ej gru
for dødens datter, som er stegen op
fra underverdnen for en flygtig stund?

CURIUS. Jeg føler gru for dig. Men denne gru,
den underfulde gysning, er min lyst.

FURIA. Hvad vil du mig? Forgæves er din tale.
Jeg hører graven til; hist er mit hjem; —
jeg er en flygtning fra de dødes dale;
med dagens komme må jeg ned til dem.
Du tror mig ikke? Tror ej, jeg har siddet

i Plutos sal imellem blege skygger?
Jeg siger dig, — jeg var der ganske nylig, —
hinsides floden og de sorte sumpe.

CURIUS. Så før mig did!

FURIA. Dig?

CURIUS. Ja; — jeg følger villig,
går selv din vej igennem dødens nat!

FURIA. Det kan ej ske. Heroppe må vi skilles;
hist tør ej lig og levende gå sammen. —
Hvi røver du min tid, der er så kort?
Jeg har kun mørkets timer til at handle;
mit værk er mørkets; jeg er mørkets bud. —
Men hvor er Catilina?

CURIUS. Ham du søger?

FURIA. Ham søger jeg.

CURIUS. Forfølger du ham endnu?

FURIA. Hvi stod inat jeg op ifra de døde,
hvis ej det var for Catilinas skyld?

CURIUS. Ah, dette vanvid, som har grebet dig —!
Dog, du er skøn midt i din vilde sværmen.
O, tænk ej mer på Catilina nu!
Følg mig! Byd over mig; jeg vil dig tjene! (kaster sig ned for hende.)
Her trygler jeg som slaven for din fod
kun om et blik! O, hør mig, Furia!
Jeg elsker dig! En sød og giftfuld ild
fortærer mig og ingen uden du
kan lindre mine kvaler —

FURIA (ser mod huset.) Hist er lys —
og mange mænd. Hvad foregår derinde
hos Catilina?

CURIUS (springer op.) Atter dette navn!
Om ham sig dreier alle dine tanker.
Jeg kunde hade ham —!

FURIA. Har han besluttet
at sætte snart i værk det djærve forsæt,
han længe næred?

CURIUS. Kender du —?

FURIA. Det hele.

CURIUS. Så véd du da vel og at han har stillet
sig forrest i det vovelige forbund?
Dog, jeg besværger dig, spørg ikke mere
om Catilina!

FURIA. Svar mig kun på et; —.
det er mit sidste spørgsmål. Går du med ham?
CURIUS. Han er mig som en kjærlig fader —
FURIA (smilende.) Han?
Min Catilina?
CURIUS. Ah!
FURIA. Den mand, om hvem
min tanke kredser?
CURIUS. Svimmel griber mig!
Jeg hader —! O, jeg kunde myrde ham!
FURIA. Svor du mig ikke nylig til, du var
beredt at lyde mig?
CURIUS. Kræv, hvad du vil;
jeg lyder blindt, og tjener dig i alt!
Kun er min bøn til dig, — glem Catilina!
FURIA. Ja, jeg skal glemme ham — når han er stegen
ned i sin grav.
CURIUS (viger tilbage.) Ah, kræver du at jeg —?
FURIA. Du skal ej bruge stål; du skal kun røbe
hans foretagende —
CURIUS. Forræderi
og mord på engang! Husk dog at han er
min fosterfader og —
FURIA. — min tankes mål!
Ah, svage dåre, — vover du at tale
om elskov, — du, som ej har mod at styrte,
hvo dig ivejen står? Gå fra mig! (hun vender ham ryggen.)
CURIUS (holder hende tilbage.) Nej; —
forlad mig ikke! Jeg til alt er villig! —
En rædsel isner mig fra dig imøde;
og dog jeg kan ej sprænge dette net,
hvori du hilded mig.
FURIA. Så er du villig?
CURIUS. Hvi håner du mig med at spørge så?
Om jeg er villig? Har jeg nogen vilje?
Dit blik er slangens ligt, når det sig fæster
med trolddomsmagt på fuglen, der i angst
omflagrer den i kredse, altid mere
og mere nær det frygtelige svælg.
FURIA. Så gå til værket!
CURIUS. Og når jeg har ofret
mit venskab for min kærlighed, — hvad da?

FURIA. Da har jeg glemt at Catilina var.
Da er mit hverv tilende. Kræv ej mere!
CURIUS. For denne pris jeg skulde —?
FURIA. Nøler du?
Er da dit håb så svagt, at det ej bygger
på, hvad en taksom kvinde skænke kan,
når tiden først —?
CURIUS. Ved alle nattens magter, —
jeg nøler ej! Han ene skiller os.
Så lad ham falde! Slukt er hver en gnist
af ømhed for ham; alle bånd er brustne! —
Hvo er du, skønne nattesyn? Din nærhed
forstener og fortærer mig på engang.
Min længsel isner mig, — min skræk mig ildner;
min elskov er som had med trolddom blandet.
Hvo er jeg selv? Jeg kender mig ej mere.
Et véd jeg kun: jeg er ej den, jeg var
før dig jeg så. Glad springer jeg i dybet
for dig at følge! — Dømt er Catilina!
Jeg går til Kapitol. I denne nat
senatet samlet er. En skreven strimmel
forråder Catilinas værk. — Lev vel! (han går ilsomt ud.)
FURIA (for sig selv.) Alt tårner skyer sig; snart lynet knitrer.
Det lakker brat mod enden, Catilina; —
med store skridt du går imod din grav!

(Allobrogernes udsendinger, *Ambiorix* og *Ollovico* kommer ud fra huset uden at bemærke Furia, der står halvt skjult i skyggen inde mellem trærne.)

AMBIORIX. Så er det da besluttet. Vovsomt var det
at knytte sig til dette forbund.
OLLOVICO. Ja;
men rådets afslag på hvert billigt krav
lod ingen anden vej til redning åben;
og sejrens løn, — hvis vore venner sejrer, —
opvejer vel den farefulde dyst,
der snart os venter nu.
AMBIORIX. Så er det, broder!
OLLOVICO. Løsrivelse fra Romas herrevælde, —
vor tabte frihed, er vel værd en kamp.
AMBIORIX Ad kortest vej vi haste må til hjemmet;
i hele Gallien må vi oprør tænde.
Let egges alle stammer der til rejsning

mod undertrykkerne, og følger os,
og slutter sig til Catilinas skarer.

OLLOVICO. Hård bliver kampen. End er Roma mægtigt.

AMBIORIX. Det voves maa. Afsted, Ollovico!

FURIA (råber advarende til dem.) Ve over eder!

AMBIORIX (farer sammen.) Alle guder!

OLLOVICO (forfærdet.) Hør!
en stemme varsler os i nattens mørke!

FURIA. Ve over eders folk!

OLLOVICO. Hist står hun, broder, —
den blege varselsfulde skygge; se!

FURIA. Ve over dem, der følger Catilina!

AMBIORIX. Hjem; hjem! På flugt! Vi bryder alle løfter.

OLLOVICO. En røst har varslet os; vi lyder røsten.

(de går hurtig ud til højre.)

(*Catilina* kommer hurtig ud fra huset i baggrunden.)

CATILINA. Fortvilet håb — at ville styrte Roma
med denne skare nidinger og fejge!
Hvad driver dem? De vedgår det med frækhed, —
kun nød og rovlyst driver dem til handling.
Er det vel møjen værd, for slige formål
at øde blod? Hvad har da jeg at vinde?
Hvad at erhverve mig?

FURIA (usynlig bag trærne.) Hævn, Catilina!

CATILINA (farer sammen.) Hvo taler der! Hvo vækker hævnens [ånder
af søvnen op? Kom denne røst ifra
mit eget indre? Hævn? Ja, det er ordet —
mit løsen og mit krigs-skrig! Blodig hævn!
Hævn over alle håb og alle drømme,
som mig en fiendtligsindet skæbne knuste!
Hævn for mit hele sønderbrudte liv!

(*De sammensvorne* kommer bevæbnede ud fra huset.)

LENTULUS. End ruger nattemørket over staden;
nu er det tid at bryde op.

FLERE (hviskende,) Afsted!

(*Aurelia* kommer ud fra sidebygningen uden at bemærke de sammensvorne.)

AURELIA. Min elskte, — er du her?

CATILINA (med et skrig.) Aurelia!

AURELIA. sig, — har du ventet på mig?

(får øje på de sammensvorne og iler hen til ham.)

Milde guder!

CATILINA (støder hende tilside.) Bort fra mig, kvinde!

AURELIA. Catilina, — tal!
De mange mænd i våben —? Også du —?
O, du vil drage —

CATILINA (vildt.) Ja, ved mørkets ånder, —
en lystig færd! Ser du, hvor sværdet blinker?
Hedt tørster det; jeg går — at stille tørsten.

AURELIA. Mit håb, — min drøm! Livsalig var min drøm!
Og sådan vækkes jeg af drømmen —

CATILINA. Ti!
Bliv, — eller følg os! Lukket er mit bryst
for gråd og klage. — Venner, se, hvor lyst
fuldmånen i sin nedgang nu forsvinder!
Når næste gang den fuld i østen rinder,
skal flammers stormflod vælte sig med magt
udover staden og dens gyldne pragt.
Og når om tusend år den atter skinner
på Latiums ørk blandt smuldrende ruiner, —
en enlig støtte skal i gruset stå
og sige vandreren: her Roma lå! (Han iler ud til højre; alle følger ham.)

TREDJE AKT.

(Catilinas lejr i en skovrig egn i Etrurien. Til højre ses Catilinas telt og ved siden af dette et gammelt egetræ. Udenfor teltet brænder en vagtild. Flere lignende skimtes mellem træerne i baggrunden. Det er nat. Månen bryder undertiden frem gennem skyerne.)

(*Statilius* ligger sovende ved vagtilden. *Manlius* går frem og tilbage udenfor teltet.)

MANLIUS. Det ligner dem, de unge lette fugle.
Der sover de så rolig og så fast,
som var det moder-skødets trygge værn,
der dækked dem, og ej en vildsom skov.
De hviler sig, som om de vented på
at skulle vækkes til en munter leg
og ej til kamp, — måske den aller sidste,
de får at kæmpe her.

STATILIUS (vågner og rejser sig.) Endnu på vagt?
Du er vel træt? Nu løser jeg dig af.

MANLIUS. Sov heller selv. Den unge trænger til
en kvægsom søvn; hans vilde lidenskaber
behøver kræfter. Anderledes er det
når håret gråner, blodet rinder mat
og alderdommen tynger vore skuldre.

STATILIUS. Ja, du har ret; så vil jeg og engang
som gammel hærdet kriger —

MANLIUS. Véd du da
så visst, at skæbnen har for dig bestemt
en alderdom?

STATILIUS. Nu hvorfor ikke det?
Hvad bringer dig på disse anelser?
Er noget uheld hændt?

MANLIUS. Du mener vel,
vi intet har at frygte, unge dåre?

STATILIUS. Vor hær er stærkt forøget —
MANLIUS. Såre stærkt, —
med rømte slaver og med fægtere —
STATILIUS. Nu, lad så være; samlet virker de
ej ubetydeligt, og hele Gallien
vil sende hjælp —
MANLIUS. — som endnu ej er kommen.
STATILIUS. Du tviler på at Allobrogerne
vil holde ord?
MANLIUS. Jeg kender disse folk
fra fordums tid. Dog, lad det være godt.
Den dag, som kommer, vil vel åbenbare,
hvad guderne har over os besluttet.
Men gå, Statilius, og efterse
om alle vagter gør sin skyldighed.
Mod natligt overfald vi må os sikre;
vi véd jo ej, hvor vore fiender står. (*Statilius* går ind i skoven.)
MANLIUS (alene ved vagtilden.) Nu samler skyerne sig mer og mer;
det er en mørk og uvejrssvanger nat; —
en fugtig tåge klemmer mig om brystet,
som om den varsled uheld for os alle.
Hvor er det nu, det lette sorgfri sind,
hvormed jeg fordum tumled mig i krigen?
Mon det er alderdommens byrde blot,
som jeg fornemmer? Selsomt nok, — iaftes
mig tyktes selv de unge sært forstemte. (efter et ophold.)
Nu, guderne skal vide. hævn var ej
det mål, hvorfor jeg fulgte Catilina.
Min harme blussed op en flygtig stund,
da jeg mig følte forurettet, krænket; —
det gamle blod er end ej ganske koldt;
tidt kan det rulle hedt nok gjennem åren.
Men krænkelsen er glemt. Jeg fulgte ham,
min Catilina, for hans egen skyld;
og jeg skal våge over ham med omhu.
Her står han ensom mellem disse skarer
af vilde venner og af usle skurke.
De mægter ej at fatte ham, — og han
er altfor stolt til dem at ville fatte.

(han lægger nogle kviste på ilden og bliver stående i taushed.)

(*Catilina* kommer ud fra teltet.)

CATILINA (for sig selv.) Det er mod midnat. Alting er så tyst; —

kun på mit øje vil ej søvnen dvæle.
Koldt blæser vinden; den skal kvæge mig
og skænke kræftei —. Ah, de trænges til! (bemærker Manlius.)
Dig er det, gamle Manlius? Du våger
alene her den mørke nat?
MANLIUS. Jeg har,
da du var barn, bevogtet dig så tidt.
Sig, mindes du det ej?
CATILINA. Den tid er borte;
med den min ro; og hvorsomhelst jeg går,
forfølges jeg af mangehånde syner.
Alt, Manlius, — alt huses i mit bryst; —
kun ikke freden. Den er i det fjerne.
MANLIUS. Forjag de sørgelige tanker. Hvil dig!
Husk paa at morgendagen kræve tør
din fulde kraft i kamp for alles frelse.
CATILINA. Jeg kan ej hvile. Lukker jeg mit øje
for i en flygtig blund at finde glemsel,
da tumles jeg i underlige drømme.
Så lå jeg nys på lejet halvt i slummer,
da trådte atter disse syner frem,
mer sært, end nogensinde, — mer forblommet
og gådefuldt — Ah, hvis jeg fatted kun
hvad dette varsler mig! Men, nej —
MANLIUS. Betro mig
din drøm; måske jeg kunde tyde den.
CATILINA (efter et ophold.) Om jeg slumred eller våged véd jeg [ikke visst;
tusend tanker jog hinanden uden ro og rist.
Se, da lægger sig omkring mig mulm og skumring brat;
og sin brede vinge sænker i min sjæl en nat,
kun af lynblink gjennemkrydset, mørk og rædselsfuld;
og jeg ser mig i en hvælving, klam som gravens muld.
Højt er taget, ligt en himmel, tordenskybelagt;
skyggers skarer, skyggers vrimmel, ånders vilde jagt,
hvirvler sig forbi og suser, som når havets bryst
drager stormens vejr og knuses mod en stenet kyst.
Dog, midt i denne vilde vrimmel titter stundom frem
blomstersmykte børn og synger om et halvglemt hjem.
Rundt omkring dem viger mørket for en lysning klar, —
og i rummets midte skimter jeg et ensomt par;
tvende kvinder, — streng den ene og som natten sort, —
og den anden mild, som dagen, når den flygter bort.

Ah, hvor selsomt velbekendte tyktes mig de to!
Snart den enes smil mig vugged i en salig ro;
snart den andens hvasse øjne gnistred som et lyn;
skræk mig greb, — og dog jeg fulgte gerne dette syn.
Stolt og oprejst står den ene, og den anden lænes til
bordet, hvor de tykkes spille et forborgent brikkespil.
Brikker bytter de og flytter om fra sted til sted; —
da er spillet tabt og vundet, og i jorden synker ned
hun, som spillet tabte, kvinden med det lyse smil;
og de smykte børneklynger viger bort med il.
Larmen stiger; mørket vokser; men fra mulmets skød
fæster sig på mig to øjne som i sejers-glød;
svimmel griber mig; de blanke øjne ser jeg kun.
Men hvad mer jeg drømte siden i min feberblund
ligger under glemsels-dækket i mit indre gemt.
Kunde jeg blot resten mindes. Ak, det er forglemt!

MANLIUS. Forunderlig i sandhed, Catilina,
er denne drøm.

CATILINA (grublende). Hvis blot jeg kunde mindes —.
Men nej; det lykkes ikke —

MANLIUS. Ængst dig ej
med disse tanker. Hvad er drømme vel?
Indbildninger og tomme hjernespind,
betydningsløse, uden grund og mening.

CATILINA. Ja, du har ret; jeg vil ej gruble mere; —
nu er jeg rolig. Gå kun, Manlius;
hvil dig en stund. Jeg vandrer her imens
i enrum med mig selv og mine anslag.

(*Manlius* går ind i skoven).

CATILINA (går en tidlang op og ned ved vagtilden, der er ifærd med at slukkes; derpå standser han og siger tankefuld): Hvis blot jeg kunde —. Ah, det er [umandigt
at ængstes og at gruble over sligt.
Og dog — i denne tause midnatstime,
i denne ensomhed, mig træder atter
så levende for øje, hvad jeg drømte —

(*Et skyggebillede,* i lignelse af en olding i rustning og toga, skyder ligesom op af jorden et stykke fra ham inde mellem træerne.)

CATILINA (viger tilbage for skyggen). I guders magt —!

SKYGGEN. Vær hilset, Catilina!

CATILINA. Hvad vil du mig? Hvo er du, blege skygge?

SKYGGEN. Vent! Jeg har retten til at spørge her, —

og du skal svare. Kender du ej mere
fra længst forsvundne tider denne røst?
CATILINA. Så tykkes mig; dog véd jeg ikke visst —.
Men sig, — hvem søger du i midnatstimen?
SKYGGEN. Dig søger jeg. Vid, denne time kun
er mig forundt til vandringsfrist heroppe.
CATILINA. Ved alle guder, tal! Hvo er du?
SKYGGEN. Stille!
Jeg kommer hid at kræve dig til regnskab.
Hvi under du mig ikke gravens fred?
Hvi driver du mig op af dødens bolig?
Hvi bryder du min glemsel og min hvile,
så jeg må søge dig med truslers hvisken
og værne om min dyrekøbte hæder?
CATILINA. Ah, denne røst —! Jeg aner og jeg mindes —
SKYGGEN. Hvad er tilovers af min herskermagt?
En skygge som jeg selv; ja, knapt en skygge.
Vi begge sank i grav — og blev til intet.
Dyrt købtes den; dyrt, dyrt var den erhvervet.
Den havde kostet mig min ro i livet;
på fred i graven gav for den jeg afkald.
Og nu vil du med en forvoven hånd
frarive mig, hvad end jeg har tilbage!
Er der ej veje nok til store værker?
Hvi vælger du just den, som jeg har valgt?
Min magt nedlagde jeg i livet alt.
Mit navn, — så tænkte jeg, — skal evig stå,
ej venligt glimtende sòm stjernens øje, —
nej, som et lyn på nattehimlen fæstet!
Ej vilde jeg, som hundreder før mig,
ved ædelsind og milde dyder mindes;
ej vilde jeg beundres; — denne lod
blev alt så mangens og vil blive det
til tidens ende. Nej, af blod og rædsel
jeg vilde bygge mig mit eftermæle!
I stum forfærdelse, som mod et luftsyn,
der viser sig og svinder, lig en gåde, —
man skulde stirre på min færd tilbage
og skotte op mod mig, hvem aldrig nogen, —
ej før, ej siden, — vovede at nå! —
Således drømte jeg, — og blev bedragen.
Du stod mig nær; hvi aned det mig ikke,

hvad sæd der spired lønligt i din sjæl?
Dog, vogt dig, Catilina; vid, jeg skimter
igennem fremtids-dækket, hvad det dølger;
blandt stjerner skrevet — læser jeg din skæbne!
CATILINA. Min skæbne læser du? Så tyd den da!
SKYGGEN. Nej, først bag dødens dunkle port
forsvinder dæmringen, som hylles
omkring hvad grufuldt og hvad stort
af fremtids-bølgerne bortskylles.
Kun dette tør en frigjort ånd
ud af din skæbnes bog dig melde:
Du falder for din egen hånd, —
og dog en fremmed skal dig fælde!
(Åndeskikkelsen glider bort som i en tåge.)
CATILINA (efter et ophold). Han er forsvunden. Var det kun en [drøm?
Nej, nej; her stod han; månestrålen strejfed
hans gustne ansigt. Ah, jeg kendte ham!
Det var diktatoren, den gamle blodmand,
som steg af graven for at skrække mig.
Han frygted for at miste sejrens krone, —
ej hæders-kransen, men det rædsels-ry,
hvori hans minde lever. Egges da
blodløse skygger selv af æres-håbet? (går urolig op og ned.)
Alt stormer ind på mig. Snart taler blidt
advarende Aurelia, — og atter
genlyder i mig Furias manings-råb.
Og mer end dette; — frem af graven stiger
de blege skygger fra den svundne tid.
De truer mig. Jeg skulde standse her?
Jeg skulde vende om? Nej, jeg vil skride
kækt mod mit mål; — snart står jeg sejrrig der!
(*Curius* kommer gennem skoven i heftig bevægelse.)
CURIUS. O, Catilina —!
CATILINA (overrasket). Du, — du her, min ven?
CURIUS. Jeg måtte —
CATILINA. Hvorfor blev du ej i staden?
CURIUS. Mig angsten drev; jeg måtte søge dig.
CATILINA. For min skyld styrter du dig blindt i faren?
Letsindige! Dog, kom i mine arme! (vil omfavne ham.)
CURIUS (viger tilbage). Rør ikke ved mig! Kom mig ikke nær!
CATILINA. Hvad fejler dig, min Curius?
CURIUS. Bryd op!

Flygt, hvis du kan, endnu i denne time!
Ad alle veje kommer fiendens hær;
din lejr omringes, Catilina!
CATILINA. Fat dig;
du taler vildt. Har rejsen rystet dig —?
CURIUS. O, nej; men frels dig mens det end er tid!
Du er forrådt — (kaster sig ned for ham.)
CATILINA (farer tilbage.) Forrådt! Hvad siger du?
CURIUS. Forrådt bag venskabs maske!
CATILINA. Nu du fejler;
de vilde venner er mig tro som du.
CURIUS. O, ve dig da for dine venners troskab!
CATILINA. Kom til dig selv! Det er din kærlighed,
din omhu for min sikkerhed, som lader
dig skimte farer, hvor der ingen er.
CURIUS. O, véd du vel at disse ord mig myrder?
Men flygt! Så bønligt jeg besværger dig —!
CATILINA. Fat dig og tal med overlæg, Hvi skulde
jeg flygte? Fienden véd ej, hvor jeg står.
CURIUS. Han véd, — han kender alle dine anslag!
CATILINA. Ah, raser du? Han véd —? Det er umuligt.
CURIUS. O, var det så! Men nyt den knappe stund;
end kan måske ved flugt du livet frelse!
CATILINA. Forrådt? Nej? — tifold nej; det er umuligt!
CURIUS (griber sin dolk og rækker den imod ham.) Der, Catilina! Stød
den i mit bryst! —
igennem hjertet! Jeg forrådte dig!
CATILINA. Du? Hvilket vanvid!
CURIUS. Ja, det var i vanvid!
Spørg ej om grunden; knapt jeg véd den selv;
men jeg har røbet alle dine anslag.
CATILINA (smerteligt.) Nu dræbte du min trygge tro på venskab.
CURIUS. Stød dolken i mit bryst, og pin mig ej
med skånsel længer —!
CATILINA (mildt.) Lev, min Curius!
Stå op! Du fejled; — jeg tilgiver dig.
CURIUS (overvældet.) O, Catilina, se mig sønderknust —!
Men skynd dig; flygt! Du hører jo, det haster.
Snart bryder Romer-hæren ind i lejren;
den er på vejen; den er allevegne.
CATILINA. Og vennerne i staden —?

CURIUS. De er tagne; —
en del blev fængslet, men de fleste dræbtes.

CATILINA (hen for sig.) O, skæbne, — skæbne!

CURIUS (rækker atter dolken imod ham.) Stød den i mit hjerte!

CATILINA (ser stille på ham.) Du var et redskab kun. Du handled
[ret —

CURIUS. O, lad med livet mig udsone brøden!

CATILINA. Jeg har tilgivet dig. (idet han går.)
Nu er kun e t
at vælge, ven!

CURIUS (springer op.) Ja, flugt?

CATILINA. Nej, heltedøden!

(han går bort gennem skoven.)

CURIUS. Det er forgæves! Undergang ham venter.
Ah, denne mildhed er en tifold straf!
Jeg følger ham; e t skal ej nægtes mig: —
at falde kæmpende ved heltens side! (han iler ud.)

(*Lentulus* tilligemed *to gladiatorer* kommer listende frem mellem træerne.)

LENTULUS (sagte.) Her talte nogen —

DEN ENE GLADIATOR. Nu er alting stille.

DEN ANDEN GLADIATOR. Måske det nattevagten var, som gik
at løses af.

LENTULUS. Vel troligt. Her er stedet;
her skal I vente. Har I eders våben
skarpt slebne?

FØRSTE GLADIATOR. Blinkende som lynet, herre!

ANDEN GLADIATOR. Mit bider godt. Ved sidste fest i Roma
faldt tvende fægtere for dette sværd.

LENTULUS. Så hold jer ganske stille her i krattet;
og når en mand, som jeg betegner jer,
mod teltet går, da skal I styrte frem
og hugge ned ham bagfra.

FØRSTE GLADIATOR. Det skal ske.

(Begge gladiatorerne skjuler sig; Lentulus går spejdende omkring.)

LENTULUS (for sig selv.) Det er et vovespil, jeg frister her; —
men øves må det endnu denne nat,
hvis det skal lykkes. — Falder Catilina,
kan ingen føre dem undtagen jeg.
Med gyldne løfter køber jeg dem alle
og rykker ufortøvet imod staden,
hvor end senatet i en rådvild skræk
ej tænker på at væbne sig mod faren.

(han går ind mellem træerne.)

FØRSTE GLADIATOR (sagte til den anden). Hvem er han, denne ubekendte mand,
som vi skal hugge ned?

ANDEN GLADIATOR. Hvad rager os,
hvem manden er? Når Lentulus betaler,
så må han og forsvare, hvad vi gør.

LENTULUS (kommer hurtig tilbage.) Hold jer beredt, nu kommer han, vi venter!

(Lentulus og gladiatorerne stiller sig på lur mellem buskerne. Straks efter kommer *Catilina* gennem skoven og går henimod teltet.)

LENTULUS (hviskende.) Frem! Stød ham ned; hug ham igennem ryggen!

(alle tre styrter ind på Catilina.)

CATILINA (drager sit sværd og forsvarer sig.) Ah, uslinger, — hvad vover I —?

LENTULUS (til gladiatorerne) Stød ned!

CATILINA (genkender ham.) Du, Lentulus, vil myrde Catilina?

FØRSTE GLADIATOR (forskrækket.) Ham er det!

ANDEN GLADIATOR (viger tilbage). Catilina! Ej mod ham
jeg bruger sværdet. Fly! (begge gladiatorerne flygter.)

LENTULUS. Så fald for mit!

(de kæmper, Catilina slår Lentulus sværdet ud af hånden; Lentulus vil flygte, men Catilina holder ham fast.)

CATILINA. Forræder! Morder!

LENTULUS (bønfaldende). Nåde, Catilina!

CATILINA. Jeg ser dit anslag skrevet på din pande.
Du vilde myrde mig, og selv dig stille
i mine venners spidse. Var det så?

LENTULUS. Så var det, Catilina!

CATILINA (ser på ham med dulgt hån.) Nu, hvad så?
Ifald dig magten lyster, — lad så være.

LENTULUS. Forklar, — hvad mener du?

CATILINA. Jeg træder af;
du fører hæren i mit sted —

LENTULUS (forbauset.) Det vil du?

CATILINA. Jeg vil. Men vær på alting forberedt;
thi vid, — vort forehavende er røbet;
senatet kender alle vore anslag;
dets hær omringer os —

LENTULUS. Hvad siger du?

CATILINA. Nu vil jeg kalde vore venner sammen.
Kom med, og stil dig frem som deres fører;
jeg takker af.

LENTULUS (holder ham tilbage). Nej, vent dog, Catilina!
CATILINA. Din tid er kostbar; førend dagen gryr
du frygte kan et angreb —
LENTULUS (ængstelig.) Hør mig, ven!
Du spøger vel? Det kan ej være muligt —
CATILINA. Vort anslag er forrådt, som jeg har sagt dig.
Læg nu din kløgt og dygtighed for dagen.
LENTULUS. Forrådt? Da ve os alle!
CATILINA (smiler hånligt.) Fejge usling!
Nu skælver du; — og du vil styrte mig;
du tror dig kaldet til en herskers stilling?
LENTULUS. Tilgiv mig, Catilina!
CATILINA. Søg din frelse
ved skyndsom flugt, hvis endnu det er gørligt.
LENTULUS. Ah, du tillader —?
CATILINA. Tænkte du, det var
mit alvor at forlade denne post
i farens stund? Du kender mig kun slet.
LENTULUS. O, Catilina —!
CATILINA (koldt.) Spild ej øjeblikket.
Søg redning du; — jeg vide skal at dø. (vender sig fra ham.)
LENTULUS (for sig selv.) Jeg takker dig for denne store nyhed, —
og jeg skal bruge den til eget bedste.
Det kommer vel tilpas at jeg er kendt
i denne egn; jeg søger fiendens hær
og fører den ad skjulte stier hid,
til dit fordærv og til min egen frelse. —
Vid, ormen, som du overmodigt træder
i støvet, har endnu sin hvasse brod! (han går.)
CATILINA (efter et ophold.) Det er den troskab, som jeg bygged på!
Så svigter de mig, en for en. O, guder!
Forræderi og fejghed er det kun,
som gærer i de lunkne slavesjæle.
O, dåre, som jeg er, med mine anslag!
Jeg knuse vil hint øglerede, Roma, —
og Roma er alt længst en sunken grushob.
(våbenlarm høres at nærme sig; han lytter.)
Der kommer de! End er der kække mænd
iblandt dem dog. Hvad liflig klang i stålet!
Hvor lystigt klirrer skjolde mod hinanden!
Det tænder ilden op i mig påny;

afgørelsen er nær, — den store stund,
som løser alle tvil. Jeg hilser stunden!

(Manlius, Statilius, Gabinius og en mængde andre sammensvorne kommer gennem skoven.)

MANLIUS. Her, Catilina, har du dine venner;
i lejren slog jeg larm, som nys du bød —
CATILINA. Har du dem sagt —?
MANLIUS. De kender nu vor stilling.
STATILIUS. Vi kender den, og vi skal følge dig
med sværd i hånd til kamp om liv og død.
CATILINA. Jeg takker eder, tapre våbenbrødre!
Men håb ej på at her er valg tilovers
imellem liv og død; — kun mellem døden
i heltekamp mod overmagtens skarer,
og døden under pinsler, når vi grumt
som dyr forfølges, er os valget stillet.
Hvad foretrækker I? Ved flugt at friste
et uselt liv en stakket tid endnu, —
hvad heller kækt som eders stolte fædre
at falde kæmpende med sværd i hånd?
GABINIUS. Det sidste vælger vi!
MANGE STEMMER. Før os til døden!
CATILINA. Nu, så afsted! Ved denne død vi vies
ind til udødlighedens skønne liv.
Vort fald, vort navn, igennem fjerne tider
skal nævnes højt med stolthed —
FURIA (råber bag ham mellem træerne.) — eller rædsel!
NOGLE STEMMER. Ah, se, — en kvinde —!
CATILINA (farer sammen.) Furia! Du her?
Hvad drev dig hid?
FURIA. Jeg må ledsage dig
til målet.
CATILINA. Nu, — hvor er mit mål? Sig frem!
FURIA. Hver søger målet ad sin egen vej.
Du søger dit igennem håbløs kamp;
og kampen avler undergang og død.
CATILINA. Men også hæder og et evigt navn!
Gå, kvinde! Stolt og skøn er denne time;
min barm er døv for dine hæse skrig. *(Aurelia* kommer frem i teltåbningen.)
AURELIA. Min Catilina —!

(hun standser frygtsomt ved synet af de mange forsamlede).

CATILINA (smerteligt.) O, Aurelia!

AURELIA. Hvad er påfærde? Denne larm i lejren —.
Hvad går her for sig?
CATILINA. Dig jeg kunde glemme!
Hvad vil din skæbne vorde —?
FURIA (hånligt hviskende, uden at bemærkes af Aurelia.) Vakler du
alt i dit høje forsæt, Catilina?
Er det dit dødsmod?
CATILINA (opfarende.) Nej, ved mørkets guder!
AURELIA (nærmer sig.) O, tal, min elskte; ængst mig ikke [længer —
FURIA (dæmpet bag ham). Flygt med din viv — mens dine venner [dør!
MANLIUS. Nøl ikke længer; før os ud på sletten —
CATILINA. O, hvilket valg! Og dog, — her er ej valg; —
til målet må jeg, — tør ej midtvejs standse. (råber.)
Så følg mig ud på sletten!
AURELIA (kaster sig i hans arme.) Catilina —
gå ikke fra mig, — eller tag mig med!
CATILINA. Nej, bliv, Aurelia!
FURIA (som før.) Tag hende med!
Du får en død, dit liv, dit navn fuldt værdig,
når ned du hugges — i en kvindes arme.
CATILINA (støder Aurelia tilside.) Væk fra mig, du, som stjæle vil [mit ry! —
Blandt mænd skal døden ramme mig. Jeg har
et liv at sone og et navn at tvætte —
FURIA. Ret så; ret så, min stolte Catilina!
CATILINA. Ud af min sjæl jeg river alt, som binder
mig til min fortid og dens tomme drøm!
Hvad bag mig ligger, er som om det aldrig
af mig var levet —
AURELIA. O, forstød mig ikke!
Ved al min elskov, — jeg besværger dig, —
lad os ej skilles, Catilina!
CATILINA. Ti!
Mit bryst er dødt, mit blik er blindt for elskov.
Fra livets gøgleværk jeg vender øjet,
og ser kun mod den store blege stjerne
på eftermælets himmel!
AURELIA. Milde guder!
(hun læner sig mat op mod træet udenfor teltet.)
CATILINA (til mændene.) Og nu afsted.
MANLIUS. Hist lyder våbenbrag.

FLERE STEMMER. De nærmer sig.
CATILINA. Godt! vi vil kækt dem møde.
Lang var vor skændsels nat; snart gryr en dag —.
Til bad i kampens morgenskyer røde!
Følg mig! For Romer-sværd med Romer-mod
skal Romas sidste segne i sit blod!

(de iler ud gennem skoven; fra lejren høres larm og stridsråb).

FURIA. Han er borte. Jeg har nået målet for mit liv.
Solens første blik på sletten ser ham kold og stiv.
AURELIA (hen for sig.) I hans harmopfyldte hjerte skulde elskov [mer ej bo?
Var det drømme? Nej, så lød det fra hans vrede læbe jo.
FURIA. Sværdet klinger; Catilina svæver alt på gravens rand;
snart han som en lydløs skygge haster mod de dødes land.
AURELIA (farer sammen.) Ah, hvo er du, uheldsvangre røst, der høres [hist,
uglen lig, når hult den varsler ifra træets kvist!
Er du stegen fra de klamme skyggelande frem
for at føre Catilina til dit skumle hjem?
FURIA. Hjemmet er jo vandrings-maalet, og hans veje gik
gennem livets dynd og sumpe —
AURELIA. Kun et øjeblik.
Frit og ædelt var hans hjerte, stærk hans sjæl og god,
til et giftfrø den omklamred med sin slangerod.
FURIA. Friskt og grønt er og platanens løv i brede lag,
til dens stamme kvæles i en slyngvæksts favnetag.
AURELIA. Der forrådte du dit ophav! Denne stemmes klang
gav fra Catilinas læber genlyd mangen gang.
Du er slangen, som forgifted for mig livets frugt,
slangen, som for al min ømhed har hans hjerte lukt.
Fra de vågne nætters drømme grant jeg kender dig,
ser dig som en trusel stillet mellem ham og mig.
Ved min elskte husbonds side higed jeg så fro
mod et liv, af stilhed hegnet, mod et hvilens bo;
i hans trætte hjerte planted jeg et urtebed;
som dets bedste smykke freded jeg vor kærlighed.
Ah, din hadske hånd har rykket urten op med rod,
og i støvet ligger den, hvor før den frodig stod!
FURIA. Svage tåbe; du vil lede Catilinas skridt?
Ser du ikke, at hans hjerte aldrig helt var dit?
Tror du, dine blomster trives kan i slig en grund?
I det solskin-svangre forår gror violer kun,
medens bulmen yppigst vokser under skyens tag;

og hans sjæl var alt forlængst en skyfuld høstens dag.
Alt er tabt for dig! Snart slukkes gnisten i hans barm,
og som hævnens offer ligger han i dødens arm!

AURELIA (med stigende ild). Nej, ved alle lysets guder, nej, det skal han ej!
Til hans hjerte mine tårer baner end en vej.
Finder jeg ham bleg og blodig efter kampens larm,
slynge vil jeg mine arme om hans kolde barm,
ånde på hans stumme læbe al min kærlighed,
mildne smerten i hans indre, bringe trøst og fred.
Hævnens bud, dit offer skal jeg vriste af din hånd,
binde ham til lysets hjemland med et elskovsbånd;
og er hjertets slag forstummet, medens øjet brast,
går vi begge bort fra livet i et favntag fast.
Skænk mig da, I milde magter, for hvad her jeg led,
ved min husbonds side gravens store stille fred. (hun går.)

FURIA (ser efter hende). Søg ham, forblindede; — jeg frygter ej;
jeg holder sejren trygt i mine hænder.
Nu vokser kampens larm; dens bulder blandes
med døds-skrig og med brustne skjoldes brag.
Mon alt han bløder? Mon han lever end?
O, skøn er denne stund! Sig månen skjuler
bag tykke tordenskyer i sin nedgang.
Det vorder nat et øjeblik paany
før dagen kommer; — og med dagens komme
er alting ude. Han forgår i mørket,
som han i mørket leved. Skønne stund! (hun lytter.)
Nu suser det forbi, lig høstens stormpust,
og mister mælet i det vide fjerne;
de tunge skarer fejer sletten ren.
Ustandselig, nedtrampende de faldne,
de vælter frem som havets vrede bølger. —
Jeg hører klynk og gisp og støn derude, —
den sidste vuggesang, — hvori de dysser
til ro sig selv og alle blege brødre. —
Nu stemmer uglen i. Den ønsker dem
velkommen i de skumle skyggers rige. (efter et ophold.)
Hvor lydløst stilt. Nu er han altså min, —
alene min, og min for alle tider.
Nu kan vi følges ad til glemselsfloden —
og over floden, hvor det aldrig dages.
Dog først jeg søge vil hans lig derude,
vil mætte mig ved synet af de skønne

forhadte ansigtsdrag før de forstyrres
af sol, som rinder, og af ravn, som venter.
(vil gå, men studser og farer tilbage.)
Hvad nu! Hvad glider over engen hist?
Er det kun sumpens dunster, som sig tætner
i morgenkulden til et samlet billed?
Nu nærmer det sig. — Catilinas skygge!
Hans genfærd —! Jeg kan se hans brustne øje,
hans kløvte skjold, hans klingeløse sværd;
jeg ser den hele døde mand; kun et, —
forunderligt, — døds-såret ser jeg ikke.
(*Catilina* kommer gennem skoven, bleg og mat, med sænket hoved og forstyrrede blikke.)

CATILINA (hen for sig).
„Du falder for din egen hånd, —
og dog en fremmed skal dig fælde.“
Så lød hans spådomsord. Nu er jeg falden —
skønt ingens hånd mig traf. Hvo løser gåden?

FURIA. Vær hilset efter kampen, Catilina!

CATILINA. Ah, hvo er du?

FURIA. Jeg er en skygges skygge.

CATILINA. Dig er det, Furia! Du hilser mig?

FURIA. Velkommen i vort fælles hjem! Nu kan
vi følges ad til Charons båd, — to genfærd.
Dog først — tag sejers-kransen af min hånd.
(hun plukker nogle blomster, som hun under det følgende fletter sammen til en krans.)

CATILINA. Hvad gør du der?

FURIA. Jeg smykke vil din pande.
Men hvorfor kommer du alene hid?
En høvdings skygge skulde følges af
ti tusend faldne. Hvor er dine venner?

CATILINA. De sover, Furia!

FURIA. De sover end?

CATILINA. De sover end, — og de vil sove længe.
De sover alle. List dig gennem skoven;
kig ud på sletten, — tyst; forstyr dem ikke!
der vil du finde dem i lange rader.
De slumred ind ved sværdes vuggesang;
de slumred ind, — og vågned ej, som jeg,
da sangen tabte sig bag fjerne højder.
Et genfærd kaldte du mig. Ja, jeg er
et genfærd af mig selv. Men tro blot ej

at hines slummer er så ganske rolig
og drømmeløs. O, tro det ikke!
FURIA. Tal!
Hvad drømmer dine venner?
CATILINA. Du skal høre. —
Jeg stred i spidsen, med fortvilet sind,
og søgte døden under sværdets egg.
Til højre og til venstre segned alle;
Statilius faldt, — Gabinius, Manlius;
min Curius dræbtes, da mit bryst han dækked;
da alle faldt for blanke Romer-sværd, —
for hine sværd, som vraged mig alene.
Ja, Romas våben vraged Catilina.
Med brustent værge stod jeg, halvt bedøvet,
og sansed intet medens kampens bølger
mig overskylled. Samling vandt jeg først
da alt blev stilt omkring, og jeg så op,
og øjned slaget som et hav — langt bag mig!
Hvorlænge stod jeg der? Det véd jeg kun, —
jeg stod alene mellem mine døde.
Men der var liv i disse brustne øjne;
mundkrogene fortrak sig til et smil;
og smil og øjne retted de mod mig,
der stod alene oprejst mellem ligene, —
mod mig, der havde stridt for dem og Roma, —
mod mig, der stod igen foragtet, vraget
af Romas sværd. — Da døde Catilina.
FURIA. Falskt har du tydet dine dødes drømme;
falskt har du tydet, hvad der dræbte dig.
Med smil og øjekast de bød dig ind
at sove, som de selv —
CATILINA. Ja, hvis jeg kunde!
FURIA. Vær trøstig, — genfærd af en fordums helt;
din hvilestund er nær. Kom; bøj dit hoved; —
nu vil jeg smykke dig med sejrens krans. (hun rækker den imod ham.)
CATILINA. Fy, — hvad er det? En valmuekrans —!
FURIA (med vild lystighed). Nu, ja,
er ikke valmuer smukke? De vil lyse
omkring din pande som en bræm af blod.
CATILINA. Kast kransen væk! Jeg hader dette røde.
FURIA (ler højt). Du elsker mer de matte, blege farver?
Godt! Jeg vil hente dig den grønne sivkrans,

som Silvia bar i de våde lokker,
da hendes lig flød op ved Tibers munding.
CATILINA. Ah, hvilke syner —!
FURIA. Skal jeg heller bringe
dig tidsel-klyngerne fra Romas torv,
med brune pletter af det borgerblod,
som strømmed for din hånd, min Catilina?
CATILINA. Hold inde!
FURIA. Eller lyster dig en løvkrans
af vinter-egen ved min moders hus,
der visned da en ung vanæret kvinde
med høje skrig sprang sanseløs i floden?
CATILINA. Tøm alle hævnens skåler over mig
på engang ud —!
FURIA. Jeg er dit eget øje, —
dit eget minde og din egen dom.
CATILINA. Men hvorfor nu —?
FURIA. Ved målet skuer jo
den trætte vandrer på sin vej tilbage.
CATILINA. O, står jeg ved mit mål? Er dette målet?
Jeg er ej levende, — og ej begravet.
Hvor ligger målet?
FURIA. Nær, — såfremt du vil.
CATILINA. Jeg har ej vilje mer; min vilje døde
da alt forspildtes, hvad jeg engang vilde. (slår ud med hænderne.)
Vig langt ifra mig, alle gustne skygger!
Hvad kræver I af mig, I mænd og kvinder?
Jeg kan ej skænke jer —! O, denne skare —!
FURIA. Til jorden bunden er endnu din skygge.
Riv sønder disse tusend trådes net!
Kom, lad mig trykke kransen i dit hår; —
den har en stærk, en lægsom glemsels-kraft;
den dysser dig til ro! den dræber mindet.
CATILINA (klangløst). Den dræber mindet? Tør jeg tro dit ord?
Så tryk din giftkrans tæt omkring min pande.
FURIA (sætter kransen på hans hoved). Nu er du smykket. Sådan skal
for mørkets fyrste frem, min Catilina! [du træde
CATILINA. Kom, lad os gå! Did ned jeg higer såre; —
jeg stunder hjem til alle skyggers land.
Lad os tilsammen gå! — Hvad fængsler mig?
Hvad binder mine skridt? Jeg føler bag mig
på morgenhimlens hvælv en tåget stjerne; —

den holder mig i livets land tilbage;
den drager mig, som månen drager havet.
FURIA. Følg med; følg med!
CATILINA. Den vinker og den blinker.
Jeg kan ej følge dig før dette lys
er ganske slukket, eller slørt af skyer. —
Nu ser jeg det! Det er ej nogen stjerne;
det er et hjerte, bankende og varmt;
det binder mig det fængsler og det drager,
som aftenstjernen drager barnets øje.
FURIA Stands dette hjertes slag!
CATILINA. Hvad mener du?
FURIA. Du har din dolk i bæltet. Kun et stød, —
så slukkes stjernen, knust er dette hjerte,
som stiller fiendtlig sig imellem os.
CATILINA. Jeg skulde slukke ? Blank og spids er dolken —
(med et skrig.)
Aurelia! Aurelia, hvor er du?
O, var du nær —! Nej, nej, — jeg vil ej se dig!
Og dog det tykkes mig, som alt blev godt,
at freden kom ifald jeg kunde lægge
mit hoved til dit bryst og angre — angre!
FURIA. Hvad vil du angre?
CATILINA. Alt, hvad jeg har øvet!
At jeg har været og at jeg har levet.
FURIA. For sent at angre! Der, hvor nu du står,
går ingen vej tilbage. Prøv det, dåre!
Nu går jeg hjem. Læg du dit hoved kun
til hendes bryst og se om der du finder
den fred, du søger for din trætte sjæl. (med stigende vildhed.)
Snart vil de rejse sig, de tusend døde;
forførte kvinder slutter sig til dem;
og alle, alle vil de kræve af dig
det liv, det blod, den ære du har røvet.
Forfærdet vil du flygte ud i natten, —
vil flygte jorden rundt langs alle strande,
Actæon lig, af hunde-koblet jaget, —
en skygge, jaget af de tusend skygger!
CATILINA. Jeg ser det, Furia! Her er jeg fredløs.
I lysets verden er jeg hjemløs nu!
Jeg følger dig til alle skyggers land; —
det bånd, mig binder, vil jeg sønderskære.

FURIA. Hvi famler du med dolken?
CATILINA. Hun skal dø.

(et lyn slår ned og tordenen ruller.)

FURIA. De store magter jubler ved dit forsæt! —
Se, Catilina, — hist din hustru kommer.

(*Aurelia* kommer angstfuld søgende gennem skoven.)

AURELIA. Hvor skal jeg finde ham! Hvor kan han færdes!
Han er ej blandt de døde — (får øje på ham.)
Høje himmel; —
min Catilina! (hun iler imod ham.)
CATILINA (forvildet). Nævn ej dette navn!
AURELIA. Du lever! Ja —! (vil kaste sig i hans arme.)
CATILINA (afværgende). Vig bort! Jeg lever ikke.
AURELIA. O, hør mig, elskte —!
CATILINA. Ti; jeg vil ej høre!
Jeg hader dig! Jeg ser din fule list;
du vil mig lænke til et halv-livs rædsel.
Stir ikke på mig! Dine øjne martrer, —
de stinger mig i sjælen som en dolk!
Ah, dolken; dolken! Dø! Luk dine øjne —

(han drager sin dolk og griber hende i armen.)

AURELIA. Våg, milde guder, over ham og mig!
CATILINA. Luk dine øjne; luk dem, siger jeg; —
i dem er stjerneskin og morgenhimmel —.
Nu vil jeg slukke morgenhimlens stjerne! (tordenen ruller atter.)
Dit hjerteblod! Nu råber livets guder
sit afskedsord til dig og Catilina!

(han hæver dolken imod hendes bryst; hun flygter ind i teltet; han forfølger hende.)

FURIA (lyttende). Hun strækker sine hænder bønligt mod ham.
Hun beder for sit liv. Han hører intet.
Han støder til! — Der faldt hun i sit blod.

(*Catilina* kommer, med dolken i hånden, langsomt ud fra teltet.)

CATILINA. Nu er jeg fri. Snart er jeg intet mere.
Alt sænker sig min sjæl i glemsels tåger;
jeg skimter og jeg hører kun forvirret
som under stride vande. Véd du vel,
hvad jeg har dræbt med denne lille dolk?
Ej hende blot, — men alle jordens hjerter, —
alt levende, og alt, som gror og grønnes; —
hver stjerne har jeg slukt, og månens skive,
og solens ild. Se selv, — den kommer ikke;
den kommer aldrig mere; slukt er solen.

Nu er den hele vide jordens kreds
forvandlet til en kold uhyre grav
med blygråt hvælv, — og under dette hvælv
står du og jeg, forladt af lys og mørke,
af død og liv, — to hvileløse skygger.

FURIA. Vi står ved målet, Catilina!

CATILINA. Nej;
et skridt endnu — før jeg ved målet står.
Frigør mig for min byrde! Ser du ikke,
jeg går med Catilinas lig på ryggen?
En pæl igennem Catilinas lig! (viser hende dolken.)
Forløs mig, Furia! Tag denne pæl; —
med den jeg spidded morgenstjernens øje; —
tag, — tag, og ram den tvers igennem liget,
så mister det sin magt, — og jeg er fri.

FURIA (griber dolken). Det ske, du sjæl, hvem jeg i had har elsket!
Afryst dit støv og gå med mig til glemsel!

(hun borer dolken dybt ind i hans bryst; han segner om ved foden af træet.)

CATILINA (efter et ophold, kommer til besindelse, fører hånden over panden og siger mat): Ah, nu fatter jeg din spådom, gådefulde ånd!
Halvt jeg falder for min egen, halvt for fremmed hånd.
Nemesis har gjort sin gerning. Dølg mig, dødens mulm!
Mørke Styks, løft nu din bølges hoved højt og svulm!
Bær mig over; sink ej båden; jag den rastløs frem
mod den tause fyrstes rige, alle skyggers hjem.
Tvedelt vejen går dernede! jeg skal vandre stum
imod venstre —

AURELIA (fra teltet, bleg og vaklende, med blodigt bryst). — nej mod højre!
Mod Elysium!

CATILINA (farer sammen.) O, hvor dette lyse billed fylder mig [med gru!
Det er hende selv! Aurelia, — sig mig, — lever du?

AURELIA (knæler ned ved ham). Ja, jeg lever for at stilne dine [smerters sø, —
lever for at lægge barmen mod dit bryst og dø.

CATILINA. O, du lever!

AURELIA. Kun en afmagts slør omkring mig faldt;
men mit matte øje fulgte dig; jeg hørte alt, —
og min kærlighed en hustrus kraft mig atter gav; —
bryst ved bryst, min Catilina, går vi i vor grav!

CATILINA. O, hvor gerne! Dog, forgæves er dit glade håb.
Vi må skilles. Jeg må følge hævnens hule råb.
Du kan haste let og frigjort frem til lys og fred;
jeg må over glemsels-floden, må i mørket ned. (dagen gryr i baggrunden.)

AURELIA (peger mod den stigende lysning.) Nej; for kærligheden svinder
dødens rædsler og dens nat.
Ser du, tordenskyen viger; morgenstjernen vinker mat.
(med oprakte hænder.)
Lyset sejrer! Ser du, dagen kommer stor og varm!
Følg mig, Catilina! Døden griber alt min barm.
(hun segner ned over ham.)

CATILINA (trykker hende tæt til sig og siger med sin sidste kraft): O, hvor
lifligt! Grant jeg mindes nu min glemte drøm,
hvordan hvælvets mørke spredtes af en stråle-strøm,
hvordan barnerøster sang imod den unge dag.
Ah, mit øje vorder dunkelt, og min arm er svag;
men i sindet er det lyst, som aldrig før det var,
og min fortids vilde vandring ligger bag mig klar.
Ja, mit liv var uvejrs rasen under natlyns glød;
men en rosenfarvet morgendæmring er min død. (bøjer sig over hende.)
Du har sjælens mulm forjaget; i mit bryst er ro.
Se, jeg følger dig til lysets og til fredens bo!
(han river dolken raskt ud af sit bryst og siger med døende stemme:)
Morgnens milde magter skuer i forsoning ned;
du har nattens ånd besejret ved din kærlighed!

(Under det sidste optrin har *Furia* fjernet sig mere og mere mod baggrunden, hvor hun forsvinder mellem træerne. Catilinas hoved synker ned på Aurelias bryst; de dør.)

GILDET PÅ SOLHAUG

(1856)

FORTALE TIL ANDEN UDGAVE

„Gildet på Solhaug“ skrev jeg i Bergen i sommeren 1855, altså for omtrent 28 år siden.

Stykket opførtes sammesteds for første gang den 2. Januar 1856 som festforestilling til erindring om den norske scenes stiftelsesdag.

Jeg var dengang ansat som instruktør ved det bergenske teater og ledede altså selv indstuderingen af mit stykke. Det fik en fortrinlig, en sjelden stemningsfuld udførelse. Med lyst og hengivelse blev det givet, og således blev det også modtaget. „Den bergenske lyrik“, der efter sigende skal have afgjort de seneste politiske valg deroppe, svulmede på hin teateraften højt i det fuldt besatte hus. Forestillingen endte med talrige fremkaldelser af forfatteren og af de spillende. Senere på aftenen gav orkestret, ledsaget af en stor del af publikum, mig en serenade udenfor mine vinduer. Jeg tror næsten, jeg lod mig henrive til at holde et slags tale til de forsamlede; jeg véd i al fald, at jeg følte mig såre lykkelig.

Et par måneder senere opførtes „Gildet på Solhaug“ i Kristiania. Også dersteds blev det af almenheden modtaget med meget bifald, og dagen efter den første opførelse skrev Bjørnson i „Morgenbladet“ en varm, elskværdig, ungdommelig opsats derom. Egentlig var det ikke nogen anmeldelse eller kritik; det var snarere en stemningsrig fri fantasi, digterisk improviseret over stykket og over forestillingen.

Men så kom den rigtige kritik, forfattet af de rigtige kritikere.

Hvorledes blev man i hin tid, — jeg mener i årene fra 1850 til omkring 1860, — en rigtig literatur-kritiker, og navnlig dramatisk kritiker i Kristiania?

Jo, det gik i regelen således til: Efter nogen tids forberedende øvelser i „Samfundsbladet“ og efter oftere at have påhørt de diskussioner, som om aftenerne efter teatertid førtes på Treschows kafé eller „hos Ingebret“, begav den vordende kritiker sig hen

i Johan Dahls boglade og lod sig forskrive fra København et exemplar af J. L. Heibergs „Prosaiske Skrifter“, om hvilke han havde hørt sige, at de skulde indeholde en afhandling betitlet „Om Vaudevillen“. Denne afhandling blev da læst, grublet over og kanske tildels også forstået. Gennem disse skrifter blev man endvidere bekendt med en polemik, som Heiberg i sin tid havde ført imod professor Øhlenschlæger og imod digteren Hauch i Sorø. Lejlighedsvis erfarede man deraf også, at J. I. Baggesen (forfatter af „Gjengangerbrevene“) allerede tidligere havde åbnet et lignende felttog imod den store digter, som havde skrevet både „Axel og Valborg“ og „Hakon Jarl“.

Megen anden for en kritiker nyttig viden lod sig også uddrage af disse skrifter. Af dem lærte man f. ex., at en ret kritiker var på smagens vegne forpligtet til at føle sig forarget over hiater. Blev i et eller andet vers et sådant uhyre påtruffet, kunde man være sikker på, at de unge kristianiensiske kritiserende Jeronimusser, ligervis som Holbergs egen, udråbte deres: Hillemænd, verden står ikke til påske!

Og så havde den datidige norske hovedstadskritik en særegen ejendommelighed, hvis udspring jeg længe ikke kunde blive klog på. Vore kritikere plejede nemlig, hver gang en begyndende forfatter udgav en bog eller fik et lidet teaterstykke opført, at geråde i en ustyrlig vrede og at gebærde sig som om der gennem bogens udgivelse eller stykkets opførelse var tilføjet dem selv og de aviser, de skrev i, en blodig fornærmelse. Som sagt, jeg grublede længe over denne besynderlighed. Endelig fik jeg rede i sagen. Ved nemlig at læse det danske „Månedskrift for Literatur“ blev jeg opmærksom på, at gamle etatsråd Molbech i sin tid havde plejet at betages af en svær vrede, når en ung digter udgav en bog eller fik et skuespil opført i København.

Således, eller omtrent således, var den domstol beskaffen, der nu i dagspressen tog sig for at stille „Gildet på Solhaug“ for kritikens skranke i Kristiania. Den var for størstedelen sammensat af unge mænd, der i kritisk henseende levede på lån fra diverse kanter. Deres kritiske tanker var for længe siden tænkte og udtalte af andre; deres meninger var for lang tid siden formuleret andetsteds. Lånegods var hele deres æstetiske teori; lånegods var hele deres kritiske metode; lånegods var i et og alt, i stort og i småt, den polemiske taktik, de gjorde brug af. Ja, lige til sindsstemningen, så var den lånt. Lånt, lånt var det alt sammen. Det eneste originale ved dem var, at de evig og altid benyttede lånegodset forkert og i utide.

At dette kollegium, hvis medlemmer kritisk livnærede sig ved lån, troede at måtte i digterisk henseende forudsætte noget lignende hos mig, kan ikke forundre nogen. Et par aviser der oppe, og muligens flere, fandt da også ganske rigtig ud, at jeg havde lånt dette eller hint fra Henrik Hertz's skuespil „Svend Dyrings hus".

Denne kritiske påstand er grundløs og uefterrettelig. Det er åbenbart benyttelsen af kæmpevisernes versemål i begge stykkerne, som har foranlediget den. Men hos mig er sprogtonen en ganske anden end hos Hertz; diktionen i mit stykke har et ganske andet klangpræg end i hans; over det rytmiske i mit stykke vifter en let sommerluft; over det rytmiske hos Hertz ruger der høstvejr.

Heller ikke, hvad karakterer, handling, eller overhovedet hvad det faktiske indhold angår, findes der mellem begge stykker nogen anden eller større lighed end den, der er en nødvendig følge af, at stoffet til dem begge er hentet ud fra kæmpevisernes trange forestillingskreds.

Med fuldt så stor eller vel endnu større føje kunde man påstå, at Hertz i sit „Svend Dyrings hus" havde lånt et og andet, og det ikke så lidt endda, fra Heinrich v. Kleist's „Käthchen von Heilbronn", der er skrevet i begyndelsen af dette århundrede. Käthchens forhold til grev Wetter-Strahl er i alt væsentligt det samme, som Ragnhilds til ridder Stig Hvide. Ligesom Ragnhild drives også Käthchen af en gådefuld, uforklarlig magt til at følge den mand, hun elsker, på alle hans veje, til lønligt at liste sig efter ham, til viljeløst at lægge sig ned og sove i hans nærhed, til naturnødvendigt at vende tilbage til ham, så ofte hun end jages bort. Hertil kommer det overnaturliges indgriben på flere andre måder både hos Kleist og hos Hertz.

Men er der nogen, som tviler på, at man i den endnu ældre dramatiske literatur, med en smule god eller ond vilje, måtte kunne opdrive et skuespil, om hvilket det kunde påståes, at Kleist derfra havde lånt et eller andet til sit „Käthchen von Heilbronn"? Jeg tviler i al fald ikke derpå. Men deslige påvisninger vilde være ørkesløse. Det, der gør et kunstværk til sin ophavsmands åndelige ejendom, det er, at han har påtrykt værket sin egen personligheds stempel. Jeg mener derfor, at til trods for de antydede lighedspunkter er „Svend Dyrings hus" lige så ubestridelig og udelukkende et originalværk af Henrik Hertz, som „Käthchen von Heilbronn" er et originalværk af Heinrich v. Kleist.

Den samme ret gjør jeg for mit eget vedkommende gældende med hensyn til „Gildet på Solhaug". Jeg håber også, at man for

fremtiden vil lade enhver af de tre navnefættere få beholde ubeskåret, hvad der med rette tilhører ham.

Georg Brandes har ved given anledning betegnet „Gildet på Solhaug“ i dets forhold til „Svend Dyrings hus“, ikke som bygget på noget lån, men som tilblevet under en påvirkning, en indflydelse, udøvet af en ældre digter på den yngre. Hans udtalelser om mit arbejde er for resten så velvillige, at jeg herfor, som for så meget andet, har al grund til at være ham takskyldig.

Men ikke desto mindre må jeg fastholde, at sagen i virkeligheden heller ikke forholder sig således, som Brandes har opfattet den. Henrik Hertz har aldrig i nogen særlig grad tiltalt mig som dramatisk digter. Jeg kan derfor ikke få i mit hoved, at han nogensinde skulde, mig uafvidende, have kunnet øvet nogen indflydelse på min egen dramatiske produktion.

På dette punkt og i denne forbindelse kunde jeg indskrænke mig til at henvise til dr. Valfrid Vasenius, docent i æstetik ved universitetet i Helsingfors. I sin afhandling for den filosofiske doktorgrad: „Henrik Ibsens dramatiska diktning i dess första skede“ (1879) så vel som i sit værk „Henrik Ibsen, ett skaldeporträtt“ (343 sider. Jos. Seligmann & comp. Stockholm. 1882.) har han gjort rede for sit grundsyn på mit her omhandlede skuespil, — i sidstnævnte skrift suppleret med, hvad jeg under et samvær i München for tre år siden i al korthed meddelte ham. Hertil kunde jeg, som sagt, henvise.

Men for god ordens skyld vil jeg dog selv paa de følgende blade i omrids fortælle „Gildet på Solhaug“s tilblivelseshistorie.

Her er den:

Jeg indledede denne fortale med en oplysning om, at stykket er skrevet i sommeren 1855.

Året i forvejen havde jeg skrevet „Fru Inger til Østråt“. Beskæftigelsen med dette drama havde nødsaget mig til literært og historisk at fordybe mig i Norges middelalder, navnlig da i den senere del af samme. Jeg forsøgte, så godt det lod sig gøre, at leve mig ind i hine tiders sæder og skikke, i menneskernes følelsesliv, i deres tænkesæt og udtryksmåde.

Denne periode er imidlertid ikke særdeles tiltalende at dvæle ved i længden; den frembyder heller ikke synderligt stof, der egner sig for dramatisk behandling.

Jeg tyede derfor også snart over til selve sagatiden. Men kongesagaerne og overhovedet de strengere historiske overleveringer fra denne fjerne tidsalder fængslede mig ikke; jeg kunde dengang ikke for mine digteriske øjemed gøre nogen dramatisk

brug af stridighederne mellem konger og høvdinger, mellem partier og flokke. Det skulde først komme senere.

Derimod fandt jeg i rigt mål i de islandske ætte-sagaer, hvad jeg behøvede som menneskelig iklædning for de stemninger, forestillinger og tanker, der dengang opfyldte, eller i al fald mere eller mindre klart foresvævede mig. Disse gammelnordiske literære bidrag til vor sagatids personalhistorie havde jeg hidtil ikke kendt, knapt nok hørt dem nævne. Da faldt mig ved et tilfælde N. M. Petersens, i al fald for sprogtonens vedkommende, fortræffelige oversættelse i hænde. Ud fra disse ætte-krøniker med deres vekslende forhold og optrin mellem mand og mand, mellem kvinde og kvinde, overhovedet mellem menneske og menneske, slog mig et personligt, fyldigt, levende livsindhold imøde; og ud af denne min leven sammen med alle disse afsluttede, enkelte, personlige kvinder og mænd fremstod i min tanke det første rå, tågede udkast til „Hærmændene på Helgeland“.

Hvor meget der af enkelthederne udformede sig i mig, véd jeg ikke længer at opgive. Men jeg husker godt, at de to skikkelser, jeg først fik øje på, var de to kvinder, som senere blev til Hjørdis og Dagny. Et stort gilde med eggende og skæbnesvangre sammenstød skulde der være i stykket. For øvrigt vilde jeg af karakterer, lidenskaber og indbyrdes forhold optage alt det, der forekom mig at være mest typisk for sagalivet. Med et ord, — hvad der i Vølsungasagaen var blevet episk omdigtet, vilde jeg, dramatisk, ligefrem gengive.

Nogen hel, sammenhængende plan udkastede jeg vel ikke dengang. Dog stod det klart for mig, at et sådant skuespil var det første, som nu skulde skrives.

Men så kom der adskilligt imellem. Det meste deraf var vel af personlig natur og formodentlig det stærkest og nærmest afgørende; men jeg tror nok, det heller ikke var ganske uden betydning, at jeg just på den tid beskæftigede mig med indgående at studere Landstads samling af „Norske folkeviser“, der var udkommet et par år i forvejen. De stemninger, jeg dengang befandt mig i, forligedes bedre med middelalderens literære romantik end med sagaens kendsgerninger, bedre med verseformen end med prosastilen, bedre med det sprogmusikalske element i kæmpevisen, end med det karakteriserende i sagaen.

Således skede det, at det formløst gærende udkast til tragedien „Hærmændene på Helgeland“ foreløbig forvandlede sig til det lyriske drama „Gildet på Solhaug“.

De to kvindeskikkelser, plejesøstrene Hjørdis og Dagny i den påtænkte tragedie blev til søstrene Margit og Signe i det fuldførte lyriske drama. Disse to sidstnævntes afstamning fra de to sagakvinder, vil let falde i øjnene, når der først gøres opmærksom derpå. Slægtsligheden er umiskendelig. Tragediens dengang kun løst planlagte helt, den vidt berejste og ved fremmede kongehoffer vel modtagne høvding, vikingen Sigurd, omformede sig til riddersmanden og sangeren Gudmund Alfsøn, der også har færdedes længe i fremmede lande og levet i kongens gård. Hans stilling mellem de to søstre blev ændret i overensstemmelse med de forandrede tidsomstændigheder og forholde; men begge søstrenes stilling ligeoverfor ham forblev væsentlig den samme, som i den oprindelig påtænkte og senere fuldførte tragedie. Det skæbnesvangre gilde, som det i mit første udkast havde været mig så magtpåliggende at male, blev i dramaet den skueplads, på hvilken personerne helt igennem optrådte; det blev den baggrund, imod hvilken handlingen hævede sig frem og meddelte det samlede billede den grundstemning, jeg havde tilsigtet. Stykkets afslutning dæmpedes og formildedes visstnok i overensstemmelse med dets art som drama og ikke tragedie; men mellem rettroende æstetikere turde der kanske alligevel kunne tvistes om, hvorvidt der i denne afslutning ikke er blevet tilbage et drag af uformidlet tragik som et vidnesbyrd om dramaets udspring.

Herpå skal jeg imidlertid ikke videre indlade mig. Jeg har kun villet hævde og fastslå, at det foreliggende skuespil, ligeså fuldt som alle mine øvrige dramatiske arbejder, er et naturnødvendigt udslag af min livsgang på et bestemt punkt. Det er opstået indenfra og ikke formedelst nogen ydre påvirkning eller indflydelse.

Således og ikke anderledes hænger det sammen med tilblivelsen af „Gildet på Solhaug“.

Rom i April 1883.

HENRIK IBSEN.

PERSONERNE:

BENGT GAUTESØN, herre til Solhaug.
MARGIT, hans hustru.
SIGNE, hendes søster.
GUDMUND ALFSØN, deres frænde.
KNUT GÆSLING, kongens foged.
ERIK FRA HÆGGE, hans ven.
EN HUSKARL.
EN ANDEN HUSKARL.
KONGENS SENDEBUD.
EN GAMMEL MAND.
EN PIGE.
GÆSTER, HERRER og FRUER.
MÆND i Knut Gæslings følge.
KARLE og PIGER på Solhaug.

Handlingen foregår på Solhaug i det fjortende århundrede.

FØRSTE AKT.

(En stadselig stue med dør i baggrunden og på begge sidevæggene. Foran til højre et karnapvindu med smaa, runde, blyindfattede ruder, og ved vinduet et bord med en mængde kvindesmykker. Langs væggen til venstre et større bord med sølvkruse, bægre og drikkehorn. Døren i baggrunden fører ud til en åben svalgang, hvorigennem ses et vidt fjordlandskab.)

(*Bengt Gautesøn, fru Margit, Knut Gæsling* og *Erik fra Hægge* sidder om drikkebordet til venstre. I baggrunden dels sidder dels står *Knuts mænd;* et par ølboller går rundt mellem dem. Langt borte høres kirkeklokker, som ringer til højmesse.)

ERIK (rejser sig op ved bordet). Og nu, kort og godt, hvad svar har I at give mig paa mit ærend som Knut Gæslings bejlermand?

BENGT (skotter urolig til sin hustru). Ja, jeg — jeg tænker nu — (da hun tier). Hm, Margit, lad os først høre, hvad du mener.

MARGIT (står op). Herr Knut Gæsling, — det var mig længe vitterligt, hvad Erik fra Hægge nys fremsatte om eder. Jeg véd fuldt vel, at I stammer fra en berømmelig slægt; I er rig paa gods og guld, og vor kongelige herre er eder synderlig bevågen.

BENGT (til Knut). Synderlig bevågen, — det siger jeg også.

MARGIT. Og visseligen kunde ikke min søster kåre sig nogen gævere husbond —

BENGT. Ingen gævere; det er lige det samme, som jeg tænker.

MARGIT. — dersom I ellers kan formå hende til at fatte godhed for jer.

BENGT (ængstelig og halv sagte). Men, — men, min kære hustru —

KNUT (springer op). Ja så, fru Margit! I mener, at eders søster —?

BENGT (søger at berolige ham). Nej vent, Knut Gæsling! Vent nu. I må forstå os ret.

MARGIT. Så lidet kan mine ord krænke jer. Min søster kender eder jo kun af de viser, som er gjort om eder, — og de viser klinger ilde for høviske øren.

Eders fædres gård er et utrygt hjem
mellem alle de vilde gæster.
Både nat og dag har I gilde med dem.
Krist hjælpe den ungmø, I fæster!
Krist hjælpe den ungmø, I lokker med guld,
med gods eller grønne skove; —
snart vil I se hende sorrigfuld
at længes, under muldet at sove.

ERIK. Nu ja — sandt nok — Knut Gæsling lever noget vildt og ustyrligt. Men sligt ændrer sig let, når han får sig en hustru i gården.

KNUT. Og vel skal I mærke jer dette, fru Margit. Det kan være en uge siden, at jeg var til drikkegilde på Hægge hos Erik, som her står. Øllet var stærkt; og da det led ud paa kvelden gjorde jeg det løfte, at Signe, eders fagre søster, skulde vorde min viv, før året var omme. Aldrig skal det siges Knut Gæsling på, at han har brudt noget løfte. Derfor ser I selv, at I må kåre mig til eders søsters husbond, — enten med det gode eller med det onde.

MARGIT. Før det skal skè, vil jeg ikke fordølge,
I må skille jer af med jert ravende følge.
I maa ikke længer med skrig og med larm
jage rundt bygden tilhest og i karm;
I må døve den gru, som langvejs står
af Knut Gæslings komme til bryllupsgård.
Høvisk må I te jer, når I rider til gilde;
øksen skal I hjemme bag stuedøren stille; —
I véd, den sidder løs i jer hånd, når mjød
og øl har gjort jer panden fortumlet og rød.
Ærbare kvinder skal I lade med fred;
lad hvermand beholde sit eje;
I må ikke frækt skikke nogen den besked,
at hvis han er klog, så tar han ligskjorten med,
når han færdes på eders veje.
Og arter I jer sådan til året går ud,
så kunde I nok vinde jer min søster til brud.

KNUT (med indædt harme). I véd snildt at belægge eders ord, fru Margit. Forsandt — I burde være prest og ikke eders husbonds frue.

BENGT. Å, for den sags skyld, så kunde nok jeg også —

KNUT (uden at agte på ham). Men vel skal I mærke jer, at havde en våbenfør mand talt mig til på slig vis som I, så —

BENGT. Nej men hør nu, Knut Gæsling, — I må forstå os!

KNUT (som før). Nu, kort og godt, så skulde han fornummet, at øksen sidder mig løs i hånden, som I for nylig sagde.

BENGT (sagte.) Der har vi det! Margit, Margit, dette her går aldrig godt.

MARGIT (til *Knut.*) I bad om ærligt svar, og det har jeg givet jer.

KNUT. Vel, vel; jeg vil heller ikke regne det så nøje med jer, fru Margit. I har mere kløgt, end alle vi andre tilhobe. Der er min hånd; — kan hænde der er skellig grund for alle de hvasse ord, I sagde mig.

MARGIT. Det må jeg lide; nu er I jo alt på god vej til at bedre jer. Og hør så et ord til: Vi holder gilde her på Solhaug idag.

KNUT. Gilde?

BENGT. Ja, herr Gæsling. I skal vide, det er vor bryllupsdag; idag for tre år siden blev jeg fru Margits Mand.

MARGIT (utålmodig, afbrydende.) Som jeg sagde, vi holder gilde idag. Når I nu kommer fra kirken og har røgtet eders øvrige ærender, så rider I hid igen og tager del i laget. I kan da lære min søster at kende.

KNUT. Vel, fru Margit; jeg takker jer. Dog var det ikke for at søge kirken, jeg red herned imorges. Min rejse gælder Gudmund Alfsøn, eders frænde.

MARGIT (studser). Ham! Min frænde? Hvor vil I søge ham?

KNUT. Hans gård ligger jo bag næsset, på den anden side af fjorden.

MARGIT. Men han selv færdes langvejs herfra.

ERIK. Sig ikke det; han turde være nærmere, end I tænker.

KNUT (hvisker.) Ti stille!

MARGIT. Nærmere? Hvad mener I?

KNUT. Har I da ikke hørt, at Gudmund Alfsøn er kommen tilbage til landet igen? Han fulgte med kansleren Audun af Hægranæs, som var sendt til Frankrig for at hente vor nye dronning.

MARGIT. Det er ret nok; men kongens bryllup holdes i disse dage med stor pragt i Bergen, og der er Gudmund Alfsøn med.

BENGT. Ja, og der kunde vi også have været med, såfremt min hustru havde villet.

ERIK (sagte til *Knut*). Fru Margit véd da ikke, at —?

KNUT (sagte). Det synes så; men lad dig ikke mærke med noget. (højt). Nu ja, fru Margit, jeg får lige fuldt tage afsted på lykke og fromme; ved kveldstid kommer jeg igen.

MARGIT. Og da får I vise, om I mægter at styre jert vilde sind.

BENGT. Ja, mærk jer det.

MARGIT. I rører ikke eders økse; hører I, Knut Gæsling!

BENGT. Hverken eders økse eller eders kniv eller hvad andet værge, I bærer hos jer.

MARGIT. Thi da kan I ingensinde håbe på noget svogerskab med mig.

BENGT. Nej, det har vi fast bestemt os til.

KNUT (til *Margit.*) Vær I bare tryg.

BENGT. Og når vi har bestemt os til noget, så står det fast.

KNUT. Det kan jeg lide, herr Bengt Gautesøn. Jeg har det på samme sæt; og jeg har nu engang drukket paa svogerskab mellem os. I får se til, om ikke jeg også holder fast ved mit ord. — Guds fred til ikveld!

(Han og *Erik* går med mændene ud i baggrunden. *Bengt* følger dem til døren. Klokkeringningen er imidlertid ophørt.)

BENGT (kommer tilbage.) Det bares mig for, som han trued os, da han gik.

MARGIT (tankespredt.) Ja, sådan lod det.

BENGT. Knut Gæsling er ikke god at komme ud for. Og når jeg tænker mig om, så gav vi ham også altfor mange umilde ord. Nå, lad os ikke gruble over den sag. Idag må vi være lystige, Margit! Og det, mener jeg, vi har god grund til begge to.

MARGIT (smiler tungt.) Ja, tilvisse!

BENGT. Jeg var ikke ganske ung, da jeg bejled til dig, det er sandt. Men den rigeste mand på mange, mange mile, det véd jeg da visst, at jeg var. Du var en fager ungmø, af ædel slægt; men medgiften skulde ikke friste nogen frier.

MARGIT (hen for sig.) Og dog var jeg dengang så rig.

BENGT. Hvad sagde du, min hustru?

MARGIT. Å, intet, intet. (går over mod højre.) Jeg vil pynte mig med perler og ringe. Det er jo min glædesfest ikveld.

BENGT. Slig tale tykkes jeg vel om. Lad mig se, du klæder dig i din bedste stads, så vore gæster kan sige: lyksalig hun, som fik Bengt Gautesøn til husbond. — Men nu må jeg ud i madburet; der er fuldt op at tage vare paa idag. (han går ud til venstre.)

MARGIT (segner ned i en stol ved bordet til højre.)

Vel var det han gik. Når jeg ser ham herinde,
det er mig som blodet holdt op at rinde;
det er som en kold, en knugende magt
havde sig rundt om mit hjerte lagt.

(med frembrydende tårer.)

Han er min husbond! Jeg er hans viv!
Hvorlænge varer et menneskes liv?
Gud fri mig, — kanhænde halvhundrede år; —
og jeg — i det tre og tyvende går!

(roligere, efter en kort taushed.)

Det er tungt at sukke bag gylden mur;
det er tungt at sidde så længe i bur.

(famler tankespredt mellem smykkerne og begynder at pynte sig.)

Med perler og ringe alt som bedst,
han bad, at jeg smykke mig skulde.
Det var mig en gladere bryllupsfest,
om jeg stædtes til ro under mulde.

(afbrydende.)

Dog jeg vil ikke mere tænke derpå;
jeg kender en vise, som kan sorgen forslå.

(hun synger.)

Bergkongen red sig under ø;
— så klagelig rinde mine dage —
vilde han fæste den væne mø.
— ret aldrig du kommer tilbage —

Bergkongen red til herr Håkons gård;
— så klagelig rinde mine dage —
liden Kirsten stod ude, slog ud sit hår.
— ret aldrig du kommer tilbage —

Bergkongen fæsted den væne viv;
— så klagelig rinde mine dage —
han spændte en sølvgjord omkring hendes liv.
— ret aldrig du kommer tilbage —

Bergkongen fæsted den liljevånd
— så klagelig rinde mine dage —
med femten guldringe til hver hendes hånd.
— ret aldrig du kommer tilbage —

Tre sommere gik, og der gik vel fem;
— så klagelig rinde mine dage —
Kirsten sad i berget i alle dem.
— ret aldrig du kommer tilbage —

Fem sommere gik, og der gik vel ni;
— så klagelig rinde mine dage —
liden Kirsten så ikke solen i li.
— ret aldrig du kommer tilbage —

Dalen har blomster og fuglesang;
— så klagelig rinde mine dage —
i berget er der guld og en nat så lang.
— ret aldrig du kommer tilbage —

(hun rejser sig og går henover gulvet.)

Den vise sang Gudmund så mangen kveld,
da han var hos min fader hjemme.
Der er noget deri, — jeg véd ikke selv, —
der er noget, som jeg aldrig kunde glemme;
der er noget, som mægtigt fyldte min hu, —
som jeg aldrig forstod, — som jeg grubler på endnu.

(forfærdet, stanser.)

Røde guldringe! Beltet om mit liv —!
Med guld var det bergkongen fæsted sin viv!

(fortvilet; synker ned på en bænk ved bordet til venstre.)

Ve mig! Selv er jeg bergkongens brud!
Og ingen — ingen kommer for at løse mig ud.

(*Signe*, glædestrålende, kommer løbende ind fra baggrunden.)

SIGNE (råber.) Margit, Margit, — han kommer!

MARGIT (springer op.) Kommer? Hvem kommer?

SIGNE. Gudmund, vor frænde!

MARGIT. Gudmund Alfsøn! Her! Hvor kan du tro —?

SIGNE. Å, jeg er viss på det.

MARGIT (går over mod højre.) Gudmund Alfsøn er med til bryllupsgildet i kongsgården; det véd du lige så godt som jeg.

SIGNE. Kan være; men endda så er jeg sikker på, det var ham.

MARGIT. Har du set ham?

SIGNE. Å nej, nej; men nu skal du høre —

MARGIT. Ja, skynd dig, — fortæl!

SIGNE. Det var sig årle, da klokkerne klang,
mig lysted at ride til kirke;
de vildene fugle kvidred og sang
alt mellem siljer og birke.
Der var en gammen i luft og i li;
kirketiden fast var omme;
thi alt som jeg red ad den skyggefulde sti
mig vinked hver rosenblomme.
Jeg trådte så tyst på kirkegulvet ind;
presten stod højt i koret;
han sang og læste; med andagt i sind
lytted mænd og kvinder til ordet.
Da hørtes en røst over fjorden blå;
mig tyktes, at alle de billeder små
vendte sig om for at lytte derpå.

MARGIT. Hvad mere? Signe, — tal ud, tal ud!

SIGNE. Det var som et dybt, et ufatteligt bud
maned mig udenfor kirkens mur

over hej og dal, gennem li og ur.
Mellem hvide birke jeg lyttende skred;
jeg vandrede fast som i drømme;
øde stod bag mig det hellige sted;
thi prest og kirkefolk vandrede med,
mens det koglende kvad monne strømme.
Der var så stille på kirkesti;
mig tyktes, at fuglene lytted i li,
at lærken daled og gøken taug,
og at det svared fra fjeld og haug.

MARGIT. Bliv ved!

SIGNE. Da korsed sig mand og kvinde;
(med hænderne mod brystet.)
men selsomme tanker steg op herinde.
Fuldt vel jeg kendte den dejlige sang;
Gudmund har sunget den mangen gang;
Gudmund har sunget den mangen kveld, —
og alt, hvad han har sunget, det mindes jeg vel.

MARGIT. Og du tror, det skulde være —?

SIGNE. Jeg véd det så visst!
Tro mig, mit ord skal du sande. (leende).
Kommer ikke hver en liden sangfugl tilsidst
igen fra de fremmede lande?
Jeg véd ikke selv, — men jeg er så glad —!
Der falder mig ind —. Margit, véd du hvad?
Hans harpe har hængt så længe
på væggen derinde. Jeg vil tage den ned;
jeg vil pudse den blank og stille den bered
og stemme dens gyldne strenge.

MARGIT (åndsfraværende). Gør, som dig lyster —

SIGNE (bebrejdende). Det er ikke ret. (omfavner hende.)
Når Gudmund kommer, vil du atter vorde let
tilsinds, som da Signe var liden.

MARGIT (hen for sig). Så mangt har forandret sig siden — —

SIGNE. Margit, du skal være fro og glad!
Har du ikke terner og svende?
I dit kammer hænger kostelige klæder på rad.
Å Krist, hvilken rigdom uden ende!
Om dagen kan du ride dig i lunden sval,
at vejde den vilde rå;
om natten kan du sove i fruersal
på silkebolsterne blå.

MARGIT (ser mod karnappet). Og han skulde komme til Solhaug som [gæst!
SIGNE Hvad siger du?
MARGIT (vender sig). Intet. — Gå; smyk dig som bedst.
Min lykke, den du så lydt monne prise,
kunde times dig selv.
SIGNE. Hvad mener du vel?
MARGIT (stryger hendes hår). Jeg mener —; nu ja, det vil sig jo [vise —;
jeg mener, — hvis en bejler red sig hid ikveld —;
SIGNE. En bejler? Til hvem?
MARGIT. Til dig.
SIGNE (med latter). Til mig?
Å, da er han kommen på den urette vej.
MARGIT. Hvad vilde du svare, hvis høvisk han bad
om din tro?
SIGNE. Jeg vilde svare, jeg er for glad
til at tænke på bejlere eller på sligt.
MARGIT. Men hvis han var mægtig? Hvis hans hus var rigt?
SIGNE. Å, var han end konge, med hallen fuld
af dyre klæder og røden guld,
det skulde så lidet mig friste.
Nu bæres det mig for, jeg er rig nok med mig selv,
med sommer og sol og den susende elv,
med dig og de fugle paa kviste.
Kære søster min, — her vil jeg bygge og bo;
og at skænke nogen bejler min hånd og min tro,
dertil har jeg ikke tid; dertil er jeg for fro!

(hun iler syngende ud til venstre.)

MARGIT (efter et ophold). Gudmund Alfsøn skulde komme hid? Hid — til Solhaug? Nej, nej, det kan ikke være. — Signe havde hørt ham synge, sagde hun. Når jeg hørte granerne suse dybt derinde i skogen, når jeg hørte fossen rulle og fuglene lokke i trætoppene, da bares det mig tidt nok for, som om Gudmunds kvæder blanded sig alt imellem. Og dog var han langvejs herfra. — Signe har skuffet sig selv. Gudmund kommer ikke.

BENGT (i hastværk, fra baggrunden, råber). En uventet gæst, min hustru!
MARGIT. Og hvem?
BENGT. Gudmund Alfsøn, din frænde! (råber ud gennem døren til højre). Det bedste gæstekammer må holdes rede — og det på stand!
MARGIT. Han er da alt paa gården?
BENGT (ser ud gennem svalgangen). Ikke så lige endnu; men længe vil det ikke vare. (råber ud til højre igen.) Den snittede ekeseng med drage-

hovederne! (gaar hen til *Margit*.) Hans våbendrager bragte bud og hilsen fra ham; selv følger han efter.

MARGIT. Hans våbendrager? Kommer han hid med våbendrager?

BENGT. Ja, det skulde jeg vel mene. En våbendrager og seks rustede mænd er hos ham. Nå ja, Gudmund Alfsøn er jo også en hel anden mand nu, end dengang han drog ud på langfærd. Men jeg må ned og tage imod ham. (råber ud.) Læg gyldenlæderssadlen på min hest! Og glem ikke bidslet med ormehovederne! (ser ud i baggrunden.) Au, der er han alt ved ledet! Nå, så min stav da; min sølvknappede stav! Slig en herre, — Krist fri mig — ham må vi tage imod med ære, med stor ære! (han går skyndsomt ud i baggrunden.)

MARGIT (grublende). Han vandred fra bygden som den fattigste svend.
Nu kommer han med væbner og med rustede mænd.
Hvad vil han? Er det hans agt at se,
om bittert jeg nages af kummer og ve?
Lyster det ham at prøve og friste,
hvad jeg mægter at bære, før hjertet må briste?
Mener han, at —? Ah, prøv kun derpå;
så ringe en fryd skal du deraf få! (hun vinker ud gennem døren til højre).

(*Tre Piger* kommer ind i stuen)

MARGIT. I høre mig vel, mine terner små;
I bringe mig på stand min silkekåbe blå.
I følge mig flugs i fruerstuen ind,
at klæde mig høvisk i fløjel og skind.
To af jer skal klæde mig i skarlag og mår,
den tredje skal vinde perler i mit hår.
I bære mig alle mine smykker did ud!

(Pigerne gaar med smykkeskrinene ud til venstre.)

MARGIT. Saa vil jeg! Margit er jo bergkongens brud.
Vel! Jeg får at bære mit kongelige skrud. (hun går ud til venstre).

(*Bengt* fører *Gudmund Alfsøn* ind gennem svalgangen i baggrunden.)

BENGT. Og endnu en gang, — hil eder under Solhaugs tag, min hustrus frænde!

GUDMUND. Jeg takker jer. Og hvordan går det hende? Hun lider dog v e l i alle måder, vil jeg tro?

BENGT. Ja, det kan I sværge på, hun gør. Der fattes hende intet. Hele fem terner kan hun byde og råde over; en fuldt sadlet ganger står rede, så snart det kun lyster hende. Nå, snart sagt, så har hun alt, hvad en høvisk kvinde kan begære for at være fornøjet i sine kår.

GUDMUND. Og Margit, — hun er da vel fornøjet?

BENGT. Gud og hvermand skulde tro, hun måtte være det; men selsomt nok —

GUDMUND. Hvad mener I?

BENGT. Ja, enten I nu vil tro det eller ikke, så bæres det mig for, at Margit var lystigere tilsinde alt imens hun leved i fattige kår, end siden hun blev frue paa Solhaug.

GUDMUND (hen for sig). Jeg vidste det jo nok; sådan måtte det gå.

BENGT. Hvad siger I, frænde?

GUDMUND. Jeg siger, højligen undrer mig, hvad I fortæller om eders hustru.

BENGT. Ja, mener I ikke, det går mig ligeså? Jeg vil aldrig gælde for en ærlig herremand mere, dersom jeg skønner, hvad hun yderligere kan ønske sig. Jeg er om hende så lang dagen er; og ingen skal kunne sige mig på, at jeg holder hende strengt; alt tilsyn med hus og gård har jeg taget på mig; og ikke desmindre —. Nå, I var jo altid en lystig svend; jeg tænker nok, I bringer solskin med jer. Hys; der kommer fru Margit! Lad jer ikke mærke med, at jeg —

(*Margit* kommer i rig dragt fra venstre.)

GUDMUND (går hende imøde). Margit, — kære Margit!

MARGIT (stanser, ser fremmed paa ham). Forlad mig, herr ridder; men —? (som om hun først nu genkendte ham.) Forsandt, hvis jeg ikke fejler, så er det Gudmund Alfsøn. (rækker hånden frem.)

GUDMUND (uden at tage den). Og du kendte mig ikke straks igen?

BENGT (leende). Nej men, Margit, hvad tænker du dog på? Jeg meldte dig jo nylig, at din frænde —

MARGIT (går over mod bordet til højre). Tolv år er en lang tid, Gudmund. Den friskeste urt kan dø i tiende led imens —

GUDMUND. Det er syv år siden vi sidst sås.

MARGIT. Tilvisse, det må være længere siden.

GUDMUND (ser på hende). Jeg kunde fristes til at tro det; men det er dog som jeg siger.

MARGIT. Hel selsomt. Jeg var dog visst et barn dengang; og det tykkes min en evig lang tid siden jeg var barn. (kaster sig ned i en stol.) Nå, sæt eder, min frænde! Hvil eder ud; ikveld skal I forlyste os med eders sang. (med et tvungent smil.) Ja, I véd vel, vi er glade her på gården idag, — vi holder gilde.

GUDMUND. Det blev mig sagt, ret som jeg gik ind på tunet.

BENGT. Ja, idag for tre år siden blev jeg —

MARGIT (afbrydende). Min frænde har alt hørt det. (til *Gudmund.*) Vil I ikke lægge eders kappe bort?

GUDMUND. Jeg takker eder, fru Margit; men det bæres mig for, som her er koldt, — koldere, end jeg havde ventet.

BENGT. Da er jeg både svedt og varm; men jeg har også fuldt op at tage vare på. (til *Margit.*) Lad nu ikke tiden falde lang for vor gæst, mens jeg er ude. I kan jo snakke sammen om gamle dage. (vil gå.)

MARGIT (tvilrådig). Går du? Vil du ikke heller —?

BENGT (leende, til *Gudmund*, idet han kommer tilbage). Ser I vel; herr Bengt til Solhaug er manden, som forstår at færdes mellem kvindfolk. Der er ikke den stund så kort, at min hustru kan være mig foruden. (til *Margit*, idet han tager hende under hagen.) Vær du trøstig; jeg skal snart være hos dig.

MARGIT (hen for sig). Å, kval og harm at måtte lide alt dette. (kort taushed.)

GUDMUND. Hvorlunde lever eders søster kære?

MARGIT. Jeg takker; hel vel.

GUDMUND. Det blev sagt, hun skulde være hos eder.

MARGIT. Her har hun været siden jeg — (slår om).
For tre år siden kom hun til Solhaug med mig. (lidt efter.)
Hun træder visst snart i stuen herind.

GUDMUND. Signe havde fordum så vennesælt sind;
hun kendte ej list eller rænke;
når jeg kommer ihug hendes øjne blå,
jeg må på guds engle tænke.
Dog, mangt kan i syv års tid forgå.
Sig mig, — mens fjernt fra bygden jeg vandred,
har også hun sig så stærkt forandret?

MARGIT (tvungent spøgende). Hun også? Er det i kongens gård
slig høvisk tale man lærer?
I minder mig om, hvordan tiden tærer —

GUDMUND. Margit, hel vel mine ord I forstår.
Engang var I mig begge så blide;
I græd, da jeg skulde fra bygden ride;
vi loved at holde som søskende sammen
i fryd og i ve, i nød og i gammen.
I lyste som en sol mellem jomfruer små;
så viden om land eders ry monne gå; —
fuldt vel er I endnu så fager en kvinde.
Men Solhaugs frue, kan jeg mærke, har glemt
den fattige frænde. Så umildt er I stemt,
I, der engang var så vennesæl tilsinde.

MARGIT (næsten tårekvalt). Ja engang —!

GUDMUND (ser deltagende paa hende, tier lidt og siger med dæmpet stemme):
Eders husbond bød os at korte
tiden med at melde om gammelt og kært.

MARGIT (heftigt). Nej, nej; ikke derom!
(roligere.) Det falder mig så svært
at mindes; den ting har jeg aldrig lært.
Meld heller om de år, I var borte; —
den tid er vel ej paa bedrift så arm;
meget må I kunne mig berette;
derude er jo verden både vid og varm, —
der er sindet og tankerne lette.
GUDMUND. I kongens hal var jeg aldrig så fro,
som dengang jeg var smådreng i det fattige bo.
MARGIT (uden at se på ham). Og jeg — hver dag, jeg på Solhaug
takked himlen, at den gjorde mine kår så gode. [bode,
GUDMUND. Vel eder, dersom i kan takke fordi —
MARGIT (heftigt). Og er jeg da ikke hædret og fri?
Kan jeg ikke byde, som det huger mig bedst?
Kan jeg ikke, alt som det lyster mig, råde?
Her er jeg den første; ingen sidder mig næst;
Og det, véd I, var mig altid til måde.
I tænkte nok at finde mig kummerlig og træt;
men I ser, jeg er fro, mit sind er let.
Se, derfor kunde I sparet jert komme
til Solhaug; det vil jer kun lidet fromme.
GUDMUND. Hvad mener I, fru Margit?
MARGIT (rejser sig). Tilfulde jeg véd,
hvad der fører jer ind i min enlige stue.
GUDMUND. I véd, hvi jeg kommer? Og det er jer ikke med?
(hilser og vil gå.)
Guds fred og farvel da, min ædle frue!
MARGIT. Det var eder mere til ære, ifald
I var bleven, hvor I var, i kongens hal.
GUDMUND (stanser). I kongens hal? Kan I spotte min nød?
MARGIT. Eders nød? Nu, højt må I hige, frænde;
jeg gad vide, hvor I tænker at ende!
I kan eder klæde i fløjel rød,
er kongens mand, ejer gods og guld —
GUDMUND. Bedst må I vide, om lykken er mig huld.
I sagde for nylig, fuldt vel I vidste
mit ærend på Solhaug —
MARGIT. Det véd jeg forsand!
GUDMUND. Da kender I og, hvad jeg nys måtte friste; —
da véd I, jeg er en fredløs mand.
MARGIT (skrækslagen). Fredløs! Du, Gudmund!

GUDMUND. Det er jeg for visst.
Dog sværger jeg dyrt, ved den hellige Krist,
havde jeg kendt eders tanker og sind,
aldrig var jeg tyet på Solhaug ind.
Jeg mente, I endnu var mild og god,
alt som dengang jeg eder forlod;
men jeg vil ikke trygle; skogen er stor,
og sikker er min hånd og min bue; —
langt heller være hejens sten mit bord
og bjørnehiet min stue. (vil gå.)
MARGIT (holder ham tilbage.) Fredløs! Nej, bliv! Jeg sværger dig til,
slet intet jeg derom vidste.
GUDMUND. Det er, som jeg siger. Mit liv står på spil;
og livet vil hver mand friste.
Tre nætter lå jeg som hunden ude;
på fjeldet jeg hvilte mine mødige ben
og læned mit hoved til urens sten.
At tigge om ly, om bolster og pude
i fremmed folks hus, det var mig for tungt;
min tro var jo frejdig; mit håb var ungt;
jeg tænkte: når du til Solhaug kommer,
da er du frelst fra al din kvide;
der finder du venner; på dem kan du lide. —
Men håbet er skørt som markens blommer.
Eders husbond mødte mig med horn og krus;
han åbned for mig både dør og porte; —
men øde tykkes mig eders hus;
hallen er mørk; mine venner er borte.
Nu godt; jeg stiger påny til fjelds.
MARGIT (bønligt.) Å, hør mig!
GUDMUND. Mit sind er ej som en træls.
Nu tykkes mig livet en uselig gave;
jeg agter det fast for intet værd.
Skrinlagt har I alt, hvad der var mig kært;
mit fagreste håb jeg måtte begrave.
Farvel da, fru Margit!
MARGIT. Nej, Gudmund, hør!
Ved gud og mænd —!
GUDMUND. Forlyst dig som før;
lev du i gammen og ære;
så lidet skal Gudmund mørkne din dør;
ret aldrig han skal dig besvære.

MARGIT. Nu er det nok. Dine bitre ord
vil volde dig anger og kvide.
Havde jeg vidst, at du fredløs fór
alt over strande så vide, —
tro mig, da var det min kæreste dag,
da du tyed ind under Solhaugs tag;
da var det for visst min gladeste fest,
når den fredløse meldte sig her som gæst.
GUDMUND. Du siger —! Hvad skal jeg tænke og tro?
MARGIT (rækker ham hånden.) At frænder og venner på Solhaug bo.
GUDMUND. Men det, som du nys —?
MARGIT. Agt ikke derpå.
Hør mig, så vil du det hele forstå.
For mig er livet en nat så sort;
der er ikke sol eller stjerne.
Og intet mægter min kvide at fjerne;
thi, ak, jeg har byttet min ungdom bort.
Mit frejdige sind jeg solgte for guld;
jeg hilded mig selv i brogede lænker.
Tro mig, så klageligt vederlag skænker
rigdom, når barmen er sorrigfuld.
Dengang vi var børn, — hvor var jeg da fro!
Vore kår var ringe, fattigt vort bo;
men rigt var håbet i mit bryst herinde.
GUDMUND, (der ufravendt har betragtet hende.) Og du arted dig alt til den
[dejligste kvinde.
MARGIT. Kan være; men al den lov og pris,
jeg hørte, det blev til min lykkes forlis.
Du måtte bort til de fremmede lande;
men alle dine kvæder graved sig ind
dybt i mit hjerte, dybt i mit sind,
og slømed med tanker min pande.
Du havde sunget om al den lyst,
som mægter at rummes i et menneskes bryst:
du havde sunget om det frejdige liv
blandt herrer og fruer. Alt som bedst
kom bejlere fra øst og bejlere fra vest;
og så — så blev jeg min husbonds viv.
GUDMUND. Å, Margit!
MARGIT. Der gik ikke lang tid hen,
før jeg måtte så bitterlig græde.
At tænke på dig, min frænde, min ven,

det blev min eneste glæde.
Hvor det tyktes mig tomt i Solhaugs hal
og i alle de store stuer!
Her gæsted os riddere, herrer og fruer;
her sang mig til ære så mangen skald;
men der var ikke én, som ret mig forstod,
ikke én, som fatted min jammer; —
jeg frøs, som sad jeg i bergets kammer;
dog værked mit hoved, dog brændte mit blod.

GUDMUND. Men din husbond —?

MARGIT. Han var mig aldrig kær!
hans guld var alt, hvad mig hilded;
talte han til mig, sad han mig nær,
blev mit sind af kvide forvildet. (slår hænderne sammen.)
Og sådan har jeg levet i årene tre!
Mit liv var en evig, en endeløs ve.
Dit komme rygtedes; visst du kender
den stolthed, som dybt i mit hjerte brænder;
jeg dulgte min nød, jeg gemte min kvide;
thi du måtte mindst af alle den vide.

GUDMUND (bevæget). Og derfor var det, du vendte dig bort —.

MARGIT (uden at se på ham). Jeg tænkte, du kom for at spotte min vånde.

GUDMUND. Margit, kunde du tro —?

MARGIT. Nu, kort
og godt, der var grund nok for hånde.
Dog, himlen være takket, nu er det forbi;
jeg står ikke længer alene;
om barmen er jeg så let og fri,
som et barn under abildgrene. (farer sammen i skræk.)
Ah, hvad falder mig ind! Hvor kunde jeg glemme —!
Alle helgener se til mig nådigt ned!
Fredløs, sagde du —?

GUDMUND (smiler). Nu er jeg hjemme;
her lader mig kongens mænd med fred.

MARGIT. Men du, som nylig stod højt i agt, —
sig mig hvorlunde —?

GUDMUND. Snart er det sagt.
Du véd, jeg var i de franske riger,
da kansleren, Audun fra Hægranæs, drog
did fra Bergen med et fyrsteligt tog,
at føre prinsessen med svende og piger
og skatte til Norge som kongens brud

Herr Audun var så fager og prud;
prinsessen var den livsaligste kvinde.
Hendes øjne kunde bede den varmeste bøn; —
de talte tilhobe, de hvisked i løn.
Hvorom? Det var svært at finde. —
Det var sig en nat; jeg læned mig tyst
op imod snekkens side;
mine tanker stævned mod Norges kyst
alt med de måger hvide.
Da hvisked to røster bag ved min ryg; —
jeg vendte mig om; — det var ham og hende;
de så mig ikke; jeg sad så tryg;
dog kunde jeg begge kende.
Hun så på ham med et klageligt blik
og hvisked: ak, dersom farten gik
mod syd til de dejlige lande,
og var vi alene på snekken, vi to,
da tror jeg for visst mit hjerte fandt ro,
da brændte visst ikke min pande!
Genmæled herr Audun; hun svared ham kæk,
svared med ord så hede, så vilde;
jeg så hendes øjne som stjerner spille;
hun bad ham — (afbrydende.)
Det greb mig med rædsel og skræk.

MARGIT. Hun bad —?

GUDMUND. Jeg fór op; i hast de forsvandt;
alene stod jeg på skibets dæk; — (tager en liden flaske frem.)
men hvor de havde siddet, denne jeg fandt.

MARGIT. Og den —?

GUDMUND (med dæmpet stemme). Den rummer en gådefuld saft; —
en dråbe deraf i din uvens bæger, —
så sagtelig sygner hans livsenskraft,
og intet i verden ham hjælper og læger.

MARGIT. Men sig mig —?

GUDMUND (hviskende). Den var for kongen bestemt.

MARGIT. Alle helgener!

GUDMUND (idet han atter forvarer flasken). Vel, at jeg fik den gemt. —
Tre dage efter var farten til ende.
Så lønligt flygted jeg med mine svende;
jeg vidste jo nok, i kongens hal
vilde Audun listelig volde mit fald, —
vilde forklage mig —

MARGIT. Nu er forbi
din værste nød; snart er alt ved det gamle.

GUDMUND. Alt? Nej, Margit, — dengang var du fri.

MARGIT. Du mener —?

GUDMUND. Jeg? Intet. Å, lad mig samle
mine tanker; jeg er så frejdig og fro
fordi jeg, som fordum, er hos eder to.
Men, sig mig, — Signe —?

MARGIT (peger smilende mod døren til venstre). Hun kommer snart.
Hun må jo pynte sig lidt for sin frænde,
og det er vel ikke gjort i en fart.

GUDMUND. Jeg må se, om hun endnu kan mig kende.

(han går ud til venstre.)

MARGIT (ser efter ham). Hvor han er fager og mandig. (med et suk.) Der er ikke megen lighed mellem ham og — (rydder lidt op ved drikkebordet, men standser igen dermed.) Dengang var du fri, sagde han. Ja, dengang! (kort taushed.) Det var en selsom fortælling, den om prinsessen, som —. Hun havde en anden kær, og så —. Ja, disse kvinder i de fremmede lande, — jeg har hørt det før, — de er ikke veke som vi; de ræddes ikke for at gøre en tanke til dåd. (tager et bæger, som står på bordet.) Af dette bæger drak Gudmund og jeg på et frydeligt gensyn, da han rejste. Det er fast det eneste arvestykke, jeg bragte med til Solhaug. (sætter bægeret ind i et vægskab.) Hvor blid denne sommerdag er. Her er så lyst herinde. Så lifligt har ikke solen skinnet i tre år.

(*Signe*, og efter hende *Gudmund* kommer ind fra venstre.)

SIGNE (løber leende hen til *Margit*). Ha-ha-ha! Han vil ikke tro, det er
[mig!

MARGIT (smilende, til *Gudmund*). Ser du; mens fjernt fra bygden du
vandred,
har også h u n sig så stærkt forandret.

GUDMUND. Tilvisse! Men at hun skulde —! Nej, nej,
det var dog aldrig faldet mig ind. (griber *Signes* hænder og ser på hende.)
Og dog, dit uskyldige barnesind
læser jeg endnu i øjnene blå; —
hvor kan jeg da længer tvile derpå!
Jeg må le, når jeg mindes, hvor tidt jeg har
tænkt dig sålunde, som dengang jeg bar
dig på mine arme. Da var du et barn;
nu er du en huldre, som kogler og gækker.

SIGNE (truer med fingeren). Ja, vogt dig! Hvis huldrens harme du
pas på, — hun hilder dig i sit garn! [vækker, —

GUDMUND (hen for sig). Næsten bæres mig for, som det alt var sket.
SIGNE. Men vent; du har jo end ikke set
hvorlunde jeg har holdt din harpe i ære. (idet hun går ud til venstre.)
Nu må du mig alle dine kvæder lære!
GUDMUND (sagte, ser efter hende). Sprungen ud som den fagreste
der endnu var knop ved dagens komme. [rosenblomme,
SIGNE (bringer harpen). Se her!
GUDMUND (griber den). Min harpe! Så blank som før!

(slår nogle toner.)

Der er endnu klang i de gamle strenge; —
nu skal du ikke længer på væggen hænge —
MARGIT (ser ud i baggrunden). Hist kommer vore gæster.
SIGNE (mens *Gudmund* indleder sin sang). Hys, — stille! Å hør!
GUDMUND (synger).

Jeg vandred i lien så tung og så ene;
de småfugle kvidred fra busker og grene;
så listelig kvidred de sangere små:
hør til, hvordan kærlighed monne opstå!

Den vokser som eken i årene lange;
den næres ved tanker og sorger og sange.
Den spirer så let; i den flygtigste stund
fæster den rødder i hjertets grund!

(Han går under efterspillet op mod baggrunden, hvor han sætter harpen fra sig.)

SIGNE (tankefuld, gentager for sig selv).

Den spirer så let; i den flygtigste stund
fæster den rødder i hjertets grund.

MARGIT (adspredt). Talte du til mig? — Jeg hørte ikke ret —?
SIGNE. Jeg? Nej visst ikke. Jeg mente kun —

(synker atter hen som i drømme.)

MARGIT (halv højt; ser frem for sig).

Den vokser som eken i årene lange;
den næres ved tanker og sorger og sange.

SIGNE (opvågnende). Du siger, at —?
MARGIT (farer med hånden over panden). Å, det var intet. Kom; vi må
[gå vore gæster imøde.

(*Bengt* kommer med *mange Gæster, Mænd* og *Kvinder*, ind gennem svalgangen.)

GÆSTERNE (synger):

Over tilje med sang og strengespil
i gildestuen vi træde.
Guds fred vi ønsker den frue mild;
vi ønsker både gammen og glæde.
Gid altid en himmel, så lys som idag,
over Solhaugs tag
må sig brede!

ANDEN AKT.

(En birkelund, der støder op til huset, hvoraf et hjørne ses til venstre. En fodsti fører op i lien i baggrunden. Til højre for stien fosser en elv nedover óg taber sig mellem fjeldstykker og stene. Det er lys sommernat. Døren til huset står åben; vinduerne er oplyste. Musik høres derinde.)

GÆSTERNE (synger i gildestuen).

Lad fedlen klinge; ved strengeklang
træder vi dansen den nat så lang.
Hvor lystigt at trine på tilje!
Den jomfru brænder så skær som et blod;
det er sig den smådreng, bold og god,
han favner den væne lilje!

(*Knut Gæsling* og *Erik fra Hægge* kommer ud fra huset. Musik, dans og lystighed vedbliver under det følgende at lyde dæmpet derinde.)

ERIK. Bare det ikke kommer til at angre dig, Knut.

KNUT. Lad du mig om det.

ERIK. Ja, ja, voveligt er det dog. Du er kongens foged. Der udgår herrebud til dig, at du skal fange Gudmund Alfsøn, hvor du kan komme over ham. Og nu, da du har ham lige i næven, så tilsiger du ham dit venskab og lader ham færdes frit, hvor det lyster ham.

KNUT. Jeg véd, hvad jeg gør. I hans egen stue har jeg søgt ham, og der var han ikke at finde. Og dersom jeg nu forsøgte på at gribe ham h e r, — mener du da, at fru Margit var tilsinds at give mig Signe til hustru?

ERIK (langtrukkent). Nej, med det gode blev det vel ikke, men —

KNUT. Og med det onde gad jeg nødig gå frem. Gudmund er jo også min ven fra gamle tider; og han kan gøre mig nytte. (bestemt.) Derfor bliver det, som jeg har sagt. Ikveld skal ingen her på går-

den vide, at Gudmund Alfsøn er fredløs; — imorgen får han se at hjælpe sig selv

ERIK. Ja, men kongens lov?

KNUT. Å, kongens lov! Du véd lige så godt som jeg, kongens lov agtes ikke stort her inde i bygderne. Skulde kongens lov gælde, så måtte mangen staut karl iblandt os bøde både for bruderov og manddrab. — Kom nu her! Jeg gad vide, hvor Signe —?

(de går ud til højre.)

(*Gudmund* og *Signe* kommer nedover fodstien i baggrunden.)

SIGNE. Å tal! Bliv ved! Lad mig lytte dertil;
det høres som det væneste strengespil.

GUDMUND. Signe, min fagre, min yndelige lilje!

SIGNE (med glad og stille forundring). Jeg — jeg er ham kær!

GUDMUND. Det er ingen som du.

SIGNE. Jeg skulde mægte at binde din vilje;
jeg skulde mægte at fylde din hu!
Å, tør jeg tro dig!

GUDMUND. Det tør du forsandt.
Hør mig, Signe. Medens årene randt
tænkte jeg trofast både vinter og sommer
på eder to, mine fagreste blommer.
Men jeg kunde ikke fuldt mine tanker forstå; —
da jeg rejste, var du som alferne små, —
som alferne små, der færdes i skove
og lege som bedst, når vi drømme og sove.
Men idag, da jeg stod i Solhaugs stue,
da forstod jeg mig selv tilfulde, —
forstod, at Margit var så stolt en frue,
men du den allerdejligste blandt ungmøer hulde.

SIGNE, (der kun halvt har lyttet til hans ord). Jeg mindes, vi sad ved arnens glød
en vinterkveld, — nu er det længe siden; —
du sang for mig om den jomfru liden,
som nøkken havde lokket ned i sit skød.
Der glemte hun bort både fader og moder;
der glemte hun bort både søster og broder;
hun glemte bort både himmel og jord,
hun glemte sin gud og hvert kristent ord.
Men tæt under strande den smådreng stod;
han var til sinde så mødig og mod;
med kvide han slog sin harpes strenge,
så vide det klang både lydt og længe.

Den jomfru liden på tjernets bund
vågned derved af sin tunge blund;
nøkken måtte slippe hende ud af sit skød;
mellem liljerne hen over vandet hun flød; —
da kendte hun igen både himmel og jord,
da fatted hun tilfulde både gud og hans ord.

GUDMUND. Signe, min dejligste blomme!

SIGNE. Som hun
gik også jeg i en drømmende blund;
de gådefulde ord, du ikveld har mig sagt
om kærligheds magt, har mig frydelig vakt.
Aldrig tyktes himlen mig før så blå,
aldrig så fager den verden vide;
mig tykkes, jeg kan fuglenes røst forstå,
når jeg vandrer med dig under lide.

GUDMUND. Så mægtig er elskov; — i menneskets bryst
vækker den tanker og længsel og lyst. —
Men kom, lad os begge til din søster gå ind.

SIGNE (undsélig). Vil du sige hende —?

GUDMUND. Alt bør hun kende.

SIGNE (som før). Ak, gå da alene; — jeg véd det, min kind
vil derinde af blusel brænde.

GUDMUND. Nu godt; jeg går.

SIGNE. Og jeg venter dig her;

(lytter mod højre.)

eller bedre, — nede ved elven, der
hører jeg Knut Gæsling; der er piger og svende.

GUDMUND. Der bier du?

SIGNE. Til du har talt med hende.

(Hun går ud til højre. *Gudmund* går ind i huset.)
(*Margit* kommer fra venstre bag ved huset.)

MARGIT. I stuen er både gammen og glæde;
fruer og svende monne dansen træde.
Det blev mig så lummert om pande og bryst;
Gudmund var ikke derinde. (ånder dybt.)
Herude er det godt; her er det tyst,
her svaler mig nattens vinde. (grublende taushed.)
Den hæslige tanke —; jeg kan ej forstå —;
den følger mig, hvor jeg end monne gå.
Flasken, — der rummer en gådefuld saft —?

En dråbe deraf i min — uvens bæger, —
så sagtelig sygner hans livsenskraft,
og intet i verden ham hjælper og læger. (atter taushed.)
Vidste jeg, at Gudmund —; havde han mig kær, —
da agted jeg lidet — (*Gudmund* kommer ud gennem husdøren.)

GUDMUND. Margit, er du der?
Hvi går du så alene? Jeg har søgt dig overalt.

MARGIT. Derinde er lummert, herude så svalt.
Ser du, hvorlunde de tåger hvide
sagtelig hen over myren glide?
Her er ikke hverken mørkt eller lyst;
det er midt imellem begge — (hen for sig.)
ret som i mit bryst. (ser på ham.)
Ej sandt, — når du færdes i slig en nat,
du véd ikke selv hvordan det er fat;
men du føler, der rører sig et lønligt liv
i busk og i blad, i blomster og siv! (med pludselig overgang.)
Véd du, hvad jeg ønsker?

GUDMUND. Nu?

MARGIT. At jeg var
huldren, som sidder i lien derinde.
Hvor skulde jeg listigt min trolddom spinde!
Tro mig —!

GUDMUND. Hvad fattes dig, Margit? Svar!

MARGIT (uden at høre på ham). Hvor skulde jeg kvæde, hvor skulde [jeg klage!
Klage og kvæde både nætter og dage!
(med stigende heftighed.)
Hvor skulde jeg lokke den frejdige svend
gennem lierne grønne til bergets kammer; —
der kunde jeg glemme al verdens jammer;
der kunde jeg brænde og leve med min ven!

GUDMUND. Margit! Margit!

MARGIT (stedse voldsommere). Ved midnatsstund
sov vi i lien den sødeste blund; —
og rammed mig døden, når solen randt, —
hvor lystigt at dø på slig vis; — ej sandt?

GUDMUND. Du er syg!

MARGIT (brister ud i latter). Ha, ha, ha! Å, lad mig le!
Lad mig le! Det gør mig så godt.

GUDMUND. Jeg kan se,
du har endnu det samme ustyrlige sind,
som fordum —

MARGIT (pludselig alvorlig). Du må ikke undres derover;
det er kun ved midnat, når menneskene sover;
om dagen er jeg så ræd som en hind.
Og hvad er det vel mere? Mindes dig kun
hine kvinder i fremmede lande, — hun,
den fagre prinsesse; — se, hun var vild;
mod hende er jeg som lammet mild.
At længes og hige hun voved ej blot;
hun pønsed på dåd; og se det —

GUDMUND. Det er godt,
du minder mig derom; jeg vil ikke længer
gemme på det, jeg så lidet trænger. (tager flasken frem).

MARGIT. Flasken! Du mener —?

GUDMUND. Jeg gemte den, fordi
jeg tænkte, med den at løse mig fri,
hvis kongens mænd skulde komme mig nær.
Men alt fra ikveld har den mistet sit værd;
nu vil jeg stride med arm og med sværd,
byde frænder og venner op til det sidste,
for min frihed og livet at friste. (vil kaste flasken imod et fjeldstykke.)

MARGIT (griber hans arm). Nej vent! Lad mig få den.
Se så!

GUDMUND. Du vil —?

MARGIT. Skænke den til nøkken dernede.
Han har mig så tidt forlystet med sit spil
og sunget mig mangt underligt kvæde.
Giv hid. (tager flasken ud af hans hånd.)
Der er den! (lader som om hun kasted den i elven.)

GUDMUND (går mod højre og ser ned i dybet). Kasted du den ud?

MARGIT (idet hun skjuler flasken). Ja visst; du så jo —
(hvisker, går hen imod huset.) Nu hjælpe mig gud!
Nu må det briste eller bære! (højere.)
Hør, Gudmund!

GUDMUND (nærmer sig). Hvad vil du?

MARGIT. Et må du mig lære;
du må tyde mig grant det gamle kvæde,
som er gjort om kirken dernede.
Det var sig en frue og dertil en svend;
alt så havde de hinanden kær.
Den dag de bar hende til jorden hen,
han blødede ved sit sværd.

Hun jordedes syd under kirkevæg,
han stædtes til mulde i nord; —
der trivedes fordum hverken siljer eller hæg
alt i den viede jord; —
men næste vår på de grave to
der vokste de fagreste liljeblommer;
over kirketaget så monne de gro
og grønnes tilhobe både vinter og sommer.
Kan du tyde mig det kvæde?

GUDMUND (ser forskende på hende). Jeg véd ikke ret —

MARGIT. Vel sandt, det kan tydes på mange sæt;
men jeg tror nu den retteste mening er:
kirken kan ej skille to, som har hinanden kær.

GUDMUND (sagte). Alle helgener, dersom —! Da er det på tide,
at hun får det hele at vide. (højt.)
Svar mig, Margit, — vil du mit held?

MARGIT (glad, bevæget). Om jeg vil!

GUDMUND. Ja, jeg mener —

MARGIT. Sig frem!

GUDMUND. Nu vel.
Du kunde gøre mig så rig og så fro —

MARGIT (frembrydende). Gudmund!

GUDMUND. Hør mig; jeg vil dig fortro —

(Han standser pludselig. Stemmer og latter høres henne ved elvebredden.)
Signe og nogle *unge piger* kommer fra højre. *Knut, Erik* og flere *yngre mænd* er i følge med dem.)

KNUT (endnu i frastand). Gudmund Alfsøn! Vent; jeg må tale et ord med dig.

(Han bliver stående i samtale med *Erik*. De øvrige fremmede går imidlertid ind i huset.)

MARGIT (for sig selv). Gøre ham så rig og fro —! Hvad kan han andet mene, end —! (halvhøjt.) Signe, — kære, kære søster!

(Hun griber *Signe* om livet og går samtalende med hende op mod baggrunden.)

GUDMUND (sagte, idet han følger dem med øjnene). Ja, sådan er det rådeligst. Både Signe og jeg må fra Solhaug. Knut Gæsling har jo vist sig som min ven; han hjælper mig nok.

KNUT (sagte til *Erik*). Jo, jo, siger jeg; Gudmund er hendes frænde; han kan bedst tale min sag.

ERIK. Nå, som du vil da. (han går ind i huset.)

KNUT (kommer nærmere). Hør, Gudmund. —

GUDMUND (smilende). Kommer du for at sige mig, at du ikke længer tør lade mig gå fri?

KNUT. Tør? Vær du rolig for det; Knut Gæsling tør alt, hvad han vil. Nej, det er noget andet. — Du véd jo, jeg gælder her i bygden for en vild, ustyrlig karl —

GUDMUND Ja, og hvis ikke rygtet lyver, så —

KNUT Å nej, mangt og meget kan jo være sandt nok. Men nu skal du høre — (de går i samtale opover mod baggrunden.)

SIGNE (til *Margit*, idet de kommer nedover ved huset). Jeg forstår dig ikke. Du taler, som om en uventet lykke var bleven dig til del. Hvad er det vel, du mener?

MARGIT. Signe, — du er et barn endnu; du véd ikke hvad det vil sige at færdes i en evig rædsel for at —. (pludselig afbrydende.) Tænk dig, Signe, at måtte visne og dø uden at have levet!

SIGNE (ser forundret og hovedrystende på hende). Nej men, Margit —?

MARGIT. Ja, ja, du fatter det ikke; lige godt —

(de går samtalende opover igen.)
(*Gudmund* og *Knut* kommer nedover på den anden side.)

GUDMUND. Nu, hvis det er sådan fat, — dersom dette vilde liv ikke huger dig længer, så vil jeg skænke dig det bedste råd, som nogen ven har i eje, fæst dig en ærbar ungmø til hustru.

KNUT. Se, se. Og hvis jeg nu sagde dig, at det er lige det samme, jeg har tænkt på?

GUDMUND. Held og lykke da, Knut Gæsling! Og nu må du vide, at også jeg —

KNUT. Du? Går du også med slige tanker?

GUDMUND. Ja vel gør jeg; — men kongens vrede —; jeg er jo en fredløs mand —

KNUT. Ej, det skal du lidet agte. Der er jo ingen her, uden fru Margit som véd besked om det endnu; og så længe jeg er din ven, så har du en, du fuldt kan lide på. Hør nu bare —

(han fortsætter hviskende, idet de igen går opover.)

SIGNE (idet hun og *Margit* atter kommer tilbage). Men så sig mig da, Margit —!

MARGIT. Mere tør jeg ikke sige dig.

SIGNE Da vil jeg være ærligere mod dig. Men svar mig først på ét. (undsélig, nølende.) Er der — er der ingen, som har sagt dig noget om mig?

MARGIT. Om dig? Nej; hvad skulde det være?

SIGNE (som før; ser néd for sig). Du spurgte mig imorges: hvis en bejler red sig hid —?

MARGIT. Det er sandt. (sagte.) Knut Gæsling —; skulde han allerede —? (spændt, til *Signe.*) Nu? Og så?

SIGNE (sagte, jublende). Bejleren er kommen! Han er kommen, Margit! Dengang vidste jeg ikke, hvem du mente; men nu —!

MARGIT. Og hvad har du svaret ham?

SIGNE. Å, det véd jeg ikke. (slår armene om hendes hals.) Men verden tykkes mig så fager og rig fra den stund, han sagde mig, at han havde mig kær.

MARGIT. Men, Signe, Signe; jeg fatter ikke, at du så snart —! Du har jo neppe kendt ham før idag.

SIGNE. Å, jeg forstår mig endnu så lidet på kærlighed; men det véd jeg, sandt er det, som der står i visen:

den spirer så let; i den flygtigste stund
fæster den rødder i hjertets grund —

MARGIT. Lad så være. Og når så er, da har jeg ikke længer nødig at dølge noget for dig. Ah —

(Hun stanser pludselig, da hun ser *Knut* og *Gudmund* komme nærmere.)

KNUT (fornøjet). Se, det må jeg vel lide, Gudmund. Her er min hånd.

MARGIT (sagte). Hvad er det?

GUDMUND (til *Knut*). Og her er min. (de ryster hinandens hænder.)

KNUT. Men nu vil vi også nævne, begge to, hvem det er —

GUDMUND. Godt. Her på Solhaug, mellem alle de fagre kvinder, har jeg fundet den, som —

KNUT. Jeg lige så. Og jeg fører hende herfra endnu inat, hvis det gøres behov.

MARGIT, (der ubemærket har nærmet sig). Alle helgener!

GUDMUND (nikker til *Knut*). Det samme er også min agt.

SIGNE, (der ligeledes har lyttet). Gudmund!

GUDMUND og *KNUT* (hviskende til hinanden, idet de begge peger på *Signe*). Der er hun.

GUDMUND (studsende). Ja, min.

KNUT (ligeså). Nej, min!

MARGIT (sagte, halvt forvildet). Signe!

GUDMUND (som før, til *Knut*). Hvad mener du med det?

KNUT. Det er jo Signe, som jeg vil —

GUDMUND. Signe! Signe er min fæstemø for gud.

MARGIT (med et skrig). Hende var det! Nej, — nej!

GUDMUND (sagte, idet han ser hende). Margit! Hun har hørt alt.

KNUT. Ej, ej; er det sådan fat? Hør, fru Margit, I har ikke nødig at lade så forundret; jeg skønner nu det hele.

MARGIT (til *Signe*). Men du sagde jo nys —? (fatter pludselig sammenhængen.) Gudmund var det, du mente!

SIGNE (forundret). Ja, vidste du ikke det! Men hvad fattes dig, Margit?

MARGIT (med næsten toneløs stemme). Å intet, intet.

KNUT (til *Margit*). Og imorges, da I fik mit ord på, at jeg ingen ufred skulde yppe her ikveld, — I har da vidst, at Gudmund Alfsøn var i vente. Ha, ha, bild jer aldrig ind, at I kan drive gæk med Knut Gæsling! Signe er bleven mig kær. Endnu før middag var det bare mit ubesindige løfte, som drev mig til at bejle efter hende; men nu —

SIGNE (til *Margit*). Han? Det var bejleren, du tænkte på?

MARGIT. Stille, stille!

KNUT (hårdt og bestemt). Fru Margit, — I er hendes ældre søster; et svar skal I give mig.

MARGIT (kæmpende med sig selv). Signe har alt kåret sin brudgom; — jeg kan intet svare.

KNUT. Det er godt; så har jeg ikke mere at gøre på Solhaug. Men efter midnat, — mærk jer det, — da er dagen til ende; da tør I nok få se mig igen, og så får lykken råde for, hvem der skal føre Signe fra gården, Gudmund eller jeg.

GUDMUND. Ja, prøv du kun; det skal koste dig så blodig en pande!

SIGNE (angst). Gudmund! For alle helgener —!

KNUT. Vær spag; vær bare spag, Gudmund Alfsøn! Før solen rinder skal du være i min magt. Og hun, — din fæstemø —. (går hen til døren, vinker og råber dæmpet.) Erik! Erik, kom her! Afsted til vore frænder! (truende, mens *Erik* viser sig i døren.) Ja, ve jer alle, når jeg kommer igen! (Han og *Erik* går ud til venstre i baggrunden.)

SIGNE (sagte til *Gudmund*). Å, men så sig mig, hvad skal alt dette betyde?

GUDMUND (hviskende). Vi må begge rejse fra Solhaug endnu inat.

SIGNE. Gud stå mig bi, — du vil —!

GUDMUND. Tal ikke om det! Ikke et ord til noget menneske; ikke engang til din søster.

MARGIT (hen for sig). Hende, — hende er det! Hende, som han knapt har tænkt på før ikveld. Havde jeg været fri, så véd jeg nok hvem han havde kåret. — Ja, fri! (*Bengt og gæsterne, mænd og kvinder,* kommer ud fra huset.)

UNGE PIGER og *SVENDE* (synger).

Herude, herude skal gildet stå,
alt mens de fugle blunde,
hvor lystigt at lege mellem blomster små
i birkelunde.

Herude, herude skal lyst og skemt
lyde fra alle munde,
al kvide må ende, når fedlen er stemt
i birkelunde.

BENGT. Se, sådan skal det være! Det må jeg lide! Jeg er lystig, og min hustru ligervis; og derfor skal I være lystige alle sammen.

EN AF GÆSTERNE. Ja, lad os nu få en stevkamp!

MANGE (råber). Ja, ja, en stevkamp!

EN ANDEN GÆST. Nej, lad være med det; det vækker bare ufred i laget. (med dæmpet stemme.) I drages vel til minde, at Knut Gæsling er på gården ikveld.

FLERE (hviskende mellem hverandre). Ja, ja, det er sandt. I mindes sidst, da han —. Det er bedst at vogte sig.

EN GAMMEL MAND. Men I, fru Margit —; jeg véd, eders slægt var altid sagnkyndig, og I selv kunde mange vakre eventyr, alt imens I var barn.

MARGIT. Ak, jeg har glemt dem alle tilhobe. Men spørg Gudmund Alfsøn, min frænde; han kender et eventyr, som er lystigt nok.

GUDMUND (dæmpet, bedende). Margit —!

MARGIT. Ej, hvilket klageligt ansigt du sætter op! Vær lystig, Gudmund! Vær lystig! Ja, ja, det falder dig ikke så let, kan jeg tro. (leende, til gæsterne.) Han har set huldren ikveld. Hun vilde forlokke ham; men Gudmund er en trofast svend. (vender sig atter til *Gudmund.*) Nu ja, eventyret er ikke endt endnu. Når du fører din hjertenskær over hej og gennem skoge, så vend dig aldrig om; se dig aldrig tilbage; — huldren sidder bag hver en busk og ler; og til slut — (med dæmpet stemme, idet hun træder tæt hen til ham:) kommer du dog ikke længer end hun vil. (hun går over mod højre.)

SIGNE (sagte). Å gud, å gud!

BENGT (går fornøjet om mellem gæsterne). Ha, ha, ha! Fru Margit véd at sætte det sammen! Når hun først vil, så gør hun det meget bedre end jeg.

GUDMUND (for sig selv). Hun truer; jeg må rive det sidste håb fra hende; før bliver hun ikke rolig tilsinds. (vender sig til de fremmede.) Jeg kender et lidet kvæde. Hvis det lyster eder at høre, så —

FLERE AF GÆSTERNE. Tak, tak, Gudmund Alfsøn!

(Man slutter sig om ham, nogle siddende, andre stående. *Margit* læner sig til et træ foran til højre. *Signe* står til venstre nær ved huset.)

GUDMUND (synger).

Jeg red mig udi lunde,
jeg sejled over sjø;
det var sig i mit væne hjem,
der fæsted jeg min mø.

Det var den alfekvinde,
hun er så led og gram:
ret aldrig skal den jomfru skær
til kirken følge ham.

Hør mig, du alfekvinde,
lad fare det besvær;
to hjerter kan ej skilles ad,
som har hinanden kær!

EN GAMMEL MAND. Det er et vakket kvæde. Se, hvor de unge svende skotter did hen. (peger mod pigerne.) Ja, ja, hver har vel sin, kan jeg tro.

BENGT (gør miner til *Margit*). Ja, jeg har min, det véd jeg visst. Ha-ha-ha!

MARGIT (sagte, bævende). Å, at måtte lide al den spot og spe! Nej, nej; nu må den sidste redning fristes.

BENGT. Hvad fattes dig? Mig tykkes, du er så bleg.

MARGIT. Det går snart over. (vender sig til gæsterne.) Det bæres mig for, som jeg nys sagde, jeg havde glemt alle mine eventyr. Men jeg tror dog, jeg mindes ét.

BENGT. Ret så, min hustru! Kom med det.

UNGE PIGER (bedende). Ja, fortæl, fortæl, fru Margit!

MARGIT. Næsten er jeg bange for, det vil lidet huge jer; men det får nu være.

GUDMUND (sagte). Alle helgener, hun vil da vel ikke —!
MARGIT. Det var sig en ungmø fager og fin,
hun sad i sin faders gård;
hun sømmed i silke, hun sømmed i lin; —
så lidet den gammen forslår.
Hun sad så ene med sorrig og gru;
der var tomt i hal og i stue;
den jomfru liden var stolt i hu,
hende lysted at vorde en adelsfrue. —
Det var sig bergkongen, red han fra nord,
kom han til gårde med guld og med svende;
tredje dags natten hjemad han fór
alt med sin brud, — med hende.
I berget sad hun hel mangen sommer,
af guldhorn kunde hun mjøden tømme,
i dalen trives de yndigste blommer, —
hun sanked dem kun i drømme. —
Det var sig den ungersvend bold og god;
vel kunde han lege paa gyldne strenge;
det klang til bergets inderste rod,
hvor hun havde siddet så længe.
Så underlig blev hun tilsinde derved; —
op sprang fjeldets port som en bue;
over dalene lå gud faders fred,
og al den herlighed kunde hun skue.
Det var som om nu, for første gang,
hun var vækket til liv ved harpeklang,
som om hun først nu forstod at finde
den rigdom, verden slutter inde.
Og vel må I vide, hver og en,
at den, som er fængslet til fjeldets sten,
kan løses så let ved harpeleg!
Han så hende bunden, hørte hun skreg, —
men han slængte sin harpe bort i en vrå,
hejsede silkesejlet i rå,
stævnede over den salte sjø
til fremmede lande med sin fæstemø. (i stigende lidenskab.)
Du legte så fagert på strengenes guld!
thi svulmer min barm så kæk og fuld!
Jeg må ud, jeg må ud i de grønne dale!
Jeg dør herinde i fjeldets sale!
Han håner mig kun! Han favner sin mø

·og stævner over den salte sjø! (skriger.)
Med mig er det ude; berget er lukket!
Solen lyser ikke mere; alle stjerner er slukket.

(hun vakler og segner afmægtig over mod en træstamme.)

SIGNE (grædende, er ilet til og opfanger hende i sine arme).

GUDMUND (på samme tid, støtter hende). Hjælp, hjælp; hun dør!

(*Bengt* og *gæsterne* stimler under forskrækkede udråb sammen om dem.)

TREDJE AKT.

(Stuen på Solhaug ligesom før, men nu i uorden efter gildet. Det er fremdeles nat; en mild dæmring er udbredt over værelset og over landskabet udenfor.)

(*Bengt* står i den åbne svalgang med en ølbolle i hånden. *En flok gæster* er ifærd med at forlade gården. Inde i stuen går *en pige* og rydder op.)

BENGT (råber til de bortdragende). Guds fred da, og vel mødt igen på Solhaug! I kunde ellers gerne blevet her og sovet ud, I, ligeså vel som de andre. Nå ja, ja —; nej vent; jeg følger med til ledet; jeg må drikke jer til endnu en gang.

GÆSTERNE (synger i frastand).

Guds fred og farvel til hver og en,
som har på gården hjemme!
Nu går vor sti over stok og sten; —
frisk op; du må fedlen stemme!
Med dans og med sang
skal vi korte den vej så tung og lang.
Hej, lystig afsted!

(Sangen taber sig mere og mere i det fjerne.)
(*Margit* kommer ind i stuen gennem døren til venstre.)

PIGEN. Krist fri mig, min frue, er I ståt op?

MARGIT. Jeg er frisk og vel; du kan gå ned og sove. Vent; sig mig, er alle gæsterne borte?

PIGEN. Nej, ikke alle; en del bliver til udover dagen; de sover visst allerede.

MARGIT. Og Gudmund Alfsøn —?

PIGEN. Han sover nok også. (peger mod højre.) For lidt siden gik han ind i sit kammer, der, lige over gangen.

MARGIT. Godt; du kan gå. (Pigen går ud til venstre.)

(*Margit* går langsomt hen over gulvet, sætter sig ved bordet til højre og ser ud mod det åbne vindu.)

MARGIT. Imorgen så drager vel Gudmund herfra,
han drager vel ud i den verden vide;
jeg sidder igen med min husbond, og d a —;
mig vil det gå som blomsterne små,
som den fattige urt, som det knækkede strå, —
jeg har kun at visne og lide. (kort ophold; hun læner sig i stolen.)
Jeg hørte en gang om et blindfødt barn,
som voksede op i leg og i glæde;
moderen spandt et trolddoms-garn,
som mægtede lys over øjet at sprede.
Og barnet skued med undrende lyst
over berg og sjø, over dal og kyst.
Da svigted de koglende kunster brat,
og barnet gik atter i mulm og nat;
det var forbi med gammen og lege;
af savn og længsel blev kinderne blege;
det sygnede hen og leved alle dage
i en evig, en unævnelig klage. —
Ak, også mine øjne var blinde
for sommerens liv og for lysets skær — (hun springer op.)
Men n u —! Og så stænges i buret inde!
Nej, nej, min ungdom er mere værd.
Tre år af mit liv har jeg ofret ham,
min husbond; men nu må det briste.
Mægted jeg længere sligt at friste,
måtte jeg være som duen tam.
Her kedes jeg tildøde af smålig kiv;
gennem verden går der et bølgende liv; —
Gudmund vil jeg følge med skjold og med bue,
dele hans fryd og mildne hans kummer,
vogte hans fjed og værge hans slummer;
alt folket skal undrende stå, når de skue
den bolde ridder og Margit, hans viv. —
Hans viv! (slår hænderne sammen.)
Å herre, tilgiv, tilgiv;
jeg véd ikke selv, hvad jeg taler.
Send mig din fred, som læger og svaler. (går en stund i grublende taushed.)
Signe, min søster —? Hende jeg skulde
lægge før tiden i mulde?
Og dog —? Hvem véd? Hun er ung endnu;
hun bærer ham vel ikke så dybt i sin hu.

(atter taushed; hun tager den lille flaske frem, ser længe på den og siger sagte:)

I denne flaske —; med den jeg kunde —;
så måtte min husbond for evig blunde. (i skræk.)
Nej, nej, den skal kastes på elvens bund!
(vil kaste den ud af vinduet, men stanser.)
Og dog, — jeg kunde i denne stund —.
(hvisker med et blandet udtryk af gysen og henrykkelse.)
Hvad for en fristende, koglende magt
er der dog ikke i synden lagt!
Mig tykkes, den lykke vinder i pris,
som må købes med blod, med min sjæls forlis.

(*Bengt*, med den tomme ølbolle i hånden, kommer ind fra svalgangen; hans ansigt blusser; han går med usikre skridt.)

BENGT (slænger bollen på bordet til venstre). Se så; det var et gilde, som vil spørges ud over alle bygder. (får øje paa *Margit*.) Nå, er du der? Du er kommen dig igen. Det må jeg lide.

MARGIT, (der imidlertid har gemt flasken). Er porten lukket?

BENGT (sætter sig ved bordet til venstre). Jeg har sørget for alting. Jeg fulgte de sidste gæster ned til ledet. Men hvor blev Knut Gæsling af ikveld? — Lad mig få mjød, Margit! Jeg er tørstig. Fyld mig bægeret der.

(*Margit* henter en mjødkande fra et skab og skænker i bægeret, der står foran ham på bordet.)

MARGIT (går med kanden over til højre). Du spurgte om Knut Gæsling.

BENGT. Ja visst gjorde jeg. Den praler, — den storskryder! Jeg mindes nok, at han trued mig igår morges.

MARGIT (sætter kanden på bordet til højre). Han brugte værre ord inat, [da han rejste.

BENGT. Gjorde han? Det er godt. Jeg vil slå ham ihjel.

MARGIT (smiler foragteligt). Hm —

BENGT. Jeg vil slå ham ihjel, siger jeg! Jeg er ikke ræd for at møde ti slige karle som han. Ude på stabburet hænger min farfaders økse; skaftet er indlagt med sølv, og når jeg kommer med den, så —! (slår i bordet og drikker.) Imorgen ruster jeg mig; jeg drager ud med alle mine mænd og slår Knut Gæsling ihjel. (han drikker tilbunds.)

MARGIT (sagte). Å, at måtte leve her med ham! (hun vil gå.)

BENGT. Margit, kom her! Fyld mig mit bæger igen. (hun nærmer sig; han drager hende ned på sit knæ.) Ha-ha-ha; du er vakker, Margit! Jeg [holder af dig.

MARGIT (river sig løs). Slip mig! (hun går med bægeret over til højre.)

BENGT. Du er ikke føjelig ikveld. Ha-ha-ha; du mener det vel ikke så ilde.

MARGIT (sagte idet hun skænker i bægeret). Var det så sandt det sidste bæger jeg skænkte for dig. (hun lader bægeret blive stående og vil gå ud til venstre.)

BENGT. Hør du, Margit. En ting kan du takke himlen for, og det er, at jeg tog dig tilægte, før Gudmund Alfsøn kom igen.

MARGIT (stanser ved døren). Hvorfor det?

BENGT. Jo, for hele hans eje er ikke tiende delen så stort som mit. Og det er jeg sikker på, at han havde bejlet efter dig, ifald du ikke havde været frue på Solhaug.

MARGIT (kommer nærmere; skotter til bægeret). Tror du?

BENGT. Jeg tør sværge på det, Margit. Bengt Gautesøn har to kloge øjne i panden Men nu kan han jo tage Signe.

MARGIT. Og du tænker, han vil —?

BENGT. Tage hende? Å ja, siden han ikke kan få dig. Men havde du været fri, så —. Ha-ha-hå, Gudmund er ligesom de andre; han misunder mig, at jeg er din husbond. Det er derfor, jeg kan så godt lide dig, Margit. — Hid med bægeret! Fuldt til randen!

MARGIT (går modstræbende over til højre). Ret nu skal du få det.

BENGT. Knut Gæsling bejlede jo også efter Signe; men ham vil jeg slå ihjel. Gudmund er en hæderlig karl; han skal få hende. Tænk dig, Margit, hvor godt vi skal leve sammen som grander. Så drager vi på gæsteri til hinanden, og så sidder vi, så lang dagen er, hver med sin hustru på skødet, og drikker og snakker sammen om løst og fast.

MARGIT (røber en stedse stigende sjælekamp; uvilkårlig har hun taget flasken frem, medens hun siger:) Ja vel; ja vel.

BENGT. Ha-ha-ha; i førstningen, tænker jeg, Gudmund vil se lidt umildt til mig, når jeg favner dig; men sligt forvinder han snart, kan jeg tro.

MARGIT (sagte). Dette er mere end et menneske kan bære! (hælder indholdet af flasken i bægeret, går hen til vinduet, kaster den ud og siger uden at se på ham:) Dit bæger er fuldt.

BENGT. Så hid med det!

MARGIT (kæmper i angst og tvil; endelig siger hun): Drik ikke mere inat!

BENGT (leende, idet han læner sig bagover i stolen): Nå; venter du kanske på mig? (blinker til hende.) Gå du bare; jeg kommer snart efter.

MARGIT (pludselig bestemt). Dit bæger er fuldt. (peger.) Der står det.

(hun går hurtig ud til venstre.)

BENGT (rejser sig). Jeg kan godt lide hende. Det angrer mig ikke, at jeg tog hende til ægte, skønt hun ikke ejed mere arvegods, end bægeret der og de søljer, hun stod brud med.

(han går til bordet ved vinduet og tager bægeret.)
(*En huskarl* kommer ilsomt og forskrækket ind fra baggrunden.)

HUSKARLEN (råber). Herr Bengt, herr Bengt, I skynde jer ud det rappeste I kan! Knut Gæsling stævner med et væbnet følge op mod gården.

BENGT (sætter bægeret ned). Knut Gæsling? Hvem siger det?

HUSKARLEN. Nogle af eders gæster så ham nede på vejen, og så løb de ilsomt tilbage for at vare jer ad.

BENGT. Godt; så skal jeg da også —! Hent mig min farfaders økse! (han og huskarlen går ud i baggrunden.)

(Lidt efter kommer *Gudmund* og *Signe* sagte og varsomt ind gennem døren til højre.)

SIGNE (dæmpet). Det må da så være!

GUDMUND (ligeså). Den yderste nød
tvinger os.

SIGNE. Ak, at drage
som flygtning fra bygden, hvor jeg er født —! (tørrer øjnene.)
Og dog, jeg vil ikke klage;
det er jo for din skyld, jeg drager afsted.
Gudmund, havde du kongens fred,
jeg blev hos min søster.

GUDMUND. Og næste dag
så kom Knut Gæsling med sværd og bue,
og løfted dig op på gangerens bag,
og gjorde dig til sin frue.

SIGNE. Å, lad os flygte! Men hvor går vi hen?

GUDMUND. Ude ved fjorden har jeg en ven;
han skaffer os et skib. Over salte vande
sejle vi ned til de danske strande.
Der, kan du tro, det er dejligt at bo;
der vil du finde det fagert at bygge;
der monne de væneste blomster gro
alt under bøgenes skygge.

SIGNE (brister i gråd) Min arme søster, — far vel, far vel!
Som en moder har du mig vogtet og fredet,
har ledet min fod, har til himlen bedet
den frommeste bøn for mit held. —
Se, Gudmund, — lad os i dette bæger
drikke hende til; lad os ønske, at snart
hendes sind må igen vorde frejdigt og klart,
og at gud hendes kvide læger. (hun tager bægeret.)

GUDMUND. Det vil vi; vi drikke tilbunds for hende. (studsende.)
Nej stans! (tager bægeret fra hende.)
Dette bæger skulde jeg kende.

SIGNE. Det er Margits bæger.

GUDMUND (ser nøje på det). Ved himlen, — ja,
nu mindes jeg —. Dengang jeg drog herfra
monne mosten i bægeret gløde;
hun drak mig til på et frydeligt møde;
men det blev hende selv til sorg og nød.
Nej Signe, drik aldrig most eller mjød
af dette bæger. (slår indholdet ud af vinduet.)
Vi må afsted. (Larm og råb udenfor i baggrunden.)

SIGNE. Hys! — Gudmund, jeg hører stemmer og fjed!

GUDMUND (lyttende). Knut Gæslings røst!

SIGNE. Å, frels os, gud!

GUDMUND (stiller sig foran hende). Frygt ikke; vel skal jeg værge min [brud.

(*Margit* kommer ilsomt fra venstre.)

MARGIT (lyttende til larmen). Hvad gælder det? Er min husbond —?

GUDMUND og SIGNE. Margit!

MARGIT (får øje på dem). Gudmund! Og Signe! Er I her?

SIGNE (imod hende). Margit, — kære søster!

MARGIT (forfærdet, idet hun bemærker bægeret, som Gudmund har beholdt i hånden). Bægeret! Hvem har tømt det?

GUDMUND (forvirret). Tømt —? Jeg og Signe, vi vilde —

MARGIT (skriger). Nåde, nåde! Hjælp! De dør!

GUDMUND (sætter bægeret fra sig). Margit —!

SIGNE. Å gud, hvad fejler dig!

MARGIT (mod baggrunden). Hjælp, hjælp! Vil da ingen hjælpe!

(*En huskarl* kommer skyndsomt fra svalgangen.)

HUSKARLEN (råber forskrækket): Fru Margit! Eders husbond —!

MARGIT. Han! Har også han drukket —?

GUDMUND (sagte). Ah, nu fatter jeg —

HUSKARLEN. Knut Gæsling har fældet ham!

SIGNE. Fældet!

GUDMUND. (drager sværdet). Endnu ikke, vil jeg håbe. (hvisker til *Margit.*) Vær rolig; ingen har drukket af bægeret der.

MARGIT. Da priset være gud, som frelste os alle!

(hun synker ned i en stol til venstre. *Gudmund* vil ile ud i baggrunden.)

EN ANDEN HUSKARL (i døren, standser ham). I kommer for sent. Herr Bengt er død.

GUDMUND. Altså dog fældet.

HUSKARLEN. Gæsterne og eders folk har fåt bugt med voldsmændene. Knut Gæsling og hans mænd er bundne. Der kommer de.

(*Gudmunds svende, gæster* og *huskarle* fører *Knut Gæsling, Erik fra Hægge* og *flere af Knuts mænd* bundne mellem sig.)

KNUT (bleg og stille). Manddraber, Gudmund. Hvad siger du til det?

GUDMUND. Knut, Knut, hvad har du gjort?

ERIK. Det var en vådesgerning, det kan jeg sværge på.

KNUT. Han løb imod mig med løftet økse; jeg vilde værge for mig, og så hug jeg uforvarende til.

ERIK. Her er mange, som så på det.

KNUT. Fru Margit, kræv hvad bod I vil; jeg er rede til at betale den.

MARGIT. Jeg kræver intet. Gud må dømme os alle. Dog jo, — ét kræver jeg; lad fare eders onde anslag imod min søster.

KNUT. Aldrig skal jeg mere prøve på at løse mit usalige løfte. Tro mig, jeg skal bedre mig. Bare jeg ikke får lide en uhæderlig straf for min gerning. (til *Gudmund.*) Skulde du komme til ære og værdighed igen, så tal godt for mig hos kongen.

GUDMUND. Jeg? Endnu før dagen er omme, må jeg ud af landet.

(Studsen blandt gæsterne; *Erik* forklarer dem hviskende sammenhængen.)

MARGIT (til *Gudmund*). Du rejser? Og Signe vil følge dig?

SIGNE (bedende). Margit!

MARGIT. Lykke være med jer begge!

SIGNE (om hendes hals). Kære søster!

GUDMUND. Tak, Margit. Og nu farvel. (lyttende.) Hys; jeg hører hovslag i gården.

SIGNE (angst). Der kommer fremmede folk!

EN HUSKARL (i døren i baggrunden). Kongens mænd står udenfor. De søger Gudmund Alfsøn.

SIGNE. Å, herre i himlen!

MARGIT (farer op i skræk). Kongens mænd!

GUDMUND. Så er alt forbi! Å, Signe, at miste dig nu, — det var det tungeste, jeg kunde friste.

KNUT. Nej, Gudmund, dyrt skal du sælge livet; løs os; vi er alle rede til at slå for dig.

ERIK (ser ud). Det nytter ikke; de er os for mandstærke.

SIGNE. De kommer her ind! Å Gudmund, Gudmund!

(*Kongens sendebud* med *følge* kommer ind fra baggrunden.)

SENDEBUDET. I kongens navn og ærend søger jeg eder, Gudmund Alfsøn.

GUDMUND. Godt, Men jeg er skyldfri, det sværger jeg højt og dyrt!

SENDEBUDET. Det véd vi alle.

GUDMUND. Hvorledes? (Bevægelse blandt de forsamlede.)

SENDEBUDET. Jeg har befaling at byde eder til gæst i kongens gård. Han skænker eder sit venskab som før, og rige forleninger dertil.

GUDMUND. Signe!

SIGNE. Gudmund!

GUDMUND. Men så sig mig da —?

SENDEBUDET. Eders avindsmand, kansleren Audun Hugleiksøn er falden.

GUDMUND. Kansleren!

GÆSTERNE (halvhøjt, til hverandre). Falden!

SENDEBUDET. For tre dage siden mistede han hovedet i Bergen. (med dæmpet stemme.) Han havde krænket Norges dronning.

MARGIT (går hen mellem *Gudmund og Signe*). Så følger straffen i brødens [fjed!
Skærmende engle, fromme og milde,
har nådigt skuet inat til mig ned
og reddet mig før det var for silde.
Nu véd jeg, at livet vil mere sige
end jordens gammen, end verdens rige.
Jeg har følt den anger, den rædsel vild,
som kommer, når sjælen er sat på spil. —
Til den hellige Sunnives kloster jeg går —. (da *Gudmund* og *Signe* vil tale.)
Stille! At rokke mig intet formår. (lægger deres hænder sammen.)
Gudmund, — før hende hjem som brud.
Eders pagt er from; den skærmes af gud!

(Hun vinker til afsked og går mod venstre. *Gudmund* og *Signe* vil følge hende. *Margit* stanser dem med en afværgende bevægelse, går ud og lukker døren efter sig. I samme øjeblik står solen op og kaster sit skær ind i stuen.)

GUDMUND. Signe, — min viv! — Se, dagen rinder;
det er vor unge kærligheds dag!

SIGNE. Mine bedste drømme, mine fagreste minder
skylder jeg dig og din harpes slag.
Min ædle sanger, — i sorrig og lyst
slå kun din harpe, som bedst du lærte;
tro mig, der er strenge dybt i mit bryst,
som skal svare dig i fryd og i smerte.

KORSANG (af mænd og kvinder).

Over jorden vogter lysets øje,
værner kærligt om den frommes fjed,
sender trøstens milde stråler ned; —
lovet være herren i det høje!

FRU INGER TIL ØSTRÅT

(1857)

PERSONERNE:

FRU INGER OTTISDATTER RØMER, rigshovmester Nils Gyldenløves enke.
ELINE GYLDENLØVE, hendes datter.
RIGSRÅDEN NILS LYKKE, dansk ridder.
OLAF SKAKTAVL, en fredløs norsk adelsmand.
NILS STENSSØN.
HERR JENS BJELKE, svensk befalingsmand.
BJØRN, kammersvend på Østråt.
HUSTJENEREN FINN.
GÅRDSFOGDEN EJNAR HUK.
HUSFOLK, BØNDER og *SVENSKE KRIGSKNÆGTE.*

(Handlingen foregår på herresædet Østråt ved Trondhjemsfjorden i året 1528.)

FØRSTE AKT.

(En stue på Østråt. Gennem den åbne dør i baggrunden ses riddersalen i svagt månelys, som fra og til strejfer ind gennem et dybt buevindu på den modsatte væg. Til højre udgangsdør; foran samme et vindu med forhæng. På venstre side en dør, som fører ind til de indre værelser; nærmere mod forgrunden et stort åbent ildsted, der belyser stuen. Det er stormfuld aften.)

(*Kammersvenden Bjørn* og *hustjeneren Finn* sidder ved ildstedet. Den sidste er beskæftiget med at afpudse en hjelm. Forskellige våbenstykker, et sværd og et skjold ligger ved siden af dem.)

FINN (efter et ophold). Hvem var Knut Alfsøn?

BJØRN. Herskabet siger, han var Norges sidste riddersmand.

FINN. Og Danskerne fældte ham jo i Oslo-fjord?

BJØRN. Spørg en femårs gut, ifald du ikke véd det.

FINN. Så Knut Alfsøn var altså vor sidste riddersmand? Og nu er han død og borte! (idet han holder hjelmen ivejret.) Ja, så kan du gerne finde dig i at hænge blank og pudset i riddersalen; for nu er du ikke andet end en tom nøddeskal; kernen — den har ormene ædt for mange vintre siden.

Hør, du Bjørn, — kunde en ikke sige, at Norges land også er slig en tom nøddeskal, ligervis som hjelmen her; blank udenpå, ormstukken indeni?

BJØRN. Hold kæft og pas din dont! — — Er hjelmen færdig?

FINN. Den skinner som sølv i måneskin.

BJØRN. Så sæt den væk. — — Se der; skrab gravrusten af sværdet.

FINN (vender og drejer på det). Men kan det lønne sig?

BJØRN. Hvad mener du?

FINN. Eggen er borte.

BJØRN. Kommer ikke dig ved. Lad mig få det. — — Se der er skjoldet.

FINN (som før). Det mangler håndgrebet, du!

BJØRN (mumler). Ja, gid jeg så sandt havde et håndgreb i dig, som —

FINN (nynner en stund for sig selv).

BJØRN. Hvad er det nu?

FINN. En tom hjelm, et sværd uden egg, et skjold uden håndgreb, — se, det er hele herligheden. Jeg tror, ingen skal kunne laste fru Inger, fordi hun hænger slige våbenstykker pudsede på salsvæggen, i stedet for at lade dem rustne i Daneblod.

BJØRN. Ej, snak; vi har jo fred i landet, véd jeg.

FINN. Fred? Ja, når bonden har skudt væk sin sidste pil, og ulven har stjålet hans sidste lam ud af fjøset, så holder de også fred sig imellem. Men det er nu sådant et underligt venskab. Nå, nå; lad den ting fare. Det er ganske rimeligt, som jeg sagde, at rustningen hænger blank i salen; for du kender vel det gamle ord: „kun riddersmanden er en mand"; — og da vi nu ikke længer har nogen riddersmand hertillands, så har vi altså heller ingen mand; og hvor der ingen mand er, der får kvinden råde; se, derfor —

BJØRN. Derfor — derfor råder jeg dig at holde inde med al den rådne snak. (han rejser sig.)

Det lakker udover kvelden. Se der; du kan hænge hjelm og plade ind i salen igen.

FINN (dæmpet). Nej, lad det heller være til imorgen.

BJØRN. Nå, du er vel aldrig mørkræd?

FINN. Ikke om dagen. Skulde det hænde sig, at jeg var det ved kveldstid, så er jeg ikke alene om det. Ja, du ser på mig; men du skal vide, nede i borgestuen går der snak om så mangt og meget. (sagtere.) Der er en og anden, som mener, at der vandrer en stor sortklædt skikkelse der inde hver evige nat.

BJØRN. Kærringsladder!

FINN. Ja, men de bander allesammen på at det er sandt.

BJØRN. Det tror jeg nok.

FINN. Det forunderligste er, at fru Inger har den samme mening —

BJØRN (studsende). Fru Inger? Nå, hvad mener hun?

FINN. Hvad fru Inger mener? Ja, se, det er der nok ikke mange som véd. Men visst er det, at hun har ingen ro på sig. Kan du ikke se at hun blir blegere og magrere dag for dag? (med et forskende øjekast.) Folkene siger, at hun aldrig sover, — og at det er for spøgelsets skyld — (Under de sidste ord er *Eline Gyldenløve* trådt frem i den halvåbne dør til venstre. Hun stanser og lytter uden at bemærkes.)

BJØRN. Og slig dumhed tror du på?

FINN. Ja, så halvvejs. Der er ellers de, som udlægger den ting på en anden måde. Men se, det er nu bare ondskab. — Hør, du Bjørn, — kender du visen, som går landet rundt?

BJØRN. En vise?

FINN. Ja, den er i folkemunde. Det er en skammelig nidvise; det forstår sig. Men den går ret artigt for resten. Hør nu bare efter.

(han synger med dæmpet stemme:)

Fru Inger sidder på Østråt gård;
hun er vel svøbt i skind.
Hun er vel svøbt i fløjel og mård;
hun fletter de røde guldperler i hår, —
men har ikke fred i sit sind.

Fru Inger har solgt sig til Danskens drot
Hun skikker sit folk i fremmedes vold.
som vederlag — —

(*Bjørn* griber ham forbitret i brystet. *Eline Gyldenløve* trækker sig ubemærket tilbage.)

BJØRN. Og jeg skal skikke dig djævelen i vold uden vederlag, dersom du mæler et uhøvisk ord til om fru Inger!

FINN (idet han river sig løs). Nå, nå, — er det mig, der har gjort visen?

(Et horn høres udenfor til højre.)

BJØRN. Hys, — hvad er det?

FINN. Et horn. Så får vi nok gæster ikveld.

BJØRN (ved vinduet). De åbner porten. Jeg hører hovslag i borggården. Det må være en riddersmand.

FINN. En riddersmand? Det kan det vel neppe være.

BJØRN. Hvorfor ikke?

FINN. Selv har du sagt det: vor sidste riddersmand er død og borte. (han går ud til højre.)

BJØRN. Den forbandede skelm, — han har øjnene med sig overalt. Så lidt har det da bådet, alt det jeg søgte at dølge og dække. Hun er i folkemunde; det vil ikke vare længe, før hver mand råber, at —

ELINE GYLDENLØVE (kommer atter gennem døren til venstre; hun ser sig om og spørger med undertrykt bevægelse:) Er du alene, Bjørn?

BJØRN. Er det jer, jomfru Eline?

ELINE. Hør, — fortæl mig et af dine eventyr; — jeg véd, du kan flere end dem, som —

BJØRN. Fortælle? Men nu, — så sent på kvelden —?

ELINE. Ifald du regner fra den tid her blev mørkt på Østråt, så er det visselig sent.

BJØRN. Hvad fejler jer? Er der gået jer noget imod? I er så urolig.

ELINE. Det er muligt.

BJØRN. Der er noget ivejen. I det sidste halve års tid har jeg knapt kunnet kende jer igen.

ELINE. Husk på: i et halvt år har Lucia, min kæreste søster, sovet i ligkælderen.

BJØRN. Det er ikke derfor, jomfru Eline, — det er ikke alene derfor, at I går omkring, snart tankefuld og bleg og stille, snart vild og rådløs som nu ikveld.

ELINE. Mener du? Og hvorfor ikke? Var hun ikke mild og from og fager som en sommernat? Bjørn, — jeg siger dig, jeg havde Lucia kær som mit eget liv. Har du glemt, hvor tidt og mange gange vi sad som børn på dine knæ om vinterkvelden? Du sang viser for os, og du fortalte — —

BJØRN. Ja, dengang var I fro og glad.

ELINE. Ja, dengang, du! Da leved jeg vel et dejligt liv i eventyr og i mine egne tanker! Kan det være troligt, at stranden dengang var så nøgen som nu? Var den det, så mærked jeg det ikke. Dernede var det jeg helst gik og digted alle de fagre krøniker; mine helte kom langvejs fra og fór over havet igen; jeg selv leved iblandt dem og fulgte med, når de drog bort. (synker ned på en stol.) Nu kender jeg mig så mat og træt; mine eventyr kan ikke nære mig længer; — de er kun — eventyr. (rejser sig heftigt) Bjørn, — véd du, hvad der har gjort mig syg? En sandhed. En styg, styg sandhed, som nager mig nat og dag.

BJØRN. Hvad mener I?

ELINE. Kan du mindes, at du stundom gav os leveregler og gode råd? Søster Lucia fulgte dem; men jeg, — gud bedre!

BJØRN (trøstende). Nå, nå!

ELINE. Jeg véd det, — jeg var stolt, hovmodig! Når vi legte sammen, vilde jeg altid være dronning, fordi jeg var den største, den fagreste, den kløgtigste. Jeg véd det!

BJØRN. Det er sandt.

ELINE. Engang tog du mig ved hånden og så alvorligt på mig, idet du sagde: vær ikke stolt af din fagerhed og din kløgt; men vær stolt som ørnen på fjeldet, hver gang du tænker på, at du er Inger Gyldenløves datter!

BJØRN. I havde vel grund til at være stolt derover.

ELINE. Ja, det fortalte du mig tidt nok, Bjørn! O, du fortalte mig så mange eventyr dengang. (trykker hans hånd.) Tak for dem allesammen! — Fortæl mig endnu ét; det turde hænde sig, at jeg blev let tilsinds igen, som før.

BJØRN. I er jo ikke længer noget barn.

ELINE. Tilvisse! Men lad mig bilde mig ind, at jeg er det. — — Nu; fortæl! (Hun kaster sig ned på en stol; *Bjørn* sætter sig på kanten af ildstedet.)

BJØRN. Der var engang en højbaaren riddersmand —

ELINE, (der uroligt har lyttet mod salen, griber ham i armen og udbryder heftigt men hviskende): Hys! Skrig da ikke så; — jeg er jo ikke tunghørt!

BJØRN (sagtere). Der var engang en højbåren riddersmand, om hvem der gik det selsomme ord — —

ELINE (rejser sig halvt op og lytter i ængstelig spænding mod salen).

BJØRN. Jomfru Eline, — hvad fattes jer?

ELINE (sætter sig atter). Mig? Ingenting. Fortæl du kun.

BJØRN. Nå, som sagt, — når han så en kvinde stivt ind i øjet, så glemte hun det aldrig siden, men fulgte ham i tanken, hvor han gik og stod, og sygnede hen af sorg.

ELINE. Det har jeg hørt. — — Det er for resten ikke noget eventyr, det, du der fortæller. Thi riddersmanden, som du beretter om, er Nils Lykke, der endnu den dag idag sidder i det danske rigsråd —

BJØRN. Kan vel hænde.

ELINE. Nu ja, lige godt; — bliv kun ved!

BJØRN. Og så begav det sig engang —

ELINE (rejser sig pludselig). Hys; vær stille!

BJØRN. Hvad nu? Hvad går der af jer?

ELINE (lyttende). Hører du?

BJØRN. Hvilket?

ELINE. Det er der! Ja, ved Kristi kors, det er der!

BJØRN (rejser sig). Hvad er der? Hvor?

ELINE. Hun selv, — i riddersalen — (hun iler op mod baggrunden.)

BJØRN (følger efter). Hvor kan I tro —? Jomfru Eline, — gå til jert kammer!

ELINE. Hys; stå stille! Rør dig ikke; lad dig ikke se! Vent; — der kommer månen frem —. Kan du skimte den sorte skikkelse —?

BJØRN. Ved alle hellige —!

ELINE. Ser du, — der vender hun Knut Alfsøns billede indad mod væggen. Ha-ha; det stirrer hende nok for stivt i øjnene!

BJØRN. Jomfru Eline, hør mig!

ELINE (idet hun går nedover mod ildstedet). Nu véd jeg, hvad jeg véd!
BJØRN (hen for sig). Så er det dog sandt!
ELINE. Hvem var det, Bjørn? Hvem var det?
BJØRN. Det så I ligeså grant som jeg.
ELINE. Nu vel? Hvem så jeg?
BJØRN. I så eders moder.
ELINE (halvt for sig selv). Nat efter nat har jeg hørt hendes skridt derinde. Jeg har hørt hende hviske og vånde sig som en uløst sjæl. Og visen siger jo —; ah, nu véd jeg det! Nu véd jeg, at —
BJØRN. Stille! *Fru Inger Gyldenløve* kommer hurtig ud fra salen uden at lægge mærke til de andre, går lige hen til vinduet, trækker forhænget fra og stirrer en tidlang ud, som om hun spejdede efter nogen på landevejen; derpå vender hun sig og går langsomt ind i salen igen.)
ELINE (sagte, følger hende med øjnene). Så drivende hvid, som en dødning — —! (Larm og mange stemmer høres udenfor døren til højre.)
BJØRN. Hvad er der nu?
ELINE. Gå ud og se efter, hvad det gælder!

(*Gårdsfogden Ejnar Huk* samt *en stor flok husfolk* og *bønder* kommer tilsyne i forstuen.)

EJNAR HUK (i døren). Lige ind til hende! Og så ikke forsagt!
BJØRN. Hvad søger I?
EJNAR HUK. Fru Inger selv.
BJØRN. Fru Inger? Så sent på kvelden?
EJNAR HUK. Sent, men tidsnok, tænker jeg.
BØNDERNE. Ja, ja, — nu må hun høre os!

(Hele mængden trænger ind i stuen. I det samme viser *fru Inger Gyldenløve* sig i døren til riddersalen. Alle tier pludselig.)

FRU INGER. Hvad vil I mig?
EJNAR HUK. Vi søgte eder, højbårne frue, for at —
FRU INGER. Nu vel, — sig frem!
EJNAR HUK. Nå, det er jo en ærlig sag. Kort og godt, — vi kommer for at bede eder om orlov og våben —
FRU INGER. Orlov og våben? Hvortil?
EJNAR HUK. Der er kommet det rygte over fra Sverig, at almuen har rejst sig i Dalarne og stævner imod kong Gustav —
FRU INGER. Har almuen i Dalarne?
EJNAR HUK. Ja, så går ordet, og det skal være ganske sikkert.
FRU INGER. Nu, — om så var, — hvad har da I med Dalkarlenes rejsning at gøre?
BØNDERNE. Vi vil med! Vi vil hjælpe til! Fri os selv!
FRU INGER (sagte). Ah, skulde tiden være kommen!

EJNAR HUK. Fra alle de norske grænsebygder stryger bønder indover til Dalarne. Selv fredløse mænd, som har vanket vildsomt år for år i fjeldet, de vover sig nu ned til gårdene igen, søger folk og sliber eggen på sine rustne værger.

FRU INGER (efter et ophold). Hør, — sig mig, har I tilfulde betænkt jer? Har I regnet efter, hvad det vilde koste jer, hvis kong Gustavs mænd skulde sejre?

BJØRN (sagte og bønligt til *fru Inger*). Regn efter, hvad det vil koste Dansken, hvis kong Gustavs mænd skulde tabe.

FRU INGER (afvisende). Det regnestykke er ikke min sag.

(hun vender sig til mængden.)

I véd, kong Gustav kan håbe på sikker bistand fra Danmark. Kong Fredrik er hans ven, og han vil visselig ikke lade ham i stikken —

EJNAR HUK. Men dersom nu bønderne rejste sig trindt om i hele Norges land? Dersom vi rejste os alle tilhobe, — herskabsfolk og almue? — Ja, fru Inger Gyldenløve, nu tror jeg næsten lejligheden er kommen, som vi har ventet på. Bryder det nu løs, så må de fremmede ud af landet.

BØNDERNE. Ja, ud med de danske fogder! Ud med de fremmede herremænd! Ud med rigsrådernes svende!

FRU INGER (sagte). O, malm er der i dem; — men dog, dog —!

BJØRN (hen for sig). Hun er tvilrådig. (til *Eline.*) Hvad gælder det, jomfru Eline, — I har forsyndet jer i dommen over eders moder.

ELINE. Bjørn, — jeg kunde rive mine øjne ud af hovedet, ifald de havde løjet for mig!

EJNAR HUK. Ser I vel, min højbårne frue, — først gælder det kong Gustav; er han gjort magtløs, så vil ikke Danskerne kunne holde sig længe her i landet —

FRU INGER. Og så?

EJNAR HUK. Så er vi fri; vi har ingen fremmede overherrer mere, og kan kåre os en konge selv, ligesom Svenskerne gjorde før os.

FRU INGER (levende). En konge selv! Tænker du på Sture-slægten?

EJNAR HUK. Kong Kristjern, og andre efter ham, har gjort ryddigt hus rundt om på odels-sæderne. De bedste blandt vore herremænd vanker fredløse på fjeldstien, hvis de endnu er til. Men det turde vel hænde sig alligevel, at der kunde findes en eller anden ætling af de gamle slægter, som —

FRU INGER (hurtig). Det er nok, Ejnar Huk! Det er nok! (hen for sig.) Ah, mit dyreste håb! (hun vender sig til bønderne og husfolkene.)

Jeg har nu formanet jer, så godt jeg kunde. Jeg har sagt jer, hvor stor en fare I vover jer ind i. Men dersom I er så faste i eders forsæt, så vilde det vel være dårligt af mig at forbyde jer, hvad I jo på egen hånd kunde sætte igennem.

EJNAR HUK. Vi har altså eders minde til at —?

FRU INGER. I har eders egen faste vilje; spørg den tilråds. Er det så, som I siger, at I dagligen plages og trykkes — —. Jeg véd så lidet om disse ting. Jeg vil ikke vide mere! Hvad kan jeg, en enlig kvinde —? Selv om I vilde plyndre riddersalen —; og der findes mangt et brugeligt værge derinde —; I har jo hele magten på Østråt ikveld. I får gøre, hvad eder lyster. God nat!

(Mængden bryder ud i høje glædesråb. Der tændes lys og huskarlene henter allehånde våbenstykker ind fra salen.)

BJØRN (griber *fru Ingers* hånd idet hun vil gå.) Tak, min ædle og stormodige frue! Jeg, som har kendt jer lige fra barneårene, jeg har aldrig tvilet på jer.

FRU INGER. Stille, Bjørn, — det er et farefuldt spil, jeg har vovet i denne kveld. — For de andre gælder det kun livet; men for mig — tusende gange mere; tro mig!

BJØRN. Hvorledes? Ængstes I for eders magt og for eders gode forståelse med —?

FRU INGER. Min magt? O, gud i himlen!

EN HUSKARL (kommer fra salen med et stort sværd). Se, her er en rigtig ulvetand! Med den skal jeg flænge blodsugernes svende.

EJNAR HUK (til en anden huskarl). Hvad har du fundet der?

HUSKARLEN. Brystpladen, som de kalder for Herlof Hyttefads.

EJNAR HUK. Den er for god til dig; — se, her har jeg lansestagen efter Sten Sture; hæng pladen på den, så fører vi det gildeste hærmærke, nogen mand vil forlange.

HUSTJENEREN FINN (med et brev i hånden, kommer fra døren til venstre og går hen imod *fru Inger*). Jeg har ledt efter eder i alle stuer —

FRU INGER. Hvad vil du?

FINN (rækker hende brevet). En svend fra Trondhjem har bragt brev og bud til eder.

FRU INGER. Lad os se! (idet hun åbner brevet.) Fra Trondhjem? Hvad kan det gælde? (gennemløber skrivelsen.) Hjælp, Krist! Fra ham! Og her i landet — —

(hun læser videre i stærk bevægelse, medens mændene vedbliver at hente våben ind fra salen.)

FRU INGER (hen for sig). Han kommer altså hid. Han kommer hid i denne nat. — Ja, så gælder det at kæmpe med kløgt og ikke med sværd.

EJNAR HUK. Nok, nok, I gode bønder; nu mener jeg vi er vel rustede. Nu kan vi lægge ivej!

FRU INGER (med en hurtig vending). Ingen mand må forlade gården inat!

EJNAR HUK. Men, min ædle frue, nu er vinden os føjelig; vi stryger indover fjorden og —

FRU INGER. Det bliver, som jeg har sagt.

EJNAR HUK. Skal vi da bie til imorgen?

FRU INGER. Både til imorgen og længere. Ingen væbnet mand får lov til at forlade Østråt for det første.

(Der fornemmes uvilje iblandt mængden.)

NOGLE AF BØNDERNE. Vi går alligevel, fru Inger!

MANGE FLERE. Ja, ja; vi går alligevel!

FRU INGER (et skridt nærmere). Hvem vover det? (alle tier; efter et øjebliks ophold tilføjer hun:) Jeg har tænkt for jer. Hvad véd I ringe mænd af almuen om landets sager? Hvor kan I tage jer for at dømme om sligt? I får se at tåle tryk og tyngsler en stund endnu. Det kan vel ikke gå jer for nær, når I betænker, at selv os, herreslægterne, bydes der ikke bedre kår nutildags. — — Bær alle våben ind i salen igen. Siden skal I få min vilje at vide. Gå ud!

(Husfolkene bringer våbenstykkerne bort, hvorefter hele flokken fjerner sig gennem døren til højre.)

ELINE (sagte til *Bjørn*). Mener du endnu, at jeg har forsyndet mig i dommen over — fruen på Østråt?

FRU INGER vinker *Bjørn* til sig og siger): Hold et gæstekammer rede.

BJØRN. Vel, fru Inger!

FRU INGER. Og porten åben for enhver, som måtte banke på.

BJØRN. Men —?

FRU INGER. Porten åben!

BJØRN. Porten åben. (han går ud til højre.)

FRU INGER (til *Eline*, som allerede er i døren til venstre). Bliv her! — — Eline; — mit barn, — jeg har noget at sige dig i enrum.

ELINE. Jeg hører eder.

FRU INGER. Eline, — — du tror ilde om din moder.

ELINE. Jeg tror, hvad eders færd så kvidefuldt tvinger mig til at tro.

FRU INGER. Og du svarer mig som dit umilde sind byder.

ELINE. Hvem har lagt umildhed over mit sind? Alt fra jeg var barn af havde jeg vant mig til at se på eder som på en stor, højsindet kvinde. Lig eder tænkte jeg mig hine kvinder, hvorom der står at læse i krønikerne og i Kæmpe-bogen. Det tyktes mig, som om

Gud Herren selv havde sat sit tegn på eders pande og mærket jer som den, der skulde lede de rædde og de rådvilde. I højsalen sang riddere og herremænd eders pris; og selve almuen, nær og fjern, kaldte eder landets håb og støtte. Og alle mente de, at gennem eder skulde de gode tider komme igen! Alle mente de, at med eder skulde der komme som en ny dag over os. Det er endnu nat; og snart véd jeg ikke længer, om jeg tør tro, at nogen morgen kommer med eder.

FRU INGER. Det ligger nær at skønne, hvor du henter slige giftige ord fra. Det er båret dig for øre, hvad den tankeløse hob hvisker og mumler om ting, som den lidet kan dømme om.

ELINE. I mængdens mund er sandhed, sagde I dengang, da eders pris lød i sang og tale.

FRU INGER. Lad så være. Men om jeg også valgte at sidde uvirksom her, skønt det stod til mig at handle, — tror du da ikke, at slige kår var mig en byrde, tung nok, uden at du skulde hobe stene på den?

ELINE. De stene, jeg hober på eders byrde, knuger mig ligeså tungt som eder. Let og fri trak jeg livsens ånde, så længe jeg havde eder at tro på. Thi for at leve må jeg kende mig stolt; og det vilde jeg været med rette, dersom I var bleven, hvad I engang var.

FRU INGER. Og hvad borger dig for, at jeg ikke er det? Eline, — hvoraf véd du så visst, at du ikke gør din moder uret?

ELINE (frembrydende). O, hvis jeg gjorde det!

FRU INGER. Stille! Du har ingen ret til at kræve regnskab af din moder. — Med et eneste ord kunde jeg — —; dog, det vilde ikke være godt for dig at høre; du må vente, hvad tiden bringer med sig; kan hænde, at —

ELINE (idet hun vil gå). Sov vel, min moder!

FRU INGER (nølende). Nej, — bliv hos mig; der er endnu noget, som — — Kom nærmere; — du maa høre mig, Eline! (hun sætter sig ved bordet foran vinduet.)

ELINE. Jeg hører eder.

FRU INGER. Så taus du også er, så véd jeg dog for visst, at du mere end engang længes bort herfra. Det er dig for ensomt og for øde på Østråt.

ELINE. Hvor kan det undre jer, min moder?

FRU INGER. Det står til dig selv, om det herefterdags skal vorde anderledes.

ELINE. Hvordan?

FRU INGER. Hør mig. — I denne nat venter jeg en gæst til gården.

ELINE (nærmere). En gæst?

FRU INGER. En gæst, som må være fremmed og ukendt. Ingen tør vide, hvorfra han kommer eller hvor han går hen.

ELINE (kaster sig med et glædesskrig ned for hende og griber hendes hænder). Min moder! Min moder! Forlad mig al min uret imod jer, hvis I kan det!

FRU INGER. Hvad mener du? — Eline, jeg forstår dig ikke.

ELINE. Så har de da alle taget fejl? I er da endnu trofast i hjertet!

FRU INGER. Men så rejs dig, — og sig mig —

ELINE. O, tror I da ikke jeg véd, hvem gæsten er?

FRU INGER. Du véd det? Og alligevel — —?

ELINE. Tænker I da, Østråts porte har været så tæt stængte, at ikke et jammers-rygte engang skulde smutte indenfor? Mener I ikke jeg véd, at mangen ætling af de gamle slægter vanker som fredløs mand, uden ly og leje, medens de danske herrer råder på hans fædres gård?

FRU INGER. Og så? Hvad mere?

ELINE. Jeg véd godt, at mangen højbåren ridder jages som sulten ulv i skogen. Han har ikke arnested at hvile ved, ikke brød at bide —

FRU INGER (koldt). Det er nok! Nu forstår jeg dig.

ELINE (vedblivende). Og derfor åbner I Østråts porte ved nattetid! Derfor må han være fremmed og ukendt, han, denne gæst, om hvem ingen bør vide, hvorfra han kommer eller hvor han går hen! I trodser det strenge herrebud, som nægter jer at huse den forfulgte, og at stå ham bi med ly og pleje —

FRU INGER. Det er nok, siger jeg! (hun tier lidt og tilføjer med overvindelse:) Du fejler, Eline; — det er ingen fredløs mand jeg venter.

ELINE (rejser sig). Så har jeg visselig kun ilde forstået eder.

FRU INGER. Hør mig, mit barn! Men hør mig med overlæg; hvis du ellers mægter at tæmme dit vilde sind.

ELINE. Jeg skal være tam, til I har udtalt.

FRU INGER. Så hør efter, hvad jeg har at sige dig. — Jeg har, så vidt det stod i min magt, søgt at holde dig uvidende om al den nød og vånde, som vi nu er stedt i. Thi hvad kunde det både, om jeg dryssed sorg og harm i din unge sjæl? Det er ikke gråd og kvindeklynk, som skal fri os ud af trængslerne. Der kræves mod og mandskraft.

ELINE. Hvo har sagt jer, at jeg ikke ejer mod og mandskraft, når det gøres behov?

FRU INGER. Stille, barn; — jeg kunde tage dig på ordet.

ELINE. Hvordan, min moder?

FRU INGER. Jeg kunde kræve begge dele af dig; jeg kunde —; dog, lad mig først få tale til ende.

Du må da vide, at den tid tykkes nærme sig, som det danske rigsråd gennem mange år har virket for, — den tid, mener jeg, da de kan give vore rettigheder og vor frihed det sidste stød. Se, derfor gælder det —

ELINE (livfuldt). At slå løs, min moder?

FRU INGER. Nej; det gælder at vinde råderum. I København er rådet nu forsamlet for at overlægge, hvorledes de bedst kan gribe sagen an. De fleste skal være af den mening, at tvistighederne ikke kan bilægges, så længe ikke Norsk og Dansk er ét; thi dersom vi beholder vore rettigheder som et frit rige, når nyt kongevalg engang skal foregå, så er det rimeligt, at fejden bryder åbenbart ud. Se, dette vil de danske herrer forhindre —

ELINE. Ja, de vil forhindre det, — ja! Men skal vi tåle sligt? Skal vi roligt se til, at —?

FRU INGER. Nej, vi skal ikke tåle det. Men at bruge våben, — at træde frem i åben dyst, — hvor vilde det bære hen, så længe vi ikke alle er enige? Og stod det nogen tid værre til med enigheden hertillands, end netop nu? — Nej, skal vi kunne udrette noget, så må det ske i løndom og stilhed. Vi må, som jeg siger dig, få stunder til at område os. I det søndre Norge er en god del af adelen for de Danske; men her nordenfjelds er det endnu tvilsomt. Derfor har kong Fredrik skikket en af sine højst betroede mænd herop, for med egne øjne at forvisse sig om, hvordan vi er sindede.

ELINE (spændt). Nu; — og så —?

FRU INGER. Denne ridder kommer hid til Østråt inat.

ELINE. Herhid? Og inat?

FRU INGER. Et købmandsskib bragte ham igår til Trondhjem. For nylig fik jeg det budskab, at han vil gæste mig. Inden en time kan han ventes.

ELINE. Og I betænker ikke, min moder, hvad I udsætter eders rygte for, ved at tilstede den danske udsending et sligt møde? Er ikke almuen heromkring allerede mistroisk nok imod eder? Hvor kan I håbe, at den engang vil lade sig lede og råde af eder, når det spørges, at —

FRU INGER. Vær ubekymret. Alt dette har jeg fuldelig betænkt; men det har ingen nød. Hans ærende her i landet er en hemmelighed; derfor er han kommen som fremmed til Trondhjem; og som fremmed og ukendt vil han også gæste Østråt.

ELINE. Og denne danske herres navn —?

FRU INGER. Det klinger godt, Eline! Danmarks adel har knapt noget bedre at nævne.

ELINE. Men hvad har I så i sinde? Endnu har jeg ikke fattet eders mening.

FRU INGER. Du vil snart begribe. — Da vi ikke kan sønder-træde ormen, så må vi binde den.

ELINE. Vogt jer vel, at ikke snoren brister.

FRU INGER. Det kommer an på dig, hvor fast den skal strammes.

ELINE. På mig?

FRU INGER. Længe har jeg mærket, at Østråt er dig et fangebur. Det huger ikke en ung falk at sidde imellem jernstænger.

ELINE. Min vinge er stækket. Gav I mig end fri, — det vilde kun lidet både mig.

FRU INGER. Din vinge er ikke stækket, længer end du selv vil.

ELINE. Vil? Min vilje er i eders hænder. Bliv ved at være, hvad I var, så vil også jeg —

FRU INGER. Nok derom. Hør mig videre. — At drage fra Østråt vil neppe være dig meget imod.

ELINE. Kan hænde, min moder!

FRU INGER. Du har engang sagt mig, at du levede dit gladeste liv i dine eventyr og krøniker. Dette liv kunde vende tilbage for dig.

ELINE. Hvad mener I?

FRU INGER. Eline, — hvis nu en mægtig riddersmand kom og førte dig til sin borg, hvor du fandt terner og svende, silkeklæder og høje sale?

ELINE. En ridder, siger I?

FRU INGER. En ridder.

ELINE (sagtere). Og den danske udsending kommer hid inat.

FRU INGER. Inat.

ELINE. Hvis så er, da ræddes jeg for at tyde eders ord.

FRU INGER. Der er intet at ræddes for, ifald du ikke vil mistyde dem. Det er visselig ikke min agt at tvinge dig. Efter eget tykke skal du vælge og råde selv i denne sag.

ELINE (et skridt nærmere). Har I hørt om hin moder, der kørte over fjeldet ved nattetid med sine småbørn i slæden? Ulveflokken fulgte hende i sporet; det gjaldt liv eller død; — og hun kasted sine små bagud efter sig, en for en, for at vinde tid og frelse sig selv.

FRU INGER. Eventyr! En moder rev hjertet af sit bryst, før hun kasted sit barn for ulvene!

ELINE. Hvis jeg ikke var min moders datter, så skulde jeg give eder ret. Men I er som hin moder; og eders døtre har I kastet ud for ulvene, en for en. Først kasted I den ældste. For fem år siden

drog Merete fra Østråt; nu sidder hun i Bergen som Vinzents Lunges hustru. Men tror I, hun er lykkelig som den danske ridders frue? Vinzents Lunge er mægtig, fast som en konge; Merete har terner og svende, silkeklæder og høje sale; men dagen har ingen sol for hende, og natten ingen hvile; thi hun har aldrig været ham god. Han kom hid, han bejled til hende, fordi hun var Norges rigeste arving, og fordi han dengang trængte til at få fast fod i landet. Jeg véd det; jeg véd det tilfulde! Merete var eder hørig; hun fulgte den fremmede herre. Men hvad har det kostet hende? Flere tårer, end en moder skulde ønske at svare til på dommens dag!

FRU INGER. Jeg kender mit regnskab, og det skrækker mig ikke.

ELINE. Eders regnskab er ikke hermed til ende. Hvor er Lucia, eders andet barn?

FRU INGER. Spørg Gud, som tog hende.

ELINE. Eder spørger jeg; thi det er eder, som skal svare for, at hun måtte lade sit unge liv. Glad var hun som en fugl om våren, da hun sejled fra Østråt for at gæste Merete i Bergen. Et år efter stod hun atter her i stuen; men da var hendes kinder hvide, og døden havde ædt sig ind i hendes bryst. Ja, I undres, min moder! I mente nok, at denne stygge hemmelighed var begraven med hende; — men hun har sagt mig alt. En høvisk ridder havde vundet hendes hjerte. Han vilde ægte hende. I vidste, at det gjaldt hendes ære. Men I blev ubøjelig, — og eders barn måtte dø. I ser, jeg véd det alt!

FRU INGER. Alt? Så har hun vel også sagt dig hans navn?

ELINE. Hans navn? Nej; hans navn har hun ikke sagt mig. Hun havde ligesom en stingende rædsel for hans navn; — hun nævnte det aldrig.

FRU INGER (lettet, hen for sig). Ah, så véd du dog ikke alt. — —

Eline; — den sag, du nu har rørt ved, var mig fuldt ud vitterlig. Men der er noget ved sagen, hvad du kanske ikke har givet agt på: Hin herremand, som Lucia traf i Bergen, var en Dansk —

ELINE. Også det véd jeg.

FRU INGER. Og hans kærlighed var en løgn. Ved list og glatte ord havde han besnæret hende.

ELINE. Jeg véd det; men hun havde ham kær alligevel; og havde I havt en moders hjerte, så var eders barns ære gået for alt.

FRU INGER. Ikke for hendes lykke. Tror du, at jeg, med Meretes lod for øjnene, vilde ofre mit andet barn til en mand, som ikke var hende god?

ELINE. Kløgtige ord dårer så mangt et sind; men mig dårer de ikke. —

Tro ikke, at jeg er så ganske fremmed for hvad der går for sig rundt om i landet. Tilfulde skønner jeg eders færd. Jeg véd godt, at de danske herremænd ikke har nogen fuldtro ven i jer. I hader dem måske; men I frygter dem tillige. Dengang I gav Merete til Vinzents Lunge, havde de danske herrer overmagten på alle kanter i landet. Tre år efter, da I forbød Lucia at ægte ham, til hvem hun havde knyttet sit liv, skønt han havde forlokket hende, — da stod sagerne helt anderledes. Kongens danske fogder havde øvet skændige ugerninger imod almuen, og I fandt det ikke rådeligt at knytte jer fastere, end sket var, til de fremmede voldsmænd.

Og hvad har I vel gjort for at hævne hende, der måtte dø så ung? I har intet gjort. Nu vel; jeg skal handle for jer; jeg skal hævne al den forsmædelse, der er overgået vort folk og vor æt!

FRU INGER. Du? Hvad har du i sinde?

ELINE. Jeg går min vej, ligesom I går eders. Hvad jeg har i sinde, véd jeg ikke selv; men jeg føler kræfter i mig til at vove alt for vor retfærdige sag.

FRU INGER. Da vil du få en hård dyst at bestå. Jeg har engang lovet det samme som du, — og mit hår er grånet under byrden af mit løfte.

ELINE. God nat! Eders gæst kan ventes; og ved det møde er jeg tilovers.

Måske det endnu er tid for eder — —; nu, Gud styrke og lede eders færd! Glem ikke at mange tusenders øjne vogter på eder. Tænk på Merete, som græder sent og tidlig over sit forspildte liv. Tænk på Lucia, som sover i den sorte kiste.

Og endnu ét. Glem ikke, at i denne nat spiller I brikkespil om eders sidste barn. (hun går ud til venstre.)

FRU INGER (ser en stund efter hende). Mit sidste barn? Der talte du sandere, end du selv vidste. — — Men det gælder ikke mit barn alene. Hjælp mig Gud; i denne nat spilles brikkespil om hele Norges rige.

Ah, — rider der ikke nogen gennem borgeledet? (hun lytter ved vinduet.)

Nej; endnu ikke. Det var kun vinden. Gravkoldt blæser det. — —

Har Gud Herren ret til dette? — Danne mig til kvinde, — og så læsse en mandsdåd på mine skuldre.

For jeg har landets velfærd i mine hænder. Det står i min magt at rejse dem alle som én mand. Det er fra mig de venter tegnet; og giver jeg det ikke nu, så sker det — kanske aldrig.

Nøle? Ofre de mange for den enes skyld? — Var det ikke bedre, ifald jeg kunde — —? Nej, nej, nej, — jeg vil det ikke! Jeg kan det ikke!

(hun kaster et stjålent blik imod riddersalen, vender sig bort som i angst og siger hviskende:)

Nu er de derinde igen. Blege spøgelser; — døde fædre; faldne frænder. — Fy; disse borende øjne fra alle krogene!

(hun slår bagover med hånden og skriger:)

Sten Sture! Knut Alfsøn! Olaf Skaktavl! Vig, — vig! Jeg kan ikke dette!

(*En fremmed, stærkbygget mand* med gråsprængt hår og skæg, klædt i en forreven lammeskinds kjortel og med rustne våben, er trådt ind fra riddersalen.)

DEN FREMMEDE MAND (standser ved døren og siger dæmpet): Hil eder, fru Inger Gyldenløve!

FRU INGER (vender sig med et skrig). Ah, fri mig Krist i himlen!

(hun falder om i stolen. Den fremmede mand stirrer på hende, ubevægelig, lænet til sit sværd.)

ANDEN AKT.

(Stuen på Østråt, ligesom i forrige akt.)

(*Fru Inger Gyldenløve* sidder ved bordet til højre foran vinduet. *Olaf Skaktavl* står et stykke fra hende. Begges ansigter forråder, at en stærkt bevæget samtale har fundet sted.)

OLAF SKAKTAVL. For sidste gang, Inger Gyldenløve, — I er altså urokkelig i eders forsæt?

FRU INGER. Jeg kan ikke andet. Og mit råd til eder er: gør I ligesom jeg. Er det himlens vilje, at Norge rent skal gå under, så går det under, hvad enten vi støtter det eller ej.

OLAF SKAKTAVL. Og med den tro mener I, at jeg skal slå mig tiltåls? Jeg skulde roligt sidde og se til, nu, da timen er kommen? Har I glemt, hvad jeg har at hævne? Mit jordegods har de røvet og stykket ud imellem sig. Min søn, mit eneste barn, sidste ætlingen af min slægt, slog de ihjel for mig som en hund. Mig selv har de i tyve år jaget fredløs i skog og fjeld. — Rygtet har sagt mig død mere end én god gang; men jeg har nu den tro, at de ikke skal få lagt mig i jorden, før jeg har taget hævn.

FRU INGER. Så har I et langt liv i vente. Hvad vil I da gøre?

OLAF SKAKTAVL. Gøre? Hvad véd jeg, hvad jeg vil gøre? Jeg har aldrig givet mig af med at lægge anslag op. Det er d e t, som I skal hjælpe mig med. I er kløgtig nok til det. Jeg har kun to arme og mit værge.

FRU INGER. Eders værge er rustent, Olaf Skaktavl! Alle værger i Norge er rustne.

OLAF SKAKTAVL. Det er vel derfor, at visse folk bare strider med tungen. — Inger Gyldenløve, — I har stærkt forandret eder. Der var en tid, da der slog et mandshjerte i eders bryst.

FRU INGER. Mind mig ikke om, hvad der v a r.

OLAF SKAKTAVL. Og dog er det derfor jeg er kommen til jer. I skal høre mig, om så —

FRU INGER. Nu vel; men gør det kort; thi, — ja, jeg må da sige jer det, — det er utrygt for eder her på gården.

OLAF SKAKTAVL. På Østråt gård er det utrygt for den fredløse? Det har jeg længe vidst. Men I glemmer nok, at fredløs mand er utryg, hvor han end vanker.

FRU INGER. Så tal; jeg skal ikke formene jer det.

OLAF SKAKTAVL. Det er nu snart treti år siden jeg så eder for første gang. Det var på Akershus hos Knut Alfsøn og hans frue. Dengang var I endnu fast et barn; men dog var I kæk som en jagende falk, og derhos stundom både vild og ustyrlig. Mange var de, der bejled om eder. Også mig var I kær, — kær, som ingen kvinde har været det før eller siden. Men I havde kun ét øjemærke og én tanke. Det var tanken på rigets ulykke og store nød.

FRU INGER. Jeg var femten sommere gammel, — husk det! Og var det ikke, som om et vildsind havde grebet os allesammen i hine dage?

OLAF SKAKTAVL. Kald det for hvad jer tykkes. Men det véd jeg: de gamle og erfarne blandt os mente, det stod skrevet hist oppe hos Vorherre, at I var den, som skulde bryde trældommen og give os alle vore rettigheder tilbage. Og det véd jeg også: I selv tænkte dengang det samme.

FRU INGER. Det var en syndig tanke, Olaf Skaktavl! Det var hovmod og ikke Herrens kald, der talte gennem mig.

OLAF SKAKTAVL. I kunde blevet den udkårne, ifald I havde villet. I stammed fra Norges ædleste ætter; I havde magt og rigdom i vente; og I havde øre for klageskrigene — dengang. — —

Mindes I hin eftermiddag, da Hendrik Krummedike kom med danske flåden for Akershus? Skibsherrerne bød mindeligt forlig; og tryg ved lejdebrevet lod Knut Alfsøn sig ro ombord. Tre timer efter bar vi ham ind gennem slotsporten —

FRU INGER. Som lig; som lig!

OLAF SKAKTAVL. Norges bedste hjerte brast, da Krummedikes lejesvende fældte ham. Endnu tykkes det mig, at jeg ser det lange tog, som skred ind i riddersalen, sorgtungt og par for par. Der lå han på båren, med øksehugget over panden, så hvid som en vårsky. Jeg tør vel sige, at Norges gæveste mænd var samlet der hin nat. Fru Margrete stod ved sin døde husbonds hoved, og alle, alle svor vi at vove velfærd og liv for at hævne både denne sidste ugerning og alt det øvrige. — Inger Gyldenløve, — hvem var det, som da brød sig vej gennem mændenes kreds? En ungmø, — fast endnu

et barn, — med ild i øjet og med grådfyldt mæle. — Hvad svor hun? Skal jeg gentage eders ord?

FRU INGER. Jeg svor, hvad I andre svor; hverken mere eller mindre.

OLAF SKAKTAVL. I husker eders ed — og har dog glemt den.

FRU INGER. Og hvorledes holdt de andre, hvad de havde lovet? Jeg taler ikke om eder, Olaf Skaktavl, men om eders venner, al Norges adel. Der er ikke én af dem, i alle disse år, som har havt mod til at være mand; og dog lægger de mig til last, at jeg er en kvinde.

OLAF SKAKTAVL. Jeg véd, hvad I vil sige. Hvorfor de har underkastet sig, i stedet for at byde voldsmændene trods til det sidste? Vel sandt; der er usel malm i vore slægter nutildags; men havde der været samhold imellem dem, — hvem véd, hvad der da vilde sket? Og I kunde have holdt dem sammen; thi for eder havde de alle bøjet sig.

FRU INGER. Let kunde jeg svare eder; men I vilde vel neppe tage mit svar for gyldigt. Lad os derfor ikke videre tale om, hvad der ej står til at ændre. Kom heller frem med, hvad der nærmest fører eder til Østråt. Trænger I til ly? Nu vel; jeg skal prøve på at skjule eder. Har I andre ting behov, så sig det; I skal finde mig rede —

OLAF SKAKTAVL. I tyve år har jeg været hjemløs. På Jæmtelandsfjeldet er mit hår bleven gråt. Jeg har lånt hus hos ulv og bjørn. — I ser, fru Inger, — jeg trænger eder ikke; men både adel og almue har eder behov.

FRU INGER. Det gamle omkvæd.

OLAF SKAKTAVL. Ja, det klinger ilde i eders øren, det véd jeg nok; men I får høre det alligevel. Kort og godt: jeg kommer fra Sverig. Der er uro påfærde. I Dalarne skal det bryde løs.

FRU INGER. Jeg véd det.

OLAF SKAKTAVL. Peder Kanzler er med, — men hemmeligt, forstår I.

FRU INGER (studsende). Ja så?

OLAF SKAKTAVL. Det er ham, som har skikket mig til Østråt.

FRU INGER (rejser sig). Peder Kanzler, siger I?

OLAF SKAKTAVL. Han selv; — eller, kan hænde, I kender ham ikke længer?

FRU INGER (halvt hen for sig). Kun altfor vel! —

Men sig mig, jeg beder jer, — hvad budskab bringer I?

OLAF SKAKTAVL. Da ufredsrygtet spurgtes oppe på grænsefjeldene, hvor jeg holdt til, så tog jeg straks afsted indover til Sverig.

Jeg kunde nok tænke mig, at Peder Kanzler havde sin hånd med i legen. Jeg søgte ham op og bød ham min bistand; — han har kendt mig i tidligere dage, som I véd. Han vidste, jeg var at lide på; og så skikked han mig hid.

FRU INGER (utålmodig). Ja visst, ja visst, — han skikked eder hid for at — ?

OLAF SKAKTAVL (hemmelighedsfuldt). Fru Inger, — der kommer en fremmed til Østråt inat.

FRU INGER (overrasket). Hvorledes? Véd I, at —?

OLAF SKAKTAVL. Ja vel véd jeg. Jeg véd alt. Det er jo for at træffe ham, at Peder Kanzler skikked mig hid.

FRU INGER. Ham? Umuligt, Olaf Skaktavl, — umuligt!

OLAF SKAKTAVL. Som jeg siger jer. Hvis han ikke er kommen, så vil det ikke vare længe, førend —

FRU INGER. Nej, ganske sikkert; men —

OLAF SKAKTAVL. Så I var da beredt på hans komme?

FRU INGER. Ja visst. Han har skikket mig budskab derom. Det var derfor I slap ind, så snart I banked på.

OLAF SKAKTAVL (lyttende). Hys; — der rider nogen over vejen. (han går til vinduet.) Porten lukkes op.

FRU INGER (ser ud). Det er en ridder og hans svend. De stiger af i gården.

OLAF SKAKTAVL. Det er altså ham. Hans navn?

FRU INGER. I véd ikke hans navn?

OLAF SKAKTAVL. Peder Kanzler vægred sig ved at nævne det. Han sagde kun, at udsendingen skulde møde mig på Østråt tredje kvelden efter Mortens-messe —

FRU INGER. Rigtig; det er just som ikveld.

OLAF SKAKTAVL. Han skulde bringe brevskaber med. Af dem og af eders egen mund kunde jeg erfare, hvem han var.

FRU INGER. Så lad mig følge jer til eders gæstekammer. I trænger til at kvæge og hege jer. Den fremmede herre skal I snart få i tale.

OLAF SKAKTAVL. Nu, hvis I så lyster. (De går begge ud til venstre.)

(Efter et kort ophold kommer *hustjeneren Finn* forsigtigt ind gennem døren til højre, ser sig om i værelset, kiger ind i riddersalen, går så tilbage til døren igen og giver et tegn til nogen udenfor. Derefter træder *rigsrådden Nils Lykke* og *den svenske befalingsmand, Herr Jens Bjelke*, ind i stuen.)

NILS LYKKE (dæmpet). Ingen?

FINN (ligeså). Nej, herre!

NILS LYKKE. Og vi kan jo sikkert forlade os på dig i et og alt?

FINN. Befalingsmanden i Trondhjem har stedse givet mig skudsmål for at være pålidelig.

NILS LYKKE. Vel, vel; det har han også sagt mig. Altså, først og fremst, — er nogen fremmed kommet herhid til Østråt før os iaften?

FINN. Ja, for en time siden kom her en fremmed mand.

NILS LYKKE (dæmpet til *Jens Bjelke*). Han er her. (vender sig atter til *Finn.*) Vilde du kunne genkende ham? Har du set ham?

FINN. Nej, det har nok ingen uden portvægteren, så vidt jeg véd. Han blev straks stedet for fru Inger, og hun —

NILS LYKKE. Nu? Hvad hun? Han er dog vel ikke allerede borte igen?

FINN. Nej; men hun holder ham nok skjult inde i en af sine egne stuer, for —

NILS LYKKE. Det er godt.

JENS BJELKE (hvisker). Altså først og fremst vagt for porten; så har vi ham sikker.

NILS LYKKE (med et smil). Hm! (til *Finn:*) Hør, sig mig, — gives der her på gården nogen anden udgang, end gennem porten? Se ikke så dumt på mig! Jeg mener, — kan nogen slippe usét bort fra Østråt, når borgeporten holdes lukket?

FINN. Ja, det véd jeg ikke. Der tales rigtignok om løngange nedenunder i kælderne; men der er nok ingen, som kender dem, uden fru Inger selv; ja — og så kanske jomfru Eline.

JENS BJELKE. Så, for djævelen!

NILS LYKKE. Det er godt. Du kan gå.

FINN. Vel. Skulde I senere ville mig noget, så behøver I bare at lukke på den anden dør til højre derinde i riddersalen; jeg skal da straks være ved hånden.

NILS LYKKE. Godt. (han peger mod døren til forgangen. *Finn* går ud.)

JENS BJELKE. Hør, — véd I hvad, kære ven og bror, — dette her bliver nok et lumpigt felttog for os beggeto.

NILS LYKKE (smilende). Å, — ikke for mig, håber jeg.

JENS BJELKE. Så? For det første er der nu liden ære i at gøre jagt på slig en opløben pojk, som denne Nils Sture. Skal jeg tro han er klog eller galen, efter den vis han har faret frem på? Først sætte ondt blod i bønderne; love dem bistand og guld og grønne skoge; — og så, når det kommer til stykket, løbe sin vej og krybe i skjul bag et kvindeskørt!

Forresten angrer det mig, rent ud sagt, at jeg fulgte eders råd og ikke gik frem efter mit eget hoved.

NILS LYKKE (sagte). Den anger kommer vel silde, min bror!

JENS BJELKE. For, ser I, at ligge og rode efter grævlinger, det har nu aldrig været min lyst. Jeg havde ventet mig noget helt andet. Nu har jeg trukket afsted lige fra Jæmteland med mine ryttere; har fået den trondhjemske befalingsmands brev for, at jeg kan søge efter urostifteren overalt, hvor jeg lyster. Alle spor tyder på, at han ætlede sig til Østråt —

NILS LYKKE. Han er her! Han er her, siger jeg!

JENS BJELKE. Ja, men hvad havde så været rimeligere end at vi havde fundet porten både stængt og under forsvarlig vagt? Gid vi havde; så kunde jeg da fåt brug for mine krigsknægte —

NILS LYKKE. Men i det sted åbner man porten nokså høfligt for os. Pas på; — svarer fru Inger Gyldenløve til sit rygte, så lar hun det ikke skorte sine gæster hverken på mad eller drikke.

JENS BJELKE. For at snakke sig ifra mit ærend, ja! — Hvor kunde I nu også få det indfald, at jeg skulde lade mine ryttere blive tilbage en hel fjerdingvej fra gården. Var vi kommen hid med krigsmandskab, så —

NILS LYKKE. Hun havde modtaget os som lige kærkomne gæster for det. Men læg mærke til, at i så fald havde besøget gjort opsigt. Bønderne heromkring vilde holdt det for en voldshandling imod fru Inger; hun var da atter stegen i almuens gunst, og, ser I, det er ikke rådeligt.

JENS BJELKE. Kan vel være. Men hvad gør jeg nu? Grev Sture er på Østråt, siger I. Ja, hvad hjælper det mig? Fru Inger Gyldenløve har sagtens, ligesom ræven, mange gemsler og flere end én udgang. Her kan vi to enslige karle gå omkring og snuse så længe vi vil. Gid djævlen havde hele sagen!

NILS LYKKE. Nu vel, kære herre, — hvis I ikke synes om den vending, eders sendelse har taget, så overlad slagmarken til mig.

JENS BJELKE Til jer? Hvad vil I da gøre?

NILS LYKKE. Kløgt og list turde måske her kunne udrette, hvad vi ikke med våbenmagt kan sætte igennem. — Nu, ærligt talt, herr Jens Bjelke, — jeg har allerede havt noget sligt i tankerne lige fra vi mødtes i Trondhjem igår.

JENS BJELKE. Var det derfor I overtalte mig til at skille mig ved krigsknægtene?

NILS LYKKE. Både eders og mit ærend på Østråt kunde jo fremmes bedst uden dem; og så —

JENS BJELKE. Fanden besætte jer, — havde jeg nær sagt! Og mig selv med! For jeg burde da vidst, at I stændig går med en ræv bag øret.

NILS LYKKE. Ja, men ser I, her kommer ræven vel tilpas, hvis våbnene skal være lige på begge sider. Og jeg må sige eder, at det er mig af højeste vigtighed, at jeg skiller mig vel og i al stilhed fra min sendelse. I skal vide, at min herre, kongen, var mig lidet nådig, da jeg rejste. Han formente at have sine grunde dertil, skønt jeg tror, at jeg har tjent ham så nyttelig som nogen i mere end ét vanskeligt hverv.

JENS BJELKE. Det skudsmål tør I frit give jer. Gud og hvermand véd, at I er den slugeste djævel i alle de tre riger.

NILS LYKKE. Å, jeg takker! Det vil nu ikke sige så stort. Men det, jeg her går tilmødes, det regner jeg rigtignok for en mesterprøve; thi her gælder det at besnære en kvinde —

JENS BJELKE. Ha-ha-ha! I d e t håndværk har I nok for længe siden gjort mesterprøve, kære bror! Mener I ikke, vi kender visen i Sverig også?:

„Hver en skøn-jomfru sukker så mod, —
Gud give, Nils Lykke var mig huld og god!

NILS LYKKE. Ak, den vise gælder kvinder i tyveårs-alderen og deromkring. Men fru Inger Gyldenløve er henimod de femti og derhos snu som ingen anden. Det vil holde hårdt at vinde bugt med hende. Men det m å ske, — for enhver pris! Lykkes det mig at forskaffe kongen visse fordele over hende, dem han længe har eftertragtet, så kan jeg gøre regning på at betroes sendelsen til Frankrig næste vår. I véd vel, at jeg har tilbragt fulde tre år ved højskolen i Paris? Hele min hug står did ned igen, besynderligen hvis jeg kunde få fremtræde i så højst ansélig egenskab som en konges sendebud. — Nu, — ikke sandt, — I overlader fru Inger til mig?- Husk på, — dengang I sidst gæsted hoffet i København, veg jeg pladsen for eder hos mere end én ungmø —

JENS BJELKE. Å, véd I hvad, — det ædelmod var nu ikke så stort endda. I havde jo hals og hånd over dem allesammen. Men lige meget; siden jeg nu engang har faret galt afsted, så ser jeg helst, at I tar sagen på jer. Dog, d e t er et ord, — findes den unge grev Sture på Østråt, så skaffer I ham frem død eller levende!

NILS LYKKE. Lyslevende skal I have ham. Jeg agter ialfald ikke at slå ham ihjel. Men nu må I altså ride tilbage til eders folk. Hold landevejen besat. Skulde jeg mærke noget mistænkeligt, så skal I uopholdelig få kundskab derom.

JENS BJELKE. Godt, godt. Men hvorledes slipper jeg ud —?

NILS LYKKE. Karlen, som var her, hjælper jer nok tilrette. Men i al stilhed —

JENS BJELKE. Forstår sig. Nå, — god lykke!

NILS LYKKE. Lykken har aldrig svigtet mig i dyst med kvinder. Skynd jer nu! (*Jens Bjelke* går ud til højre.)

NILS LYKKE (står en stund stille, går lidt omkring i stuen, ser sig om; derpå siger han dæmpet): Så står jeg da omsider på Østråt. På dette gamle herresæde, som et barn for to år siden fortalte mig så meget om.

Lucia. Ja, for to år siden var hun endnu et barn. Og nu, — nu er hun død (han nynner med et halvt smil:) „Blomster brækkes, blomster visner — —" (han ser sig om igen.)

Østråt. Det er, som om jeg havde set det altsammen før; som om jeg var tilhuse her. — Derinde er riddersalen. Og nedenunder er — gravkælderen. Der ligger nok Lucia også.

(sagtere, halvt alvorligt, halvt tvungent spøgende.)

Dersom jeg var en ræd mand, så kunde jeg bilde mig ind, at da jeg satte foden indenfor Østråts port, så vendte hun sig i kisten. Da jeg gik over borggården, løfted hun på låget. Og da jeg nys nævnte hendes navn, var det som en røst maned hende op af ligkælderen. — Måske famler hun sig nu opad trappen. Svededugen er hende ivejen; men hun famler sig frem alligevel.

Hun er helt oppe i riddersalen! Hun står og ser paa mig bag dørstolpen! (han kaster hovedet tilbage over skuldren, nikker og siger højt:)

Kom nærmere, Lucia! Snak lidt med mig! Din moder lar mig vente. Det er kedeligt at vente; — og du har hjulpet mig at fordrive så mangen kedelig stund — —

(han farer med hånden over panden og går et par gange frem og tilbage.)

Se så! — Rigtig; der er det dybe vindu med forhænget. Der er det jo Inger Gyldenløve plejer stå og stirre udover landevejen, som om hun vented på en, der aldrig kommer. — Derinde — (han ser mod døren til venstre) der indenfor etsteds ligger søster Elines stue. Eline? Ja, det er Eline hun heder.

Kan jeg rigtig tro på, at hun er så mærkværdig, — så kløgtig og så djærv, som Lucia sagde? Fager skal hun også være. Men til ægtehustru —? Så ligetil burde jeg ikke have skrevet. — —

(han vil i tanker sætte sig ved bordet, men retter sig op igen.)

Hvorledes vil fru Inger modtage mig? — Hun vil ikke svide gården af over os. Hun vil ikke lokke mig ud på en falddør. Sådant med knive bagfra vil hun heller ikke — (han lytter mod salen.)

Aha!

FRU INGER GYLDENLØVE (kommer ind gennem salsdøren og siger koldt:) Jeg byder eder min hilsen, herr rigsråd, —

NILS LYKKE (bøjer sig dybt). Ah, — Østråts frue!

FRU INGER. — og min tak fordi I forud har ladet mig vide eders komme.

NILS LYKKE. Ikke mere end min skyldighed. Jeg havde grunde til at formode, at mit komme vilde overraske eder —

FRU INGER. I sandhed, herr rigsråd, deri har I ikke taget fejl. Jeg havde visselig mindst af alle ventet at se Nils Lykke som gæst på Østråt.

NILS LYKKE. Og endnu mindre havde I vel ventet, at han skulde komme som ven?

FRU INGER. Som ven? I føjer spot til al den smerte og skændsel, I har dynget over mit hus? Efter at have lagt et barn i graven for mig, vover I endnu —

NILS LYKKE. Tillad, fru Inger Gyldenløve, — i det stykke kommer vi neppe til enighed; thi I tager ikke med i beregningen, hvad j e g ved samme ulykkelige lejlighed tabte. Mine hensigter var ærlige. Jeg var træt af mit ubundne liv; — over de tredive år var jeg jo også allerede dengang; jeg længtes efter at finde mig en god og from hustru. Læg så dertil udsigten til det held at vorde e d e r s svigersøn —

FRU INGER. Tag eder vel i vare, herr rigsråd! Hvad der er vederfaret mit barn, har jeg efter bedste evne dysset ned. Men tro ikke, at det er glemt, om det end er gemt. Der turde snart komme en lejlighed —

NILS LYKKE. I truer mig, fru Inger? Jeg har rakt eder min hånd til forlig. I vægrer eder ved at modtage den. Der er da altså fra nu af åben ufred imellem os?

FRU INGER. Jeg vidste ikke, at det fordum havde været anderledes

NILS LYKKE. Fra e d e r s side, kan hænde. J e g har aldrig været eders avindsmand, — skønt jeg vel, som kongen af Danmarks undersåt, havde skellig grund dertil.

FRU INGER. Jeg forstår eder. Jeg har ikke været bøjelig nok. Det er ikke gået så glat, som man ønskede, med at drage mig over i eders lejr. — Mig synes dog, I intet har at klage på. Min datter Meretes husbond er eders landsmand. Videre kan jeg ikke gå. Min stilling er vanskelig, Nils Lykke!

NILS LYKKE. Det fatter jeg tilfulde. Både herremændene og almuen her i Norge mener jo at have et gammelt krav på eder, — et krav, som man siger, at I kun halvvejs har gjort fyldest.

FRU INGER. Tillad, herr rigsråd, — for min færd står jeg ingen til regnskab uden Gud og mig selv. Hvis det derfor behager eder, så lader I mig vide, hvad der fører eder hid.

NILS LYKKE. Straks, fru Inger! Hensigten med min sendelse her til landet kan vel ikke være eder ubekendt —?

FRU INGER. Jeg kender det hverv, man almindeligvis tillægger eder. Det er vor konge af vigtighed at vide, hvorledes han står sig med den norske adel.

NILS LYKKE. Ganske visst.

FRU INGER. Det er altså derfor I gæster Østråt?

NILS LYKKE. For en del derfor. Dog kommer jeg ingenlunde for at kræve nogen mundtlig forsikring af eder —

FRU INGER. Nu vel?

NILS LYKKE. Hør mig, fru Inger! I sagde selv for nylig, at eders stilling er vanskelig. I står midt imellem to modsatte lejre, som begge kun halvvejs vover at forlade sig på eder. Eders egen fordel må nødvendigvis knytte jer til os. Til de misfornøjede er I derimod bunden ved landsmandskabet, og, — hvem véd, — måske også ved et eller andet hemmeligt bånd.

FRU INGER (sagte). Hemmeligt bånd! Krist, skulde han —?

NILS LYKKE (mærker hendes bevægelse, men lader som intet og tilføjer utvungent): I indser visst selv, at denne stilling i længden ikke er til at udholde. — Sæt nu, det stod i min magt at udfri eder af disse forholde, som —

FRU INGER. I eders magt, siger I?

NILS LYKKE. Først og fremst, fru Inger, må jeg bede eder ikke at lægge nogen vægt på de letfærdige ord, hvormed jeg før kan have omtalt det, der er os imellem. Tro ikke, at jeg nogen stund har tabt af tankerne den skyld, jeg står i til eder. Sæt, at det længe havde været min agt, så vidt muligt, at gøre godt igen, hvad jeg har forbrudt. Sæt, at det var derfor jeg havde skaffet mig denne sendelse herop.

FRU INGER. Forklar eder nøjere, herr rigsråd; — nu forstår jeg eder ikke.

NILS LYKKE. Jeg tager måske ikke fejl, når jeg formoder, at I, ligeså godt som jeg, kender til de uroligheder, der truer med at bryde løs i Sverig. I véd, eller I aner ialfald, at disse uroligheder har et større mål, end det, man almindeligvis tillægger dem, og I vil derfor begribe, at vor konge ikke roligt kan se begivenhederne gå deres egen gang. Ikke sandt?

FRU INGER. Bliv ved!

NILS LYKKE (forskende, efter et kort ophold). Der gives ét tænkeligt tilfælde, som kunde sætte Gustav Vasas trone i fare —

FRU INGER (sagte). Hvor vil han hen?

NILS LYKKE. — det tilfælde nemlig, at der i Sverig skulde findes en mand, som på grund af sin byrd havde krav på at kåres til folkets styrer.

FRU INGER (undvigende). Sverigs adel er lemlæstet ligeså blodigt som vor, herr rigsråd! Hvor skulde I vel ville søge —?

NILS LYKKE (smilende). Søge? Manden er allerede funden —

FRU INGER (farer sammen). Ah! Er han funden?

NILS LYKKE. — og han står jer for nær, min frue, til at eders tanke ikke skulde falde på ham. (ser stivt på hende.)

Den afdøde grev Sture har efterladt sig en søn —

FRU INGER (med et skrig). Hellige frelser, hvoraf véd I —?

NILS LYKKE (studsende). Fat eder, min frue, og lad mig tale til ende. — Denne unge mand har hidtil levet stille hos sin moder, Sten Stures enke.

FRU INGER (ånder friere igen). Hos —? Ah ja; — ja visst!

NILS LYKKE. Nu derimod er han trådt åbenlyst frem. I Dalarne har han vist sig som bøndernes leder. Deres antal vokser med hver dag; og, — som I måske véd, finder de venner blandt almuen på denne side af grænsefjeldene.

FRU INGER, (der imidlertid har fattet sig). Herr rigsråd, — I nævner alle disse begivenheder med fuld forvissning om, at jeg kender dem. Hvad grund har jeg givet eder til at formode sligt? Jeg véd intet, og ønsker ikke at vide noget. Det er min agt at leve roligt indenfor mine egne enemærker; jeg rækker ikke ufredsstifterne min bistand; men regn heller ikke på mig, dersom det er eders agt at underkue dem.

NILS LYKKE (dæmpet). Vilde I også forholde eder uvirksom, ifald det var min agt at stå dem bi?

FRU INGER. Hvorledes skal jeg forstå eder?

NILS LYKKE. I har altså ikke fattet, hvad jeg den hele tid har sigtet til? — Nu vel; ærligt og ligefrem vil jeg da sige eder alt. Vid da, at kongen og hans råd tilfulde har indset, hvorledes der i længden intet sikkert fodfæste findes for os i Norge, dersom adel og almue, således som nu, vedbliver at tro sig forurettet og undertrykt. Vi har fuldelig begrebet, at villige forbundsfæller er bedre end tvungne undersåtter; og vi ønsker derfor intet hjerteligere, end at kunne løsne de bånd, der i grunden snører os ligeså stramt som eder. Men I vil visst også erkende, at Normændenes sindelag imod os gør et sådant skridt altfor betænkeligt, — så længe vi ikke har en pålidelig støtte i ryggen.

FRU INGER Og denne støtte —?

NILS LYKKE. Denne støtte er nærmest at søge i Sverig. Men, vel at mærke, ej så længe Gustav Vasa sidder ved roret; thi hans regnskab med Danmark er endnu ikke opgjort, og vil vel heller aldrig blive det. En ny svensk konge derimod, som havde folket på sin side, og som skyldte Danmarks bistand sin krone — —. Nu; I begynder at forstå mig? Da kunde vi med tryghed sige til eder Norske: „tag eders gamle arvede rettigheder tilbage; vælg eder en styrer efter eget tykke; vær vore venner i nøden, ligesom vi vil være eders!" — Læg ellers vel mærke til, fru Inger, at dette højmod i grunden ikke er så stort, som det kanske synes; thi I vil selv indse, at vi, langtfra at svækkes, snarere vil styrkes derved.

Og da jeg nu har talt åbenhjertigt med eder, så lad også I enhver mistro fare. Altså — (bestemt.) den riddersmand fra Sverig, som kom hid en timestid før jeg —

FRU INGER. I véd det da allerede?

NILS LYKKE. Tilfulde. Det er ham jeg søger.

FRU INGER (for sig selv). Forunderligt. Altså dog som Olaf Skaktavl sagde. (til *Nils Lykke.*)

Jeg beder eder vente her, herr rigsråd! Nu går jeg for at føre ham til eder. (hun går ud gennem riddersalen.)

NILS LYKKE (ser en stund efter hende i hoverende forundring).

Hun henter ham! Ja, virkelig, — hun henter ham! Dysten er halvvejs vunden. Så let havde jeg ikke tænkt, det skulde gå. —

Hun sidder dybt i det med urostifterne. Fór sammen af skræk, da jeg nævnte Sten Stures søn. —

Og så? Hm! Er fru Inger troskyldig løbet i fælden, så vil ikke Nils Sture gøre mange vanskeligheder. Et ungt blod, uden al sindighed og omtanke — —. Med mit løfte om bistand drager han afsted. Uheldigvis snapper Jens Bjelke ham op på vejen, — og det hele forehavende er kvalt.

Og så? Så et skridt videre, til fromme for os selv. Det spredes ud, at den unge grev Sture har været på Østråt, — at en dansk udsending har havt en sammenkomst med fru Inger, — at, som følge deraf, junker Nils blev snappet op af kong Gustavs krigsknægte en fjerdingvej fra gården. — — Inger Gyldenløves anseelse hos almuen være så stor den vil, — imod sligt et stød skal den have svært for at stå sig. (farer pludselig uroligt op.)

Alle djævle —! Om fru Inger skulde have anet uråd! Kanske han i dette øjeblik smutter os af hænderne — —

(lytter beroliget mod riddersalen.)

Ah, det har ingen nød. Der kommer de.

(*Fru Inger Gyldenløve* kommer inde fra salen, ledsaget af *herr Olaf Skaktavl.*)

FRU INGER (til *Nils Lykke*). Her bringer jeg den I venter.

NILS LYKKE (sagte). For helvede, — hvad skal det sige?

FRU INGER. Jeg har sagt denne riddersmand eders navn, og hvad I har meddelt mig —

NILS LYKKE (tvilrådig). Så? Ja så? Nu, ja —

FRU INGER. — og jeg vil ikke dølge for eder, at han ej fæster den stærkeste lid til eders bistand.

NILS LYKKE. Ikke det?

FRU INGER. Kan det undre jer? I kender dog vel både hans sindelag og hans tunge skæbne —

NILS LYKKE. Denne mands —? Nå — ja, ja vel —

OLAF SKAKTAVL (til *Nils Lykke*). Men eftersom det er Peder Kanzler selv, der har stævnet os til at mødes her —

NILS LYKKE. Peder Kanzler —? (fatter sig hurtig.) Ja, rigtig, — jeg har en sendelse fra Peder Kanzler —

OLAF SKAKTAVL Og han må jo bedst vide, hvem han tør bygge på. Jeg gider derfor ikke bryde mit hoved med at gruble over, hvorledes —

NILS LYKKE. Nej, det er ret, kære herre; lad os for alting ikke det.

OLAF SKAKTAVL. Heller lige løs på sagen —

NILS LYKKE. Lige løs, uden omsvøb; — således er altid min vane.

OLAF SKAKTAVL. Og vil I så sige mig, hvad ærend I bringer?

NILS LYKKE. Mit ærend tænker jeg vel I så omtrent kan gætte —

OLAF SKAKTAVL. Peder Kanzler nævnte noget om papirer, som —

NILS LYKKE. Papirer? Nå ja, papirerne!

OLAF SKAKTAVL. I har dem vel hos jer?

NILS LYKKE. Naturligvis; vel forvarede; næsten altfor vel til i en hast — (han lader som om han søger indenfor sin vams, og siger sagte:)

Hvem djævelen er han? Hvad griber jeg til? Her tør være store opdagelser at gøre —

(han bemærker, at hustjenerne dækker bordet og tænder lamperne i riddersalen, og siger til *Olaf Skaktavl*:)

Ah, jeg ser, fru Inger lader aftensmåltidet anrette. Ved bordet kunde vi kanske bedre tale om vore anliggender.

OLAF SKAKTAVL. Godt; som I synes.

NILS LYKKE (sagte). Frist vunden, — dyst vunden!

(med stor venlighed, til *fru Inger:*)

Og imidlertid kunde vi få at vide, hvad andel fru Inger Gyldenløve agter at tage i vort forehavende?

FRU INGER. Jeg? — Ingen.

NILS LYKKE og *OLAF SKAKTAVL.* Ingen?

FRU INGER. Kan det undre eder, mine ædle herrer, at jeg ikke vover mig ind i en leg, hvori alt sættes på spil? Så meget mere, da ingen af mine forbundsfæller vover at forlade sig trygt på mig.

NILS LYKKE. Denne bebrejdelse rammer ikke mig. Jeg tror eder blindt; derom beder jeg eder være forsikret.

OLAF SKAKTAVL. Hvem skulde turde bygge på eder, når det ikke var eders landsmænd?

FRU INGER. Sandelig, — denne tiltro glæder mig.

(hun går hen til et skab i baggrunden og fylder to bægre med vin.)

NILS LYKKE (sagte). Fordømt, om hun skulde trække sig ud af snaren!

FRU INGER (række hver af dem et bæger). Og siden så er, så byder jeg eder i et bæger velkommen til Østråt. Drik, mine ædle riddere! Drik tilbunds! (hun betragter dem vekselvis efterat de har drukket, og siger alvorlig:) Men nu må I vide, — det ene bæger indeholdt en velkomsthilsen for min forbundsfælle, det andet — døden for min uven!

NILS LYKKE (kaster bægeret). Ah, jeg er forgiftet!

OLAF SKAKTAVL (på samme tid, idet han griber efter sit sværd). Død og helvede, har I myrdet mig!

FRU INGER (leende til *Olaf Skaktavl*, idet hun peger på *Nils Lykke*): Dette er de Danskes lid til Inger Gyldenløve — (til *Nils Lykke*, pegende på *Olaf Skaktavl*:) — og mine landsmænds tro på mig, ligervis! (til dem begge:) Og dog skulde jeg give mig eder i vold? Så sagte, mine ædle herrer, — så sagte! Fruen på Østråt har endnu sin fulde samling.

ELINE GYLDENLØVE (kommer gennem døren til venstre). Stor larm og støj —. Hvad er påfærde?

FRU INGER (til *Nils Lykke*). Min datter Eline.

NILS LYKKE (sagte). Eline! Således havde jeg ikke tænkt mig hende.

ELINE (bemærker *Nils Lykke* og blir overrasket stående, idet hun betragter ham).

FRU INGER (rører ved hendes arm). Mit barn, — denne ridder er —

ELINE (gør en afværgende håndbevægelse, idet hun fremdeles ser ufravendt på ham og siger): Behøves ikke! Jeg ser, hvad han heder. Det er Nils Lykke.

NILS LYKKE (sagte til *fru Inger*). Hvorledes? Kender hun mig? Skulde Lucia —? Skulde hun vide —?

FRU INGER. Stille! Hun véd intet.

ELINE (hen for sig). Jeg vidste det; — således måtte Nils Lykke se ud.

NILS LYKKE (nærmere). Nu vel, Eline Gyldenløve, — I har gættet rigtigt. Og da jeg således på en måde er eder bekendt, — og da jeg

derhos er eders moders gæst, — så vil I ikke nægte mig den blomsterkost, I bærer ved eders bryst. Så længe den er frisk og duftende, ejer jeg i den et billed af eder selv.

ELINE (stolt, men stedse vedblivende at stirre på ham). Forlad mig, herr ridder, — den er plukket i mit eget kammer, og der vokser ingen blomst for eder.

NILS LYKKE (idet han løsner en blomsterkost, som han selv bærer indstukken foran i sin vams:) Ah; men så vil I dog ikke forsmå denne ringe gave. En høvisk frue rakte mig den til afsked, da jeg imorges fór fra Trondhjem. — Læg vel mærke til, min ædle jomfru, — skulde jeg byde eder en skænk, der var eder fuldkommen værdig, så måtte det være en fyrstekrone.

ELINE, (der viljeløst har taget blomsterne). Og var det end Danmarks kongekrone, I rakte mig, — før jeg delte den med eder, før krysted jeg den sønder mellem mine hænder og slængte stumperne for eders fod!

(hun kaster blomsterkosten for hans fødder og går ind i riddersalen.)

OLAF SKAKTAVL (mumler for sig selv): Kæk, — som Inger Ottisdatter ved Knut Alfsøns båre!

FRU INGER (sagte, efter vekselvis at have betragtet *Eline* og *Nils Lykke*). Ulven kan tæmmes. Det gælder at smede lænken færdig.

NILS LYKKE (idet han tager blomsterne op og stirrer henrykt efter *Eline*). Guds hellige blod, hvor hun er stolt og fager!

TREDJE AKT.

(Riddersalen. Et højt buevindu i baggrunden; et mindre vindu i forgrunden til venstre. Flere døre på begge sider. Loftet støttes af tykke fritstående træstolper, der, ligesom væggene, er behængte med alleslags våbenstykker. Billeder af helgener, riddere og fruer hænger i lange rader. Under loftet en stor brændende lampe med mange arme. I forgrunden til højre et gammeldags udskåret højsæde. Midt i salen står et dækket bord med levningerne af aftensmåltidet.)

ELINE GYLDENLØVE (kommer langsomt og tankefuld fra venstre. Udtrykket i hendes ansigt forråder, hvorledes hun i erindringen gennemlever optrinnet med Nils Lykke. Tilsidst gør hun en armbevægelse, ligesom da hun kastede blomsterkosten; derpå siger hun med dæmpet stemme): — — og så samlede han stumperne af Danmarks kongekrone —; blomsterne var det; — og

„Guds hellige blod, hvor hun er stolt og fager!“

Havde han hvisket disse ord i den lønligste krog, milevidt fra Østråt, — jeg havde hørt dem alligevel!

Hvor jeg hader ham! Hvor jeg altid har hadet ham, – denne Nils Lykke! — Ingen anden mand er som han, siges der. Med kvinder leger han, — og træder dem under sin fod.

Og det er til h a m, min moder tænkte at byde mig frem! – Hvor jeg hader ham!

De siger, at Nils Lykke er anderledes end andre mænd. Det er ikke sandt! Der er intet selsomt ved ham. Der findes mange mange, som han! Når Bjørn fortalte mig eventyr, da så alle prinser ud som Nils Lykke. Når jeg sad ensom her i salen og drømte krøniker, og mine riddere kom og gik, — allesammen så de ud som Nils Lykke.

Hvor det er forunderligt og hvor det er godt at hade. Aldrig har jeg vidst, hvor sødt det var – før ikveld. Nej, — ikke for tusend års liv vilde jeg sælge de øjeblikke, jeg har levet siden jeg så ham! – —

„Guds hellige blod, hvor hun — —“

(hun går langsomt op mod baggunden, åbner vinduet og ser ud.)
Nils Lykke kommer ind gennem den forreste dør til højre.)

NILS LYKKE (hen for sig). „Sov vel på Østråt, herr ridder," sagde Inger Gyldenløve, da hun gik. Sov vel? Ja, det er snart nok sagt, men — —; der udenfor, himmel og hav i oprør; nedenunder i gravkælderen det unge blod på båren; to rigers skæbne i min hånd; — og på mit bryst en vissen blomsterkost, som en kvinde har slængt for mine fødder. Sandelig, jeg frygter stærkt for, at søvnen vil melde sig noget sent. (bemærker *Eline*, der forlader vinduet og vil gå ind til venstre.)

Der er hun. Det stolte øje lader tankefuldt. — Ah, hvis jeg turde vove — (højt:) Jomfru Eline!

ELINE (stansende ved døren). Hvad vil I? Hvi forfølger I mig?

NILS LYKKE. I fejler; jeg forfølger eder ikke. Jeg er selv forfulgt.

ELINE. Er I?

NILS LYKKE. Af mangehånde tanker. Derfor går det med søvnen, som med eder; — den flyr mig.

ELINE. Gå til vinduet, så vil I finde tidekort; — et hav i storm —

NILS LYKKE (smilende). Et hav i storm? Det kan jeg også finde hos eder.

ELINE. Hos mig?

NILS LYKKE Vort første møde har forvisset mig derom.

ELINE. Og I besværer eder derover?

NILS LYKKE. Nej, ingenlunde, men jeg ønskede dog at se eder mildere stemt.

ELINE (stolt). Tror I, det vil lykkes eder?

NILS LYKKE. Jeg er viss derpå; thi jeg bringer eder et kærkomment budskab.

ELINE Og hvilket?

NILS LYKKE Mit farvel.

ELINE (et skridt nærmere). Eders farvel? I forlader Østråt — så snart?

NILS LYKKE. Endnu inat.

ELINE (synes et øjeblik tvilrådig med sig selv; derpå siger hun koldt): Så tag min hilsen, herr ridder! (hun bøjer sig og vil gå.)

NILS LYKKE. Eline Gyldenløve, — jeg har ingen ret til at holde eder tilbage, men det er uædelt, dersom I nægter at høre, hvad jeg har at sige eder.

ELINE. Jeg hører eder, herr ridder!

NILS LYKKE. Jeg véd, I hader mig.

ELINE. Eders klarsyn er usvækket, som jeg mærker.

NILS LYKKE. Men jeg véd også, at jeg tilfulde har fortjent dette had. Usømmelige og krænkende var de ord, hvormed jeg tydede på eder i min skrivelse til fru Inger.

ELINE. Nok muligt, jeg har ikke læst dem.

NILS LYKKE. Men indholdet er eder i det mindste ikke ubekendt; jeg véd, eders moder har ikke ladet eder i uvidenhed derom; hun har ialfald sagt eder, at jeg priste den mand heldig, som —; ja, I véd, hvad håb jeg nærede —

ELINE. Herr ridder, — hvis det er derom I agter at tale, så —

NILS LYKKE. Jeg agter at tale derom, alene for at undskylde min færd. Ikke af andre grunde; — det sværger jeg eder. Hvis mit rygte, — hvad jeg desværre har årsag til at formode, — er nået til eder, forinden jeg selv fremstillede mig på Østråt, så må I også kende mit liv tilstrækkeligt til ikke at forundre eder over, at jeg i deslige sager går noget dristigt tilværks. Jeg har truffet mange kvinder, Eline Gyldenløve! Ubøjelige har jeg aldrig fundet dem. Under slige omstændigheder, ser I, blir man noget magelig. Man kommer ud af vanen med at betjene sig af omveje —

ELINE. Nok muligt. Jeg véd ikke, hvad malm hine kvinder har været af.

I fejler for øvrigt, når I mener, at det er brevet til min moder, der har vakt mit hjertes had og bitterhed imod eder. Jeg havde ældre grunde.

NILS LYKKE (urolig). Ældre grunde? Hvad vil I sige med det?

ELINE. Det er som I formoded; — eders rygte er gået forud for eder selv, til Østråt, som over det hele land. Nævnes Nils Lykkes navn, så nævnes det altid sammen med en kvinde, som han har besnæret og forstødt. Nogle nævner det med harme, andre med latter og kåd spot over hine svagsindede skabninger. Men gennem harmen og latteren og spotten klinger visen om eder, overdøvende og eggende, lig en fiendes sejers-sang.

Dette er det alt tilhobe, som har avlet mit had til eder. Idelig stod I for mine tanker; og det drog mig tilmødes som en længsel, at stilles ansigt til ansigt med eder, forat I kunde erfare, at der gives kvinder, hos hvem eders smidige tale er spildt — dersom I agter at bruge den.

NILS LYKKE. I dømmer mig uretfærdigt, dersom I dømmer efter, hvad rygtet har sagt eder. Muligt, at der er sandhed i alt, hvad I har hørt; — men årsagerne dertil kender I ikke. — Som syttenårig junker begyndte jeg min lystige færd. Jeg har levet fulde femten år siden den tid. Lette kvinder skænked mig, hvad jeg ønsked — endnu før ønsket var blevet til bøn; og hvad jeg bød dem, det greb de med glade hænder. I er den første kvinde, som foragteligt har slængt min gave tilbage for min egen fod.

Tro ikke, at jeg beklager mig. Nej, tvertimod, — jeg ærer eder derfor, således, som jeg endnu aldrig har æret nogen kvinde. Men

hvad jeg klager over, og hvad der nager mig som en stor sjælevé, det er, at skæbnen ikke tidligere har ført mig eder imøde. — —

Eline Gyldenløve! Eders moder har fortalt mig om eder. Medens livet gik sin urolige gang fjernt herfra, da vandred I på det ensomme Østråt, stille, med eders digten og eders drømme. Se, derfor vil I forstå, hvad jeg har at sige eder. — Vid da, at også jeg engang har levet ét liv, som I her. Jeg tænkte mig, at når jeg trådte ud i den store vide verden, da vilde der komme mig imøde en ædel og herlig kvinde, som skulde vinke ad mig og vise mig vejen til et berømmeligt mål. — Jeg bedrog mig, Eline Gyldenløve! Kvinder kom mig imøde; men hun var ikke iblandt dem. Endnu før jeg fuldt var bleven mand, havde jeg lært at foragte dem alle tilhobe.

Er det da min skyld? Hvorfor var ikke de andre ligesom I? — Jeg véd, eders fædrelands skæbne hviler eder tungt på sinde. I kender den andel, jeg har i forholdene — —. Det siges om mig, at jeg skal være falsk som havskummet. Nok muligt; men er jeg det, da har kvinderne lært mig at være det. Havde jeg tidligere fundet, hvad jeg søgte, — havde jeg truffet en kvinde, stolt, ædel og højsindet som I, da var visselig min vej blevet en hel anden. Kan hænde, at jeg da i dette øjeblik havde stået ved eders side som talsmand for alle de forurettede i Norges rige. Thi det tror jeg: en kvinde er det mægtigste i verden, og i hendes hånd står det at bøje en mand didhen, hvor Gud Herren vil have ham.

ELINE (for sig selv). Skulde det være, som han siger? Nej, nej; der er løgn i hans øje og svig på hans læber. Og dog —; ingen sang er så liflig som hans ord.

NILS LYKKE (nærmere, dæmpet og mere fortroligt): Hvor ofte har I vel ikke siddet her på Østråt, ensom, med eders vekslende tanker. Da er det blevet eder trangt om brystet; loft og vægge har ligesom skrumpet sig sammen og knuget eders sind. Da har I længtes udad; da har det lystet eder at flyve langt herfra, uden at I selv vidste hvorhen. — Hvor ofte har I ikke vandret ensom ved fjorden; et smykket skib, med riddere og damer ombord, med sang og strengeleg, har sejlet forbi, langt derude; — et dunkelt rygte om store begivenheder er nået til eder; — da har I følt en higen i eders bryst, en ubetvingelig længsel efter at vide, hvad der var hinsides havet. Men I har ikke forstået, hvad der fattedes eder. I har stundom ment, det var eders fædrelands lod, der fyldte eder med alle de urolige tanker. I bedrog eder selv; — en jomfru i eders unge år har andet at gruble over. — — Eline Gyldenløve! Har I aldrig tænkt eder hemmelige kræfter, — en stærk og løndomsfuld magt, som knytter menneskenes skæbner til hinanden? Når I drømte om det brogede liv derude i

den vide verden, — når I drømte om ridderspil og lystige fester, — så I da aldrig i eders drømme en ridder, der stod med smil på læben og med græmmelse i hjertet midt i den larmende færd, — en ridder, der engang havde drømt fagert som I, om en kvinde, ædel og herlig, og som han forgæves søgte blandt alle dem, der omgav ham.

ELINE. Hvo er I, der mægter at klæde mine lønligste tanker i ord? Hvorledes kan I sige mig, hvad jeg har båret inderst i mit bryst — uden selv at vide det? Hvoraf véd I —?

NILS LYKKE. Hvad jeg har sagt eder, har jeg læst i eders øjne.

ELINE. Aldrig har nogen mand talt til mig som I. Jeg har kun dunkelt forstået eder; og dog — — alt, alt synes mig forandret siden — — (hen for sig.)
Nu begriber jeg, hvorfor de sagde, at Nils Lykke er anderledes end alle andre.

NILS LYKKE. Der gives én ting i verden, som kunde forstyrre et menneskes tanker, når vi grubler derover; og det er tanken om, hvad der kunde sket, hvis alt havde føjet sig så eller så. Havde jeg mødt eder på min vej, medens mit livstræ endnu var grønt og frodigt, så havde I måske i denne stund siddet som — —
Men tilgiv mig, min ædle jomfru! Disse få øjeblikkes samtale har bragt mig til at glemme vor gensidige stilling. Det var som om en lønlig røst fra først af havde sagt mig, at med eder kunde jeg tale åbent, uden smiger og uden forstillelse.

ELINE. Det kan I.

NILS LYKKE. Nu vel; — og denne åbenhjertighed har måske allerede så halvt om halvt forsonet os med hinanden. Ja, — jeg er endnu dristigere i mit håb. Kanhænde den tid endnu kan komme, da I vil mindes den fremmede ridder uden had og uden harme i sjælen. Nå, nå, — misforstå mig ikke! Jeg mener ikke nu straks, — men engang, senere hen i tiden. Og for at gøre eder dette mindre svært, — og da jeg nu engang er begyndt at tale åbenhjertigt og ligefrem med eder, så lad mig sige jer —

ELINE. Herr ridder —!

NILS LYKKE (smilende). Ah, jeg mærker, at mit brev endnu sætter eder i skræk. Men vær I fuldkommen rolig. Jeg kunde give tusender til, dersom det var uskrevet; thi — ja, da jeg véd, at det just ikke vil gøre eder synderlig ondt at høre, så kan jeg jo ligeså godt sige det rent ud, — jeg elsker eder ikke, og vil aldrig komme til at elske eder. Vær I derfor, som sagt, fuldkommen tryg; jeg skal ingensinde gøre forsøg på at — —
Men hvad fattes eder —?

ELINE. Mig? Intet; intet. — — Sig mig kun ét: Hvorfor går I endnu med disse blomster? Hvad vil I med dem?

NILS LYKKE. Disse? Er det ikke en stridshanske, som I på alle kvinders vegne har tilkastet den onde Nils Lykke? Skulde jeg så ikke tage den op?

Hvad jeg vil med dem, spurgte I? (dæmpet.) Når jeg atter står mellem de fagre fruer i Danmark, — når strengelegen tier og der er stilhed i salen, — da vil jeg tage disse blomster frem og fortælle et eventyr om en ung kvinde, der sidder ensom i en mørk bjelkehal, fjernt oppe i Norge — — (afbrydende, idet han ærbødigt bøjer sig.)

Men jeg frygter, at jeg altfor længe opholder husets ædle datter. Vi sés ikke mere; thi endnu før daggry er jeg afsted. Jeg byder eder altså mit farvel.

ELINE. Og jeg skænker eder mit, herr ridder! (kort stilhed.)

NILS LYKKE. I er atter så tankefuld, Eline Gyldenløve! Er det atter eders fædrelands skæbne, der nager eder?

ELINE (hovedrystende, idet hun adspredt stirrer hen for sig). Mit fædreland? — Jeg tænker ikke på mit fædreland.

NILS LYKKE. Så er det tiden med al dens kamp og nød, der ængster eder.

ELINE. Tiden? Den glemmer jeg nu. — — I går til Danmark? Var det ikke så I sagde?

NILS LYKKE. Jeg går til Danmark.

ELINE. Kan jeg se mod Danmark her fra salen?

NILS LYKKE (pegende på vinduet til venstre). Ja, fra dette vindu. Hist, mod syd, ligger Danmark.

ELINE. Og er det langt herfra? Mere end hundrede mile?

NILS LYKKE. Meget mere. Havet ligger mellem Danmark og eder.

ELINE (hen for sig). Havet? Tanken har mågevinger. Havet stanser den ikke. (hun går ud til venstre).

NILS LYKKE (ser en stund efter hende; derpå siger han): Hvis jeg kunde afse to dage til det — eller blot én —, så skulde hun være i min vold ligeså godt som alle de andre.

Der er ellers et sjeldent stof i denne unge kvinde. Hun er stolt. Skulde jeg virkelig beslutte mig til —? Nej; heller ydmyge hende. — — (han går omkring i stuen.)

Sandelig, tror jeg ikke, hun har sat mit blod i brand. Hvem skulde tænkt sligt muligt herefterdags? — — Væk med dette! Jeg må ud af al den vilderede, jeg her har rodet mig ind i.

(han sætter sig i en stol til højre.)

Hvorledes skal jeg forklare mig det? Både Olaf Skaktavl og Inger Gyldenløve synes blinde for den mistro, de udsætter sig for, når det rygtes, at jeg er med i forbundet. — Eller skulde fru Inger virkelig have fattet min hensigt? Skulde hun skønne, at alle løfter kun var beregnede på at lokke Nils Sture frem af sit smuthul? (han springer op.)

Fordømt! Er jeg virkelig selv bleven narret? Det er højst rimeligt, at grev Sture slet ikke findes på Østråt. Kan hænde at rygtet om hans flugt kun har været en krigslist. Han sidder kanske i denne stund velbeholden hos sine venner i Sverig, medens jeg —

(går urolig op og ned ad gulvet.)

At jeg også skulde være så sikker i min sag! Om jeg nu intet udretter! Om fru Inger kommer efter mine hensigter, — og ikke lægger dølgsmål på min færd —. At stå til spot og spe både her og i Danmark! Ville lokke fru Inger i fælden, — og så gavne hendes sag på det bedste, — styrke hendes gunst hos almuen —! — — Ah, jeg kunde fristes til at give mig den onde selv i vold, om han skaffed mig fingre i grev Sture — —

(Vinduet i baggrunden stødes op. *Nils Stenssøn* viser sig udenfor.)

NILS LYKKE (griber efter sværdet). Hvad nu?

NILS STENSSØN (idet han springer ned på gulvet). Nå; endelig er jeg her da!

NILS LYKKE (sagte). Hvad skal dette sige?

NILS STENSSØN. Guds fred, herre!

NILS LYKKE. Tak, herre! Det er ellers en særegen indgang, I der har valgt jer.

NILS STENSSØN. Ja, hvad djævelen skulde jeg gøre? Porten var jo lukket. Her på gården må nok folk have en søvn som bjørnen ved juletider.

NILS LYKKE. Takker Gud! En god samvittighed er den bedste hovedpude, véd I vel.

NILS STENSSØN. Ja, det må så være; for alt hvad jeg hamred og dundred, så —

NILS LYKKE. — så slap I dog ikke ind?

NILS STENSSØN. Truffet på et hår. Jeg sagde altså til mig selv: da du nu må ind på Østråt ikveld, om du så skal gå gennem ild og vand, så kan du jo sagtens også krybe gennem vinduet.

NILS LYKKE (sagte). Ah, om det skulde være —! (et par skridt nærmere.) Så det var eder da så magtpåliggende at komme til Østråt just iaften?

NILS STENSSØN. Om det var? Ja, det skulde jeg mene. Jeg lar nødig vente på mig, skal jeg sige eder.

NILS LYKKE. Aha, — fru Inger Gyldenløve venter eder altså?

NILS STENSSØN. Fru Inger Gyldenløve? Ja, det skal jeg ikke så bestemt kunne svare på; (med et listigt smil.) men her turde være en anden —

NILS LYKKE (smiler også). Nå, så her turde være en anden —?

NILS STENSSØN. Sig mig, — hører I til huset?

NILS LYKKE. Jeg? Ja, for så vidt som jeg fra iaftes er fru Ingers gæst.

NILS STENSSØN. Så? — Jeg tror vi iaften har tredje kvelden efter Mortens-messe?

NILS LYKKE. Tredje kvelden efter —? Ja, det er ret nok. — Ønsker I kanske at stedes for husets frue straks? Såvidt jeg véd, er hun ikke gået tilsengs endnu. Men kunde I ikke sætte eder ned og hvile eder ud sålænge, kære unge herre? Se, her er endnu en kande vin tilovers. Lidt at spise finder I vel også. Nu; tag for eder; I kan trænge til at styrke jer.

NILS STENSSØN. I har ret, herre; det vilde ikke være så ilde.

(han sætter sig ved bordet og spiser og drikker under det følgende.)

Både steg og sød kage! Det er jo et herremandsliv I fører her! Når man, som jeg, har sovet på den bare jord og levet af brød og vand i fire-fem dage —

NILS LYKKE (betragter ham smilende). Ja, det må falde tungt for en, der er vant til at sidde til højbords i grevelige sale.

NILS STENSSØN. Grevelige sale —?

NILS LYKKE. Men nu kan I jo hvile eder ud her på Østråt, så længe, som I lyster.

NILS STENSSØN (glad). Så? Kan jeg virkelig det? Jeg skal da ikke så snart afsted igen?

NILS LYKKE. Ja, jeg véd ikke. Det maa I vel selv bedst kunne svare på.

NILS STENSSØN (sagte). Au, for fanden! (han breder sig i stolen.)

Ja, ser I, — den ting er endnu ikke så ganske afgjort. Jeg, for min del, skulde ikke have noget imod at slå mig ned her for det første; men —

NILS LYKKE. — men I er ikke i et og alt eders egen herre? Der gives andre hverv og andre anliggender —?

NILS STENSSØN. Ja, det er netop knuden. Stod det til mig, så hvilte jeg mig ialfald ud vinteren over her på Østråt; jeg har nu levet min meste tid på feltfod, og så — —

(han bryder pludselig af, skænker og drikker.)

Eders skål, herre!

NILS LYKKE. På feltfod? Hm!

NILS STENSSØN. Nej, det var d e t jeg vilde sige: jeg har længe higet efter at se fru Inger Gyldenløve, som der går så stort et ry af. Det må være en herlig kvinde. Ikke sandt? — Det eneste, jeg ikke kan finde mig i, er, at hun så forbandet nødig vil slå løs.

NILS LYKKE. Slå løs?

NILS STENSSØN. Nu ja, I forstår mig nok; jeg mener, at hun så nødig vil tage hånd i med, for at drive de fremmede herremænd ud af landet.

NILS LYKKE. Ja, det har I ret i. Men nu får I gøre, hvad I kan, så går det nok.

NILS STENSSØN. Jeg? Ja, Gud bedre så sandt; det skulde stort hjælpe, om jeg —

NILS LYKKE. Da er det dog selsomt, at I gæster hende, når I ikke har bedre håb.

NILS STENSSØN. Hvad mener I med det? — Hør, kender I fru Inger?

NILS LYKKE. Forstår sig; siden jeg er hendes gæst, så —

NILS STENSSØN. Ja, derfor er det jo slet ikke sagt, at I kender hende. Jeg er også hendes gæst og har dog aldrig set så meget som hendes skygge engang.

NILS LYKKE. Men I véd dog at fortælle —

NILS STENSSØN. — hvad hvermand snakker om? Ja, det er rimeligt. Desuden har jeg tidt nok hørt af Peder Kanzler —

(han stanser i forvirring og begynder ivrigt at spise.)

NILS LYKKE. I vilde sagt noget mere.

NILS STENSSØN (spisende). Jeg? Å nej, det kan være det samme.

NILS LYKKE (ler).

NILS STENSSØN. Hvoraf ler I, herre?

NILS LYKKE. Af ingenting, herre!

NILS STENSSØN (drikker). Det er en liflig vin, I har her på gården.

NILS LYKKE (nærmer sig fortrolig). Hør, — skulde det nu ikke være på tide at kaste masken?

NILS STENSSØN (smilende). Masken? Ja, det får I gøre som I selv synes.

NILS LYKKE. Så lad al forstillelse fare. I er kendt, grev Sture!

NILS STENSSØN (med latter). Grev Sture? Tror I også, at jeg er grev Sture? (han rejser sig fra bordet.)
I fejler, herre! Jeg er ikke grev Sture.

NILS LYKKE. Virkelig ikke? Hvem er I da?

NILS STENSSØN. Mit navn er Nils Stenssøn.

NILS LYKKE (ser smilende på ham). Hm! Nils Stenssøn? Men I er ikke Sten Stures søn Nils. Navnet slår ialfald til.

NILS STENSSØN. Ganske sandt; men Gud må vide, med hvilken ret jeg bærer det. Min fader har jeg aldrig kendt; min moder var en fattig bondehustru, som blev plyndret og slåt ihjel i en af de forrige fejder. Peder Kanzler var just dengang ved hånden; han tog sig af mig, fostred mig op og lærte mig våbenhåndværket. Som I véd, har han i mange år været forfulgt af kong Gustav, og jeg har trolig ledsaget ham, hvor han færdedes.

NILS LYKKE. Peder Kanzler har nok lært jer mere end våbenhåndværket, lader det til. — — Nu godt; I er altså ikke Nils Sture. Men I kommer dog fra Sverig. Peder Kanzler har skikket eder hid for at finde en fremmed, som —

NILS STENSSØN (nikker listigt). — som alt er funden.

NILS LYKKE (noget usikker). Og som I ikke kender?

NILS STENSSØN. Ligeslidt, som I kender mig; thi jeg sværger eder ved Gud Fader selv: jeg er ikke grev Sture!

NILS LYKKE. Alvorligt, herre?

NILS STENSSØN. Så sandt som jeg lever! Hvorfor skulde jeg nægte det, hvis så var?

NILS LYKKE. Men hvor er da grev Sture?

NILS STENSSØN (dæmpet). Ja, det er just hemmeligheden.

NILS LYKKE (hviskende). Som er eder bekendt? Ikke så?

NILS STENSSØN (nikker). Og som jeg har at meddele eder.

NILS LYKKE. Mig? Nu da, — hvor er han?

NILS STENSSØN (peger opad).

NILS LYKKE. Deroppe? Fru Inger holder ham skjult på loftet?

NILS STENSSØN. Nej, visst ikke; I misforstår mig.

(ser sig forsigtigt om.)

Nils Sture er himlet.

NILS LYKKE. Død! Hvor?

NILS STENSSØN. På sin moders slot, — for tre uger siden.

NILS LYKKE. Ah, I bedrager mig! For fem, sex dage siden drog han over grænsen ind i Norge.

NILS STENSSØN. Å, det har været mig.

NILS LYKKE. Men kort tid tilforn havde greven vist sig i Dalarne. Almuen som allerede var urolig, gjorde åbent oprør og vilde kåre ham til konge.

NILS STENSSØN. Ha-ha-ha; det var jo mig!

NILS LYKKE. Eder?

NILS STENSSØN. Nu skal I høre, hvorledes det gik til. En dag kaldte Peder Kanzler mig for sig og lod sig forlyde med, at store

begivenheder var i gære. Han bød mig drage ind i Norge til Østråt, hvor jeg måtte være tilstede på en bestemt tid —

NILS LYKKE (nikker). Tredje aften efter Mortens-messe.

NILS STENSSØN. Der skulde jeg møde en fremmed —

NILS LYKKE. Rigtig; det er mig.

NILS STENSSØN. Af ham vilde jeg få at vide, hvad jeg senere havde at gøre. Jeg skulde derhos melde ham, at greven pludselig var død, men at det endnu ikke var vitterligt for nogen anden end for hans moder grevinden, samt for Peder Kanzler og nogle gamle husfolk hos Sturerne.

NILS LYKKE. Jeg forstår. Greven var hovedet for bønderne. Hvis hans død rygtedes, så vilde de gå fra hverandre, — og der blev da intet af det hele.

NILS STENSSØN. Kan nok hænde; jeg er ikke så inde i de ting.

NILS LYKKE. Men hvorledes kunde det falde eder ind at give eder ud for greven?

NILS STENSSØN. Hvorledes det kunde falde mig ind? Ja, hvad véd jeg det? Der er falden mig så mangen galskab ind i mine dage. Det var for resten ikke mit påfund; thi hvorsomhelst jeg kom frem i Dalarne, der stimled almuen sammen og hilste mig som grev Sture. Det hjalp ikke, alt hvad jeg sagde dem imod. Greven havde været der for to år siden, fortalte de, — og det mindste barn kendte mig igen. Nå, lad gå, tænkte jeg; du blir aldrig greve mere i dette liv; du kan jo sagtens engang forsøge, hvordan det er.

NILS LYKKE. Nu, — og hvad tog I jer så videre for?

NILS STENSSØN. Jeg? Jeg spiste og drak og levede godt. Det var bare skade, at jeg måtte så snart afsted igen. Men da jeg fór over grænsen — ha-ha-ha — så loved jeg dem, at jeg snart skulde komme tilbage med tre-fire tusend mand — eller hvor mange det nu var, — og så skulde det rigtig gå løs.

NILS LYKKE. Og det faldt eder ikke ind, at I handlede ubesindigt?

NILS STENSSØN. Jo, det faldt mig ind bagefter; men da var det rigtignok for sent.

NILS LYKKE. Det gør mig ondt for eder, min unge ven; men I vil snart komme til at spore følgerne af eders dårskab. Jeg kan fortælle jer, at I er forfulgt. En deling svenske ryttere har sat efter jer.

NILS STENSSØN. Efter mig? Ha-ha-ha! Nej, det er prægtigt! Og når de så kommer, og mener, at de har fåt kløerne i grev Sture — ha-ha-ha!

NILS LYKKE (alvorligt). — så er det ude med eders liv.

NILS STENSSØN. Mit —? Jeg er jo ikke grev Sture.

NILS LYKKE. Men I har kaldt almuen til våben. I har gjort oprørske løfter og vækket ufred i landet.

NILS STENSSØN. Ej, det var jo kun for spøg!

NILS LYKKE. Kong Gustav vil se sagen på en anden måde.

NILS STENSSØN. Ja, sandelig, der er noget i, hvad I der siger. At jeg også kunde være så galen — —. Nå, det kommer vi vel ud af! I vil jo nok tage jer af mig; og desuden, — rytterne er vel ikke i hælene på mig endnu.

NILS LYKKE. Men hvad har I så videre at sige mig?

NILS STENSSØN. Jeg? Ingenting. Når jeg nu bare får givet eder pakken —

NILS LYKKE (ubetænksomt). Pakken?

NILS STENSSØN. Ja visst; I véd jo —

NILS LYKKE. Ah, ja rigtig; papirerne fra Peder Kanzler —

NILS STENSSØN. Se, her har I dem allesammen.

(han rækker ham en pakke, som han har taget frem under sin vams.)

NILS LYKKE (sagte). Breve og pergamenter til herr Olaf Skaktavl.

(til *Nils Stenssøn.*)

Pakken er åben, ser jeg. Så kender I vel indholdet?

NILS STENSSØN. Nej, herre, jeg læser ikke gerne skrift; det har så sine årsager.

NILS LYKKE. Forstår; I har mest lagt vind på våbenhåndværket. (han sætter sig ved bordet til højre og gennemløber papirerne.)

Aha! Oplysninger, mere end tilstrækkelige for at komme efter, hvad der er i gære.

Dette lille brev med silkesnoren om — (undersøger udskriften.) Også til herr Olaf Skaktavl. (åbner brevet og ser flygtigt på indholdet.) Fra Peder Kanzler. Det kunde jeg tænke. (læser mumlende.) „Jeg er hårdt i betryk; thi — —“; ja, ganske rigtigt; her står det; — „den unge junker Sture er gangen til sine fædre just i det samme urolighederne skulde bryde løs“ — — „— men endnu kan der rådes bod på alting —“ Hvad nu? (han studser og læser videre.) „I må da vide, herr Olaf Skaktavl, at den unge mand, der bringer eder dette brev, er en søn af —“ — Himmel og jord, — står det så? — Ja, ved Kristi blod, det står der! (med et blik på *Nils Stenssøn.*) Han skulde være —? Ah, hvis det var således! (læser videre.) „Jeg har fostret ham, fra han var årsgammel; men til denne dag har jeg stadig vægret mig ved at give ham tilbage, fordi jeg tænkte, at jeg i ham skulde have et sikkert gidsel for Inger Gyldenløves troskab imod os og mod vore venner. Dog har han til dette øjemed kun lidet bådet os. I tør vel

undres over, at jeg ikke betrode eder denne hemmelighed, dengang I nys var hos mig her; og jeg vil derfor ærligt tilstå, at jeg frygtede for, I skulde beholde ham i samme øjemed som jeg. Nu derimod, da I er stedet til møde med fru Inger, og venteligen har forvisset eder om, hvor uvillig hun er til at tage sig af vore anliggender, vil I skønne, at det er klogest, så snart ske kan, at give hende tilbage, hvad hendes er. Vel turde det da være muligt, at glæden, trygheden og taknemmeligheden —" — „— dette er nu vort sidste håb".

(han sidder en stund som slagen af overraskelse; da udbryder han for sig selv:)

Aha, — hvilket brev! Det er guld værd!

NILS STENSSØN. Jeg har nok bragt eder vigtige budskaber, kan jeg skønne. Ja, ja, — Peder Kanzler har mange jern i ilden, siges der.

NILS LYKKE (hen for sig). Hvad gør jeg med alt dette? Her er tusend veje at slå ind på. — Ifald jeg —? Nej, det var for usikkert. Men dersom —? Ah, dersom jeg —? Det skal voves!

(han river brevet tvers over, krøller stykkerne sammen og gemmer dem indenfor vamsen; de øvrige papirer lægger han ind i pakken igen, stikker denne i sit bælte, rejser sig og siger:)

Et ord, min unge ven!

NILS STENSSØN (nærmer sig). Nå, — det lader på jer, som om spillet går godt.

NILS LYKKE. Ja, det skulde jeg mene. I har givet mig lutter herrekort på hånden, — damer og knægter og —

NILS STENSSØN. Men jeg, som har bragt jer alle disse gode tidender, har jeg nu ikke mere at bestille?

NILS LYKKE. I? Jo, det skulde jeg mene. I hører med til spillet. I er konge — og trumf ovenikøbet.

NILS STENSSØN. Er jeg? Å ja, nu forstår jeg jer; I tænker vel på ophøjelsen —

NILS LYKKE. Ophøjelsen?

NILS STENSSØN. Ja; dersom kong Gustavs folk fik fingre i mig, spåde I, så — (han gør tegn, som en, der hænges.)

NILS LYKKE. Sandt nok; — men lad ikke det anfægte jer længer. Det står nu til eder selv, om I inden en måned skal bære hampesnoren eller en gylden kæde om halsen.

NILS STENSSØN. En gylden kæde? Og det står til mig selv?

NILS LYKKE (nikker).

NILS STENSSØN. Ja, så måtte fanden betænke sig længe! Men sig mig bare, hvordan jeg skal bære mig ad.

NILS LYKKE. Det skal jeg. Dog først sværger I mig en dyr ed på, at intet levende menneske i den vide verden får erfare, hvad jeg betror jer.

NILS STENSSØN. Ikke andet? I skal få ti eder, om I vil.

NILS LYKKE. Alvor, herre! Jeg spøger ikke med jer.

NILS STENSSØN. Nå ja, ja; jeg er alvorlig.

NILS LYKKE. I Dalarne kaldte I eder grevesøn; — ikke så?

NILS STENSSØN. Ej, — begynder I nu med det igen? Jeg har jo ærligt skriftet for eder —

NILS LYKKE. I forstår mig ikke. Hvad I dengang sagde, var sandhed.

NILS STENSSØN. Sandhed? Hvor vil I nu hen? Men så sig mig da —!

NILS LYKKE. Først eden! Den helligste, den ubrydeligste, I kender.

NILS STENSSØN. Den skal I få. Hist på væggen hænger jomfru Marias billede —

NILS LYKKE. Jomfru Maria er bleven affældig på den sidste tid. Har I ikke hørt, hvad munken i Wittenberg påstår?

NILS STENSSØN. Fy; hvor vil I agte på munken i Wittenberg? Det er jo en kætter, siger Peder Kanzler.

NILS LYKKE. Ja, lad os ikke strides derom. Men her skal jeg vise eder en fuldgod helgen at gøre løfte til.

(han peger på et billede, der hænger på en af vægstolperne.)

Kom hid, — og sværg mig taushed indtil jeg selv løser eders tunge, — taushed, såsandt I håber himlens salighed for eder selv og for ham, som her hænger afbildet.

NILS STENSSØN (idet han nærmer sig billedet). Det sværger jeg, — hjælpe mig så sandt Guds hellige ord! (viger overrasket tilbage.) Men, Krist, min frelser —!

NILS LYKKE. Hvad nu?

NILS STENSSØN. Billedet der —! Det er jo mig selv!

NILS LYKKE. Det er den gamle Sten Sture, således, som han i sine yngre år gik og stod her i livet.

NILS STENSSØN. Sten Sture! — Og ligheden —? Og — jeg talte sandhed, da jeg kaldte mig grevesøn, sagde I? Var det ikke så?

NILS LYKKE. Så var det.

NILS STENSSØN. Ah, jeg har det; jeg har det! Jeg er —

NILS LYKKE. I er Sten Stures søn, herre!

NILS STENSSØN (slagen af stille forundring). Jeg Sten Stures søn!

NILS LYKKE. Også på mødrene-side er I adelsbåren. Peder Kanzler har talt usandt, hvis han har sagt, at en fattig bondehustru var eders moder.

NILS STENSSØN. Selsomt; vidunderligt! — Men kan jeg da også tro —?

NILS LYKKE. Alt, hvad jeg siger eder, kan I tro. Men kom vel ihug, at det er altsammen til eders eget fordærv, dersom I glemmer, hvad I tilsvor mig ved eders faders salighed.

NILS STENSSØN. Glemme det? O nej, det kan I være sikker på, jeg ikke skal. — Men I, som jeg har givet mit ord, — sig mig — hvem er I?

NILS LYKKE. Mit navn er Nils Lykke.

NILS STENSSØN (overrasket). Nils Lykke? Dog vel ikke den danske rigsråd?

NILS LYKKE. Jo netop.

NILS STENSSØN. Og I skulde —? Det var selsomt. Hvordan kommer I —?

NILS LYKKE. — til at modtage budsendelser fra Peder Kanzler? Det undrer eder nok?

NILS STENSSØN. Ja, jeg skal ikke nægte det. Han har altid nævnt eder som vor bitreste avindsmand —

NILS LYKKE. Og derfor mistror I mig?

NILS STENSSØN. Nej, det just ikke; men —. Nå; fanden måtte gruble!

NILS LYKKE. Det har I ret i. Følger I eders eget hoved, så er bastesnoren eder ligeså viss, som grevenavnet og den gyldne kæde, dersom I forlader eder på mig.

NILS STENSSØN. I et og alt! Se, her er min hånd, kære herre! Hjælp I mig med gode råd, så længe det er fornødent. Når det gælder at hugge løs, skal jeg nok berge mig selv.

NILS LYKKE. Det er godt. Følg mig nu did ind i kammeret, så skal jeg sige jer, hvordan alt dette hænger sammen, og hvad I videre har at gøre. (han går ud til højre.)

NILS STENSSØN (med et blik på billedet). Jeg Sten Stures søn! O, vidunderligt, som en drøm — —! (han følger efter *Nils Lykke.*)

FJERDE AKT.

(Riddersalen, ligesom før, kun at spisebordet er borttaget.)

(*Kammersvenden Bjørn* lyser med en tændt armstage *fru Inger Gyldenløve* og *herr Olaf Skaktavl* ind gennem den anden dør til venstre. *Fru Inger* har nogle papirer i hånden.)

FRU INGER (til Bjørn). Og du er viss på, at min datter har talt med ridderen her i salen?

BJØRN (idet han sætter armstagen på bordet til venstre). Ganske viss. Jeg mødte hende just i det samme hun trådte ud på gangen.

FRU INGER. Og da lod hun til at være oprørt i sindet? Var det ikke så?

BJØRN. Hun så ganske bleg og forstyrret ud. Jeg spurgte, om hun var syg; men i stedet for at svare på mit spørgsmål sagde hun: „gå ind til min moder og sig hende, at ridderen drager herfra endnu før dagbrækningen; hvis hun har brev eller budskab til ham, så bed hende, at hun ikke forvolder ham unødigt ophold“. Og så føjed hun noget til, som jeg ikke rigtigt kunde høre.

FRU INGER. Hørte du det slet ikke?

BJØRN. Det lød for mig, som om hun sagde: „næsten tror jeg, han alt har været for længe på Østråt“.

FRU INGER. Og ridderen? Hvor er han?

BJØRN. Jeg tænker, han er inde på sit kammer i portfløjen.

FRU INGER. Det er godt. Jeg har færdigt, hvad jeg agter at give ham med. Gå ind til ham og sig, at jeg venter ham her i salen.

(Bjørn går ud til højre.)

OLAF SKAKTAVL. Véd I hvad, fru Inger, — rigtignok er jeg i slige ting så blind som en muldvarp; men det bæres mig dog for, som om — — hm!

FRU INGER. Nu?

OLAF SKAKTAVL. — som om Nils Lykke var eders datter god.

FRU INGER. Da er I nok ikke saa blind endda; thi jeg måtte storligen tage fejl, dersom I ikke havde ret. Lagde I ikke mærke til, hvor begærligt han ved natverdsbordet lytted efter det mindste ord, jeg fortalte om Eline?

OLAF SKAKTAVL. Han glemte både mad og drikke.

FRU INGER. Og vore hemmelige anliggender med.

OLAF SKAKTAVL. Ja, og det som mere er, — papirerne fra Peder Kanzler.

FRU INGER. Og af alt dette slutter I vel —?

OLAF SKAKTAVL. Af alt dette slutter jeg først og fremst, at da I kender Nils Lykke og véd, hvad ry der går af ham, fornemmelig i kvindevejen, så —

FRU INGER. — så bør det være mig kært at vide ham udenfor porten?

OLAF SKAKTAVL. Ja; og det jo før jo heller.

FRU INGER (smilende). Nej, — lige det modsatte, Olaf Skaktavl!

OLAF SKAKTAVL. Hvordan mener I?

FRU INGER. Hvis det forholder sig, som vi begge tror, så må Nils Lykke ikke for nogen pris forlade Østråt for det første.

OLAF SKAKTAVL (ser misbilligende på hende). Er I nu atter inde på krogveje, fru Inger? Hvad er det for anslag I pønser på? Er det noget, som kan øge eders magt til skade for os og —?

FRU INGER. Ah, denne kortsynethed, som gør alle så ubillige imod mig! Jeg kan se på jer, I tror det er min agt at kåre Nils Lykke til svigersøn. Hvis sligt lå i min tanke, hvorfor skulde jeg da vægret mig ved at tage del i de ting, som nu forberedes i Sverig, og som Nils Lykke og hele det danske tilhæng synes villig til at understøtte?

OLAF SKAKTAVL. Men når det ikke er eders ønske at vinde og binde ham, — hvad har I så i sinde med ham?

FRU INGER. Det skal jeg med få ord forklare jer. I et brev til mig har Nils Lykke nævnt det som et held at kunne komme ind i vor slægt; og jeg vil være så ærlig at tilstå, at jeg virkelig et øjeblik gav mig til at tænke over sagen.

OLAF SKAKTAVL. Nu, ser I vel!

FRU INGER. At knytte Nils Lykke til min æt, var jo et mægtigt middel til at forlige mange uenige her i landet.

OLAF SKAKTAVL. Eders datter Meretes giftermål med Vinzents Lunge, synes mig, måtte vise eder, hvad slige midler virker. Aldrig så såre fik herr Lunge fast fod hos os, før han rev til sig både gods og rettigheder —

FRU INGER. Ak, jeg véd det, Olaf Skaktavl! Men stundom går der så mangehånde tanker gennem mit sind. Jeg kan ikke betro

mig fuldt ud, hverken til eder eller til nogen. Tidt véd jeg ikke, hvad der var rettest for mig. Og alligevel —; anden gang at kåre en dansk herre til svigersøn, — det er en udvej, som jeg kun i den yderste nød gad gribe til; og, himlen være lovet, — så vidt er det endnu ikke kommet!

OLAF SKAKTAVL. Jeg er lige klog, fru Inger; — hvorfor agter I at holde Nils Lykke tilbage på Østråt.

FRU INGER (dæmpet). Fordi jeg bærer et inderligt nag til ham. Nils Lykke har krænket mig blodigere end nogen anden. Jeg kan ikke sige jer, hvad det ligger i. Men ro får jeg ikke, før jeg har taget hævn over ham. Forstår I mig ikke? Sæt, at Nils Lykke blev min datter god. Jeg synes, at det vel var tænkeligt. Jeg vil formå ham til at blive her. Han skal lære Eline nøjere at kende. Hun er både fager og kløgtig. — Ah, om han engang med hed elskov i hjertet trådte frem for mig og bad om hende! Da — at jage ham væk som en hund; jage ham væk med spot, med hån, med foragt; gøre det kundbart over hele landet, at Nils Lykke forgæves havde prøvet at bejle sig ind på Østråt —! Jeg siger eder, — jeg kunde give ti år af mit liv for at få opleve en slig stund.

OLAF SKAKTAVL. Hånden på hjertet, Inger Gyldenløve, — det er altså eders hensigt med ham?

FRU INGER. Det og intet andet, så sandt Gud lever! I må tro mig, Olaf Skaktavl, jeg mener det ærligt med mine landsmænd. Men jeg er så lidet min egen herre. Der gives visse ting, som må holdes dulgt, hvis jeg ikke skal rammes til døden. Dog, er jeg først sikker fra den kant, da skal I erfare, om jeg har glemt, hvad jeg svor ved Knut Alfsøns lig.

OLAF SKAKTAVL (ryster hendes hånd). Tak for hvad I der siger mig! Jeg vilde så nødig tro ilde om eder. — Men hvad forehavendet med ridderen angår, så tykkes det mig, at I frister et voveligt spil. Dersom I nu forregned eder? Dersom eders datter —? Thi der siges jo, at ingen kvinde mægter stå sig imod denne snigende djævel.

FRU INGER. Min datter? Tror I, at hun —? Nej, vær kun tryg; jeg kender Eline bedre. Alt, hvad hun har hørt til hans pris, har gjort hende hadsk imod ham. I har jo selv med egne øjne fornummet —

OLAF SKAKTAVL. Ja-ja, — kvindesind er en utryg grund at bygge på. Se jer for skulde I dog.

FRU INGER. Det vil jeg også; jeg vil holde vagtsomt øje med dem. Men skulde det endog lykkes ham at fange hende i sit garn, da behøver jeg blot at hviske hende to ord i øret, og så —

OLAF SKAKTAVL. Hvad så?

FRU INGER. — så vil hun sky ham, som om han var en udsending fra den lede frister selv.

Stille, Olaf Skaktavl! Der kommer han. Vær nu besindig.

(*Nils Lykke* kommer ind gennem den forreste dør til højre.)

NILS LYKKE (går høfligt hen imod *Fru Inger*). Min ædle frue har ladet mig kalde.

FRU INGER. Gennem min datter er det mig sagt, at I tænker på at forlade os endnu inat.

NILS LYKKE. Desværre; — mit hverv på Østråt er jo til ende.

OLAF SKAKTAVL. Ikke før jeg har fået mine papirer.

NILS LYKKE. Ganske sandt. Næsten havde jeg glemt det vigtigste af mit ærende. Men det er også vor høje værtindes skyld. Ved bordet forstod hun så kløgtigt og så lifligt at sysselsætte sine gæster —

FRU INGER. At I ej længer kom ihug, hvad der førte eder hid? Det glæder mig; thi så var just min agt. Jeg tænkte, at skulde min gæst, Nils Lykke, finde sig vel tilmode på Østråt, så måtte han —

NILS LYKKE. Hvilket, frue?

FRU INGER. — først og fremst glemme sit ærende — og alt, hvad der for resten er gået forud for hans komme.

NILS LYKKE (til *Olaf Skaktavl*, idet han fremtager pakken og rækker ham den). Papirerne fra Peder Kanzler. I vil der finde fuldstændige oplysninger om vore tilhængere i Sverig.

OLAF SKAKTAVL. Det er godt.

(han sætter sig ved bordet til venstre, hvor han åbner og gennemblader pakken.)

NILS LYKKE. Og nu, fru Inger Gyldenløve, — nu véd jeg ikke her er mere for mig at gøre.

FRU INGER. Såfremt det blot og bart er statssager, der har ført os sammen, da har I måske ret. Men det vilde jeg dog nødig tro.

NILS LYKKE. I mener —?

FRU INGER. Jeg mener, det er ikke alene som dansk rigsråd eller som Peder Kanzlers forbundsfælle, at Nils Lykke tog sig for at gæste mig. — Skulde jeg fejle, hvis jeg bildte mig ind, at I nede i Danmark kunde have hørt et eller andet, som gjorde eder nyfigen efter nærmere at kende fruen på Østråt.

NILS LYKKE. Det være langt fra mig at nægte —

OLAF SKAKTAVL (bladende i papirerne). Besynderligt. Slet intet brev.

NILS LYKKE. — fru Inger Gyldenløves ry er jo altfor vidt udbredt, til at jeg ikke længe skulde have higet efter at se hende ansigt til ansigt.

FRU INGER. Så tænkte jeg vel. Men hvad forslår da det at skemte bort en times tid ved natverdsbordet? Hvad der før har

været imellem os, vil vi forsøge at slå en streg over. Vel turde det føje sig så, at den Nils Lykke, jeg kender, lagde en skygge over naget til ham, som jeg ikke har kendt. Forlæng nu eders ophold her i nogle dage, herr rigsråd! Olaf Skaktavl tør jeg ikke overtale. Han har jo sine lønlige hverv i Sverig. Hvad derimod eder angår, da har I visstnok i forvejen indledet sagerne så snildt, at eders nærværelse neppe gøres fornøden. Tro mig, I skal ikke komme til at finde tiden lang hos os; i det mindste vil både jeg og min datter opbyde alle kræfter for at være eder ret hjertelig til behag.

NILS LYKKE. Jeg tviler hverken om eders eller eders datters gode sindelag imod mig. Derom har jeg jo fået fuldgode vidnesbyrd. Men I vil visstnok erkende, at min nærværelse andetsteds er uomgængelig fornøden, når jeg desuagtet må erklære det for umuligt at forlænge mit ophold på Østråt.

FRU INGER. Nå således! — Véd I hvad, herr rigsråd, — der som jeg var ondskabsfuld, så kunde jeg falde på at tro, at I var kommen til Østråt for at prøve en dyst med mig. Denne dyst synes I nu I har tabt, og derfor er det eder ukært at dvæle længere på slagmarken mellem vidnerne til eders nederlag.

NILS LYKKE (smilende) Der kunde være skellig grund til en slig tydning; men visst er det, at jeg endnu ikke holder slaget for tabt.

FRU INGER. Det være nu som det vil; dersom I dvæler nogle dage hos os, så kan det ialfald vindes tilbage. Ja, I ser selv, hvor tvilrådig jeg står og vipper på skillevejen, — overtaler min farlige angriber til ikke at rømme marken. — Nu, rent ud sagt, tingen er denne: eders forbund med de misfornøjede i Sverig forekommer mig endnu noget — ja, hvad skal jeg kalde det? — noget vidunderligt, herr rigsråd! Jeg siger eder dette uden omsvøb, kære herre! Den tanke, som har ledet kongens råd til dette lønlige skridt, tykkes mig såre klog; men den stikker stærkt af mod visse af eders landsmænds fremfærd i de forløbne år. Det må derfor ikke krænke jer, om min lid til eders gode løfter trænger til at støttes lidt bedre, forinden jeg lægger velfærd og gods i eders hænder.

NILS LYKKE. For dette øjemed vilde et længere ophold på Østråt neppe være til nogen nytte; thi jeg agter intet yderligere forsøg at gøre på at rokke eders beslutning.

FRU INGER. Da ynker jeg eder af et oprigtigt hjerte. Ja, herr rigsråd, — vel står jeg her som en rådløs enke; men I kan tro mig på mit ord, og jeg spår jer, at der vil komme til at vokse torne for jer af eders rejse til Østråt.

NILS LYKKE (med et smil). Spår I det, fru Inger?

FRU INGER. Tilvisse! Hvad skal man vel sige, kære herre? Menneskene er så klaffersyge nuomstunder. Mere end én spottefugl vil digte smædeviser om eder. Inden et halvt år vil I være i folkemunde; man vil stanse og se efter eder på alfar vej; man vil sige: se; se, der rider herr Nils Lykke, som drog op til Østråt for at fange Inger Gyldenløve, men som blev hængende i sin egen snare. — Nå, nå, ikke så utålmodig, herr ridder! Det er jo ikke min mening, men så vil alle slemme og ondskabsfulde mennesker dømme. Og dem gives der, desværre, nok af! — Ja, det er ilde; men det er sandt og visst, — spot vil blive eders løn, — spot over, at en kvinde var snildere end I. „Listig som en ræv sneg han sig ind på Østråt", vil man sige, — „skamfuld som en hund lusked han igen afgårde". — Og endnu ét: mener I ej, at Peder Kanzler og hans venner vil bede sig fri for eders bistand, når det rygtes, at jeg ikke trøster mig til at stride under eders mærke?

NILS LYKKE. I taler viseligen, frue! Og for ej at udsætte mig for spot, — endvidere, for ej at bryde samvirket med alle de kære venner i Sverig, så nødes jeg til —

FRU INGER (hurtig). — at forlænge eders ophold på Østråt?

OLAF SKAKTAVL (der har lyttet). Nu går han i fælden!

NILS LYKKE. Nej, min ædle frue; — jeg nødes til at komme overens med eder endnu i denne time.

FRU INGER. Men ifald det nu ikke skulde lykkes?

NILS LYKKE. Det vil lykkes.

FRU INGER. I er sikker i eders sag, som det lader.

NILS LYKKE. Hvad vædder vi, at I går med på mine og Peder Kanzlers anslag?

FRU INGER. Østråt gård mod eders knæspænder!

NILS LYKKE (slår sig på brystet og råber): Olaf Skaktavl, — her ser I herren på Østråt!

FRU INGER. Herr rigsråd! —

OLAF SKAKTAVL (rejser sig fra bordet). Hvad nu?

NILS LYKKE (til *Fru Inger*). Væddemålet modtager jeg ikke; thi om et øjeblik skænker I mig gerne Østråt gård og mere til, for at fri eder ud af snaren, hvori ikke jeg men I selv er hildet.

FRU INGER. Eders skemt begynder at blive noget lystig, herre!

NILS LYKKE. Den bliver lystigere endnu, — i det mindste for mig. I pukker på at have overlistet mig. I truer med at dynge på mig alle menneskers hån og spot. Ah, I skulde vel vogte jer før at egge min hævnlyst; thi jeg kan med to ord bøje eder i knæ for mine fødder.

FRU INGER. Ha-ha — —! (stanser pludselig som greben af en anelse.) Og disse to ord, Nils Lykke? Disse to ord —?

NILS LYKKE. — er hemmeligheden om eders og Sten Stures søn.

FRU INGER (med et skrig). O, Jesus Krist —!

OLAF SKAKTAVL. Inger Gyldenløves søn! Hvad siger I?

FRU INGER (halvt i knæ for *Nils Lykke*). Nåde! O, vær barmhjertig —!

NILS LYKKE (løfter hende op). Kom til eder selv, og lad os tale besindigt sammen..

FRU INGER (med lav stemme og halvt forvildet). Hørte I det, Olaf Skaktavl? Eller var det kun en drøm? Hørte I, hvad han sagde?

NILS LYKKE. Det var ingen drøm, fru Inger!

FRU INGER (slår hænderne sammen). Og I véd det! I, — I! — Men hvor har I ham da? Hvor har I ham? Hvad vil I gøre med ham? (skriger:) Dræb ham ikke, Nils Lykke! Giv mig ham igen! Dræb ham ikke for mig!

OLAF SKAKTAVL. Ah. jeg begynder at begribe —

FRU INGER. Og denne angst —; denne kvælende rædsel —. Jeg har båret på det i mangfoldige år, — — og så skulde det briste alt tilhobe, og jeg får friste slig nød og kvide! — Herre min Gud, er dette ret af dig? Var det derfor, du gav mig ham?

(hun tager sig sammen og siger med tilkæmpet fatning:)

Nils Lykke, — sig mig én ting. Hvor har I ham? Hvor er han?

NILS LYKKE. Hos sin fosterfader.

FRU INGER. Endnu hos sin fosterfader. O, denne ubønhørlige mand —! Altid har han nægtet mig —. Men det må ikke længer blive således ved! Hjælp mig, Olaf Skaktavl!

OLAF SKAKTAVL. Jeg?

NILS LYKKE. Det vil ej være fornødent, såfremt I kun —

FRU INGER. Hør mig, herr rigsråd! Hvad I véd, det skal I vide tilbunds. Og I også, gamle trofaste ven! —

Nu vel da! I minded mig før om hin usalige dag, da Knut Alfsøn blev slagen ved Oslo. I minded mig om det løfte, jeg gjorde, da jeg stod ved liget mellem Norges gæveste mænd. Jeg var knapt fuldvoksen dengang; men jeg kendte Guds kraft i mig, og jeg mente, hvad mange har ment sidenefter, at Herren selv havde sat sit mærke på mig og kåret mig til at stride forrest for land og rige.

Var det hovmod? Eller var det en åbenbarelse ovenfra? Jeg er aldrig kommen tilbunds i det. Men ve hver den, som har fået en stor gerning at bære på.

I syv år tør jeg sige, at jeg trolig holdt, hvad jeg havde lovet. Jeg stod sammen med mine landsmænd i trængsler og nød. Alle

mine legesøstre sad som hustruer og mødre trindt om i landet. Jeg alene turde ikke høre på nogen bejler. Ikke på n o g e n. I véd det bedst, Olaf Skaktavl!

Da så jeg første gang Sten Sture. Fagrere mand havde jeg aldrig set tilforn.

NILS LYKKE. Ah, det går op for mig! Sten Sture var den tid i Norge i et hemmeligt ærende. Vi Danske turde ikke vide, at han var velsindet mod eders venner.

FRU INGER. Forklædt som en ringe svend leved han en vinter under tag med mig.

Den vinter tænkte jeg mindre og mindre på rigets velfærd. — — Så fager en mand havde jeg aldrig set. Og jeg var bleven henimod de fem og tyve år — —

Næste høst kom Sten Sture igen. Og da han atter drog bort tog han med sig i al løndom et spædt barn. Det var ikke menneskenes onde tunger, som jeg frygted, men det vilde have skadet vor sag, ifald det havde rygtedes, at Sten Sture stod mig så nær. Barnet blev sat til opfostring hos Peder Kanzler. Jeg vented på bedre tider, som snart skulde komme. Aldrig kom de. Sten Sture gifted sig to år efter i Sverig, og da han døde, efterlod han sig enke—

OLAF SKAKTAVL. — og med hende en lovlig arving til sit navn og sine rettigheder.

FRU INGER. Gang efter gang skrev jeg til Peder Kanzler og bønfaldt ham om at give mig mit barn tilbage. Men han vægred sig stadigen. „Slut eder fast og ubrydelig til os", svared han, „så sender jeg eders søn til Norge; før ikke". Hvor skulde jeg vove d e t? Vi misfornøjede var dengang ilde set af mange frygtagtige her i landet. Dersom disse fik nys i sagen — o, jeg véd det! for at stække moderen, skulde de gerne have beredt barnet den samme skæbne, som kong Kristjern skulde fristet, om ikke flugten havde frelst ham.

Men foruden d e t, var også Danskerne virksomme. De forsømte hverken trusler eller løfter for at drive mig over på sin side.

OLAF SKAKTAVL. Begribeligt. Alles øjne vogted på eder, som på den vindfløj, de skulde sejle efter.

FRU INGER. Nu kom Herluf Hydefads oprør. Mindes I hin tid, Olaf Skaktavl? Var det ikke, som om en solfuld vår gik over hele landet! Stærke røster maned mig at komme udenfor; — men jeg turde det ikke. Jeg sad tvilrådig — langt fra striden — på min ensomme gård. Stundom var det, som om Gud Herren selv råbte på mig; men da kom denne dræbende angst igen og lamslog al vilje.

„Hvem vil sejre?“ se, det var spørgsmålet, som idelig ringed for mine øren.

Det var en kortvarig vår, som dengang brød frem over Norge. Herluf Hydefad, og mangfoldige med ham, lagdes paa stejle og hjul i de måneder, som fulgte på. Mig kunde ingen kræve til regnskab. Og dog mangled det ikke på forblommede trusler fra Danmark. Hvad, om de kendte hemmeligheden? Til slut vidste jeg ikke at tyde det anderledes, end at de kendte den.

I slig en kvidefuld tid var det, at rigshovmester Gyldenløve kom herop og forlangte mig tilægte. Lad en ængstet moder tænke sig i mit sted —! En måned efter var jeg rigshovmesterens hustru, — og hjemløs i mine landsmænds hjerter.

Så kom de stille år. Ingen rejste sig mere. Herrerne kunde trykke os ned så dybt og så tungt de lysted. Der var stunder, da jeg væmmedes over mig selv. Thi hvad havde jeg at gøre? Intet, uden at ængstes, forhånes og føde døtre til verden. Mine døtre! Gud må forlade mig det, ifald jeg ikke har en moders hjerte for dem. Mine pligter som hustru var mig et hoveriarbejde. Hvor kunde jeg så elske mine døtre? O, med min søn var det anderledes! Han var min sjæls eget barn. Han var den eneste, som minded mig om den tid, da jeg var kvinde og intet andet end kvinde. — Og ham havde de taget fra mig! Han vokste op mellem fremmede, som måske såde fordærvelsens sæd i ham! Olaf Skaktavl, — havde jeg, som I, vandret jaget og forladt på højfjeldet, i vinter og uvejr, — hvis jeg havde havt mit barn i mine arme, — tro mig, jeg skulde ikke have sørget og grædt så sårt, som jeg har sørget og grædt for ham fra hans fødsel og til denne time!

OLAF SKAKTAVL. Der er min hånd. Jeg har dømt eder for hårdt, fru Inger! Byd og råd over mig som før. Jeg skal lystre. — Ja, ved alle hellige, — jeg véd, hvad det vil sige at sørge for sit barn.

FRU INGER. Voldsmænd slog eders. Men hvad er døden mod en hvileløs angst gennem alle de lange år?

NILS LYKKE. Nu vel; det står i eders magt at ende denne angst. Forson de stridende parter, så tænker ingen af dem på at tilegne sig eders barn som borgen for eders troskab.

FRU INGER (hen for sig). Dette er himlens hævn — — (ser på ham.) Sig kort og godt, hvad I fordrer.

NILS LYKKE. Først fordrer jeg, at I skal kalde den nordenfjeldske almue under våben for at støtte de misfornøjede i Sverig.

FRU INGER. Og dernæst —?

NILS LYKKE. — at I virker for, at den unge grev Sture kan blive indsat i sin slægts rettigheder som Sverigs styrer.

FRU INGER. Han? I fordrer, at jeg —?

OLAF SKAKTAVL (sagte). Det er mange Svenskers ønske. Også vi vilde være vel tjent dermed.

NILS LYKKE. I betænker eder, min frue? I skælver for eders søns sikkerhed. Hvor kan I da ønske noget bedre, end at se hans halvbroder på tronen?

FRU INGER (tankefuld). Vel sandt; — vel sandt —

NILS LYKKE (betragter hende skarpt). Medmindre der skulde være andre anslag i gære —

FRU INGER. Hvad mener I?

NILS LYKKE. At Inger Gyldenløve pønsed på at blive — kongemoder.

FRU INGER. Nej, nej! Giv mig mit barn tilbage, så kan I give kronerne til hvem I vil.

Men véd I da også, om grev Sture er villig —?

NILS LYKKE. Derom kan han selv forvisse eder.

FRU INGER. Han selv? Og når?

NILS LYKKE. I denne time.

OLAF SKAKTAVL. Hvordan?

FRU INGER. Hvad siger I?

NILS LYKKE. Med ét ord, at grev Sture befinder sig på Østråt.

OLAF SKAKTAVL. Her?

NILS LYKKE (til fru Inger). Det blev eder måske berettet, at jeg red selv anden gennem porten? Greven var min følgesvend.

FRU INGER (sagte). Jeg er i hans vold. Her er intet valg længer.

(ser på ham og siger:)

Godt, herr rigsråd, — I skal få min forsikring om bistand.

NILS LYKKE. Skriftlig?

FRU INGER. Som I begærer.

(hun går over til bordet på venstre side, sætter sig og tager skrivesager frem af skuffen.)

NILS LYKKE (afsides, ved bordet til højre). Endelig sejrer jeg da!

FRU INGER (efter et øjebliks betænkning, vender sig pludselig over stolen mod Olaf Skaktavl og hvisker): Olaf Skaktavl, — nu ved jeg det med visshed, — Nils Lykke er en forræder!

OLAF SKAKTAVL (sagte). Hvordan? I tror —?

FRU INGER. Han pønser på svig. (hun lægger papir tilrette og dypper pennen.)

OLAF SKAKTAVL. Og dog vil I skrive en slig forsikring, som kan volde eders undergang?

FRU INGER. Stille; lad mig råde. Nej, vent, og hør først — —

(hun taler hviskende med ham.)

NILS LYKKE (sagte, holder øje med dem). Ah, rådslå kun, så meget I lyster! Nu er al fare forbi. Med hendes skrevne tilsagn i lommen

kan jeg forklage hende, hvad time det skal være. Endnu i denne nat et hemmeligt bud til Jens Bjelke —. Jeg har mit ord i behold, når jeg forsikrer ham, at den unge grev Sture ikke er på Østråt. Og så imorgen, når vejen er fri, — til Trondhjem med junkeren. Derfra tilskibs med ham som fange til København. Sidder han først i tårnet dernede, kan vi foreskrive fru Inger, hvad kår os lyster. Og jeg —? Efter dette tænker jeg ikke, kongen lægger sendelsen til Frankrig i andre hænder end mine.

FRU INGER (fremdeles hviskende til *Olaf Skaktavl*). Nu, I har altså forstået mig?

OLAF SKAKTAVL. Tilfulde. Lad det voves, som I vil.

(han går ud til højre i baggrunden.)

(*Nils Stenssøn* kommer ind gennem den forreste dør til højre, uden at bemærkes af *fru Inger*, der er begyndt at skrive.)

NILS STENSSØN (med dæmpet stemme). Herr ridder, — herr ridder!

NILS LYKKE (hen imod ham). Uforsigtige! Hvad vil I her? Har jeg ikke sagt, I skulde vente derinde, til jeg kaldte på jer?

NILS STENSSØN. Hvor kunde jeg det? Nu, da I har betroet mig, at Inger Gyldenløve er min moder, nu tørster jeg mere end nogensinde efter at se hende ansigt til ansigt — —

O, det er hende! Hvor stolt og høj! Således har jeg altid tænkt mig hende. Vær ikke ræd, kære herre; — jeg skal ikke forgå mig. Siden jeg fik denne hemmelighed at vide, kender jeg mig ligesom ældre og sindigere. Jeg vil ikke længer være vild og forfløjen. Jeg vil være som de andre adelige junkere. — Hør, sig mig, — véd hun, at jeg er her? I har vel forberedt hende?

NILS LYKKE. Ja, visst nok har jeg det, men —

NILS STENSSØN. Nu?

NILS LYKKE. — hun vil ikke kendes ved jer som søn.

NILS STENSSØN. Vil hun ikke kendes ved mig? Men hun er jo min moder. — O, når der ikke er andet ivejen — (han tager frem en ring, som han bærer i en snor om halsen.) — så vis hende denne ring. Jeg har båret den fra mine tidligste år. Den må hun vel vide besked om.

NILS LYKKE. Gem ringen, menneske! Gem den, siger jeg! I forstår mig ikke. Fru Inger tviler ingenlunde om, at I er hendes barn; men, — ja, se eder om; se al denne rigdom; se alle disse mægtige forfædre og frænder, hvis billeder prunker både højt og lavt på alle vægge; og endelig hun selv, denne stolte kvinde, der er vant til at byde som den første adelsfrue i riget. Tror I, det kan være hende kært at vise frem en fattig, uvidende svend for menneskenes øjne og sige: se her, denne er min søn!

NILS STENSSØN. Ja, I har visseligen ret. Jeg er fattig og uvidende. Jeg har intet at byde hende i vederlag for hvad jeg fordrer. O, aldrig har jeg følt mig tynget af min armod før i denne stund! Men sig mig, — hvad tror I, jeg skal gøre for at vinde hendes godhed? Sig mig det, kære herre; I må dog vide det!

NILS LYKKE. I skal vinde land og rige. Men indtil det kan ske, må I vel vogte eder for at såre hendes øren ved at ymte om slægtskab eller sligt. Hun vil te sig, som om hun holdt eder for at være den virkelige grev Sture, så længe til I selv gør eder værdig at kaldes hendes søn.

NILS STENSSØN. O, men så sig mig da —!

NILS LYKKE. Stille; stille!

FRU INGER (rejser sig og rækker ham papiret). Herr ridder, — her har I mit tilsagn.

NILS LYKKE. Jeg takker eder.

FRU INGER (idet hun bemærker *Nils Stenssøn*). Ah, — denne unge mand er —?

NILS LYKKE. Ja, fru Inger, det er grev Sture.

FRU INGER (afsides, ser stjålent på ham). Træk for træk; — ja, ved Gud, — det er Sten Stures søn! (træder nærmere og siger med kold høflighed:) Vær hilset under mit tag, herr greve! Det hviler i eders hånd, hvorvidt vi inden et år skal velsigne dette møde eller ej.

NILS STENSSØN. I min hånd? O, byd mig, hvad jeg skal gøre! Tro mig, jeg har både mod og vilje —

NILS LYKKE (lytter urolig). Hvad er det for larm og støj, fru Inger? Det er nogen, som vil her ind. Hvad skal dette sige?

FRU INGER (med hævet røst). Det er ånderne, som vågner!

(*Olaf Skaktavl, Ejnar Huk, Bjørn, Finn,* samt *mange bønder* og *huskarle* kommer ind fra højre side i baggrunden.)

BØNDER OG HUSKARLE. Hil være fru Inger Gyldenløve!

FRU INGER (til *Olaf Skaktavl*). Har I sagt dem, hvad der er i gære?

OLAF SKAKTAVL. Alt, hvad de behøver at vide, har jeg sagt dem.

FRU INGER (til flokken). Ja nu, mine trofaste husfolk og bønder, nu må I væbne eder, som I bedst véd og kan. Hvad jeg tidligere iaftes satte mig imod, det være eder nu i fuldeste måde tilstedet. Og her stiller jeg frem for eder den unge grev Sture, Sverigs vordende styrer, — og Norges med, hvis Gud så vil det.

HELE MÆNGDEN. Hil ham! Hil grev Sture!

(Almindelig bevægelse. Både bønder og huskarle udsøger sig våben og ifører sig brystplader og stålhuer, alt under stor larm.)

NILS LYKKE (sagte og urolig). Ånderne vågner, sagde hun? På skrømt har jeg manet oprørsdjævelen frem. Fordømt, om han skulde vokse mig over hovedet!

FRU INGER (til *Nils Stenssøn*). Af mig modtager I her den første håndsrækning, — treti ridende bønder, som skal følge og beskytte eder. Tro mig, — inden I når grænsen, har mange hundrede stillet sig under mit og eders mærke. Og rejs så med Gud!

NILS STENSSØN. Tak, — Inger Gyldenløve! Tak, — og vær sikker på, I skal aldrig komme til at skamme eder over — over grev Sture! Hvis I ser mig igen, da har jeg vundet land og rige!

NILS LYKKE (for sig selv). Ja, hvis hun ser dig igen.

OLAF SKAKTAVL. Hestene venter, I gode bønder! Er I så rede —?

BØNDERNE. Ja, ja, ja!

NILS LYKKE (urolig, til *fru Inger*). Hvordan? Det er da vel ikke eders agt allerede nu inat —?

FRU INGER. I dette øjeblik, herr ridder!

NILS LYKKE. Nej, nej, umuligt!

FRU INGER. Som jeg siger.

NILS LYKKE (sagte til *Nils Stenssøn*). Lyd hende ikke!

NILS STENSSØN. Hvor kan jeg andet! Jeg vil; jeg må!

NILS LYKKE. Men det er eders sikre fordærv —

NILS STENSSØN. Lige godt! Hun har al rådighed over mig —

NILS LYKKE (bydende). Og jeg?

NILS STENSSØN. Mit ord holder jeg; lid på det. Hemmeligheden skal ikke komme over min mund, før I selv løser mig. Men hun er min moder!

NILS LYKKE (afsides). Og Jens Bjelke, som lurer på vejen! Forbandet! Han snapper mig byttet af hænderne — (til *fru Inger*.) Vent til imorgen!

FRU INGER (til *Nils Stenssøn*). Grev Sture, — vil I lyde mig, eller ej?

NILS STENSSØN. Tilhest! (han går op mod baggrunden.)

NILS LYKKE (afsides). Den ulykkelige! Han véd ikke, hvad han gør. (til *fru Inger*.) Nu, siden det skal så være, — lev vel! (han bøjer sig hurtig og vil gå.)

FRU INGER (holder ham tilbage). Nej, stans! Ikke så, herr ridder, — ikke så!

NILS LYKKE. Hvad mener I?

FRU INGER (med dæmpet stemme). Nils Lykke, — I er en forræder! Stille! Lad ingen mærke, at der er uro i høvedsmændenes lejr. Peder Kanzlers tillid har I vundet ved en djævelsk list, som jeg ikke mægter gennemskue. I har tvunget mig til at øve oprørsfærd,

— ikke for at støtte vor sag, men for at fremme eders egne anslag, hvilke de end monne være. Jeg kan ikke længer træde tilbage. Men tro ikke derfor, at I har sejret! Jeg skal vide at gøre eder uskadelig —.

NILS LYKKE (lægger uvilkårligt hånden på sværdet). Fru Inger!

FRU INGER. Vær rolig, herr rigsråd! Det gælder ikke livet. Men udenfor Østråts porte kommer I ikke, før sejren er vor.

NILS LYKKE. Død og ulykke!

FRU INGER. Al modstand er unyttig. I slipper ikke herfra. Forhold eder derfor stille; det er det klogeste, I kan gøre.

NILS LYKKE (hen for sig). Ah, — jeg er overlistet. Hun har været snedigere end jeg. (en tanke skyder op i ham.) Men om jeg endda —?

FRU INGER (sagte til *Olaf Skaktavl*). Følg grev Stures trop lige til grænsen. Drag så uopholdelig til Peder Kanzler og bring mig mit barn. Nu har han ikke længer nogen grund til at forholde mig, hvad mit er. (tilføjer, da *Olaf Skaktavl* vil gå:)

Vent; et kendemærke —. Den, der bærer Sten Stures ring, det er den rette.

OLAF SKAKTAVL. Ved alle hellige, I skal få ham!

FRU INGER. Tak, — tak, min trofaste ven!

NILS LYKKE (til *Finn*, hvem han ubemærket har kaldt til sig, og med hvem han har hvisket). Altså, — se at liste dig ud. Lad ingen se dig. En fjerdingvej herfra ligger Svenskerne i baghold. Fortæl befalingsmanden, at grev Sture er død. Den unge mand der må ikke antastes. Sig befalingsmanden det. Sig ham, at junkerens liv er mig tusender værd.

FINN. Det skal ske.

FRU INGER (der imidlertid har holdt øje med *Nils Lykke*). Og rejs nu alle med Gud! (pegende på *Nils Lykke*.) Denne ædle ridder der kan ikke bekvemme sig til så hastig at forlade sine venner på Østråt. Han vil vente her hos mig til sejersbudskabet kommer.

NILS LYKKE (for sig selv). Djævel!

NILS STENSSØN (griber hans hånd). Tro mig, — I skal ikke komme til at vente længe!

NILS LYKKE. Det er godt; det er godt! (afsides.) Alt kan endnu vindes. Hvis bare mit bud kommer betids til Jens Bjelke —

FRU INGER (til fogden *Ejnar Huk*, pegende på *Finn*). Og han der hensættes under sikker bevogtning i borgekælderen.

FINN. Jeg?

FOGDEN OG HUSKARLENE. Finn!

NILS LYKKE (sagte). Der brast mit sidste anker.

FRU INGER (bydende). I borgekælderen!

(*Ejnar Huk, Bjørn* og et par af *gårdsfolkene* fører *Finn* ud til venstre.

ALLE DE ØVRIGE (undtagen *Nils Lykke,* idet de stormer ud til højre): Afsted! Tilhest, — tilhest! Hil være Inger Gyldenløve!

FRU INGER (tæt forbi *Nils Lykke,* idet hun følger de bortdragende): Hvem sejrer?

NILS LYKKE (står alene igen). Hvem? Ja, ve dig; — sejren blir dyrekøbt. J e g vasker mine hænder. Det er ikke m i g, som myrder ham.

Men mit bytte undslipper mig lige fuldt. Og oprøret vokser og breder sig! — Ah, det er et dumdristigt, et afsindigt spil, jeg her har indladt mig i! (han lytter ved vinduet.)

Der rider de raslende ud igennem porten. — Nu stænges der efter dem; — og her står jeg igen som fange.

Ikke nogen mulighed for at slippe bort! Inden en halv time falder Svenskerne over ham. Han har treti vel væbnede ryttere med sig. Det vil gå på livet løst.

Men hvis de nu alligevel fangede ham levende? — Var jeg blot fri, så kunde jeg indhente Svenskerne, inden de nåde grænsen, og få ham udleveret. (går op mod vinduet i baggrunden og ser ud.) Fordømt. Vagt udenfor allevegne. Skulde der da ingen udvej være? (går hurtig nedover gulvet igen; pludselig stanser han og lytter.)

Hvad er det? Sang og strengeleg. Det kommer ligesom over fra jomfru Elines kammer. Ja, det er hende, som synger. Altså oppe endnu — — (en tanke synes at gennemfare ham.) Eline! Ah, hvis d e t gik an! Hvis det lod sig gøre, at —. Og hvorfor skulde det ikke lade sig gøre? Er jeg ikke endnu mig selv? I visen heder det:

Hver en skøn-jomfru sukker så mod:
Gud give, Nils Lykke var mig huld og god!

Og h u n —? — — Eline Gyldenløve skal frelse mig!

(han går raskt men listende henimod den forreste dør til venstre.)

FEMTE AKT.

(Riddersalen. Det er fremdeles nat. Salen oplyses kun svagt af en armstage, der står på bordet til højre i forgrunden.)

(*Fru Inger Gyldenløve* sidder ved bordet, fordybet i tanker.)

FRU INGER (efter et ophold). Den kløgtigste i landet kalder de mig. Jeg tror, jeg e r det også. Den kløgtigste —. Der er ingen, som véd, hvorfor jeg er den kløgtigste. I mere end tyve år har jeg stridt for mit barns frelse. Det er nøglen til gåden. Det gir vid i panden, det!

Vid? Hvor er min kløgt bleven af inat? Hvor har jeg min omtanke henne? Det ringer og suser for mine øren. Jeg ser skikkelser for mig, så livagtigt, at jeg kunde gribe i dem. (hun springer op.)

Herre min Jesus, — hvad er dette? Er jeg ikke længer rådig over min forstand? Skulde det komme dertil, at jeg —?

(hun presser hænderne sammen om hovedet; derpå sætter hun sig atter og siger roligere:)

O, det er intet. Det går over. Det har ingen nød; — det går over.

Hvor her er fredsælt i salen inat. Hverken fædre eller frænder ser truende på mig. Det trænges ikke at hænge dem indad imod væggen. (hun rejser sig igen.)

Ja, vel var det, at jeg endelig tog mod til mig. Vi vil sejre; — og så står jeg ved målet. Jeg får mit barn igen.

(hun tager lyset for at gå, men stanser og siger hen for sig:)

Ved målet? Ved målet? At få ham tilbage? Kun det, — og så intet videre? (sætter atter stagen på bordet.)

Dette flygtige ord, som Nils Lykke således kasted hen i vind og vejr —. Hvorledes kunde han se min ufødte tanke? (sagtere.)

Kongemoder. — Kongemoder, sagde han. — Og hvorfor ikke? Har ikke min slægt før mig rådet som konger, om de end ikke bar kongenavnet? Har ikke min søn den samme adkomst til Sture-

slægtens rettigheder, som den anden? I Guds øjne har han det, — så sandt der ellers er retfærd i himlen.

Og disse rettigheder har jeg i angstens stund fraskrevet ham. Jeg har med ødsel hånd bortskænket dem, som løsepenge for hans frihed. Om de nu kunde vindes tilbage? — Vilde det fortørne himlen, om jeg —? Skal jeg tro, det kunde kalde nye trængsler ned over mig, ifald jeg —? — Hvem véd; — hvem véd! Det tør være sikrest at forsage. (hun tager atter lyset.) Jeg får jo mit barn igen. Det må være nok. Jeg vil søge hvile. Alle de forvovne tanker, — dem vil jeg sove fra mig.

(går mod baggrunden, men stanser oppe på gulvet og siger grublende:)

Kongemoder! (hun går langsomt ud til venstre i baggrunden.)

(Efter et kort ophold kommer *Nils Lykke* og *Eline Gyldenløve* lydløst ind fra den forreste dør til venstre. *Nils Lykke* har en liden lygte i hånden.)

NILS LYKKE (lyser spejdende omkring og hvisker): Alt er stille. Jeg må afsted.

ELINE. O, så lad mig endnu en eneste gang se dig ind i øjnene, førend du forlader mig.

NILS LYKKE (omfavner hende). Eline!

ELINE (efter et lidet ophold). Kommer du aldrig mere til Østråt?

NILS LYKKE. Hvor kan du tvile på det? Er du ikke fra nu af min trolovede? — Men vil du også være mig tro, Eline? Vil du ikke forglemme mig, inden vi atter mødes?

ELINE. Om jeg vil være dig tro? Har jeg da længer nogen vilje? Mægted jeg vel at være dig utro, selv om jeg vilde det? — Du kom ved nattetid; du banked på min dør; — og jeg lukked dig ind. Du talte til mig. Hvad var det du talte? Du stirred mig ind i øjet. Hvad var det for en gådefuld magt, der dåred mig og kogled mig ind som i et trolddoms-net? (hun skjuler hurtig sit ansigt ved hans skulder.) O, se ikke på mig, Nils Lykke! Du må ikke se på mig efter dette — —. Tro, siger du? Du har mig jo. Jeg er jo din; — må være det — i al evighed.

NILS LYKKE. Nu, ved min ridder-ære, så skal du også, inden året er omme, sidde som frue i min fædreneborg!

ELINE. Ingen løfter, Nils Lykke! Sværg mig intet til.

NILS LYKKE. Hvad fattes dig? Hvorfor ryster du så sørgmodigt med hovedet?

ELINE. Fordi jeg véd, at de bløde ord, som dåred mit sind, dem har du tilhvisket mangfoldige før mig. Nej, nej, vredes ikke, du elskede! Jeg bebrejder dig intet, således som jeg gjorde, da jeg endnu ikke kendte dig. Nu skønner jeg jo, hvor højt du sigter over-

alle andre. Hvor kan elskov være dig andet end en leg og kvinden et legetøj?

NILS LYKKE. Eline, — hør mig!

ELINE. Jeg er vokset op under lyden af dit navn. Jeg hadede dette navn, fordi mig tykkedes, at alle kvinder krænkedes ved din færd. Og dog, — hvor forunderligt, — når jeg i drømme bygged op mit eget vordende liv, da var altid du min helt, uden at jeg selv vidste det. Nu skønner jeg det hele. Had var det ikke jeg følte. Det var en anende, gådefuld længsel efter dig, du eneste, — efter dig, som engang skulde komme for at forklare mig al livets herlighed.

NILS LYKKE (afsides, idet han sætter lygten fra sig på bordet). Hvorledes er det fat med mig? Denne svimle, hendragende magt —. Er det således at føle kærlighed, da har jeg aldrig vidst det før i denne stund. — Skulde det ikke endnu være tid —? Ah, dette forfærdelige med Lucia! (han synker ned i stolen.)

ELINE. Hvad er det? Så tungt et suk —

NILS LYKKE. O, intet, — intet!

Eline, — nu vil jeg skrifte ærligt for dig. Jeg har bedraget både med ord og med øjne, og til mangfoldige har jeg sagt, hvad jeg i denne nat har tilhvisket dig. Men tro mig —

ELINE. Stille! Ikke mere derom. Min kærlighed er jo intet vederlag for den, du skænker mig. O nej; jeg elsker dig, fordi ethvert af dine øjekast er et kongebud, som byder det.

(hun lægger sig ned for hans fødder.)

O, lad mig endnu engang præge dette kongebud dybt i mit sind, skønt jeg vel véd, at herinde står det prentet for tid og for evighed.

Du gode Gud, — hvor jeg har været blind for mig selv! Endnu iaftes sagde jeg til min moder: „for at kunne leve må jeg bevare min stolthed“. Hvad er da min stolthed? Er det at vide mine landsmænd fri, eller min slægt hædret over lande og riger? O, nej; nej! Min kærlighed er min stolthed. Den lille hund er stolt, når den tør sidde ved sin herres fødder og snappe brødsmuler af hans hånd. Således er også jeg stolt, så længe jeg tør sidde ved dine fødder, medens dine ord og dine øjne nærer mig med livsens brød. Se; derfor siger jeg til dig, hvad jeg nys sagde til min moder: „for at kunne leve må jeg bevare min kærlighed“; thi i den ligger min stolthed nu og alle dage.

NILS LYKKE (drager hende op på sit skød). Nej, nej, — ikke for mine fødder, men ved min side er din plads, — og det, hvor højt skæbnen end kunde falde på at stille mig. Ja. Eline, — du har ført mig ind på en bedre vej; og vorder det mig engang forundt ved en berøm-

melig dåd at sone, hvad jeg i min vilde ungdom har øvet, da skal hæderen være din og min tilhobe.

ELINE. O, du taler, som om jeg endnu var den Eline, der iaftes slængte blomsterkosten for din fod.

I mine bøger har jeg læst om det brogede liv i fjerne lande. Under hornets klang stævner ridderen ud i den grønne lund med falken på sin hånd. Således stævner også du gennem livet; — dit navn klinger foran dig, hvor du drager hen. — Alt, hvad jeg begærer af denne herlighed, er at få hvile som falken ved din arm. Som den var også jeg blind for lyset og for livet, indtil du løste bindet fra mine øjne og lod mig svinge mig op over løvtoppene. — Men, tro mig, — hvor dristigt jeg end spiler mine vinger, så vender jeg dog altid tilbage til mit bur.

NILS LYKKE (rejser sig). Så byder jeg også forgangenheden trods! Se her; — tag denne ring, og vær min for Gud og mennesker, — min — selv om de døde skulde få urolige drømme derover.

ELINE. Du gør mig ilde tilmode. Hvad er det, som —?

NILS LYKKE. Det er intet. Kom nu; lad mig sætte ringen på din finger. — Se så; — nu har jeg fæstet dig!

ELINE. Jeg Nils Lykkes brud! Det tykkes mig som en drøm, alt, hvad her er hændt i denne nat. O, men det er en fager drøm! Jeg er så let om brystet. Der er ikke længer bitterhed og had i min hu. Jeg vil gøre al min uret god igen. Jeg har været ukærlig mod min moder. Imorgen går jeg ind til hende; hun må forlade mig, hvad jeg har fejlet.

NILS LYKKE. Og give sit minde til vor pakt.

ELINE. Det vil hun. O, jeg trór det visst. Min moder er god; alle mennesker er gode; — jeg bærer ikke længere nag til nogen, — undtagen én.

NILS LYKKE. Undtagen én?

ELINE. Ak, det er en sørgelig fortælling. Jeg havde en søster—

NILS LYKKE. Lucia?

ELINE. Kendte du Lucia?

NILS LYKKE. Nej, nej; jeg har kun hørt hende nævne.

ELINE. Også hun gav sit hjerte til en ridder. Han bedrog hende; — nu er hun i himlen.

NILS LYKKE. Og du —?

ELINE. Jeg hader ham.

NILS LYKKE. Had ham ikke! Er der barmhjertighed i dit sind, så tilgiv ham, hvad han har syndet. Tro mig, han bærer straffen i sit eget bryst.

ELINE. Ham tilgiver jeg aldrig! Jeg kan ikke, selv om jeg vilde det; thi så dyrt har jeg svoret — — (lyttende.)
Hys! Kan du høre —?

NILS LYKKE. Hvilket? Hvor?

ELINE. Udenfor; langt borte. Der rider mange mænd paa landevejen.

NILS LYKKE. Ah, det er dem! Og jeg, som glemmer —! Hidover kommer de. Så er der stor fare! Jeg må afsted!

ELINE. Men hvorhen? O, Nils Lykke, hvad dølger du —?

NILS LYKKE. Imorgen, Eline —; thi, ved Gud, da kommer jeg igen. — Nu hurtig, — hvor er løngangen, som du nævnte?

ELINE. Gennem gravkælderen. Se, — her er lemmen —

NILS LYKKE. Gravkælderen! (for sig selv.) Lige godt; reddes må han!

ELINE (ved vinduet). Rytterne er lige udenfor — (hun rækker ham lygten.)

NILS LYKKE. Nu velan — (han begynder at stige ned.)

ELINE. Gå frem gennem gangen indtil kisten med dødningehovedet og det sorte kors; det er Lucias —

NILS LYKKE (stiger hurtig op og slår lemmen i). Lucias! Fy —!

ELINE. Hvad siger du?

NILS LYKKE. O, intet. Det var liglugten, som gjorde mig svimmel.

ELINE. Hør; nu hamrer de på porten!

NILS LYKKE (lader lygten falde). Ah, det er for sent —!

(*Kammersvenden Bjørn* kommer ilsomt med lys i hånden fra højre.)

ELINE (imod ham). Hvad er det, Bjørn? Hvad er det?

BJØRN. Overfald! Grev Sture — —

ELINE. Grev Sture? Hvad han?

NILS LYKKE. Har de dræbt ham?

BJØRN (til Eline). Hvor er eders moder?

TO HUSKARLE (indstyrtende fra højre). Fru Inger! Fru Inger!

FRU INGER GYLDENLØVE, (med en tændt armstage i hånden, kommer ind gennem den øverste dør til venstre og siger hurtig:) Jeg véd alting. Ned i borggården med jer! Hold porten åben for vore venner, men lukket for alle andre.

(hun sætter stagen på bordet til venstre *Bjørn* og begge *huskarlene* går ud igen til højre.)

FRU INGER (til *Nils Lykke*). Det var altså snaren, herr rigsråd!

NILS LYKKE. Inger Gyldenløve, tro mig —!

FRU INGER. Et baghold som skulde fange ham op, så snart I havde fået hint tilsagn, der kan fælde mig'

NILS LYKKE (idet han tager papiret frem og river det istykker). Her er eders tilsagn. Jeg beholder intet, som kan vidne imod eder

FRU INGER. Hvad gør I?

NILS LYKKE. Jeg beskærmer eder fra denne stund. Har jeg forsyndet mig imod eder, — nu, ved himlen, så vil jeg også prøve på at oprette min brøde. Men ud må jeg nu, om jeg så skal hugge mig igennem porten! — Eline, — sig din moder alt! — Og I, fru Inger, låd vort regnskab være glemt! Vær højmodig — og taus! Tro mig, I skal komme til at vide mig stor tak, før dagen gryr.

(han går skyndsomt ud til højre.)

FRU INGER (ser hoverende efter ham). Ret så! Jeg forstaar ham!

(vender sig til *Eline*.)

Nils Lykke —? Nu —?

ELINE. Han har banket på min dør og sat denne ring på min finger.

FRU INGER. Og han har dig kær af hjertet?

ELINE. Det har han sagt, og jeg tror ham.

FRU INGER. Snildt handlet, Eline! Ha-ha, min herr ridder, nu begynder jeg!

ELINE. Min moder, — I er så besynderlig. O, ja, jeg véd nok, — det er min ukærlige færd, som har fortørnet eder.

FRU INGER. Visst ikke, kære Eline! Du er en lydig datter. Du har lukket ham ind; du har hørt paa hans fagre ord. Jeg fatter tilfulde, hvad det har kostet dig; thi jeg kender jo dit had —

ELINE. Men, min moder —!

FRU INGER. Stille! Vi har mødt hinanden i vore anslag. Hvorledes bar du dig ad, mit kløgtige barn? Jeg så elskoven lyse ud af ham. Hold ham nu fast! Drag ham tættere og tættere ind i garnet; og så —. Ah, Eline, om vi kunde slide hans mensvorne hjerte sønder i brystet på ham!

ELINE. Ve mig; — hvad er det I siger?

FRU INGER. Lad ikke modet svigte dig. Hør på mig. Jeg véd ordet, som skal holde dig oppe. Så vid da — (lyttende.) Nu kæmper de udenfor porten. Besindighed! Snart gælder det — (hun vender sig atter til *Eline*.) Vid da, Nils Lykke var den, der lagde din søster i graven.

ELINE (med et skrig). Lucia!

FRU INGER. Det var ham, så sandt der er en hævner over os!

ELINE. Da stå mig himlen bi!

FRU INGER (forfærdet). Eline —?!

ELINE. Jeg er hans trolovede for Gud.

FRU INGER. Ulykkelige barn, — hvad har du gjort?

ELINE (med dump røst). Forbrudt mit hjertes fred. — God nat, min moder! (hun går ud til venstre.)

FRU INGER. Ha-ha-ha —! Det bærer ned ad bakke med Inger Gyldenløves slægt. Det var den sidste af mine døtre.

Hvorfor kunde jeg ikke tiet? Havde hun intet vidst, så var hun kanske bleven lykkelig — på en måde.

Det skulde så være. Det står skrevet hist oppe i stjernerne, at jeg skal bryde den ene grønne gren efter den anden, indtil stammen står bladløs tilbage.

Lad gå; lad gå! Nu får jeg min søn igen. På de andre, på mine døtre vil jeg ikke tænke.

Regnskab? Gøre regnskab? — Ah, det er først på den store uvejrsdag —. Det varer længe, førend den kommer.

NILS STENSSØN (råber udenfor til højre). Hej, — slå porten i!

FRU INGER. Grev Stures røst —!

NILS STENSSØN (våbenløs og med forrevne klæder, kommer indstyrtende og råber med fortvilet latter:) Vel mødt igen, Inger Gyldenløve!

FRU INGER. Hvad har I tabt?

NILS STENSSØN. Mit rige og mit liv!

FRU INGER. Og bønderne? Mine svende; — hvor har I dem?

NILS STENSSØN. Ådslerne vil I finde langs landevejen. Hvem der har taget resten, skal jeg ikke kunne sige jer.

OLAF SKAKTAVL (udenfor til højre). Grev Sture! Hvor er I?

NILS STENSSØN. Her; her!

OLAF SKAKTAVL (kommer med et klæde om sin højre hånd).

FRU INGER. Ak, Olaf Skaktavl, også I —!

OLAF SKAKTAVL. Det var ugørligt at slippe igennem.

FRU INGER. I er såret, ser jeg!

OLAF SKAKTAVL. Å, jeg har en finger mindre; det er det hele.

NILS STENSSØN. Hvor er Svenskerne?

OLAF SKAKTAVL. I hælene på os. De bryder porten op —

NILS STENSSØN. O, Jesus! Men nej, nej! Jeg kan ikke, — jeg vil ikke dø!

OLAF SKAKTAVL. Et smuthul, fru Inger! Er her ingen krog, hvor vi kan dølge ham?

FRU INGER. Men dersom de gennemsøger gården —?

NILS STENSSØN. Ja, ja; så vil de finde mig! Og at slæbes bort til fangenskab, eller at klynges op —! O nej, Inger Gyldenløve, — det véd jeg forvisst, — det vil I aldrig tåle!

OLAF SKAKTAVL (lyttende). Nu brast låsen.

FRU INGER (ved vinduet). Der stormer mange mennesker ind i portrummet.

NILS STENSSØN. Og nu at lade mit liv! Nu, da det først ret skulde begynde! Nu, da jeg så nylig har fået vide, at jeg har noget

at leve for. Nej, nej, nej! — Tro ikke, at jeg er fejg, Inger Gyldenløve! Hvis der bare måtte forundes mig så mange levedage, at jeg —

FRU INGER. Jeg hører dem alt nedenunder i borgestuen.

(bestemt til *Olaf Skaktavl.*)

Han må reddes — hvad det end skal koste.

NILS STENSSØN (griber hendes hånd). O, det vidste jeg nok; — I er ædel og god!

OLAF SKAKTAVL. Men hvordan? Når vi ikke kan skjule ham —

NILS STENSSØN. Ah, jeg har det; jeg har det! Hemmeligheden —!

FRU INGER. Hemmeligheden?

NILS STENSSØN. Ja visst; eders og min!

FRU INGER. Krist i himlen, — kender I den?

NILS STENSSØN. Fra først til sidst. Og nu, da livet står på spil —. Hvor er herr Nils Lykke?

FRU INGER. Flygtet.

NILS STENSSØN. Flygtet? Da stå Gud mig bi; thi kun ridderen kan løse min tunge. — Men livet er mere end et løfte værd! Når den svenske høvedsmand kommer —

FRU INGER. Hvad så? Hvad vil I gøre?

NILS STENSSØN. Købe liv og frihed; — åbenbare ham alt.

FRU INGER. O nej, nej; — vær barmhjertig!

NILS STENSSØN. Der er jo ingen anden redning. Når jeg har fortalt ham, hvad jeg nu véd —

FRU INGER (ser på ham med undertrykt bevægelse). Så er I frelst?

NILS STENSSØN. Ja, ja! Nils Lykke vil tale min sag. I ser, det er det yderste middel.

FRU INGER (fattet og med eftertryk). Det yderste middel? I har ret; — det yderste middel tør hvermand friste. (peger op mod venstre.) Se, derinde kan I skjule eder så længe.

NILS STENSSØN (dæmpet). Tro mig, — aldrig skal I komme til at angre eders færd.

FRU INGER (halvt for sig selv). Det give Gud, I sagde sandhed!

(*Nils Stenssøn* går hurtig ud gennem den øverste dør til venstre. *Olaf Skaktavl* vil følge efter; men *fru Inger* holder ham tilbage.)

FRU INGER. Forstod I, hvad han mente?

OLAF SKAKTAVL. Den niding! Han forråder eders hemmelighed. Han vil ofre eders søn for at frelse sig selv.

FRU INGER. Når det gælder livet, sagde han, så må det yderste middel forsøges. — Godt og vel, Olaf Skaktavl, — det ske, som han sagde!

OLAF SKAKTAVL. Hvad mener I?

FRU INGER. Liv mod liv! Én af dem må gå under.

OLAF SKAKTAVL. Ah, — I vil —?

FRU INGER. Hvis ikke han derinde gøres stum, forinden han får den svenske høvedsmand i tale, så er min søn tabt for mig. Ryddes han derimod tilside, så vil jeg med tiden gøre fordring på alle hans adkomster til fromme for mit eget barn. Da skal I se, at der endnu er malm i Inger Ottisdatter. Lid på det, — længe skal I ikke komme til at bie på den hævn, som I nu i tyve år har tørstet efter. — Hører I? Der kommer de opover trapperne! Olaf Skaktavl, — det hviler på eder, om jeg imorgen skal være som en barnløs kvinde eller —

OLAF SKAKTAVL. Det ske! Jeg har endnu en rørig næve i behold. (rækker hende hånden.) Inger Gyldenløve, — ved mig skal ikke eders navn dø ud. (han går ind i værelset til *Nils Stensson.*)

FRU INGER (bleg og rystende). Tør jeg også vove —?

(der høres larm i værelset; hun iler med et skrig henimod døren.)

Nej, nej, — det må ikke ske!

(et tungt fald høres derinde; hun dækker ørerne til med begge hænder og iler med et fortvilet blik fremover gulvet igen. Efter et ophold tager hun forsigtigt hænderne bort, lytter atter og siger sagte:)

Nu er det forbi. Alting er stille derinde. — Du så det, Gud, — jeg betænkte mig! Men Olaf Skaktavl var for rap på hånden.

OLAF SKAKTAVL (kommer taus ind i salen).

FRU INGER (lidt efter, uden at se på ham). Er det gjort?

OLAF SKAKTAVL. For ham kan I være tryg; — han forråder ingen.

FRU INGER (som før). Han er altså stum?

OLAF SKAKTAVL. Seks tommer stål i brystet. Jeg fældte ham med min venstre hånd.

FRU INGER. Ja, ja, — den højre var også for god til sligt.

OLAF SKAKTAVL. Det må I om; — tanken var eders. — Og nu til Sverig! Fred med jer så længe! Når vi næste gang træffes på Østråt, kommer jeg selv anden. (han går ud gennem den øverste dør til højre.)

FRU INGER. Blod på mine hænder. Dertil skulde det altså komme! — Han begynder at blive mig dyrekøbt nu.

Kammersvenden Bjørn kommer med *nogle svenske krigsknægte* ind gennem den forreste dør til højre.)

EN AF KRIGSKNÆGTENE. Tilgiv, hvis I er husets frue —

FRU INGER. Er det grev Sture, I leder efter?

KRIGSKNÆGTEN. Det er så.

FRU INGER. I er i så fald ikke på vildspor. Greven har søgt tilflugt hos mig.

KRIGSKNÆGTEN. Tilflugt? Forlad, min højædle frue, — men den mægter I ej at give ham; thi —

FRU INGER. Hvad I der siger, har nok greven selv begrebet; og derfor har han, — ja, se selv efter —, derfor har han aflivet sig.

KRIGSKNÆGTEN. Aflivet sig?

FRU INGER. Se selv efter, som jeg sagde. Der inde vil I finde liget. Og da han nu allerede er stedet for en anden dommer, så er det min bøn, at han føres herfra med al den ære, som det sømmer sig hans adelige byrd. — Bjørn, du véd, i lønkamret har min egen kiste stået rede i mange år. (til *Krigsknægtene.*) I den beder jeg, at I vil føre grev Stures lig til Sverig.

DEN FORRIGE KRIGSKNÆGT. Det skal ske, som I byder. (til en af de andre.) Løb du med dette budskab til herr Jens Bjelke. Han holder med resten af rytterne borte på landevejen. Vi andre får gå her ind og —

(en af *krigsknægtene* går ud til højre; de øvrige går med *Bjørn* ind i værelset til venstre.)

FRU INGER (går en stund taus og urolig omkring på gulvet). Dersom ikke grev Sture sådan i en skynding havde sagt verden farvel, så var han inden en måned klynget op i galgen eller sat i bur for sin levetid. Havde han været bedre tjent med en slig lod?

Eller også havde han købt sig fri ved at spille mit barn i mine fienders vold. Er det så mig, der har dræbt ham? Værner ikke ulven selv om sin yngel? Hvo tør da fælde dommen over mig, fordi jeg hug en klo i den, der vilde røve mit kød og blod? — Det er noget, som måtte så være. Enhver moder havde gjort som jeg.

Men det er ikke tid til ørkesløse tanker nu. Virke må jeg.

(hun sætter sig ved bordet til venstre.)

Jeg vil skrive til alle venner rundt om i landet. Alle må de nu rejse sig og støtte den store sag. En ny konge —; rigsstyrer først, og så konge — — (hun begynder at skrive, men stanser tankefuld og siger sagte:)

Hvem vil de vælge i den dødes sted? — Kongemoder —? Det er et vakkert ord. Der er kun én hage ved det; — denne hæslige lighed med et andet ord. — Kongemoder og — kongemorder. — Kongemorder, — det er den, der tager en konges liv. Kongemoder, — det er den, der skænker en konge livet. (hun rejser sig.)

Nu vel; jeg vil give vederlag for, hvad jeg har taget. — Min søn skal vorde konge! (hun sætter sig igen og tager fat på arbejdet, men lægger det atter fra sig og læner sig tilbage i stolen.)

Det er altid noget uhyggeligt, så længe en ligger lig i et hus. Det er derfor jeg kender mig så selsomt tilmode. (vender hovedet hvast

til siden, som om hun talte til nogen.) Ikke det? Hvoraf skulde det ellers komme? (grublende.)

Er der da så stor en forskel på at fælde en fiende og at slå en ihjel? Knut Alfsøn havde med sit sværd kløvet mangen pande; og dog var hans egen så rolig som et barns. Hvorfor ser jeg da altid dette — (gør en bevægelse, som når man hugger til med en kniv.) — dette stød imod hjertet — og så den røde blodflom bagefter?

(hun ringer og vedbliver at tale, idet hun rager om mellem papirerne.)

Herefter vil jeg ikke vide noget af slige stygge syner. Jeg vil være virksom både dag og nat. Og om en måned — om en måned kommer min søn til mig — —

BJØRN (træder ind). Var det eder, som ringede, min frue?

FRU INGER (skrivende). Du skal hente flere lys. Herefterdags vil jeg have mange lys i stuen. (*Bjørn* går ud igen til venstre.)

FRU INGER (efter en stund, rejser sig med heftighed). Nej, nej, nej; — jeg kan ikke føre pennen inat! Det brænder og værker i mit hoved — (opskræmt, lyttende.)

Hvad er det? Å, de skruer låget til på kisten derinde.

Dengang jeg var barn, fortalte de mig eventyret om ridder Åge, som kom med kisten på sin bag. — Dersom nu han derinde en nat fik det indfald at komme med kisten på sin bag og takke for lån? (ler stille.) Hm, — vi voksne har ikke noget med vor børnetro at skaffe. (heftigt.) Men slige eventyr duger alligevel ikke! De volder urolige drømme. Når min søn vorder konge, skal de forbydes.

(hun går et par gange frem og tilbage; derpå åbner hun vinduet.)

Hvor længe plejer det gemenligen vare, forinden et lig begynder at rådne? Alle stuer skal luftes ud. Så længe ikke det er gjort, er det usundt at leve her.

(*Bjørn* kommer ind med to tændte armstager, som han sætter på bordene.)

FRU INGER (der atter har taget fat på papirerne): Det er ret. Lad mig se du kommer ihug, hvad jeg sagde dig. Mange lys på bordet! — — Hvad tager de sig nu for derinde?

BJØRN. De holder endnu på at skrue kistelåget fast.

FRU INGER (skrivende). Skruer de det godt fast?

BJØRN. Så godt, som det behøves.

FRU INGER. Ja, ja, — du kan ikke vide, hvor godt det behøves. Se efter, at det gøres forsvarligt. (går hen til ham med hånden fuld af papirer og siger hemmelighedsfuldt:) Bjørn, du er en gammel mand; men jeg vil lægge dig én ting på hjerte. Vær på din post mod alle mennesker, — både mod dem, som er døde og mod dem, som skal dø. — Gå nu ind — gå ind og se efter, at de skruer kistelåget godt fast.

BJØRN (sagte, hovedrystende). Jeg kan ikke blive klog på hende.

(han går atter ind i værelset til venstre.)

FRU INGER (begynder at forsegle et brev, men kaster det halvfærdigt fra sig, går en stund op og ned, derpå siger hun med heftighed):

Dersom jeg var fejg, så havde jeg aldrig i evighed gjort dette her! Dersom jeg var fejg, så havde jeg skreget til mig selv: hold inde, mens du endnu har en slump salighed i behold for din sjæl!

(hendes øje falder på Sten Stures billede; hun undviger synet og siger sagte:)

Der ler han livagtigt ned til mig! Fy!

(hun vender billedet om mod væggen uden at se på det.)

Hvorfor lo du? Var det, fordi jeg handled ilde med din søn? Men den anden, — er ikke også han din søn? Og han er min tillige; mærk dig det! (hun skotter stjålent henover billedrækken.)

Så vilde, som inat, har jeg aldrig set dem før. De har øjnene med mig, hvor jeg står og går. (stamper i gulvet.) Men jeg vil ikke vide af det! Jeg vil have fred i mit hus! (begynder at vende alle billederne indad mod væggen.) Ja, om det så var den hellige jomfru Maria selv — —. Synes du det nu er på tide —? Hvorfor hørte du aldrig mine bønner, når jeg så brændende bad om at få mit barn tilbage? Hvorfor? Fordi munken i Wittenberg har ret: Der er ingen mellem Gud og menneskene! (hun ånder tungt og vedbliver under stedse stigende vildelse:)

Det er såre godt, at jeg véd besked om de ting. Der er ingen, som har set, hvad der gik for sig derinde. Der er ingen, som kan vidne imod mig. (breder pludselig armene ud og hvisker:)

Min søn! Mit elskede barn! Kom til mig! Her er jeg! — Hys! Jeg vil sige dig noget. Jeg er forhadt deroppe — hinsides stjernerne — fordi jeg fødte dig til verden. Det var meningen med mig, at jeg skulde bære Gud Herrens mærke over riget. Men jeg gik min egen vej. Det er derfor, jeg har måttet lide så meget og så længe.

BJØRN (kommer fra værelset til venstre). Frue, jeg har at melde — —. Krist fri mig, — hvad er dette?

FRU INGER (der er stegen op i højsædet, som står ved væggen til højre): Stille; stille! Jeg er kongemoder. De har kåret min søn til konge. Det holdt hårdt, forinden det kom så vidt; — thi det var med den vældige selv, jeg havde at stride.

NILS LYKKE (kommer åndeløs ind fra højre). Han er frelst! Jeg har Jens Bjelkes løfte. Fru Inger, — vid at —

FRU INGER. Stille, siger jeg! Se, hvor det vrimler af mennesker.

(en ligsalme høres inde fra værelset.)

Nu kommer kroningstoget. Hvilken stimmel! Alle nejer de sig for kongemoderen. Ja, ja; hun har også stridt for sin søn — så

længe til hun fik røde hænder deraf. — Hvor er mine døtre? Jeg ser dem ikke.

NILS LYKKE. Guds blod, — hvad er her sket?

FRU INGER. Mine døtre; — mine fagre døtre! Jeg har ingen mere. Jeg havde én igen, og hende misted jeg, da hun skulde stige i brudesengen. (hviskende.) Lucia lå lig i den. Der var ikke plads for to.

NILS LYKKE. Ah, — dertil er det altså kommet! Herrens hævn har rammet mig.

FRU INGER. Kan I se ham? Se, se! Det er kongen. Det er Inger Gyldenløves søn! Jeg kender ham på kronen og på Sten Stures ring, som han bærer om halsen. — Hør, hvor lystigt det klinger. Han nærmer sig! Jeg har ham snart i min favn! Ha, ha, — hvem sejrer, Gud eller jeg? (*Krigsknægtene* kommer ud med kisten.)

FRU INGER (griber sig om hovedet og råber): Liget! — (hviskende.) Fy; det er en hæslig drøm. (hun synker ned i højsædet.)

JENS BJELKE (som er trådt ind fra højre, stanser og råber overrasket): Død! Altså dog —

EN AF KRIGSKNÆGTENE. Selv har han —

JENS BJELKE (med et blik til *Nils Lykke*). Han selv —?

NILS LYKKE. Hys!

FRU INGER (mat og besindende sig). Ja, rigtig; — nu kommer jeg det altsammen ihug.

JENS BJELKE (til *krigsknægtene*). Sæt liget ned. Det er ikke grev Sture.

EN AF KRIGSKNÆGTENE. Tilgiv, herr ridder; — men denne ring, som han bar om sin hals —

NILS LYKKE (griber ham i armen). Ti; ti!

FRU INGER (farer ivejret). Ringen? Ringen!

(hun iler hen og river den til sig.)

Sten Stures ring! (med et skrig.) O, Jesus Krist, — min søn!

(hun kaster sig ned over kisten.)

KRIGSKNÆGTENE. Hendes søn?

JENS BJELKE (på samme tid). Inger Gyldenløves søn?

NILS LYKKE. Så er det.

JENS BJELKE. Men hvorfor sagde I mig ikke — —?

BJØRN (der forsøger at løfte hende op): Hjælp; hjælp! Min frue, — hvad fattes eder?

FRU INGER (med mat røst, idet hun hæver sig halvt ivejret): Hvad der fattes —? Én kiste til. En grav hos mit barn — —

(Hun synker atter kraftløs ned over kisten. *Nils Lykke* går hurtig ud til højre. Almindelig bevægelse blandt de øvrige.)

HÆRMÆNDENE PÅ HELGELAND

(1858)

PERSONERNE:

ØRNULF FRA FJORDENE, landnamsmand på Island.
SIGURD HIN STÆRKE, sjøkonge.
GUNNAR HERSE, rig-bonde på Helgeland.
TOROLF, Ørnulfs yngste søn.
DAGNY, Ørnulfs datter.
HJØRDIS, hans fosterdatter.
KÅRE BONDE, en helgelænding.
EGIL, Gunnars søn, fire år gammel.
ØRNULFS seks ældre sønner.
ØRNULFS og *SIGURDS MÆND.*
GÆSTER, HUSKARLE, TERNER, FREDLØSE MÆND, o. s. v.

(Handlingen foregår i *Erik Blodøkses* tid på og i nærheden af *Gunnars* gård på Helgeland i det nordlige Norge.)

FØRSTE AKT.

(En høj strand, der i baggrunden løber brat ned til sjøen. Til venstre et nøst, til højre fjelde og barskog. Masterne af to hærskibe ses nede i viken; langt ude til højre skær og høje holmer; sjøen er i stærkt oprør, det er vinter med snetykke og storm.)

(*Sigurd* kommer op fra skibene; han er klædt i hvid kjortel med sølvbelte, blå kappe, sokkebrog, lådne sko og stålhue, ved siden bærer han et kort sakssværd. *Ørnulf* viser sig straks efter oppe mellem fjeldene, klædt i mørk lammeskindskjortel, med brystplade og benskinner samt lådne sko og ulden brog, over skuldrene har han en brun vadmelskåbe med hætten trukken over stålhuen så at ansigtet for en del skjules. Han er høj og kæmpemæssigt bygget, med langt hvidt skæg, gammel og lidt bøjet; væbnet er han med rundt skjold, sværd og spyd.)

SIGURD (træder først ind, ser sig om, får øje på nøstet, går raskt derhen og prøver at bryde døren op).

ØRNULF (kommer tilsyne på fjeldet, studser ved at se *Sigurd*, synes at genkende ham, stiger ned og råber): Vig marken, hærmand!

SIGURD (vender sig om, lægger hånden på sværdet og svarer): Det var første gang ifald jeg gjorde det!

ØRNULF. Du skal og må! Jeg trænger nøstet til nattely for mine stivfrosne mænd.

SIGURD. Og jeg for en mødig kvinde.

ØRNULF. Mine mænd er mere værd end dine kvinder!

SIGURD. Så må skoggangsmænd stå højt i pris på Helgeland!

ØRNULF (hæver spydet). Dyrt skal du bøde for de ord!

SIGURD (drager sit sværd). Nu vil det gå dig ilde, gubbe!

(*Ørnulf* styrter ind på ham, *Sigurd* forsvarer sig.)

(*Dagny* og nogle af *Sigurds mænd* kommer fra stranden; *Ørnulfs seks sønner* fra fjeldene til højre.)

DAGNY (der er lidt foran, klædt i rød kjortel, blå kåbe og fórværks hætte, råber ned til skibene): Op alle Sigurds mænd! Min husbond strides med en fremmed!

ØRNULFS SØNNER. Til hjælp for gubben! (de stiger ned.)

SIGURD (til sine mænd). Bliv, hvor I er; jeg magter ham vel alene!

ØRNULF (til sønnerne). Lad mig slås i fred! (farer ind på Sigurd.) Jeg vil se dit blod!

SIGURD. Se først dit eget! (sårer ham i armen, så at spydet falder.)

ØRNULF.

Godt var det hugget, hærmand!
Snygt du sværdet svinger,
hvast du véd at ramme;
Sigurd selv, hin stærke,
står for dig til skamme!

SIGURD (smilende). Så er skammen ham til hæder!

ØRNULFS SØNNER (med et udråb af forundring). Sigurd selv! Sigurd hin stærke!

ØRNULF. Men hvassere ramte du den nat, du rante Dagny, min datter! (kaster hætten tilbage.)

SIGURD og *HANS MÆND.* Ørnulf fra Fjordene!

DAGNY (glad, men dog med et udtryk af uro). Min fader og mine brødre!

SIGURD. Stil dig bag ved mig.

ØRNULF. Det gøres ikke behov. (nærmer sig til Sigurd.) Jeg drog kendsel på dig så såre du kom mig for øje, derfor ypped jeg strid; prøve vilde jeg om rygtet sagde sandt, når det nævnte dig som den djærveste idrætsmand i Norge. Nå, fred og forlig være mellem os!

SIGURD. Bedst, ifald det så kunde føje sig.

ØRNULF. Der er min hånd. Du er en ypperlig kæmpe; så ramme hugg har ingen før skiftet med gamle Ørnulf.

SIGURD (ryster hans fremrakte hånd). Lad det være de sidste sværdhugg, der skiftes mellem os to. Og hermed byder jeg dig selvdømme i den sag, der er os imellem; er du villig til at vælge de vilkår?

ØRNULF. Det er jeg, og ret nu skal tvisten jævnes. (til de øvrige.) Så gøres da vitterligt for alle, hvad sagen gælder. For fem vintre siden lå Sigurd og Gunnar herse som vikinger på Island og havde fredland der den vinter tæt under min gård. Da rante Gunnar med vold og sned min fosterdatter, Hjørdis; men du, Sigurd, tog Dagny, mit eget barn, og sejlede bort med hende. For dette ran dømmes du til at bøde tre hundrede i sølv, og skal med det din ufredsgerning være sonet.

SIGURD. Billige kår tykkes mig at være, hvad du der byder; de tre hundrede skal jeg udrede og lægger til en bræmmet silke-

kåbe; det er en kongegave fra Ædhelstan i England og så god, som nogen mand har båret den på Island.

DAGNY. Ret så, min bolde husbond; og tak, du, min fader; nu først er jeg frejdig tilsinds!

(hun trykker faderens og brødrenes hænder og taler sagte med dem.)

ØRNULF. Så stå da forliget ved magt mellem os, og skal Dagny efter denne tid være fuldt så hæderlig at agte, som var hun dig lovligt fæstet med sine frænders minde.

SIGURD. Og på mig kan du nu lide, som på din egen æt!

ØRNULF. Det tænker jeg forvisst jeg kan, og vil på stand friste, hvor god du er mig.

SIGURD. Rede skal du finde mig; sig frem, — hvad kræver du?

ØRNULF. Din hjælp i råd og dåd. Jeg har stævnet hid til Helgeland for at søge Gunnar herse og kræve ransbøder for Hjørdis.

SIGURD (overrasket). Gunnar!

DAGNY (ligeså). Og Hjørdis, — hvor er de at finde?

ØRNULF. Hjemme på Gunnars gård, tænker jeg.

SIGURD. Og den ligger —?

ØRNULF. Ikke mange pileskud borte; har du ikke vidst det?

SIGURD (med undertrykt bevægelse). Tilvisse, nej! Sparsomt har jeg spurgt fra Gunnar siden vi sidst sejled fra Island sammen. Vidt fór jeg i viking og tjente mange konger udenlands, medens Gunnar sad hjemme. Hid under land kom jeg idag i lysingen, fordreven af uvejret; at Gunnar havde sin fædrenegård her nordpå var mig nok vitterligt, men —

DAGNY (til *Ørnulf*). Og i det ærend fór du hjemmefra?

ØRNULF. Så er det. (til *Sigurd.*) At vi to mødtes har været et værk af de vældige deroppe; de vilde det så. Havde jeg tænkt på at søge dig, så vidste jeg lidet hvor du var at finde.

SIGURD (tankefuld). Vel sandt, vel sandt! — Men nu den sag med Gunnar, — sig mig, Ørnulf, tænker du at drive den stærkt, af al formue, både med godt og ondt?

ØRNULF. Det må jeg gøre. Hør til, Sigurd, hvad jeg vil sige dig. Isommer red jeg til tings og der var mange hæderlige mænd tilstede. Da tingdagene var til ende, sad jeg i boden og drak sammen med mine herredsmænd, og så kom kvinderanet på tale; hånlige ord måtte jeg høre, fordi jeg lod den tort sidde uhævnet på mig så lang en tid. Da blev jeg vred, svor at fare til Norge, søge Gunnar og kræve bod eller hævn for ranet og aldrig fare hjem til Island igen, før jeg havde vidst at fremme min sag.

SIGURD. Ja, ja! står det så, da skønner jeg nok at sagen må drives stærkt ifald det trænges om.

ØRNULF. Det må den; men ubillig skal jeg ikke være, og Gunnar er mig nævnt som en hæderlig mand. Glad er jeg også at jeg fór i denne færd; tiden faldt mig lang på Island til slut; derude på de blå vande var jeg bleven gammel og grå, det bares mig for som jeg måtte ud på dem engang til førend jeg —; nå ja, — Bergtora, min gode hustru, var jo død for længe siden, mine ældste sønner fór hver sommer i viking, og da nu Torolf vokste til —

DAGNY (glad). Torolf er med? Hvor er han?

ØRNULF. Ude på skibet. (peger mod baggrunden til højre.) Der skal du se en gut; stor og stærk og fager er han bleven siden du sad hjemme. Det vil blive en ypperlig idrætsmand, Sigurd; han vil komme til at ligne dig.

DAGNY (smilende). Det er nu som før, skønner jeg; stedse stod Torolf dit hjerte nærmest.

ØRNULF. Han er den yngste og sin moder lig, deraf kommer det.

SIGURD. Men sig mig nu, — dit ærend hos Gunnar herse, — tænker du alt idag —?

ØRNULF. Heller idag end imorgen. Med rimelige bøder skal jeg være fornøjet; vægrer Gunnar sig ved sligt forlig, så får han friste de kår, som følger på.

(*Kåre Bonde* kommer ilsomt ind fra højre; han er klædt i grå vadmelskofte og sid filthat; i hånden holder han en afbrudt gærdestav.)

KÅRE. Godt møde, hærmænd!

ØRNULF. Hærmænds møde skattes sjelden godt.

KÅRE. Er I hæderlige mænd, så tilsiger I mig fred iblandt jer; Gunnar herses husfolk står mig efter livet!

ØRNULF. Gunnar herse!

SIGURD. Så har du øvet ondt imod ham!

KÅRE. Min ret har jeg øvet. Vi holdt udgangskvæg sammen på en holme tæt under land; Gunnars folk tog mine bedste okser bort, og en af mændene skældte mig for en træl; så bar jeg våben på ham og fældte ham.

ØRNULF. Det var lovlig gerning.

KÅRE. Men nu imorges kom hans karle mod mig med ufred; lykken var mig god, så jeg blev varslet i tide og slap bort; dog, stakket frist kan jeg vente, for mine avindsmænd leder om mig.

SIGURD. Lidet kan jeg tro dig, bonde! I fordums tid kendte jeg Gunnar så godt som mig selv, og det véd jeg: aldrig øved han uskel mod fredelig mand.

KÅRE. Gunnar har ingen del i al den ufærd, han er sønderpå landet; nej, det er Hjørdis, hans hustru —

DAGNY. Hjørdis!

ØRNULF (mumlende). Ja, ja, det kunde ligne hende!

KÅRE. Gunnar bød jeg bod for trællen, og den var han villig til at tage, men så kom Hjørdis til, egged sin husbond med mange hånlige ord og hindred forliget; siden drog Gunnar sørpå, og imorges —

SIGURD (ser ud til venstre). Der kommer vejfarende mænd nordefter, er det ikke —?

KÅRE. Det er Gunnar herse selv!

ØRNULF. Vær du trøstig, jeg tænker nok, jeg skal få jer forligte.

(*Gunnar herse*, med *nogle mænd*, kommer fra venstre. Han er klædt i husdragt, brun kjortel, sokkebrog, blå kappe og bred hat; af våben har han kun en liden håndøkse.)

GUNNAR (stanser forundret og uviss ved synet af de forsamlede). Ørnulf fra Fjordene! Ja forsandt —!

ØRNULF. Der ser du ret nok.

GUNNAR (træder nærmere). Nu da, hil og sæl på min grund, ifald du kommer med fred.

ØRNULF. Vil du som jeg, så skal ingen ufred øves.

SIGURD (nærmer sig). Vel mødt, Gunnar!

GUNNAR (glad). Sigurd — fosterbroder! (ryster hans hånd.) Ja, er du med, da véd jeg visst, at Ørnulf kommer med fred. (til *Ørnulf.*) Ræk mig hånden, gubbe! Hvad ærend du har her nordpå er ikke svært at skønne; det gælder Hjørdis, din fosterdatter.

ØRNULF. Som du siger; stor tort voldtes mig, da du fór med hende fra Island uden at søge mit minde.

GUNNAR. Du kommer med ret og skel; har svenden flængt, så får manden flikke. Længe har jeg ventet dig, Ørnulf, for den sags skyld, og kan bøder gøre det, så skal vi snart forliges.

SIGURD. Det mener jeg med. Ørnulf vil være rimelig.

GUNNAR (med varme). Det må du, gubbe; skulde du værdsætte hende som det bør sig, da vilde ikke alt mit gods forslå!

ØRNULF. Jeg skal rette mig efter lov og vedtægt, det kan du lide på. Men nu en anden sag; (peger på *Kåre.*) ser du den mand der?

GUNNAR. Kåre bonde! (til *Ørnulf.*) Du véd da, der er ufred mellem os?

ØRNULF. Dine mænd har ranet hans kvæg, og for ran bør bødes.

GUNNAR. For drab ligeså; han har dræbt min træl.

KÅRE. Fordi han håned mig.

GUNNAR. Jeg har sagt mig rede til forlig.

KÅRE. Men det havde ikke Hjørdis sind til, og imorges, mens du var borte, faldt hun over mig og står mig nu efter livet.

GUNNAR (opbragt). Er det sandt du siger; har hun —?

KÅRE. Hvert ord er sandt.

ØRNULF. Derfor bad bonden om min bistand, og den skal være ham sikret.

GUNNAR (efter et øjebliks betænkning). Hæderligt har du handlet mod mig, Ørnulf; det er derfor billigt, at jeg føjer mig efter din vilje. Hør mig, Kåre bonde, jeg er villig til at lade træliens drab og al den ulempe, der er voldt dig, gå op mod hinanden.

KÅRE (rækker *Gunnar* hånden). Det er gode kår; dem tager jeg imod.

ØRNULF. Og fred skal han have for dig og dine?

GUNNAR. Fred hjemme og hvorhelst han ellers færdes.

SIGURD (peger ud til højre). Se der!

GUNNAR (misfornøjet). Det er Hjørdis!

ØRNULF. Med væbnede karle!

KÅRE. Hun søger mig!

(*Hjørdis* med en flok *huskarle.* Hun er sortklædt, i kjortel, kåbe og hætte; *karlene* er væbnede med sværd og økser, selv bærer hun et let spyd i hånden).

HJØRDIS (standser ved indgangen). Mandstærke mødes vi her, som det lader!

DAGNY (iler hende imøde). Hil og sæl, Hjørdis!

HJØRDIS (koldt). Tak. Jeg har alt spurgt, at du ikke var langt borte.

(træder nærmere, idet hun kaster et skarpt blik over de forsamlede.)

Gunnar og — Kåre, min avindsmand, — Ørnulf og hans sønner, og —

(idet hun får øje på *Sigurd,* farer hun næsten umærkeligt sammen, tier lidt, men fatter sig og siger:)

Nu, mange ser jeg her, som jeg drager kendsel på, — men ikke véd jeg, hvem der er mig bedst sindet.

ØRNULF. Vel nok sindet er vi dig alle.

HJØRDIS. Hvis så er, da vil du ikke nægte at give Kåre i min husbonds vold.

ØRNULF. Det gøres ikke behov.

GUNNAR. Der er nu fred og forlig mellem os.

HJØRDIS (med undertrykt spot). Forlig? Nu ja, jeg véd du er en klog mand, Gunnar! Kåre har truffet mandstærke venner, og så skønner jeg nok det tyktes dig tryggest —

GUNNAR. Det nytter lidet at egge mig med hånord! (med vægt.) Kåre har fred for os!

HJØRDIS (tvinger sig). Godt og vel; har du tilsagt ham fred, så må løftet holdes.

GUNNAR (stærkt, men dog uden heftighed). Det må det og det skal det!

ØRNULF (til *Hjørdis*). Og der blev så halvvejs sluttet et forlig til, før du kom.

HJØRDIS (skarpt). Mellem dig og Gunnar?

ØRNULF (nikker). Det gjaldt dig.

HJØRDIS. Vel kan jeg vide hvad det gjaldt; men det siger jeg dig, min fosterfader, aldrig skal det spørges, at Gunnar herse lod sig skræmme, fordi du kom med våbenfolk til landet; var du kommen som enlig, vejfarende mand i vor stue, så kunde tvisten lettere jævnes.

GUNNAR. Ørnulf og hans sønner kommer med fred.

HJØRDIS. Kan så være, men på andet sæt vil det lyde i folkemunde, og du selv, Gunnar, stoled nok ikke så stærkt på freden igår, da du skikked Egil, vor søn, sørpå så snart det spurgtes at Ørnulf lå i fjorden med hærskib.

SIGURD (til *Gunnar*). Du har skikket din søn sørpå?

HJØRDIS. Ja, for at han kunde være tryg, ifald Ørnulf faldt over os!

ØRNULF. Ikke skulde du spotte med det, Hjørdis; hvad Gunnar har gjort turde være klog mands gerning, såfremt du hindrer forliget.

HJØRDIS. Lykken råder for livet. Lad times hvad der vil; men heller vil jeg falde, end frelse livet ved fejgt forlig.

DAGNY. Sigurd giver bod og vil ikke kaldes ringere mand for det.

HJØRDIS. Sigurd må selv vide bedst, hvad hans hæder kan tåle.

SIGURD. Om det skal jeg aldrig trænge til at mindes.

HJØRDIS. Sigurd er en navnkundig drabsmand, men djærvere dåd øved Gunnar, da han dræbte hvidbjørnen udenfor mit bur.

GUNNAR (med et forlegent blik på *Sigurd*). Ja ja, lad det så være!

ØRNULF. Vel sandt, det er den djærveste dåd, nogen mand har øvet på Island, og derfor —

SIGURD. Nu ja, lettere kan Gunnar da lempe sig uden at kaldes ræd.

HJØRDIS. Skal bod gives, så skal og bod kræves. Gunnar, du drages til minde, hvad du engang har lovet!

GUNNAR. Ilde betænkt var det løfte; kræver du at det skal holdes?

HJØRDIS. Holdes skal det, ifald vi to skal leve under tag sammen efter denne dag. Så vid da, Ørnulf, skal bod gives for din fosterdatters ran, så skal du også bøde, fordi du dræbte Jøkul, min fader, og tog alt hans gods og eje!

ØRNULF. Jøkul faldt i ærlig holmgang; værre tort gjorde dine frænder mig, da de skikked dig ukendt til Island og fik mig til at knæsætte dig.

HJØRDIS. Hæder og ingen tort havde du af at fostre Jøkuls datter.

ØRNULF. Idel ufred har jeg havt deraf, det véd jeg.

HJØRDIS. Værre ufred tør times dig nu, ifald —

ØRNULF. Ikke kom jeg hid for at kives med kvinder! — Gunnar, hør nu mit sidste ord; er du villig til at bøde for kvinderanet?

HJØRDIS (til *Gunnar*). Kom det ihug, som du har lovet!

GUNNAR (til *Ørnulf*). Du hører, jeg har gjort et løfte og det må jeg —

ØRNULF (forbitret). Nok, nok! Aldrig skal det siges mig på, at jeg gav bod for ærligt drab!

HJØRDIS (med kraft). Så trodser vi dig og dine!

ØRNULF (med stigende vrede). Og hvem har her ret til at kræve bod for Jøkul? Hvor findes hans frænder? Ingen af dem er i live! Hvo er hans lovlige eftermålsmand?

HJØRDIS. Det er Gunnar på mine vegne!

ØRNULF. Gunnar! Ja, var du fæstet til ham med din fosterfaders samtykke, eller havde han bødet for ranet, så var han lovlig eftermålsmand, men —

DAGNY (angst og bønligt). Fader, fader!

SIGURD (hurtig). Tal ikke ud!

ØRNULF (med hævet stemme). Jo, højt skal det siges! Hærtagen kvinde har ingen lovlig husbond!

GUNNAR (med heftighed). Ørnulf!

HJØRDIS (i vildt udbrud). Forhånet! beskæmmet! (med dirrende stemme.) Det — det skal du komme til at angre!

ØRNULF (vedblivende). Hærtagen kvinde er kun at agte som frilleviv efter loven! Vil du vinde hæderligere kår, så må du —

HJØRDIS (tvinger sig). Nej, Ørnulf, bedre véd jeg, hvad der skikker sig. Er jeg kun at agte for Gunnars frille, — godt og vel, så må han hædre sig med dåd, — hædre sig så højt med dåd, at mine kår ingen skam volder mig! Og vogt dig nu, Ørnulf; her skilles vore veje, men våben skal jeg lade bære på dig og dine så tidt det så kan føje sig, utryg skal du være både på liv og lemmer, og det skal hver og en som — (med et hvast blik til *Kåre*.) Kåre bonde! Nu ja, Ørnulf tog sig af din sag, og der er fred mellem os, men ikke vil jeg råde dig til at komme hjem med det første; den dræbte har mange hævnere, og let kunde det hænde sig at — ja, nu har jeg varet dig for faren, bær så hvad der følger på. Kom, Gunnar, ruste os må vi nu. En berømmelig dåd har du øvet på Island, men større dåd må her øves, ifald ikke din — din frille skal skamme sig over dig og over sig selv!

GUNNAR. Vær sindig, Hjørdis; usømmeligt er det at te sig så!

DAGNY (bedende). Bliv, fostersøster, — bliv; jeg vil tale min fader tilrette!

HJØRDIS (uden at høre på hende). Hjemad, hjemad! Aldrig blev det mig spået, at jeg skulde friste livet som en usel frilleviv; men skal jeg bære dette liv og denne skændsel, bære det en eneste dag længere, så må min husbond øve noget — noget, som gør ham navnkundigere end alle andre mænd! (går ud til højre.)

GUNNAR (dæmpet). Sigurd, ét må du love; vi tales ved, før du farer fra landet. (går med sine mænd til højre.)

(Uvejret er under det foregående ophørt; middagssolen ses som en rød skive dybt nede ved havranden.)

ØRNULF (truende). Dyr skal den færd blive dig, fosterdatter!

DAGNY. Fader, fader! Du har da ikke ondt i sinde!

ØRNULF. Slip mig du! Nu, Sigurd, nu vil der mere end bøder til mellem mig og Gunnar!

SIGURD. Hvad agter du at gøre?

ØRNULF. Det véd jeg ikke; men langvejs skal det spørges, at Ørnulf fra Fjordene har gæstet Gunnar herse!

SIGURD (med rolig fasthed). Kan hænde; men det siger jeg dig, Ørnulf, bære våben på ham skal du aldrig, så længe jeg er i live!

ØRNULF. Ikke det! Om jeg nu så vil det!

SIGURD. Ej skal det ske, — end ikke om du så vil det.

ØRNULF (heftigt). Godt; hold du sammen med mine uvenner, jeg drister mig endda til at gå mod jer alle!

SIGURD. Hør mig vel, Ørnulf; den dag skal du ikke leve, da vi to strides sammen; hæderligt forlig er der mellem os, Dagny er mig kærere end våben og guld, og aldrig skal jeg glemme, at du er hendes nærmeste frænde.

ØRNULF. Det vented jeg af dig, djærve Sigurd!

SIGURD. Men Gunnar er min fosterbroder; fred og venskab har vi svoret hinanden. Både i strid og i fredsomme kår har vi fristet lykken tilhobe, og han er mig kærest af alle mænd; hærfærd huger ham ikke, så bold han end er; — nu godt, mig kender I alle, om mig véd I, at jeg ikke ræddes for ufred; men her står jeg frem, Ørnulf, og beder om forlig for Gunnar. Gør mig til vilje i denne sag!

ØRNULF. Det kan jeg ikke; jeg måtte jo gå til spot for alle kæmper, ifald jeg fór tomhændet til Island!

SIGURD. Tomhændet skal du ikke fare. Her i viken ligger mine to langskibe med alt det gods, jeg har vundet i viking; der findes mange kostelige kongegaver, kister med gode våben og andet ypperligt løsøre; tag du det ene skib, vælg det du tykkes bedst om, det skal være dit med alt hvad som findes ombord, — lad det være bod for Hjørdis og lad Gunnar fare med fred.

ØRNULF. Brave Sigurd, det vil du gøre for Gunnar!

SIGURD. For en fuldtro ven kan ingen mand gøre for meget.

ØRNULF. Give dit halve gods og eje!

SIGURD (indstændigt). Tag det hele, begge mine skibe, alt hvad der er mit, og lad mig fare med dig til Island som den fattigste mand i dit følge; hvad jeg giver, kan jeg vinde ind igen; men øver du hærværk mod Gunnar, så bliver jeg aldrig glad mere. Nu, Ørnulf, hvad svarer du?

ØRNULF (betænker sig). To gode langskibe, våben og løsøre, — af gods får ingen mand for meget, men —, (heftigt) nej, nej, — Hjørdis har truet mig; jeg vil ikke! Uhæderligt var det, om jeg tog din ejendom!

SIGURD. Men hør dog først —

ØRNULF. Nej, siger jeg! Selv må jeg fremme min ret; lad så lykken råde.

KÅRE (træder nærmere). Vennesæle råd er det Sigurd giver, men vil du fremme din ret efter bedste evne, så kan jeg råde bedre. Regn aldrig på bøder, saa længe Hjørdis har noget at sige; men hævn kan du få, ifald du vil lyde mig.

ØRNULF. Hævn? Hvad råder du da til?

SIGURD. Til ondt, det ser jeg nok!

DAGNY (til *Ørnulf*). Hør ikke på ham!

KÅRE. Hjørdis har sagt mig fredløs, med list vil hun stå mig efter livet; lover du at værge mig siden, så vil jeg inat gå til Gunnars gård og brænde folkene inde. Er det efter dit sind?

SIGURD. Niding!

ØRNULF (roligt). Efter mit sind? Véd du, Kåre, hvad der er mere efter mit sind? (tordnende) At hugge næse og øren af dig, du usle træl! Lidet kender du gamle Ørnulf, ifald du mener, at han vil være halvt om slig skændselsgerning!

KÅRE (der er vegen tilbage). Falder ikke du over Gunnar, så falder han over dig!

ØRNULF. Det har jeg næver og våben til at hindre.

SIGURD (til *Kåre*). Og nu, bort fra os! Hæderlige mænd har skam af dit samkvem!

KÅRE (ved udgangen). Ja ja, jeg får da værge mig selv så godt jeg kan; men det siger jeg: angre vil I, om I farer frem med lempe; jeg kender Hjørdis,— og skal vel vide at ramme hende! (går ned til sjøen.)

DAGNY. Han pønser på hævn. Sigurd, det må hindres!

ØRNULF (fortrædelig). Å, lad ham gøre hvad ham lyster; hun er ikke bedre værd!

DAGNY. Det mener du ikke; kom ihug, du har dog fostret hende.

ØRNULF. Usalig var den time jeg tog hende under mit tag; det begynder at gå som Jøkul sagde.

SIGURD. Jøkul?

ØRNULF. Jøkul, hendes fader. Da jeg gav ham banehugget, faldt han flad ned på græsvolden, så på mig og kvad:

Jøkuls æt skal Jøkuls bane
volde ve på alle veje;
hvo der ejer Jøkuls skatte
skal ej glædes ved sit eje!

Da han så havde kvædet, taug han stille en stund og lo, og derpå døde han.

SIGURD. Det skal du lidet agte.

ØRNULF. Ja ja, hvem véd! Der går et sikkert sagn om at Jøkul engang gav sine børn et ulvehjerte at æde, så at de blev gramme i hug; Hjørdis har forvisst fået sin del, det kendes på hende (stanser ved at se ud til højre.) Gunnar! — Skal vi to stedes til møde igen!

GUNNAR (kommer). Ja, Ørnulf, du får tænke om mig hvad du vil; men jeg kan ikke skilles fra dig som din uven.

ØRNULF. Hvad er din agt?

GUNNAR. At række dig hånden til fred, før du rejser. Hør mig alle; følg mig hjem og bliv som gæster hos mig så længe det lyster eder. På soverum og gildekost skorter det ikke, og om vor tvist skal hverken tales idag eller imorgen.

SIGURD. Men Hjørdis?

GUNNAR. Føjer sig efter min vilje; hun skifted sind på hjemvejen og mente som jeg, at vi nok kunde forliges, ifald I vilde gæste os.

DAGNY. Ja, ja; så må det være!

SIGURD (tvilrådig). Men jeg véd dog ikke om —

DAGNY. Gunnar er din fosterbroder; forsandt, jeg måtte kende dig ilde, ifald du vægrer dig.

GUNNAR (til *Sigurd*). Venskab har du vist mig hvorhelst vi færdedes; du vil ikke dennegang være mig imod!

DAGNY. Og at fare fra landet, medens Hjørdis sidder med had igen; — nej, nej, det må vi ikke!

GUNNAR. Stor uret har jeg øvet mod Ørnulf; før det er gjort godt igen, får jeg ikke fred for mig selv.

SIGURD (heftigt). Alt andet kan jeg gøre for dig, Gunnar, kun ikke at blive her! (fatter sig.) Jeg er kong Ædhelstans håndgangne mand, og jeg må til ham i England endnu ivinter.

DAGNY. Men det kan du jo lige godt!

GUNNAR. Ingen véd hvad lod mænd kan møde; kan hænde, Sigurd, at det er sidste gang vi træffes, og angre vil du da, at du ikke var mig hjælpsom i det længste.

DAGNY. Og sent vil du se mig glad, hvis du sejler bort idag.

SIGURD (bestemt). Vel, lad så være! Det skal ske som I ønsker, endskønt, — dog, nu står det fast; der er min hånd; jeg bliver her, og skal gæste dig og Hjørdis.

GUNNAR (ryster hans hånd). Tak, Sigurd, det vidste jeg vel. — Og du, Ørnulf, du siger som han?

ØRNULF (tvær). Jeg skal tænke på det; bittert har Hjørdis krænket mig; — idag vil jeg ikke svare.

GUNNAR. Ja ja, gamle kæmpe, Sigurd og Dagny vil nok vide at glatte din pande. Nu bereder jeg gildet; far med fred så længe, og vel mødt i min hal! (går ud til højre.)

SIGURD (for sig selv). Hjørdis har skiftet sind, sagde han! Da kender han hende lidet; snarere må jeg tro, at hun pønser på —

(afbryder og vender sig til mændene.) Nu, følg mig alle til skibene; gode gaver vil jeg vælge for Gunnar og hans husfolk.

DAGNY. Gaver af det bedste vi ejer. Og du, min fader, — ja du får ikke fred for mig, før du føjer dig.

(Hun går med *Sigurd* og *mændene* ned til sjøen i baggrunden.)

ØRNULF. Føjer mig? Ja, havde Gunnar ingen kvindfolk i huset, så — ha, vidste jeg ret at ramme hende! — Torolf, kommer du hid!

TOROLF (der raskt er trådt ind). Som du ser! Er det sandt der spørges, har du været til møde med Gunnar herse?

ØRNULF. Ja!

TOROLF. Og har nu strid med ham?

ØRNULF. Hm, i det mindste med Hjørdis.

TOROLF. Så vær trøstig; nu får du hævn!

ØRNULF. Hævn? Hvem hævner mig?

TOROLF. Hør kun; jeg stod på skibet, da kom en mand løbende med en stav i hånden og råbte: „Hører du til Ørnulfs hærskib, så hils ham fra Kåre bonde og sig, at nu tager jeg hævn for os begge." Derpå gik han i en båd og rode bort, idet han sagde: „Tyve fredløse mænd ligger i fjorden; med dem går jeg sørpå, og inden kveldstid skal ikke Hjørdis have nogen afkom at rose sig af."

ØRNULF. Det sagde han! Ha, ha, nu skønner jeg; Gunnar har skikket sin søn bort, Kåre ligger i ufred med ham —

TOROLF. Og nu ror han efter og dræber gutten!

ØRNULF (rask besluttet). Afsted alle; det bytte vil vi strides om!

TOROLF. Hvad har du i sinde?

ØRNULF. Lad mig om det; det skal blive mig, og ikke Kåre, som tager hævn!

TOROLF. Jeg går med dig!

ØRNULF. Nej, du følger Sigurd og din søster til Gunnars gård.

TOROLF. Sigurd? Er han her i landet?

ØRNULF. Der ser du hans hærskibe; vi er forligte; — du følger ham.

TOROLF. Til dine uvenner?

ØRNULF. Gå du kun til gildet. Nu skal Hjørdis lære gamle Ørnulf at kende! Men hør, Torolf, for ingen nævner du det, jeg nu har i sinde; hører du, for ingen!

TOROLF. Det lover jeg.

ØRNULF (tager hans hånd og ser kærligt på ham). Farvel da, min vakre gut; te dig høvisk i gildehuset, så jeg har hæder af dig. Unødig tale skal

du ikke føre; men det du mæler, skal være hvast som en sværdsegg. Vær vennesæl så længe godt vises dig; men egges du, da skal du ikke tie dertil. Drik ikke mere end du kan bære; men vis heller ikke hornet fra dig, når det bydes med måde, på det at du ikke skal holdes for en kvindekarl.

TOROLF. Nej, vær du tryg!

ØRNULF. Så, gå nu til gildet i Gunnars gård. Jeg kommer også til gilde, og det på den vis, som mindst ventes. (muntert til de andre.) Afsted, ulvunger; slib jeres tænder, — nu skal I få blod at drikke!

(Han går med de ældre sønner til højre i baggrunden.)

(*Sigurd* og *Dagny* kommer i prægtige gildeklæder fra stranden, fulgte af to mænd, der bærer en kiste; mændene går straks tilbage igen.)

TOROLF (ser efter faderen). Nu farer de alle ud for at slås, og jeg må ikke gå med; det er tungt at være den yngste i ætten. — Dagny, hil og sæl dig, søster min!

DAGNY. Thorolf! Alle gode vætter, — du er jo bleven voksen!

TOROLF. Nu ja, i fem år skulde jeg vel mene —

DAGNY. Ja ja, du siger sandt.

SIGURD (rækker ham hånden). I dig får Ørnulf en rask svend, hvis jeg ikke fejler.

TOROLF. Vilde han bare prøve mig, så —

DAGNY (smilende). Men han sparer dig mere, end du har sind til; jeg mindes nok, han har dig fast altfor kær.

SIGURD. Hvor gik han hen?

TOROLF. Ned til skibet; — afsted nu, han kommer siden!

SIGURD. Jeg venter på mine mænd, de bringer varer op og fæster skibene.

TOROLF. Der må jeg hjælpe til! (går ned til sjøen.)

SIGURD (efter en kort betænkning). Dagny, min hustru, nu er vi i enrum; jeg har ting at sige dig, som ikke længer må dølges.

DAGNY (forundret). Hvad mener du?

SIGURD. Farlig tør den blive, denne færd til Gunnars gård.

DAGNY. Farlig? Tænker du at Gunnar —?

SIGURD. Gunnar er bold og brav; nej nej, — men bedre var det, ifald jeg havde faret herfra uden at gæste ham.

DAGNY. Du gør mig ræd! Sigurd, hvad er det!

SIGURD. Svar mig først på ét. Den guldring, som jeg engang gav dig, hvor har du den?

DAGNY (viser den frem). Her om armen; du bød mig bære den.

SIGURD. Kast den på havets bund, så dybt at den aldrig findes; thi den kan blive mange mænds bane!

DAGNY. Ringen!

SIGURD (dæmpet). Den kveld, da kvinderanet gik for sig hos din fader, — du mindes vel —

DAGNY. Om jeg mindes!

SIGURD. Det er om d e t jeg vil tale.

DAGNY (spændt). Hvad er det; sig frem!

SIGURD. Du véd, der havde været gilde; tidlig gik du til sovestuen; men Hjørdis blev siddende ved drikkebordet mellem mændene. Flittigt gik hornet rundt, og allehånde stærke løfter blev svorne. Jeg svor at føre en fager mø fra Island, når jeg rejste; Gunnar svor det samme som jeg og gav drikken til Hjørdis. Da tog hun ved hornet, stod op og gjorde det løfte, at ingen kæmpe skulde eje hende til viv, undtagen den, som gik til hendes bur, dræbte hvidbjørnen, som der stod bunden ved døren, og bar hende bort på sine arme.

DAGNY. Ja ja, det véd jeg!

SIGURD. Men alle mente de, at det var ugørligt; thi bjørnen var det vildeste udyr; ingen uden Hjørdis kunde komme den nær, og den havde tyve mænds styrke.

DAGNY. Men Gunnar fældte den dog, og blev navnkundig over alle lande for den dåd.

SIGURD (dæmpet). Det blev han, — men — j e g øved dåden!

DAGNY (med et udråb). Du!

SIGURD. Da mændene gik fra gildestuen, bad Gunnar mig følge med til enetale i soverummet. Da sagde han: „Hjørdis er mig kærere, end alle kvinder; jeg kan ikke leve uden hende.“ Jeg svared ham: „Så gå til hendes bur; du véd de vilkår hun har sat.“ Men han sagde: „Kvindekær mand skatter livet højt; uvisst blev udfaldet, om jeg gik mod bjørnen, og jeg ræddes for at lade livet nu; thi så mistede jeg Hjørdis med.“ Længe talte vi sammen, og enden blev, at Gunnar gjorde sit skib rede, men jeg drog mit sværd, tog Gunnars hærklæder på og gik til buret.

DAGNY (med stolt glæde). Og du — du blev bjørnens bane!

SIGURD. Det blev jeg. I buret var mørkt, som under ravnens vinger; Hjørdis mente det var Gunnar, som sad hos hende, — hed var hun af mjøden, — hun drog en ring af sin arm og gav mig; — det er d e n, du nu bærer.

DAGNY (nølende). Og du blev natten over i buret hos Hjørdis?

SIGURD. Mit sværd lå draget mellem os. (kort ophold.) Før dagen gryede, bar jeg Hjørdis til Gunnars skib; vor list mærked hun ikke, og han sejled bort med hende. Derpå gik jeg til din sovestue og fandt dig der blandt dine kvinder; — nu, hvad siden fulgte, det véd du; jeg fór fra Island med en fager mø, som jeg havde svoret, og du har siden trofast fulgt mig, hvor jeg stævned hen.

DAGNY (i bevægelse). Bolde husbond! Du øved hin stordåd; — o, det burde jeg tænkt: ingen, uden du, var dertil istand! Hjørdis, denne stolte og ypperlige kvinde, kunde du vundet, og kåred dog mig! Tifold kærere måtte du være mig nu, ifald du ikke alt var mig det kæreste i verden!

SIGURD. Dagny, min gode hustru, nu véd du alt — hvad som trænges. Jeg måtte vare dig; thi ringen, — lad den aldrig komme Hjørdis for øje! Vil du gøre mig til vilje, så kast den ud — dybt på havbunden!

DAGNY. Nej, Sigurd, dertil er den mig for kær; den er jo en skænk fra dig! Men vær du tryg, jeg skal dølge den for alles øjne, og aldrig skal jeg røbe, hvad du her har sagt mig.

(*Torolf* kommer fra skibene med *Sigurds mænd.*)

TOROLF. Alt er rede til gildefærden!

DAGNY. Kom da, Sigurd, — du ædle, djærve kæmpe!

SIGURD. Rolig, Dagny, — rolig! I d i n magt står det nu, om færden skal endes med fred eller mandefald! (raskt til de øvrige.) Afsted alle til gildet i Gunnars gård! (går med *Dagny* til højre; *de andre* følger efter.)

ANDEN AKT.

(Gildestuen hos *Gunnar herse*. Udgangsdøren er i baggrunden; mindre døre på sidevæggene. I forgrunden til venstre det store højsæde, ligeoverfor dette, til højre, det mindre. Midt på gulvet brænder en stokild på en muret grue. I baggrunden på begge sider af døren er forhøjninger for husets kvinder. Fra begge højsæder langs stuevæggene op mod baggrunden strækker sig to lange borde med bænke om. Det er mørkt udenfor; stokilden oplyser stuen.)

(*Hjørdis* og *Dagny* kommer ind fra højre.)

DAGNY. Nej, Hjørdis, jeg skønner mig ikke på dig; nu har du vist mig om i gården; jeg véd ikke den ting det skorter dig på, og alt det du ejer er skønt og ypperligt; — hvor kan du så klage?

HJØRDIS. Hm, sæt en ørn i bur og den vil bide i stængerne, enten de så er af jern eller guld.

DAGNY. I én ting er du dog rigere end jeg; du har Egil, din lille gut.

HJØRDIS. Bedre ingen afkom, end en, der er uhæderlig født.

DAGNY. Uhæderlig?

HJØRDIS. Mindes du ikke, hvad din fader sagde? Egil er en frillesøn; så var hans ord.

DAGNY. Et ord i vrede, — hvor vil du agte på det!

HJØRDIS. Jo, jo, Ørnulf havde ret; Egil er vek; det kendes på ham, at han er ufrels født.

DAGNY. Hjørdis, hvor kan du —!

HJØRDIS (uden at agte på hende). Således mægter da skændselen at suge sig ind i blodet, ligesom edderen efter et ormebid. Der er anden malm i fribårne heltesønner; jeg har hørt om en dronning, som tog sin søn og syde ham kjortelen fast i kødet, uden at han blinked med øjnene derved. (med et ondskabsfuldt udtryk.) Dagny, det vil jeg prøve med Egil!

DAGNY (oprørt). Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS (leende). Ha, ha, ha! Tænker du, det var mit alvor? (forandrer tonen.) Men du må nu tro mig eller ikke, så kommer der stundom over mig en — en fristende lyst til slige gerninger; det må vel ligge i ætten, — thi jeg er jo af jøtunslægt, siges der. — Nå, sæt dig, Dagny; vidt har du faret om i de fem lange år; — sig mig, — i kongsgårdene var du vel mangen gang til gæst?

DAGNY. Det var jeg, — fornemmelig hos Ædhelstan i England.

HJØRDIS. Og var højt hædret overalt; sad på de ypperste sæder ved bordet?

DAGNY. Det kan du vide. Som Sigurds hustru —

HJØRDIS. Ja, javisst, — en berømmelig mand er Sigurd — skønt Gunnar står over ham.

DAGNY. Gunnar?

HJØRDIS. Én dåd øved Gunnar, medens Sigurd ikke turde prøve derpå; — nå, lad det være; — men sig mig, når Sigurd fór i viking og du var med, — når du hørte sværdene suse i den hvasse leg, når blodet damped rødt på skibsdækket, — kom der så ikke over dig en utæmmelig lyst efter at strides blandt mændene; klædte du dig så ikke i hærklæder og tog våben i hånd?

DAGNY. Aldrig! Hvad tænker du på? Jeg, en kvinde?

HJØRDIS. En kvinde, en kvinde, — hm, der er ingen, som véd, hvad en kvinde er istand til! — Nu, én ting kan du dog sige mig, Dagny; thi det må du sikkert vide: Når en mand favner den kvinde, han har kær, — er det sandt, at da brænder hendes blod, hendes bryst banker, — svimler hun i selsom fryd derved?

DAGNY (rødmende). Hjørdis, hvor kan du —?

HJØRDIS. Nu da, sig mig —!

DAGNY. Det tænker jeg forvisst du har fornummet.

HJØRDIS. Ja, én gang, kun en eneste; det var hin nat, da Gunnar sad hos mig i buret; han krysted mig i favn, så brynjen brast, og da, da —!

DAGNY (udbrydende). Hvad! Sigurd —!

HJØRDIS. Sigurd? Hvo taler om Sigurd? Jeg nævnte Gunnar, — hin nat, da kvinderanet —

DAGNY (fatter sig). Ja ja, jeg mindes, — jeg véd vel —

HJØRDIS. Det var den eneste gang; aldrig, aldrig siden! Jeg tænkte, at jeg var slagen med trolddom; thi at Gunnar så kunde favne en kvinde, det — (stanser og ser på Dagny.) Er du syg? Mig tykkes, du blir bleg og rød!

DAGNY. Visst ikke, visst ikke!

HJØRDIS (uden at agte på hende). Nej, i lystig ledingsfærd skulde jeg gået; det havde været bedre for mig, og — kanhænde for os alle. Det havde været et liv, fuldt og rigt! Undres du ikke, Dagny, ved at finde mig levende her? Ræddes du ikke ved at være i enrum med mig i stuen, nu da det er mørkt? Får du ikke de tanker, at jeg må være død i den lange tid, og at det er en genganger, som her står hos dig?

DAGNY (uhyggeligt tilmode). Kom — lad os gå — til de andre!

HJØRDIS (tager hende i armen). Nej bliv! Skønner du det, Dagny, at et menneske kan leve efter at have siddet her i fem nætter?

DAGNY. Fem nætter?

HJØRDIS. Her nordpå er hver nat en vinter lang. (raskt med forandret udtryk.) Tro ellers ikke andet, end at her er vakkert nok! Du skal se syner her, som du aldrig har set i Englands kongsgårde; vi vil være sammen som søstre den tid du gæster mig; ned til havet skal vi gå, når uvejret ret begynder igen; du skal se bølgerne flyve mod land som vilde, hvidmankede heste, — og så hvalerne langt derude! De går mod hinanden, som kæmper i stål og plade! Ha, hvilken lyst at sidde som heksekvinde på hvalens ryg, at ride foran snekken, vække uvejr og lokke mændene i dybet ved fagre galdrekvad!

DAGNY. O fy, Hjørdis, hvor kan du tale så!

HJØRDIS. Kan du kvæde galder, Dagny?

DAGNY (med afsky). Jeg!

HJØRDIS. Ja, jeg tænkte det; hvormed lokked du da Sigurd?

DAGNY. Skændigt taler du mig til; jeg vil gå!

HJØRDIS (holder hende tilbage). Fordi jeg skemter! Nej, hør kun videre! Tænk dig, Dagny, at sidde om kvelden her ved lugen og høre på draugen, der græder i bådhuset; at sidde og vente og lytte på de døde mænds hjemfærd; thi her nordpå, her må de forbi. Det er de djærve mænd, der faldt i strid, de stærke kvinder, der ikke fristed livet tamt, som du og jeg; i storm og uvejr suser de gennem luften på sorte heste, med ringlende bjælder! (slår armene om hende og trykker hende vildt op til sig.) Ha, tænk dig, Dagny, at fare den sidste færd på så god en ganger!

DAGNY (idet hun river sig løs). Hjørdis, Hjørdis! Slip! Jeg vil ikke høre på dig!

HJØRDIS (leende). Vek er du af sind og let at skræmme!

(*Gunnar* kommer fra baggrunden med *Sigurd* og *Torolf*.)

GUNNAR. Ja, forsandt, nu er mine kår de bedste jeg véd; dig, Sigurd, min ærlige bolde broder har jeg fundet igen, fuldt så trofast

som før; jeg har Ørnulfs ætling under mit tag, og gubben selv følger snart efter, ej så?

TOROLF. Det loved han.

GUNNAR. Så fattes mig kun, at liden Egil sad hjemme.

TOROLF. Du har nok gutten kær; thi du nævner ham så tidt.

GUNNAR. Det har jeg; han er jo den eneste; og fager og vennesæl vil han blive.

HJØRDIS. Men ingen kæmpe.

GUNNAR. Nu, nu, — det skal du ikke sige.

SIGURD. Men at du skikked ham fra dig —

GUNNAR. Gid jeg ikke havde gjort det! (halv sagte.) Men, Sigurd, det véd du nok: umandigt handler stundom den, der har en kær over alle ting. (højt.) Få mænd havde jeg på gården, og ingen af os kunde være tryg på livet, da det rygtedes, at Ørnulf lagde til landet med hærskib.

HJØRDIS. Én ting véd jeg, som bør frelses først, livet siden.

TOROLF. Og det er?

HJØRDIS. Hæder og rygte blandt mænd.

GUNNAR. Hjørdis!

SIGURD. Ej skal det siges Gunnar på, at han har forspildt sin hæder ved denne gerning.

GUNNAR (strengt). Det lykkes ingen at egge mig mod Ørnulfs frænder!

HJØRDIS (smilende). Hm; sig mig, Sigurd, — kan dit skib sejle med al slags vind?

SIGURD. Ja, når det styres med kløgt.

HJØRDIS. Godt, jeg vil også styre mit skib med kløgt, og skal vel komme did, jeg ønsker. (går op i stuen.)

DAGNY (sagte og urolig). Sigurd, lad os fare herfra — endnu ikveld!

SIGURD. Nu er det for sent; det var dig selv, som —

DAGNY. Dengang havde jeg Hjørdis kær; men nu —; jeg har hørt ord af hende, som jeg ræddes ved at tænke på.

(*Sigurds mænd* samt *andre gæster, mænd* og *kvinder, huskarle* og *terner* fra baggrunden.)

GUNNAR (efter en kort pause, der udfyldes med gensidige hilsninger o. s. v.). Nu til drikkebordet! Min fornemste gæst, Ørnulf fra Fjordene, kommer siden; det har Torolf tilsagt mig.

HJØRDIS (til *husfolkene*). Lad øl og mjød bæres om, så løses tungen og sindet gøres lystigt.

(*Gunnar* fører *Sigurd* til højsædet til højre. *Dagny* sætter sig ved *Sigurds* højre side, *Hjørdis* ligeoverfor ham på den anden side af samme bord. *Torolf* anvises plads på samme måde ved det andet bord og sidder altså lige for *Gunnar*, der sætter sig i det store højsæde. De øvrige tager plads opad mod baggrunden.)

HJØRDIS (efter et ophold, hvori man drikker sammen og tales sagte ved over bordet). Sjelden hændes, at så mange djærve mænd sidder sammen, som nu ikveld i stuen her. Godt vilde det derfor sømme sig at øve den gamle morskab: Lad hver mand nævne sine bedrifter, så må alle dømme sig imellem, hvo der er den ypperste.

GUNNAR. Den skik er ej god i drikkelag; tidt voldes ufred derved.

HJØRDIS. Ikke tænkte jeg, at Gunnar herse var ræd.

SIGURD. Det tænker forvisst ingen; men sent blev vi færdige, skulde vi nævne vore bedrifter, så mange vi her er. Fortæl os heller, Gunnar, om din Bjarmelandsrejse; det er fuldgod bedrift at fare så langt nord, og gerne hører vi på dig.

HJØRDIS. Bjarmelandsrejsen er farmands værk og lidet sømmelig at nævne mellem kæmper. Nej, begynd du, Sigurd! Hvis jeg ikke skal tænke, at du nødig hører min husbond prises, så begynd! Sig frem; nævn den dåd du har øvet, og som du højest skatter.

SIGURD. Nu, siden du tvinger mig, får det vel så være. Det er da at nævne, at jeg lå i viking under Orknø; der kom fiender imod os, men vi rydded skibene, og jeg stred alene mod otte mænd.

HJØRDIS. God var den dåd; men var du fuldt rustet?

SIGURD. Fuldt rustet, med økse, spyd og skjold.

HJØRDIS. God var dåden endda. Nu må du, min husbond, nævne hvad der tykkes dig hæderligst af dine bedrifter.

GUNNAR (uvillig). Jeg vog to bersærker, som havde røvet et handelsskib; derpå sendte jeg de fangne farmænd hjem og gav dem skibet frit uden løsepenge. Kongen i England tyktes godt om den bedrift, sagde, jeg havde handlet hæderligt, og gav mig tak og gode gaver derfor.

HJØRDIS. Forsandt, Gunnar, bedre bedrift kunde du dog nævne.

GUNNAR (heftigt). Jeg roser mig ikke af anden bedrift! Siden jeg sidst fór fra Island, har jeg levet i fred og drevet farmandsfærd. Der skal ikke nævnes mere herom!

HJØRDIS. Ifald du selv dølger din hæder, så skal din hustru tale.

GUNNAR. Hjørdis, ti — jeg byder dig!

HJØRDIS. Sigurd stred mod otte mænd og var fuldt rustet; Gunnar gik til mit bur ved mørk nat, fældte bjørnen, som havde tyve mænds styrke, og bar dog kun et kort sakssværd i hånden.

GUNNAR (i stærkt oprør). Kvinde, ikke et ord mere!

DAGNY (sagte). Sigurd, vil du tåle —!

SIGURD (ligeså). Vær rolig!

HJØRDIS (til de øvrige). Og nu, I gæve mænd, — hvo er djærvest, Sigurd eller Gunnar?

GUNNAR. Stille!

HJØRDIS (med hævet stemme). Sig frem, det kræves med rette!

EN GAMMEL MAND (blandt gæsterne). Skal sandhed siges, så er Gunnars dåd ypperligere end alt, hvad mænd har øvet; Gunnar er den djærveste helt, og dernæst Sigurd.

GUNNAR (med et blik over bordet). Ha, Sigurd, Sigurd, ifald du vidste —!

DAGNY (sagte). Det er for meget — selv for en ven!

SIGURD. Ti, min hustru! (højt til de øvrige.) Ja, visselig er Gunnar den hæderligste af alle mænd; og det vilde jeg holde ham for til min sidste dag, om han så aldrig havde øvet hin dåd; thi den agter jeg mindre højt end I.

HJØRDIS. Der taler misundelsen af dig, Sigurd viking!

SIGURD (smilende). Storlig fejler du nu! (venligt til *Gunnar*, idet han drikker ham til over bordet.) Hil dig, ædle Gunnar; fast skal vort venskab stå, hvo der end prøver på at bryde det.

HJØRDIS. Det prøver ingen, så vidt jeg véd.

SIGURD. Sig ikke det; næsten kunde jeg fristes til at tro, du bød os hid til drikkegilde for at vække ufred.

HJØRDIS. Det ligner dig, Sigurd; nu er du vred, fordi du ikke må gælde for den ypperste mand i laget!

SIGURD. Altid har jeg agtet Gunnar højere end mig selv.

HJØRDIS. Nu ja, — bagefter Gunnar er jo også en god plads, og — (med et sideblik til *Torolf*) havde Ørnulf været her, så kunde han fåt det tredje sæde.

TOROLF. Da kom Jøkul, din fader, til at bænkes langt nede; thi han måtte dog bukke under for Ørnulf.

(Det følgende ordskifte føres fra begge sider under stigende men dog undertrykt ophidselse.)

HJØRDIS. Det skal du dog ikke sige! Ørnulf er jo skald, og der mumles om, at han har prist sig selv for større bedrifter, end han har øvet.

TOROLF. Da ve den, der mumler om sligt, så højt at det kommer for mine øren!

HJØRDIS (med et tirrende smil). Vilde du hævne det?

TOROLF. Ja, så det langvejs skulde spørges!

HJØRDIS. Så vil jeg tømme et horn på, at du først må få skæg på hagen.

TOROLF. Selv skægløs karl er for god til at mundhugges med kvinder.

HJØRDIS. Men for vek til at slås med mænd; det var derfor din fader lod dig ligge i gruen hjemme på Island, medens dine brødre fór i hærfærd.

TOROLF. Ilde var det, at han ikke holdt ligeså godt øje med dig; thi så havde du ikke faret som hærtagen kvinde fra landet!

GUNNAR OG SIGURD. Torolf!

DAGNY (på samme tid). Min broder!

HJØRDIS (sagte og bævende af forbitrelse). Ha, bi — bi kun!

TOROLF (rækker *Gunnar* hånden). Vær ikke vred, Gunnar; — onde ord faldt mig på tungen; men din hustru egged mig!

DAGNY (sagte og bedende). Fostersøster, så sandt du nogentid har havt mig kær, så væk ingen strid!

HJØRDIS (leende). Ved drikkebordet må der skemt til, ifald lystigheden skal trives.

GUNNAR (der har talt sagte med *Torolf*). Du er en brav gut. (rækker ham et sværd, som hænger ved højsædet.) Der, Torolf, der har du en god gave. Brug den vel, og lad os være venner.

HJØRDIS. Ikke skulde du give dine våben bort, Gunnar; thi så vil folk sige, at du kun skiller dig ved de ting, du ikke selv har brug for!

TOROLF (som imidlertid har undersøgt sværdet). Tak for gaven, Gunnar; i uhæderlig færd skal den aldrig svinges.

HJØRDIS. Skal du holde det løfte, så lån aldrig sværdet til dine brødre.

GUNNAR. Hjørdis!

HJØRDIS (vedblivende). Men hæng det heller ikke på din faders stuevæg; thi der hænger det hos uhæderlige mænds våben.

TOROLF. Sandt nok, Hjørdis, — din faders økse og skjold har hængt der i mange år.

HJØRDIS (tvinger sig). At Ørnulf vog min fader, — den bedrift fører du altid i munden; men mæler rygtet sandt, så er gerningen ikke så hæderlig, som du tænker.

TOROLF. Hvad rygte taler du om?

HJØRDIS (smilende). Jeg tør ikke nævne det; thi du vilde blive vred derover.

TOROLF. Så ti, — det ser jeg helst. (vender sig fra hende.)

HJØRDIS. Nu, det kan jo også gerne siges. Er det sandt, Torolf, at din fader sad tre nætter i kvindestak hos gyvren i Smalserhorn og kogte sejd, før han turde gå til holmgang med Jøkul?

(Alle rejser sig; stærk bevægelse blandt gæsterne.)

GUNNAR, SIGURD OG DAGNY. Hjørdis!

TOROLF (i højeste forbitrelse). Så arg en løgn har du aldrig spurgt om Ørnulf fra Fjordene! Det har du selv digtet; thi giftig, som du, må den være, der kan finde på sligt! Den værste udåd, nogen mand kan øve, har du her påsagt min fader! (kaster sværdet fra sig.) Der, Gunnar, der har du gaven igen; ingen skænk tager jeg med fra det hus, hvor min fader er forhånet!

GUNNAR. Torolf, så hør dog!

TOROLF. Lad mig gå! Men se dig for skulde både du og Hjørdis; thi min fader har i denne stund den i sin vold, som er eder dyrest af alle!

HJØRDIS (studsende). Din fader har —!

GUNNAR (med et udråb). Hvad siger du!

SIGURD (heftigt). Hvor er Ørnulf?

TOROLF (med hånlatter). Sørpå, — med mine brødre!

GUNNAR. Sørpå!

HJØRDIS (udbrydende). Gunnar! Ørnulf har dræbt Egil, vor søn!

GUNNAR. Dræbt! — Egil dræbt! Da ve Ørnulf og al hans æt! Torolf, sig frem; — er det sandt!

SIGURD. Gunnar, Gunnar, — hør mig!

GUNNAR. Sig frem, ifald du agter dit liv!

TOROLF. Du skræmmer mig ikke! Vent til min fader kommer; nidstang skal han rejse mod Gunnars gård! Men du, Hjørdis, — glæd dig imens ved de ord jeg hørte idag: „Før det kveldes, skal Gunnar herse og hans hustru ikke have nogen afkom at rose sig af!" (går ud i baggrunden.)

GUNNAR (i dybeste smerte). Dræbt, — dræbt! Min liden Egil dræbt!

HJØRDIS (vildt). Og du — du lader ham gå! Lader Egil, din ætling, ligge uhævnet! Hvermands niding skal du være ifald —!

GUNNAR (som ude af sig selv). Et sværd, — en økse! Det er det sidste bud han bringer! (griber en økse fra en af de omstående og iler ud.)

SIGURD (vil følge efter). Gunnar, styr dig!

HJØRDIS (holder ham tilbage). Bliv, bliv! Mændene vil skille dem; jeg kender Gunnar! (Et udråb høres fra mængden, der er stimlet sammen ved udgangen.)

SIGURD og *DAGNY.* Hvad er det?

EN STEMME BLANDT MÆNGDEN. Torolf faldt!

SIGURD. Torolf! Ha, slip!

DAGNY. Min broder! O, min broder!

(*Sigurd* vil ile ud; i det samme skilles mængden ad, *Gunnar* træder ind, og kaster øksen fra sig ved døren.)

GUNNAR. Nu er det gjort. Egil er hævnet!

SIGURD. Vel dig, ifald du ikke har været for rap på hånden.

GUNNAR. Kan hænde, kan hænde; men Egil, Egil, min fagre gut!

HJØRDIS. Væbne os må vi nu og søge hjælp hos vore venner; thi Torolf har mange eftermålsmænd.

GUNNAR (mørk). Selv vil han blive sin værste hævner; han vil stå mig for sindet nat og dag.

HJØRDIS. Torolf fik sin løn. For frænders færd må frænder lide.

GUNNAR. Vel sandt; men det véd jeg, at jeg var gladere i hug før drabet.

HJØRDIS. Blodnatten er altid den værste; — når den er over, så går det nok. Ved skændig list har Ørnulf fremmet sin hævn; i åben strid vilde han ikke gå mod os, lod som han var forligeligt sindet, og falder så over vort værgeløse barn! Ha, jeg så mere grant end I; jeg tænkte nok, at Ørnulf var ond og underfundig; vel havde jeg årsag til at egge dig mod ham og al hans falske æt!

GUNNAR (ophidset). Det havde du! Ringe er min hævn at regne mod Ørnulfs udåd. Han misted Torolf, men har dog seks sønner igen, og jeg ingen — ingen!

EN HUSKARL (ilsomt fra baggrunden). Ørnulf fra Fjordene kommer!

GUNNAR. Ørnulf!

HJØRDIS og *FLERE MÆND.* Til våben! Til våben!

DAGNY (på samme tid). Min fader!

SIGURD (som greben af en anelse). Ørnulf —! Ha, Gunnar, Gunnar!

GUNNAR (drager sværdet). Op alle mænd! Hævn over Egils bane!

(*Ørnulf* kommer ind med *Egil* på armen.)

GUNNAR (med et skrig). Egil!

ØRNULF. Her har I liden Egil igen!

ALLE (mellem hverandre). Egil! Egil lever!

GUNNAR (lader sværdet falde). Ve mig; hvad har jeg gjort!

DAGNY. O, Torolf, min broder!

SIGURD. Jeg tænkte det nok!

ØRNULF (sætter *Egil* ned). Der, Gunnar, har du din vakre gut!

EGIL. Fader! Gamle Ørnulf vilde ikke gøre mig ondt, som du sagde, da jeg rejste!

ØRNULF (til *Hjørdis*). Nu har jeg givet bod for din fader; nu tænker jeg nok vi kan forliges.

HJØRDIS (med undertrykt bevægelse). Kan hænde!

GUNNAR (ligesom opvågnende). Er det en hæslig drøm, der forvilder mig! Du — du bringer Egil hjem!

ØRNULF. Som du ser; men det må du vide, at han har været døden nær.

GUNNAR. Det véd jeg.

ØRNULF. Og glædes ikke mere over, at han kommer?

GUNNAR. Var han kommen tidligere, så skulde jeg glædet mig mere derover. Men sig mig alt, — hvad der er hændt!

ØRNULF. Det er snart sagt. Kåre bonde lagde onde råd op mod eder; med andre ugerningsmænd fór han sørpå efter Egil.

GUNNAR. Kåre! (sagte) Ha, nu skønner jeg Torolfs ord!

ØRNULF. Hans færd kom mig for øre; slig udåd måtte aldrig øves. Bod for Jøkul vilde jeg ikke give, og gerne, Gunnar, havde jeg fældet dig i holmgang, ifald så skulde være, — men din æt måtte jeg dog frede om; med mine sønner fór jeg da efter Kåre.

SIGURD (sagte). En usalig dåd er her øvet!

ØRNULF. Da jeg kom til, lå Egils følgesvende bundne, din søn var alt i dine uvenners magt, og længe skulde de ikke have sparet ham. Hed blev kampen da! Hvassere sværdhugg har jeg sjelden skiftet; Kåre og to mænd flygted op på landet; de andre sover trygt og vil være tunge at vække.

GUNNAR (i stærk spænding). Men du — du Ørnulf —!

ØRNULF (mørk). Seks sønner fulgte mig i striden.

GUNNAR (åndeløs). Men hjemad?

ØRNULF. Ingen.

GUNNAR (forfærdet). Ingen! (sagte) Og Torolf, Torolf!

(Dyb bevægelse blandt mængden. *Hjørdis* synes at kæmpe en stærk indre kamp; *Dagny* græder stille ved højsædet til højre. *Sigurd* står smerteligt bevæget hos hende.)

ØRNULF (efter et kort ophold). Tungt er det at stå som en frodig gran, og så at kvistes af i et eneste uvejr. Dog, mand skal leve efter mand; — ræk mig et horn; jeg vil drikke mine sønners minde. (En af *Sigurds* mænd bringer et horn.) Hil eder der I nu rider, mine djærve sønner! Kobberportene skal ikke slå i på eders hæle, thi I kommer til hallen med mange mænds følge! (drikker og giver hornet fra sig.) Og nu hjem til Island; Ørnulfs heltefærd er forbi; det gamle træ har kun én grøn gren igen, og den må fredes om. Hvor er Torolf?

EGIL (til sin fader). Ja vis mig Torolf! Ørnulf har sagt, han skal skære et skib til mig med mange, mange hærmænd i stavnen.

ØRNULF. Prise må jeg alle gode vætter, at ikke Torolf fulgte med; thi hvis også han, — — nej, så stærk jeg end er, — det havde faldet mig for tungt at bære. Men hvi kommer han ikke? Altid var han den første til at møde sin fader; thi det tyktes os begge, som vi ikke kunde leve hinanden en dag foruden.

GUNNAR. Ørnulf, Ørnulf!

ØRNULF (med stigende uro). Tause står I alle i stuen, det ser jeg nu; — hvad fattes, — hvor er Torolf?

DAGNY. Sigurd, Sigurd, — det blir ham det tungeste!

GUNNAR (kæmpende med sig selv). Gubbe! — Nej — — og dog, det kan jo ikke dølges —

ØRNULF (heftigt). Min søn! Hvor er han?

GUNNAR. Torolf er dræbt!

ØRNULF. Dræbt! Torolf? Torolf? Ha, du lyver!

GUNNAR. Jeg gav mit varmeste hjerteblod for at vide ham i live!

HJØRDIS (til *Ørnulf*). Selv er Torolf skyld i det som hændte; med mørke taler gav han tilkende, at du var falden over Egil og havde dræbt ham; — halvt i ufred skiltes vi sidst fra hverandre; du har før voldt mandefald i min æt; — og, foruden det, — som en kådmundet svend sad Torolf ved gildet; han eggedes ved skemt, og gav mange onde ord fra sig; — først da var det, at Gunnar harmedes; først da bar han våben på din søn; vel skulde jeg mene, han havde skellig årsag til den gerning.

ØRNULF (rolig). Det kendes på dig, at du er en kvinde; thi du bruger mange ord. Hvortil det? Er Torolf dræbt, så er hans saga ude.

EGIL. Når Torolf er dræbt, så får jeg ingen hærmænd.

ØRNULF. Nej, Egil, — nu har vi mistet vore hærmænd, både du og jeg. (til *Hjørdis.*) Din fader kvad:

„Jøkuls æt skal Jøkuls bane
volde ve på alle veje“.

Godt har du nu sørget for, at hans ord kan sandes. (tier lidt og vender sig til en af mændene.) Hvor fik han banehugget?

MANDEN. Tvers over panden.

ØRNULF (tilfreds). Hm; det er hæderligt sted; så har han ikke vendt ryggen til. Men faldt han mod siden, eller ind mod Gunnars fødder?

MANDEN. Halvvejs mod siden og halvvejs mod Gunnar.

ØRNULF. Det spår kun halv hævn; ja, ja, — vi skal se!

GUNNAR (nærmer sig). Ørnulf, vel véd jeg, at ikke alt mit gods kan veje tabet op; men kræv af mig, hvad du vil —

ØRNULF (strengt, afbrydende). Giv mig Torolfs lig, og lad mig gå! Hvor ligger han?

GUNNAR (peger taus mod baggrunden).

ØRNULF (går et par skridt, men vender sig og siger tordnende til *Sigurd, Dagny* og flere, der deltagende vil følge ham): Bliv! Tænker I, at Ørnulf skal følges af sørgehuset, som en klynkende kvinde! Bliv, siger jeg! — Vel årker jeg Torolf alene. (med rolig kraft.) Sønneløs går jeg; men ingen skal sige, at han så mig bøjet! (han går langsomt ud.)

HJØRDIS (med tvungen latter). Ja, lad ham gå, som han vil; mandstærke trænger vi ikke til at være, om han kommer med ufred igen! Nu, Dagny, — nu tænker jeg, det er sidste gang din fader stævner fra Island i sligt ærend!

SIGURD (oprørt). O, skændigt!

DAGNY (ligeså). Forhåne ham kan du! Forhåne ham — efter det, som her er øvet!

HJØRDIS. Er gerningen gjort, så skal den også prises! Had og hævn svor jeg Ørnulf imorges; — Jøkuls drab kunde jeg glemme, alt andet, — kun ikke, at han skænded mine kår. Frilleviv kaldte han mig; er det så, da har jeg ingen skam deraf; thi Gunnar er nu mægtigere end din fader; han er ypperligere og mere navnkundig end Sigurd, din egen husbond!

DAGNY (i stærkt oprør). Der fejler du, Hjørdis, — og ret nu skal alle vide, at du lever under ræd mands tag!

SIGURD (heftigt). Dagny, hvad vil du!

GUNNAR. Ræd!

HJØRDIS (med hånlatter). Vidløst taler du der!

DAGNY. Fordølges skal det ikke mere; jeg taug indtil du håned min fader og mine faldne brødre; jeg taug mens Ørnulf var inde; thi han skulde ikke høre, at Torolf faldt for en nidings hånd; men nu; — pris aldrig Gunnar for hin dåd på Island; thi Gunnar er ræd! Sværdet, som lå draget mellem dig og ransmanden, det hænger ved min husbonds side, — og ringen, som du drog af din arm, den gav du til Sigurd, (drager den af og holder den højt ivejret) her er den!

HJØRDIS (vildt). Sigurd!

MÆNGDEN. Sigurd! Sigurd øved dåden!

HJØRDIS (skælvende af sindsbevægelse). Han, han! — Gunnar, er det sandt!

GUNNAR (med ædel ro). Sandt er alt; kun ikke, at jeg er ræd; — jeg er hverken ræd eller niding.

SIGURD (bevæget). Det er du ikke, Gunnar! Det har du aldrig været! (til de øvrige.) Afsted, mine mænd! Afsted, herfra!

DAGNY (ved udgangen, til *Hjørdis*). Hvem er nu den ypperste mand i laget, min husbond eller din! (hun går ud med *Sigurd* og hans følge.)

HJØRDIS (for sig selv). Nu har jeg kun én gerning igen; — kun én dåd at pønse på: Sigurd eller jeg må dø!

TREDJE AKT.

(Stuen hos *Gunnar herse.* Det er dag.)

(*Hjørdis* sidder på bænken lige for det mindre højsæde beskæftiget med at flette en buesnor; på bordet ligger en bue og nogle pile.)

HJØRDIS (idet hun strækker snoren). Den er sejg og stærk; (med et blik på pilene.) kolven både skarp og tung — (lader hænderne synke ned i skødet) men hvor findes den hånd som —! (heftigt.) Forhånet, forhånet af ham, — af Sigurd! Jeg må hade ham mere end andre, det mærker jeg godt; men mange dage skal ikke gå med, før jeg har — (grublende) Ja, men armen, armen, som skal øve den dåd —?

(*Gunnar* kommer taus og tankefuld fra baggrunden.)

HJØRDIS (efter et kort ophold). Hvor går det dig, min husbond?

GUNNAR. Ilde, Hjørdis; dette her fra igår, det vil ikke ret glide ned; det ligger og tynger mig for hjertekulen.

HJØRDIS. Gør som jeg; tag dig til at virke noget.

GUNNAR. Det må jeg vel.

(Pause; *Gunnar* går frem og tilbage, bliver opmærksom og nærmer sig hende.)

GUNNAR. Hvad gør du der?

HJØRDIS (uden at se op). Binder en buesnor; det ser du nok.

GUNNAR. En buesnor — af dit eget hår!

HJØRDIS (smilende). Der avles stordåd med hver time nuomstunder; du vog min fosterbroder, og jeg har bundet denne her siden daggry.

GUNNAR. Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS (ser op). Hvad er det?

GUNNAR. Hvor var du inat?

HJØRDIS. Inat?

GUNNAR. Du var ikke i sovestuen.

HJØRDIS. Det véd du?

GUNNAR. Jeg kunde ikke sove; det voldte mig urolige drømme, dette — dette, som hændte med Torolf; det bares mig for, som han kom — nå ja, jeg vågned; da hørtes det som en fager, forunderlig sang over huset; jeg stod op; glytted på døren; — herinde, her sad du ved stokilden, — den brændte blå og rød, — du skæfted pile og kvad galder over dem.

HJØRDIS. Den gerning var nyttig; thi hårdt er brystet, som skal rammes idag.

GUNNAR. Jeg skønner dig nok; du vil have Sigurd fældet.

HJØRDIS. Hm, kan hænde.

GUNNAR. Det sker dig aldrig til vilje. Med Sigurd holder jeg fred, så stærkt du end egger mig.

HJØRDIS (smilende). Mener du det?

GUNNAR. Det véd jeg!

HJØRDIS (rækker ham snoren). Sig mig, Gunnar, — kan du løse den knude der?

GUNNAR (forsøger det). Nej, den er flettet for fast og kunstigt.

HJØRDIS (rejser sig). Nornens spind er kunstigere flettet; det kan du end mindre løse!

GUNNAR. Krumme er de mægtiges veje; — dem kender hverken du eller jeg.

HJØRDIS. Ét véd jeg dog visst: at Sigurd vil volde usalige kår for os begge. (Pause; *Gunnar* står fordybet i sig selv.)

HJØRDIS (der i stilhed har holdt øje med ham). Hvad tænker du på?

GUNNAR. På en drøm, jeg nylig havde. Det kom mig for, at jeg havde øvet det værk, du nu kræver; Sigurd lå slagen på marken; du stod hos og var såre bleg. Da sagde jeg: „Er du nu glad, da det er gjort, som du vilde?“ Men du lo og svared: „Gladere skulde jeg være, ifald du, Gunnar, lå der i Sigurds sted“.

HJØRDIS (med tvungen latter). Ilde må du kende mig, når slig uvittig drøm kan være dig hinderlig!

GUNNAR. Hm! — Sig mig, Hjørdis, hvad tykkes dig om stuen her?

HJØRDIS. Skal jeg sige sandt, Gunnar, — så tykkes det mig stundom for trangt herinde.

GUNNAR. Ja ja, det har jeg tænkt; vi er én for mange.

HJØRDIS. Kan hænde to.

GUNNAR (der ikke hørte hendes ytring). Men det skal bødes på.

HJØRDIS (ser spørgende på ham). Bødes på? Du er da tilsinds at —?

GUNNAR. At ruste mine hærskibe og fare fra landet; jeg vil vinde den hæder igen, som jeg nu har mistet, fordi du var mig kærere end alle ting.

HJØRDIS (tankefuld). Du farer fra landet? Ja, ja, det tør vel være bedst for os begge.

GUNNAR. Alt fra den dag, vi stævned fra Island, så jeg nok, at det ikke vilde gå godt med os. Dit sind er stolt og stærkt; der er de tider, da jeg fast ræddes for dig; men, selsomt, — derved er det mest, at jeg har dig så kær; der står en koglende skræk af dig, — det bæres mig for, at du kunde lokke mig til udåd, og at det vilde tykkes mig vel gjort, alt det du kræved. (med stille hovedrysten.) Ugrundeligt er nornens råd; Sigurd skulde blevet din husbond.

HJØRDIS (udbrydende). Sigurd!

GUNNAR. Ja Sigurd. Det er had og hævn, som forblinder dig, ellers vilde du skatte ham bedre. Som Sigurd skulde jeg været, da kunde jeg gjort dig livet lysteligt at bære.

HJØRDIS (i stærk men undertrykt bevægelse). Og d e t — d e t mener du Sigurd kunde gjort?

GUNNAR. Han er stærk af sind, og derhos stolt som du.

HJØRDIS (heftigt). Hvis så er — (fatter sig) lige godt, lige godt! (vildt udbrydende.) Gunnar, tag Sigurds liv!

GUNNAR. Aldrig!

HJØRDIS. Ved list og svig blev jeg din hustru; — det skal være glemt! Fem glædeløse år har jeg siddet her; — glemt skal alt være fra den dag, da Sigurd ikke lever mere!

GUNNAR. Af min hånd skal ingen mén voldes ham (viger uvilkårligt tilbage.) Hjørdis, Hjørdis, du friste mig ikke!

HJØRDIS. Så må jeg finde mig en anden hævner; længe skal ikke Sigurd tale forhånelsens ord over mig og dig! (knytter hænderne i krampagtig forbitrelse.) Hos hende — den enfoldige kvinde — hos hende sidder han kanhænde nu i enrum, leflende, og ler over os; mæler om al den tort, som overgik mig, da han raned mig i dit sted; fortæller, at han listelig lo, der han stod i det mørke bur, og jeg ikke kendte ham!

GUNNAR. Det gør han ikke; det gør han ikke!

HJØRDIS (stærkt). Sigurd og Dagny må dø! Jeg kan ikke trække vejret, før de to er borte! (træder tæt hen til ham med funklende øjne og siger

vildt, men hviskende:) Kunde du hjælpe mig med det, Gunnar, — da skulde jeg leve med elskov hos dig; da skulde jeg kryste dig i mine arme så varmt og så vildt, som du aldrig har drømt det!

GUNNAR (vaklende). Hjørdis! Vilde du —!

HJØRDIS. Hånd på værket, Gunnar, — så skal de tunge dage være forbi; ikke skal jeg da længere gå af stuen, når du kommer; ikke tale umilde ord og døve dit smil, når du er glad; jeg skal klæde mig i pell og i kostelige silkeklæder; farer du i leding, jeg følger dig, — rider du i fredsom færd, jeg rider dig næst; ved gildet skal jeg sidde hos dig, fylde dit horn, drikke dig til og kvæde fagre kvad, der kan fryde dit hjerte!

GUNNAR (næsten overvunden). Er det sandt; du vilde —!

HJØRDIS. Mere end det, tifold mere, tro du mig! Kun hævn! Hævn over Sigurd og Dagny, og så skal jeg — (stanser, da hun ser døren åbnes.) Dagny, — kommer du hid!

DAGNY (fra baggrunden). Du skynde dig, Gunnar herse: — lad dine mænd ruste sig!

GUNNAR. Ruste sig? Mod hvem?

DAGNY. Kåre bonde kommer med mange fredløse folk; han vil dig ilde; Sigurd hindred ham nylig; men hvo kan vide —

GUNNAR (bevæget). Det har Sigurd gjort for mig!

DAGNY. Sigurd er dig forvisst en fuldtro ven.

GUNNAR. Og vi, Hjørdis, — vi som tænkte på —; ja, det er som jeg siger, — trolddom ligger over al din tale; hver en dåd tykkes mig fager, når du nævner den.

DAGNY (forundret). Hvad mener du?

GUNNAR. Intet, intet! Tak for budskabet, Dagny; nu går jeg at samle mine svende. (vender sig mod udgangen, men stanser og nærmer sig igen.) Sig mig, — hvor går det Ørnulf?

DAGNY (sænker hovedet). Spørg ikke om det. Igår bar han Torolfs lig til skibene; nu kaster han en haug ved stranden; — der skal hans sønner lægges. (*Gunnar* tier og går ud i baggrunden.)

DAGNY. Før kveldstid er der ingen fare. (nærmer sig.) Hjørdis, jeg har et ærend til på gården; det er til dig jeg kommer.

HJØRDIS. Til mig? Efter det, som gik for sig igår?

DAGNY. Mest efter det. Hjørdis, fostersøster, bær ikke had til mig; glem de ord, som sorg og onde vætter lagde mig i munden; forlad mig al den tort jeg voldte dig; thi, tro du mig, jeg er nu tifold usaligere end du!

HJØRDIS. Usalig — du; — Sigurds hustru?

DAGNY. Mit værk er jo alt det, som øvedes, — at der blev yppet strid, at Torolf faldt, at al den forhånelse overgik Gunnar og dig. Alt er jeg skyld i! Ve mig; — så gode var mine kår; men aldrig blir jeg glad mere efter denne dag.

HJØRDIS (som greben af en pludselig tanke). Men før — i de fem lange år — i al den tid var lykken med dig?

DAGNY. Kan du tvile om det!

HJØRDIS. Hm; igår tviled jeg ikke, men —

DAGNY. Hvad mener du?

HJØRDIS. Å, ikke stort; lad os tale om andre ting.

DAGNY. Nej visst ikke. Hjørdis, sig mig —!

HJØRDIS. Det gavner dig lidet; dog, siden du så vil det — (med et ondskabsfuldt udtryk.) Kan du mindes engang, hist på Island; — vi var på tinget sammen med Ørnulf, din fader, og sad med vore legesøstre i tingboden, som kvinders skik er; da kom to fremmede mænd ind i boden.

DAGNY. Sigurd og Gunnar.

HJØRDIS. De hilste os med høviske lader, satte sig hos os på bænken, og megen skemtsom tale blev da ført mellem os. Nogle var der, som vilde vide, hvi de to hærmænd kom til landet, og om det ikke var for at hente sig hustruer der på øen. Da sagde Sigurd: „Tungt vil det falde mig at finde den kvinde, jeg kan fæste min hug til.“ Ørnulf lo, og mente det skorted ikke Island på højættede kvinder og heller ikke på dem, der var rige; men Sigurd svared: „Hugprud hustru har helten behov. Den, jeg vil vælge, må ikke finde sig i at sidde i ringe kår; ingen hæder må tykkes hende så høj, at hun jo higer efter den; i viking må hun villig følge mig; hærklæder må hun bære; hun må egge mig til strid og ikke blinke med øjnene, der sværdene lyner; thi er hun ræd af sind, da times mig liden hæder.“ Ej sandt, så talte Sigurd?

DAGNY (usikker). Det gjorde han — men —

HJØRDIS. Slig skulde hun være, den kvinde, som kunde gøre ham livet fagert; og så — (med et foragteligt smil) så kåred han dig!

DAGNY (smerteligt studsende). Ha, du mener at —?

HJØRDIS. Se, derfor har du vel vist dig stolt og højsindet, krævet hæder af alle, på det at Sigurd kunde hædres ved dig; — ej så?

DAGNY. Nej, Hjørdis, men —

HJØRDIS. Til stordåd har du dog egget ham, fulgt ham i hærklæder, og fundet det godt at være, hvor striden brændte som stærkest; — har du ikke?

DAGNY (dybt bevæget). Nej, nej!

HJØRDIS. Har du da været ræd af sind, så at Sigurd voldtes skam derved?

DAGNY (overvældet). Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS (hånligt smilende). Men gode var dine kår i al den tid; — mener du, at Sigurd kan sige det samme!

DAGNY. Lad mig være. Ve mig; du har gjort mig for klog på mig selv!

HJØRDIS. Et skemtsomt ord, så græder du straks! Tænk nu ikke mere på det. Se her, hvad jeg har gjort idag; (tager nogle pile fra bordet) — hvor spidse og skarpe, du! Ej sandt, jeg forstår mig godt på at hvæsse pile!

DAGNY. Og på at b r u g e dem med; du rammer sikkert, Hjørdis! Alt det du nys har sagt mig, — på det tænkte jeg aldrig før. (heftigere.) Men at Sigurd —! At jeg i al den tid skulde gjort ham livet tungt og uhæderligt; — nej, nej, det kan ikke være sandt!

HJØRDIS. Nå, nå, trøst dig, Dagny; det e r jo heller ikke sandt. Ja, var Sigurd endnu tilsinds, som i fordums dage, da kunde det så være; dengang stod al hans hug og higen til at blive den ypperste mand i landet; — nu nøjes han med ringere lykke.

DAGNY. Nej, Hjørdis, Sigurd er storsindet nu som før; jeg ser det vel, jeg er ikke den rette hustru for ham; han har dulgt det for mig; men således skal det ikke blive ved.

HJØRDIS. Hvad vil du?

DAGNY. Jeg vil ikke hænge som en tyngsel ved hans færd; jeg vil ikke længere være ham hinderlig.

HJØRDIS. Du tænker da på —?

DAGNY. Stille, der kommer folk! (*En huskarl* fra baggrunden.)

KARLEN. Sigurd viking kommer til gården!

HJØRDIS. Sigurd! Så lad Gunnar kalde hid.

KARLEN. Gunnar red ud for at samle sine grander; thi Kåre bonde vil —

HJØRDIS. Godt, godt, det véd jeg; gå da! (Karlen går; til Dagny, der ligeledes vil gå.) Hvor vil du hen?

DAGNY. Ud for ikke at træffe Sigurd. Det bliver vel til det, at vi må skilles, det skønner jeg nok; men n u at stedes til møde med ham, — nej, nej, det kan jeg ikke. (går ud til venstre.)

HJØRDIS (ser en stund taus efter hende). Og hende var det jeg vilde — (fortsætter tanken ved et blik på buesnoren.) Ringe hævn havde det været; —

nej, nu hugg jeg bedre til! Hm; det er tungt at dø, men stundom er det dog værre at leve!

(*Sigurd* fra baggrunden.)

HJØRDIS. Det er Gunnar du søger, kan jeg tænke; sæt dig ned, ret nu kommer han. (vil gå.)

SIGURD. Nej bliv; det er dig jeg søger mere end ham.

HJØRDIS. Mig?

SIGURD. Og vel var det, jeg traf dig alene.

HJØRDIS. Kommer du for at krænke mig, så er det dig visst lidet hinderligt, om stuen stod fuld både af mænd og kvinder.

SIGURD. Å ja, jeg kender så godt de tanker du har om mig.

HJØRDIS (bittert). Jeg gør dig uret kan hænde! Nej, nej, Sigurd, forgiftig har du været for alle mine levedage. Kom ihug, det var dig, som øved hin skændige list; det var dig, som sad hos mig i buret, gøgled elskov mens du listelig lo derved, slængte mig bort til Gunnar, thi for ham var jeg god nok endda, — og fór så fra landet med den kvinde, du havde kær!

SIGURD. Mangt værk mægter mænds vilje at fremme; men de store gerninger styres af skæbnen, — så er det gået med os to.

HJØRDIS. Vel sandt; onde norner råder over verden; men deres magt er ringe, ifald de ikke finder hjælpere i vort eget bryst. Lykken times den, der er stærk nok til at stævne i strid mod nornen; — det er d e t jeg nu vil gøre.

SIGURD. Hvad mener du?

HJØRDIS. Jeg vil vove en styrkeprøve med dem — med dem, som er over mig. Men lad os ikke tale mere om det; jeg har meget at gøre idag. (hun sætter sig ved bordet.)

SIGURD (efter et kort ophold). Du virker gode våben for Gunnar.

HJØRDIS (med et stille smil). Ikke f o r Gunnar, men m o d dig.

SIGURD. Det må vel komme ud på ét.

HJØRDIS. Å ja, det må vel så; thi er jeg nornen voksen, da skal du og Gunnar sent eller tidlig — (holder inde, læner sig bagover mod bordet, ser smilende på ham og siger med forandret udtryk i stemmen:) Hm; véd du, hvad mig stundom tykkes? Tidt finder jeg min fryd ved at male mig lystelige billeder i sindet; jeg sidder da og lukker øjnene og tænker: Nu kommer Sigurd hin stærke til landet; — han vil brænde os inde, mig og min husbond. Alle Gunnars mænd er faldne; kun han og jeg er igen; — de tænder taget udenfra; — „Et bueskud," siger Gunnar, „et eneste kan frelse os;" — da brister snoren — „Hjørdis, skær en fletning af dit hår og gør en buesnor deraf, — det gælder

livet!" — Men jeg ler — „Lad brænde, lad brænde — livet er mig ikke en håndfuld hår værd!"

SIGURD. Der er en selsom magt i al din tale. (nærmer sig.)

HJØRDIS (ser koldt på ham). Du sætter dig hos mig?

SIGURD. Du tænker jeg er dig gram af hjertet. Hjørdis, det er sidste gang vi tales ved; der er noget, som nager mig lig en sot, og på den vis kan jeg ikke rejse; du må kende mig bedre.

HJØRDIS. Hvad vil du?

SIGURD. Fortælle dig en saga.

HJØRDIS. Er den tung?

SIGURD. Tung, som livet selv.

HJØRDIS (bittert). Véd du, at livet kan være tungt?

SIGURD. Døm om det, når min saga er ude.

HJØRDIS. Så fortæl; jeg arbejder imens.

(han sætter sig på en liden krak ved hendes højre side.)

SIGURD. Der var engang to unge hærmænd, som sejled fra Norge for at vinde gods og hæder; de havde tilsagt hinanden venskab, og holdt ærligt sammen så vide de end fór om.

HJØRDIS. Og de to unge hærmænd hed Sigurd og Gunnar?

SIGURD. Å ja, vi kan kalde dem så. Langt om længe kom de til Island; der bode en gammel landnamsmand, som var faret fra Norge i kong Haralds tider. Han havde to fagre kvinder i sit hus; men den ene, hans fosterdatter, var dog den ypperligste; thi hun var forstandig og stærk af sind, og hærmændene talte om hende mellem sig, og ingen af dem havde set fagrere kvinde, så tyktes dem begge.

HJØRDIS (spændt). Begge? Vil du spotte mig!

SIGURD. Gunnar tænkte på hende nat og dag, og det gjorde nok Sigurd med; men begge taug, og på hende var ikke at mærke, om Gunnar huged hende; men at hun ej var Sigurd god, det var lettere at skønne.

HJØRDIS (åndeløs). Bliv ved, det beder jeg —!

SIGURD. Dog, desmere måtte Sigurd tænke på hende; men det var der ingen som vidste om. Da hændte det sig en kveld, at der var drikkelag, og svor da hin stolte kvinde, at ingen mand skulde eje hende, uden den, der øved et storværk, som hun nævnte. Højt slog da Sigurds bryst af fryd; thi han kendte kraft i sig til at øve dåden; men Gunnar tog ham i enrum, nævnte om sin elskov; — Sigurd taug med sin, og gik så til —

HJØRDIS (udbrydende). Sigurd, Sigurd! (betvinger sig.) Og den saga — er den sand?

SIGURD. Det er den. En af os måtte jo vige; Gunnar var min ven; på anden vis kunde jeg ikke handle. Således blev du Gunnars viv, og jeg fæsted en anden kvinde.

HJØRDIS. Og fik hende kær?

SIGURD. Jeg lærte at skatte hende; men der er kun én kvinde, som Sigurd har elsket, og det er den kvinde, som var ham gram fra den første dag de mødtes. (rejser sig.) Her ender min saga, lad os skilles nu. — Farvel, Gunnar herses hustru; vi mødes aldrig mere.

HJØRDIS (springer op). Nej bliv! Ve os begge; Sigurd, hvad har du gjort!

SIGURD (studsende). Jeg gjort? Hvad fattes dig?

HJØRDIS. Og alt det siger du mig nu! Men nej, — det kan ej være sandhed!

SIGURD. Det er sidste gang vi tales ved; hvert ord er sandhed; — du skulde lære at dømme mig mildere, derfor måtte jeg tale nu.

HJØRDIS (folder uvilkårligt hænderne og ser på ham i stille forbauselse): Elsket — elsket mig — du! (heftigt, idet hun træder tæt hen til ham:) Jeg tror dig ikke! (ser stivt på ham og udbryder i vild smerte.) Jo, det er sandt og — usaligt for os begge! (slår hænderne for ansigtet og fjerner sig.)

SIGURD (forfærdet). Hjørdis!

HJØRDIS (stille, kæmpende mellem gråd og latter). Bryd dig ikke om mig! Det var kun det jeg mente, at — (lægger hånden på hans arm.) Sigurd, du har ikke sagt din saga til ende; hin stolte kvinde, som du nævnte, — hun har elsket dig igen!

SIGURD (farer tilbage). Du!

HJØRDIS (med fatning). Ja Sigurd, jeg har elsket dig, det skønner jeg nu. Du siger jeg var taus og umild mod dig; hvad kan da en kvinde bedre gøre? Kunde jeg byde min elskov frem, da var jeg dig lidet værdig. Du tyktes mig stedse at være den ypperligste af alle mænd; og så at vide dig som en andens husbond, — det voldte mig hin bitre ve, som jeg ikke selv forstod!

SIGURD (rystet). Et usaligt spind har nornen spundet om os to.

HJØRDIS. Selv er du skyld deri; stærkt og kækt sømmer det sig manden at handle. Da jeg satte hint svære vilkår for den, der skulde vinde mig, da tænkte jeg forvisst på dig; — og dog kunde du —!

SIGURD. Jeg kendte Gunnars sjælesot; jeg alene kunde læge den; — hvad var vel så for mig at vælge mellem? Og dog, havde

jeg vidst det jeg nu véd, da tør jeg lidet svare for mig selv; thi elskov er så stærk en magt.

HJØRDIS (rask). Nu vel, Sigurd, — et usaligt spil har skilt os ad i lange år; nu er knuden løst; de tider, som kommer, skal give os vederlag.

SIGURD (hovedrystende). Det kan ej ske; vi må jo skilles igen.

HJØRDIS. Det må vi ikke. Jeg elsker dig, det tør jeg nu sige uden at blues; thi min elskov er ikke leflende, som de veke kvinders; var jeg en mand, — ved alle vældige magter, jeg kunde endda elske dig således, som jeg nu gør det! Op da, Sigurd! Lykken er vel en stordåd værd; vi er begge fri, når vi selv vil det, og så er legen vunden.

SIGURD. Fri? Hvad mener du?

HJØRDIS. Hvad er vel Dagny for dig? Hvad kan hun vel være for dig? Ikke mere end Gunnar gælder i mine lønlige tanker. Hvad magt ligger der på, om to usle liv forspildes!

SIGURD. Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS. Lad Gunnar blive her; lad Dagny fare til Island med sin fader; jeg følger dig i stål og plade, hvor du stævner hen. (Bevægelse hos Sigurd.) Det er ikke som din hustru jeg vil følge dig; thi jeg har hørt en anden til, og den kvinde lever, som før har hvilet dig nær. Nej, Sigurd, ikke som din hustru, men som hine stærke kvinder, som Hildes søstre vil jeg følge dig, ildne dig til strid og til mandig færd, så at dit navn kan gå vidt over landene; i sværdlegén vil jeg stå dig næst, færdes blandt dine kæmper i uvejr og vikingstævne; og når dit drapa kvædes, da skal det bære bud om Sigurd og Hjørdis tilhobe!

SIGURD. Så var engang min fagreste drøm, nu er det for sent; Gunnar og Dagny står mellem os, og der har de begge ret til at stå. Jeg ødte min unge elskov for Gunnars skyld; — skal jeg bære kviden derved, så må ikke min gerning være fåfængt. Og nu Dagny; — troskyldig og fuld af lid fór hun fra hjem og frænder; ingen tid må hun tænke, at jeg længtes mod Hjørdis, så tidt hun tog mig i favn.

HJØRDIS. Og for slig sags skyld vil du lægge en tyngsel på dit liv! Hvad fik du da kraft og styrke til, og derhos alle sindets ypperlige gaver? Og mener du det nu længer kan være sømmelig lod for mig at sidde på Gunnars gård? Nej, Sigurd, tro du mig, her er mangt at tage hånd i for en mand som du. Erik styrer Norges rige, rejs dig mod ham; mange gode kæmper vil stille sig hen som dine

håndgangne mænd; med utvingelig magt vil vi gå frem, stride og virke, og aldrig hvile før du sidder på Hårfagres kongestol!

SIGURD. Hjørdis, Hjørdis, så har jeg drømt i min vilde ungdom; lad det være glemt; — frist mig ikke!

HJØRDIS (med højhed). Det er nornens råd, at vi to skal holde sammen; det kan ej ændres; grant ser jeg nu mit hverv i livet: at gøre dig berømmelig over alle lande. Du har stået for mig hver dag, hver time jeg leved her; jeg vilde rive dig ud af mit sind, men mægted det ikke; nu gøres det ej nødigt, nu da jeg véd du elsker mig.

SIGURD (med tvungen kulde). Hvis så er, — da vid, — jeg har elsket dig; nu er det forbi; — jeg har glemt de dage.

HJØRDIS. Sigurd, der lyver du! Så meget er jeg værd, at har du engang elsket mig, da kan du aldrig glemme det.

SIGURD (heftigt). Det må jeg; det vil jeg nu!

HJØRDIS. Lad så være; men du kan det ikke! Hindre mig vil du; det lykkes ej; endnu før kveld skal Gunnar og Dagny vide alt.

SIGURD. Ha, det gør du ikke!

HJØRDIS. Det gør jeg!

SIGURD. Da måtte jeg kende dig ilde; højsindet tyktes du mig før at være.

HJØRDIS. Onde dage føder onde tanker; for stor er den lid, du har sat til mig. Jeg vil, jeg må følge dig, — ud i livet og i striden; det er mig for lavt under loftet i Gunnar herses stue!

SIGURD (med eftertryk). Men hæder mellem mænd har du dog skattet højt; der er skellig grund til strid mellem mig og Gunnar. Ifald nu han faldt for min hånd, — vilde du endda røbe alt og følge mig?

HJØRDIS (studsende). Hvi spørger du så?

SIGURD. Svar mig først; hvad vilde du gøre, ifald jeg blev din husbonds banemand?

HJØRDIS (ser stivt på ham). Da måtte jeg tie og aldrig hvile, før jeg havde fået dig fældet.

SIGURD (med et smil) Godt, Hjørdis; — det vidste jeg vel.

HJØRDIS (hastig). Men så kan ej ske!

SIGURD. Det må ske; selv har du nu kastet terning om Gunnars liv og om mit!

(*Gunnar* med nogle *huskarle* fra baggrunden.)

GUNNAR (mørkt, til *Hjørdis*). Se så; nu spirer den sæd du har sået!

SIGURD (nærmer sig). Hvad går dig imod?

GUNNAR. Sigurd, er det dig? Hvad der går mig imod? Ikke andet, end jeg vel måtte vente. Såsnart Dagny, din hustru, havde båret bud om Kåre bonde, så tog jeg min hest og red til mine grander for at søge hjælp mod ham.

HJØRDIS (spændt). Nu?

GUNNAR. Tver lød talen hvorhelst jeg kom; min færd mod Kåre var lidet hæderlig, blev der sagt; — hm, der blev sagt andre ting med, som jeg ikke kan nævne; — jeg er jo en forhånet mand; det er mig påsagt, at jeg har øvet nidingsværk; det holdes nu for skændsel at dele sag med mig.

SIGURD. Længe skal ikke det holdes for skændsel; før kvelden kommer skal du være mandstærk nok mod Kåre.

GUNNAR. Sigurd!

HJØRDIS (sagte, triumferende). Ha, det vidste jeg nok!

SIGURD (med tvungen styrke). Men så er også freden ude mellem os; thi hør nu mit ord, Gunnar herse, — du har fældet Torolf, min hustrus frænde, og derfor stævner jeg dig til holmgang imorgen, så snart solen rinder!

HJØRDIS (gør i heftig indre bevægelse et skridt henimod Sigurd, men fatter sig og bliver ubevægelig stående under det følgende).

GUNNAR (i højeste overraskelse). Til holmgang — ! Mig! — Du skemter, Sigurd!

SIGURD. Til holmgang er du lovligt stævnet; det blir et brikkespil på liv og død; en af os må falde!

GUNNAR (bittert). Ha, jeg skønner det vel. Du var til enetale med Hjørdis, da jeg kom; hun har egget dig pány!

SIGURD. Kan hænde! (halvt mod Hjørdis). Højsindet kvinde må jo værge om sin husbonds hæder. (til mændene i baggrunden.) Og I, karle, gå nu til Gunnars grander og sig dem, at imorgen skifter han sværdhugg med mig; ræd vil ingen nævne den mand, som bærer våben på Sigurd viking!

(*Karlene* går ud i baggrunden.)

GUNNAR (går raskt hen til *Sigurd* og trykker hans hænder i stærk bevægelse). Sigurd, min bolde broder, nu først forstår jeg dig! Du vover nu livet for min hæder, som du fordum voved det for min lykke!

SIGURD. Tak din hustru; hun har mest del i min færd. Imorgen når solen rinder —

GUNNAR. Jeg møder dig. (blød.) Fosterbroder, vil du have et godt sværd af mig; det er en kostelig gave.

SIGURD. Tak; men lad det hænge; — ingen véd, om jeg næste kveld har brug for det.

GUNNAR (ryster hans hånd). Farvel, Sigurd!

SIGURD. Farvel igen og lykke til værket!

(De skilles, *Gunnar* går ud til venstre, *Sigurd* kaster et blik på *Hjørdis* og går ud i baggrunden.)

HJØRDIS (efter en pause, sagte og tankefuld). Til holmgang imorgen? Hvem vil falde? (tier lidt og udbryder derpå, som greben af en stærk beslutning.) Lad falde hvem der vil, — Sigurd og jeg skal endda blive sammen!

FJERDE AKT.

(Ved strandbredden. Det er aften; månen ses fra og til mellem mørke sønderrevne uvejrsskyer. I baggrunden en sort, nylig opkastet gravhaug.)

(*Ørnulf* sidder på en sten til højre i forgrunden med blottet hoved, albuerne hvilende på knærne og med ansigtet skjult i sine hænder. Hans mænd graver ved haugen, nogle lyser med tyrifakler. Efter et kort ophold kommer *Sigurd* og *Dagny* ud fra bådhuset, hvor en stokild brænder.)

DAGNY (dæmpet). Der sidder han endnu. (holder *Sigurd* tilbage.) Nej, tal ikke til ham!

SIGURD. Du har ret; det er for tidligt; lad ham heller sidde med sig selv.

DAGNY (går over mod højre og betragter faderen med stille sorg). Så stærk var han igår, da han tog Torolfs lig på ryggen; stærk var han, mens de grov på haugen; men da de alle var lagt derinde, og jord og stene kastet over, — da tog sorgen ham; da var det som han sluknede. (tørrer tårerne af.) Sig mig, Sigurd, når tænker du at fare hjem til Island?

SIGURD. Så snart uvejret stilner af og jeg får endt min handel med Gunnar herse.

DAGNY. Og så vil du købe land og bygge dig en gård og aldrig fare i leding mere?

SIGURD. Ja ja, — det har jeg lovet dig.

DAGNY. Og jeg tør forvisst tro, at Hjørdis bedrog mig, da hun sagde, at jeg lidet var dig værdig til viv?

SIGURD. Ja ja, Dagny, lid du på mit ord.

DAGNY. Så er jeg glad igen og vil prøve at glemme alt det onde værk, som her er øvet. I de lange vinterkvelde vil vi tale sammen om Gunnar og Hjørdis, og —

HJØRDIS. Usalig — du; — Sigurds hustru?

DAGNY. Mit værk er jo alt det, som øvedes, — at der blev yppet strid, at Torolf faldt, at al den forhånelse overgik Gunnar og dig. Alt er jeg skyld i! Ve mig; — så gode var mine kår; men aldrig blir jeg glad mere efter denne dag.

HJØRDIS (som greben af en pludselig tanke). Men før — i de fem lange år — i al den tid var lykken med dig?

DAGNY. Kan du tvile om det!

HJØRDIS. Hm; igår tviled jeg ikke, men —

DAGNY. Hvad mener du?

HJØRDIS. Å, ikke stort; lad os tale om andre ting.

DAGNY. Nej visst ikke. Hjørdis, sig mig —!

HJØRDIS. Det gavner dig lidet; dog, siden du så vil det — (med et ondskabsfuldt udtryk.) Kan du mindes engang, hist på Island; — vi var på tinget sammen med Ørnulf, din fader, og sad med vore legesøstre i tingboden, som kvinders skik er; da kom to fremmede mænd ind i boden.

DAGNY. Sigurd og Gunnar.

HJØRDIS. De hilste os med høviske lader, satte sig hos os på bænken, og megen skemtsom tale blev da ført mellem os. Nogle var der, som vilde vide, hvi de to hærmænd kom til landet, og om det ikke var for at hente sig hustruer der på øen. Da sagde Sigurd: „Tungt vil det falde mig at finde den kvinde, jeg kan fæste min hug til.“ Ørnulf lo, og mente det skorted ikke Island på højættede kvinder og heller ikke på dem, der var rige; men Sigurd svared: „Hugprud hustru har helten behov. Den, jeg vil vælge, må ikke finde sig i at sidde i ringe kår; ingen hæder må tykkes hende så høj, at hun jo higer efter den; i viking må hun villig følge mig; hærklæder må hun bære; hun må egge mig til strid og ikke blinke med øjnene, der sværdene lyner; thi er hun ræd af sind, da times mig liden hæder.“ Ej sandt, så talte Sigurd?

DAGNY (usikker). Det gjorde han — men —

HJØRDIS. Slig skulde hun være, den kvinde, som kunde gøre ham livet fagert; og så — (med et foragteligt smil) så kåred han dig!

DAGNY (smerteligt studsende). Ha, du mener at —?

HJØRDIS. Se, derfor har du vel vist dig stolt og højsindet, krævet hæder af alle, på det at Sigurd kunde hædres ved dig; — ej så?

DAGNY. Nej, Hjørdis, men —

HJØRDIS. Til stordåd har du dog egget ham, fulgt ham i hærklæder, og fundet det godt at være, hvor striden brændte som stærkest; — har du ikke?

DAGNY (dybt bevæget). Nej, nej!

HJØRDIS. Har du da været ræd af sind, så at Sigurd voldtes skam derved?

DAGNY (overvældet). Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS (hånligt smilende). Men gode var dine kår i al den tid; — mener du, at Sigurd kan sige det samme!

DAGNY. Lad mig være. Ve mig; du har gjort mig for klog på mig selv!

HJØRDIS. Et skemtsomt ord, så græder du straks! Tænk nu ikke mere på det. Se her, hvad jeg har gjort idag; (tager nogle pile fra bordet) — hvor spidse og skarpe, du! Ej sandt, jeg forstår mig godt på at hvæsse pile!

DAGNY. Og på at b r u g e dem med; du rammer sikkert, Hjørdis! Alt det du nys har sagt mig, — på det tænkte jeg aldrig før. (heftigere.) Men at Sigurd —! At jeg i al den tid skulde gjort ham livet tungt og uhæderligt; — nej, nej, det kan ikke være sandt!

HJØRDIS. Nå, nå, trøst dig, Dagny; det e r jo heller ikke sandt. Ja, var Sigurd endnu tilsinds, som i fordums dage, da kunde det så være; dengang stod al hans hug og higen til at blive den ypperste mand i landet; — nu nøjes han med ringere lykke.

DAGNY. Nej, Hjørdis, Sigurd er storsindet nu som før; jeg ser det vel, jeg er ikke den rette hustru for ham; han har dulgt det for mig; men således skal det ikke blive ved.

HJØRDIS. Hvad vil du?

DAGNY. Jeg vil ikke hænge som en tyngsel ved hans færd; jeg vil ikke længere være ham hinderlig.

HJØRDIS. Du tænker da på —?

DAGNY. Stille, der kommer folk! (*En huskarl* fra baggrunden.)

KARLEN. Sigurd viking kommer til gården!

HJØRDIS. Sigurd! Så lad Gunnar kalde hid.

KARLEN. Gunnar red ud for at samle sine grander; thi Kåre bonde vil —

HJØRDIS. Godt, godt, det véd jeg; gå da! (Karlen går; til Dagny, der ligeledes vil gå.) Hvor vil du hen?

DAGNY. Ud for ikke at træffe Sigurd. Det bliver vel til det, at vi må skilles, det skønner jeg nok; men n u at stedes til møde med ham, — nej, nej, det kan jeg ikke. (går ud til venstre.)

HJØRDIS (ser en stund taus efter hende). Og hende var det jeg vilde — (fortsætter tanken ved et blik på buesnoren.) Ringe hævn havde det været; —

nej, nu hugg jeg bedre til! Hm; det er tungt at dø, men stundom er det dog værre at leve!

(*Sigurd* fra baggrunden.)

HJØRDIS. Det er Gunnar du søger, kan jeg tænke; sæt dig ned, ret nu kommer han. (vil gå.)

SIGURD. Nej bliv; det er dig jeg søger mere end ham.

HJØRDIS. Mig?

SIGURD. Og vel var det, jeg traf dig alene.

HJØRDIS. Kommer du for at krænke mig, så er det dig visst lidet hinderligt, om stuen stod fuld både af mænd og kvinder.

SIGURD. Å ja, jeg kender så godt de tanker du har om mig.

HJØRDIS (bittert). Jeg gør dig uret kan hænde! Nej, nej, Sigurd, forgiftig har du været for alle mine levedage. Kom ihug, det var dig, som øved hin skændige list; det var dig, som sad hos mig i buret, gøgled elskov mens du listelig lo derved, slængte mig bort til Gunnar, thi for ham var jeg god nok endda, — og fór så fra landet med den kvinde, du havde kær!

SIGURD. Mangt værk mægter mænds vilje at fremme; men de store gerninger styres af skæbnen, — så er det gået med os to.

HJØRDIS. Vel sandt; onde norner råder over verden; men deres magt er ringe, ifald de ikke finder hjælpere i vort eget bryst. Lykken times den, der er stærk nok til at stævne i strid mod nornen; — det er det jeg nu vil gøre.

SIGURD. Hvad mener du?

HJØRDIS. Jeg vil vove en styrkeprøve med dem — med dem, som er over mig. Men lad os ikke tale mere om det; jeg har meget at gøre idag. (hun sætter sig ved bordet.)

SIGURD (efter et kort ophold). Du virker gode våben for Gunnar.

HJØRDIS (med et stille smil). Ikke for Gunnar, men mod dig.

SIGURD. Det må vel komme ud på ét.

HJØRDIS. Å ja, det må vel så; thi er jeg nornen voksen, da skal du og Gunnar sent eller tidlig — (holder inde, læner sig bagover mod bordet, ser smilende på ham og siger med forandret udtryk i stemmen:) Hm; véd du, hvad mig stundom tykkes? Tidt finder jeg min fryd ved at male mig lystelige billeder i sindet; jeg sidder da og lukker øjnene og tænker: Nu kommer Sigurd hin stærke til landet; — han vil brænde os inde, mig og min husbond. Alle Gunnars mænd er faldne; kun han og jeg er igen; — de tænder taget udenfra; — „Et bueskud," siger Gunnar, „et eneste kan frelse os;" — da brister snoren — „Hjørdis, skær en fletning af dit hår og gør en buesnor deraf, — det gælder

livet!" — Men jeg ler — „Lad brænde, lad brænde — livet er mig ikke en håndfuld hår værd!"

SIGURD. Der er en selsom magt i al din tale. (nærmer sig.)

HJØRDIS (ser koldt på ham). Du sætter dig hos mig?

SIGURD. Du tænker jeg er dig gram af hjertet. Hjørdis, det er sidste gang vi tales ved; der er noget, som nager mig lig en sot, og på den vis kan jeg ikke rejse; du må kende mig bedre.

HJØRDIS. Hvad vil du?

SIGURD. Fortælle dig en saga.

HJØRDIS. Er den tung?

SIGURD. Tung, som livet selv.

HJØRDIS (bittert). Véd du, at livet kan være tungt?

SIGURD. Døm om det, når min saga er ude.

HJØRDIS. Så fortæl; jeg arbejder imens.

(han sætter sig på en liden krak ved hendes højre side.)

SIGURD. Der var engang to unge hærmænd, som sejled fra Norge for at vinde gods og hæder; de havde tilsagt hinanden venskab, og holdt ærligt sammen så vide de end fór om.

HJØRDIS. Og de to unge hærmænd hed Sigurd og Gunnar?

SIGURD. Å ja, vi kan kalde dem så. Langt om længe kom de til Island; der bode en gammel landnamsmand, som var faret fra Norge i kong Haralds tider. Han havde to fagre kvinder i sit hus; men den ene, hans fosterdatter, var dog den ypperligste; thi hun var forstandig og stærk af sind, og hærmændene talte om hende mellem sig, og ingen af dem havde set fagrere kvinde, så tyktes dem begge.

HJØRDIS (spændt). Begge? Vil du spotte mig!

SIGURD. Gunnar tænkte på hende nat og dag, og det gjorde nok Sigurd med; men begge taug, og på hende var ikke at mærke, om Gunnar huged hende; men at hun ej var Sigurd god, det var lettere at skønne.

HJØRDIS (åndeløs). Bliv ved, det beder jeg —!

SIGURD. Dog, desmere måtte Sigurd tænke på hende; men det var der ingen som vidste om. Da hændte det sig en kveld, at der var drikkelag, og svor da hin stolte kvinde, at ingen mand skulde eje hende, uden den, der øved et storværk, som hun nævnte. Højt slog da Sigurds bryst af fryd; thi han kendte kraft i sig til at øve dåden; men Gunnar tog ham i enrum, nævnte om sin elskov; — Sigurd taug med sin, og gik så til —

KÅRE (med trodsig latter). Lad mig om det; vil du takle dit skib inat, så skal vi lyse op for dig! — Kom, alle mand, se her går vejen!

(de går alle ud til højre i baggrunden.)

DAGNY. Sigurd, Sigurd, den ufærd må du hindre!

SIGURD (går rask hen til døren og råber ind): Op fra bordet, Ørnulf; tag hævn over Kåre bonde!

ØRNULF (kommer ud med de øvrige). Kåre bonde, — hvor er han?

SIGURD. Han stævner mod Gunnars gård for at brænde folkene inde!

ØRNULF. Ha, ha, — lad ham det, så får jeg hævn over Gunnar og Hjørdis med det samme; siden vil jeg søge Kåre.

SIGURD. Nej, det er gagnløst råd; Kåre må du søge inat, hvis du vil ramme ham; thi er udåden øvet, så stævner han tilfjelds. Gunnar har jeg æsket til holmgang; han er dig viss nok, ifald ikke jeg selv — nå ja, lige godt, — inat må han skærmes mod sine uvenner; ilde var det, om slig ugerningsmand, som Kåre, tog hævnen fra mig!

ØRNULF. Sandt siger du der. Inat vil jeg skærme Torolfs bane; men imorgen må han fældes!

SIGURD. Han eller jeg, — det kan du lide på!

ØRNULF. Så kom da til hævn for Ørnulfs æt! (han går med mændene til højre i baggrunden.)

SIGURD. Dagny, følg med; — jeg må blive; thi rygtet om tvekampen er alt på vandring mellem folk, og jeg kan ikke møde Gunnar før tiden kommer; men du, — styr og råd din fader; hæderligt må han fare frem; i Gunnars gård er mange kvinder; ingen mén må voldes Hjørdis eller de andre.

DAGNY. Ja ja, jeg vil med. På Hjørdis tænker du dog; tak for det hjertelag!

SIGURD. Gå, gå, Dagny!

DAGNY. Jeg går; men for Hjørdis kan vi være trygge: hun har gyldne hærklæder i buret, og værger sig nok selv.

SIGURD. Det tænker jeg med; men gå du endda; styr din faders færd; våg over alle og — over Gunnars hustru!

DAGNY. Lid på mig. Vel mødt igen! (hun går efter de øvrige.)

SIGURD. Det er første gang, fosterbroder, at jeg står våbenløs, mens du er stedt i fare. (lytter.) Jeg hører skrig og sværdhugg; — de er alt ved gården. (vil over til højre, men standser og viger forbauset tilbage.) Hjørdis! Hun kommer hid!

(*Hjørdis*, klædt i kort rød skarlagenskjortel, med gyldne våbenstykker: hjelm, panser, arm- og benskinner. Hendes hår er udslået; på ryggen bærer hun et kogger, og ved beltet et lidet skjold; i hånden har hun buen med hårsnoren.)

HJØRDIS (ilsomt og seende sig tilbage, som om hun ængstedes af noget, der forfulgte hende, går tæt hen til *Sigurd*, tager ham ved armen og siger dæmpet): Sigurd, Sigurd, kan du se den?

SIGURD. Hvem? Hvor?

HJØRDIS. Ulven d e r — lige ved; den rører sig ikke; den ser på mig med to røde øjne! — Det er min fylgje, Sigurd! Tre gange har den vist sig for mig; det betyder, at jeg visselig skal dø inat!

SIGURD. Hjørdis, Hjørdis!

HJØRDIS. Der sank den i jorden! Ja, ja, nu har den varslet mig.

SIGURD. Du er syg; kom og gå ind!

HJØRDIS. Nej, her vil jeg vente; jeg har ikke lang tid igen!

SIGURD. Hvad er der hændt med dig?

HJØRDIS. Hvad der er hændt? Det véd jeg ikke; men sandt var det, du sagde idag, at Gunnar og Dagny stod mellem os; bort fra dem og fra livet må vi; da kan vi blive sammen!

SIGURD. Vi? Ha, du mener —!

HJØRDIS (med højhed). Jeg blev hjemløs i verden fra den dag du tog en anden til viv. Ilde handled du dengang! Alle gode gaver kan manden give til sin fuldtro ven, — alt, kun ikke den kvinde han har kær; thi gør han det, da bryder han nornens lønlige spind og to liv forspildes. Der er en usvigelig røst i mig, som siger, at jeg blev til, for at mit stærke sind skulde løfte og bære dig i de tunge tider, og at du fødtes, for at jeg i én mand kunde finde alt det, der tyktes mig stort og ypperligt; thi det véd jeg, Sigurd, — havde vi to holdt sammen, da var du bleven navnkundigere og jeg lykkeligere end alle andre!

SIGURD. Unyttig er den klage nu. Mener du det er lysteligt, det liv jeg har i vente? Hver dag at være Dagny nær og gøgle en elskov, som hjertet klemmes ved. Og dog, det må så være; ændres kan det ikke.

HJØRDIS (under stigende vildhed). Det s k a l det dog! Ud af livet vil vi begge gå! Ser du denne buesnor? Med den rammer jeg sikkert; thi jeg har galet fagre galdrekvad over den! (lægger en pil i buen, der er spændt.) Hør! Hør, hvor det suser højt oppe! Det er de dødes hjemfærd; jeg har hekset dem hid; — i lag med dem skal vi følges!

SIGURD (viger tilbage). Hjørdis, Hjørdis, — jeg ræddes for dig!

HJØRDIS (uden at agte på ham). Ingen magt kan ændre vor skæbne nu! O, ja — det er også bedre så, end om du havde fæstet mig

hernede i livet; end om jeg havde siddet på din gård for at væve lin og uld og føde dig afkom, — fy, fy!

SIGURD. Hold op! Din trolddomskunst har været dig overmægtig; den har kastet en sjælesot på dig! (forfærdet.) Ha, se — se! Gunnars gård, — den brænder!

HJØRDIS. Lad brænde, lad brænde! Skysalen deroppe er bedre end Gunnars bjælkestue!

SIGURD. Men Egil, din søn, — de fælder ham!

HJØRDIS. Lad fældes, — så fældes min skændsel med det samme!

SIGURD. Og Gunnar, — de tager din husbonds liv!

HJØRDIS. Det agter jeg ikke! Bedre husbond skal jeg følge hjem inat! Ja, Sigurd, så må det være; her i landet gror ikke lykken for mig; — den hvide gud kommer nordover; ham vil jeg ikke stedes til møde med; de gamle er ikke stærke, som før; — de sover. de sidder halvt som skygger; — med dem vil vi strides! Ud af livet, Sigurd; jeg vil sætte dig på himlens kongestol, og selv vil jeg sidde dig næst! (Uvejret bryder løs.) Hør, hør, der kommer vort følge! Kan du se de sorte jagende heste; en for mig og en for dig! (kaster buen til kinden og skyder.) Så far da den sidste færd!

SIGURD. Vel truffet, Hjørdis! (han falder.)

HJØRDIS (jublende, idet hun iler hen til ham). Sigurd, min broder, — nu hører vi hinanden til!

SIGURD. Nu mindre end før. Her skilles vore veje; thi jeg er en kristnet mand.

HJØRDIS (forfærdet). Du —! Ha, nej, nej!

SIGURD. Den hvide gud er min; kong Ædhelstan har lært mig ham at kende; — det er op til h a m jeg nu går.

HJØRDIS (i fortvilelse). Og jeg —! (slipper buen.) Ve, ve!

SIGURD. Tungt var mit liv fra den stund jeg tog dig ud af mit eget hjerte og gav dig til Gunnar. Tak, Hjørdis; — nu er jeg så let og fri. (dør.)

HJØRDIS (stille). Død! Så har jeg visselig forspildt min sjæl! (Uvejret vokser, hun udbryder vildt.) De kommer! Jeg har galdret dem hid! Men nej, nej; — jeg følger jer ikke; jeg vil ikke ride uden Sigurd! Det hjælper ej; — de ser mig; de ler og vinker, de sporer sine heste! (iler ud på fjeldkanten i baggrunden.) Der er de over mig; — og intet ly, intet skjul! Jo, på havets bund kanhænde! (hun styrter sig ud.)

(*Ørnulf, Dagny, Gunnar* med *Egil,* samt *Sigurds* mænd kommer efterhånden ind fra højre.)

ØRNULF (vendt mod gravhaugen). Nu kan I sove roligt; thi uhævnet ligger I ikke!

DAGNY (kommer). Fader, fader, — skrækken dræber mig; — al den blodige færd — og uvejret; — hør, hør!

GUNNAR (med *Egil* på armen). Giv fred og ly for mit barn!

ØRNULF. Gunnar herse!

GUNNAR. Ja Ørnulf, min gård er jo brændt og mine svende faldne; jeg er i din vold; gør som dig tykkes!

ØRNULF. Det står til Sigurd. Men ind under tag; det er utrygt herude!

DAGNY. Ja, ind, ind! (går henimod bådhuset, får øje på liget og udstøder et skrig:) Sigurd, min husbond; — de har dræbt ham.

(kaster sig ned ved ham.)

ØRNULF (iler til). Sigurd!

GUNNAR (sætter *Egil* ned). Sigurd dræbt!

DAGNY (ser fortvilet på mændene, der står om den døde). Nej, nej, det er ikke så; — han må være i live endnu! (bemærker buen.) Ha, hvad er det! (rejser sig.)

ØRNULF. Datter, det er nok, som du først sagde, — Sigurd er fældet.

GUNNAR (som greben af en pludselig tanke). Og Hjørdis! — Har Hjørdis været her?

DAGNY (sagte og med fatning). Jeg véd ikke; men det véd jeg, at hendes bue har været her.

GUNNAR. Ja, jeg tænkte det nok!

DAGNY. Ti, ti! (for sig selv.) Så bittert har hun da hadet ham!

GUNNAR (sagte). Fældet ham — natten før holmgangen; så har hun endda elsket mig.

(Alle farer forfærdede sammen; Åsgårdsrejden suser gennem luften.)

EGIL (med skræk). Fader! Se, se!

GUNNAR. Hvad er det?

EGIL. Deroppe — alle de sorte heste —!

GUNNAR. Det er skyerne, som —

ØRNULF. Nej, det er de dødes hjemfærd.

EGIL (med et skrig). Moder er med dem!

DAGNY. Alle gode magter!

GUNNAR. Barn, hvad siger du!

EGIL. Der — foran — på den sorte hest! Fader, fader!

(*Egil* klynger sig forfærdet op til faderen; kort pause; uvejret drager forbi, skyerne skilles, månen skinner fredeligt ud over landskabet.)

GUNNAR (stille og smerteligt). Nu er Hjørdis visselig død!

ØRNULF. Det er vel så, Gunnar; — og på hende havde jeg mere at hævne end på dig. Dyrt blev mødet for os begge; — — der er min hånd, fred og forsoning!

GUNNAR. Tak, Ørnulf! Og nu tilskibs; jeg farer med til Island!

ØRNULF. Ja, til Island, og sent vil vor hærfærd glemmes:

Højt om heltefærd og stærke
kæmpers leg på norske strande
skal til sildigst æt fra Island
sjunges over nordens lande!

KÆRLIGHEDENS KOMEDIE

(1862)

PERSONERNE:

FRU HALM, en embedsmands enke.
SVANHILD, } hendes døtre.
ANNA, }
FALK, en ung forfatter, } hendes logerende.
LIND, teologisk student, }
GULDSTAD, grosserer.
STYVER, kopist.
FRØKEN SKÆRE, hans forlovede.
STRÅMAND, prest fra landet.
FRU STRÅMAND, hans kone.
STUDENTER, GÆSTER, FAMILJER og *FORLOVEDE PAR.*
PRESTEFOLKENES OTTE PIGEBØRN.
FIRE TANTER, EN HUSJOMFRU, EN OPPASSER, TJENESTEPIGER.

(Handlingen foregår på *fru Halms* løkke ved Drammensvejen.)

FØRSTE AKT.

(Scenen forestiller en smuk have med uregelmæssige men smagfulde anlæg; i baggrunden ses fjorden og øerne udover. Til venstre for tilskuerne hovedbygningen med en veranda og ovenover denne et åbent kvistvindu; til højre i forgrunden et åbent lysthus med bord og bænke. Landskabet ligger i stærk aftenbelysning. Det er tidligt på sommeren; frugttræerne blomstrer.)

(Når teppet går op, sidder *fru Halm, Anna* og *frøken Skære* på verandaen, de to første med håndarbejde, den sidste med en bog. I lysthuset ses *Falk, Lind, Guldstad* og *Styver;* på bordet står punschmugge og glasse. *Svanhild* sidder alene i baggrunden ved vandet.)

FALK (rejser sig med hævet glas og synger).

Solglad dag i hegnet have
skabtes dig til lyst og leg;
tænk ej på, at høstens gave
tidtnok vårens løfter sveg.
Æbleblomsten, hvid og vakker,
breder over dig sit tjeld, —
lad den så langs alle bakker
drysses vejrslåt næste kveld!

KOR AF HERRERNE.

Lad den så langs alle bakker
o. s. v.

FALK.

Hvad vil du om frugten spørge
midt i træets blomstertid?
Hvorfor sukke, hvorfor sørge,
sløvet under slæb og slid?
Hvorfor lade fugleskræmmen
klapre dag og nat på stang!
Glade broder, fuglestemmen
ejer dog en bedre klang!

HERRERNE. Glade broder, fuglestemmen
o. s. v.

FALK.
Hvorfor vil du spurven jage
fra din rige blomstergren!
Lad den før som sangløn tage
din forhåbning, én for én.
Tro mig, du ved byttet vinder,
tusker sang mod sildig frugt;
husk moralen „Tiden rinder";
snart din friluftslund er lukt.

HERRERNE. Husk moralen „Tiden rinder"
o. s. v.

FALK.
Jeg vil leve, jeg vil synge,
til den dør, den sidste hæk;
fej da trøstig alt i dynge,
kast så hele stadsen væk.
Grinden op; lad får og kviger
gramse grådigt, hver som bedst;
jeg brød blomsten; lidt det siger,
hvem der tar den døde rest!

HERRERNE. Jeg brød blomsten; lidt det siger,
o. s. v. (de klinker og tømmer glassene.)

FALK (til damerne). Se, det var visen, som De bad mig om; —
bær over med den; jeg er tanketom.

GULDSTAD. Å, hvad gør det, når bare visen klinger?

FRØKEN SKÆRE (ser sig om). Men Svanhild, som så ivrig var
Da Falk begyndte, fik med ét hun vinger; [især —?
nu er hun borte.

ANNA (peger mod baggrunden). Nej, hun sidder der.

FRU HALM (med et suk). Det barn! Gud véd, når jeg får skik på hende!

FRØKEN SKÆRE. Men sig, herr Falk, mig syntes visens ende
var mindre rig på — sådan — poesi,
som ellers findes hist og her deri.

STYVER. Ja, og det var dog ganske visst så let,
at få lidt mer mod slutningen placeret.

FALK (klinker med ham). Man kliner ind, lig kit i revnet bræt,
til den blir fed nok, spækket, marmoreret.

STYVER (uforstyrret). Ja, det går glat; jeg husker det så godt ifra mig selv.

GULDSTAD. Hvad? Har De Musen redet?

FRØKEN SKÆRE. Min kæreste? Gud ja!

STYVER. Å, kun så småt.

FRØKEN SKÆRE (til damerne). Han er romantisk af sig.

FRU HALM. Jo, vi véd det!

STYVER. Nu ikke mere; det er lang tid siden.

FALK. Fernis og romantik går af med tiden.
Men forhen altså —?

STYVER. Ja, det var nu i
den tid, jeg var forelsket.

FALK. Er da den forbi?
jeg trode ej din elskovsrus udsovet!

STYVER. Nu er jeg jo officielt f o r l o v e t;
det er jo mere end f o r e l s k e t, véd jeg!

FALK. Ret så, min gamle ven, jeg holder med dig!
Du avanceret har, bestått det sværeste:
forfremmelsen fra elsker og til kæreste.

STYVER (med et behageligt erindringssmil). Det er dog sært! Jeg skulde fast
mit mindes faktiskhed i dette nu. (vender sig til *Falk.*) [forsvoret
For syv år siden, — vil du tro det, du?
Jeg gjorde vers i stilhed på kontoret.

FALK. D u gjorde vers — ved pulten?

STYVER. Nej, ved bordet.

GULDSTAD (slår på sit glas). Silentium, nu har kopisten ordet!

STYVER. Især om aftningen, når jeg var fri,
jeg konciperte remser poesi,
så lange, som — ja to-tre brukne ark.
Det gik!

FALK. Du gav din Muse blot et spark,
så traved hun —

STYVER. Ustemplet eller stemplet
papir, se det var hende lige godt.

FALK. Så poesien flommed lige flot?
Men hør, hvorledes brød du ind i templet?

STYVER. Ved hjælp af kærlighedens brækjern, ven!
Med andre ord, så var det frøken Skære,

min kæreste, som hun blev senere hen,
for dengang var hun —

FALK. Ret og slet din k æ r e.

STYVER (vedblivende). Det var en selsom tid; min jus jeg glemte;
min pen jeg s p i d s e d ej, nej, jeg den s t e m t e,
og når den i konceptpapiret rev,
det klang som melodi til hvad jeg skrev; —
omsider expederte jeg et brev
til hende — hun —

FALK. Hvis kæreste du blev.

STYVER. Tænk, samme dato indløb hendes svar;
andragendet bevilget, — sagen klar!

FALK. Og du, du følte dig ved pulten større;
du havde bragt din elskov på det tørre!

STYVER. Naturligvis.

FALK. Og aldrig mer du digted?

STYVER. Nej, jeg har aldrig siden mærket trang;
det var med ét, som om mig åren svigted;
og når jeg prøver nu en enkelt gang
at sætte sammen blot et nytårsvers,
så kommer rim og versemål påtvers,
og, — jeg forstår ej, hvad det stikker i, —
men det blir j u s og ikke p o e s i.

GULDSTAD (klinker med ham). Og derfor er, min sjæl, De lige god!

(til *Falk.*)

D e tror nu færgen over lykkens flod
er bare til, for D e m at sætte over;
men se Dem for, ifald De farten vover.
Hvad Deres vise angår, véd jeg ej
om den poetisk er i alle ender;
men hvordan end De visen snor og vender,
den har en s l e t m o r a l, det siger jeg.
Hvad skal man kalde slig økonomi:
at lade alskens fugle æde karten
før den får tid til moden frugt at bli;
at lade kør og får få græsse fri
herinde sådan udpå sommerparten?
Jo, her blev vakkert næste vår, fru Halm!

FALK (rejser sig). Å, næste, næste! Tanken er mig kvalm,
som i det slappe ord „det næste“ ligger,

det gør hver glædens rigmand til en tigger!
Hvis jeg som sprogets sultan måtte råde
en time kun, det silkesnoren fik,
og skulde ud af verden uden nåde,
som b og g af Knudsens grammatik.

STYVER. Hvad har du da imod det håbets ord?

FALK. At det formørker os Guds fagre jord.
„Vor næste kærlighed“, „vor næste viv“,
„vort næste måltid“ og „vort næste liv“, —
se, den forsynlighed, som heri ligger,
den er det, som gør glædens søn til tigger.
Så langt du ser, forstygger den vor tid,
den dræber nydelsen af øjeblikket;
du har ej ro, før du får båden vrikket
imod den „næste“ strand med slæb og slid;
men er du fremme, — mon du da tør hvile?
Nej, du må atter mod et „næste“ ile.
Og sådan går det — fortvæk — udaf livet, —
Gud véd, om bag et stoppested er givet.

FRU HALM. Men fy, herr Falk, hvor kan De tale så!

ANNA (tankefuld). O, det han siger, kan jeg godt forstå;
der må dog noget sandt på bunden være.

FRØKEN SKÆRE (bekymret). Sligt må min kæreste ej høre pa,
han er ekscentrisk nok. — Å hør, min kære;
kom hid et øjeblik!

STYVER (beskæftiget med at rense sin pibespids). Jeg kommer snart.

GULDSTAD (til *Falk*). Ja, ét er mig dog i det mindste klart:
at De bør holde noget mer i ære
forsynligheden; tænk Dem blot, ifald
De skrev et digt idag og satte al
den dyre restbeholdning ind deri,
som De på lager har af poesi,
og fandt, De intet havde mer tilbedste,
når De imorgen digtede det næste; —
da fik kritiken Dem nok i kalotten.

FALK. Jeg tviler på, den mærked bankerotten;
da slentred arm i arm kritik og jeg
gemytligt frem jo på den samme vej. (afbrydende og med overgang.)
Men sig mig, Lind, hvad går der dog af dig?
Du sidder her den hele tid så sturen;
studerer du måske arkitekturen?

LIND (tar sig sammen). Jeg? Hvorfor falder du på det?

FALK. Jo visst;
du har ej øjet fra altanen hist.
Er det verandastilens brede buer,
som du med slig dybsindighed beskuer?
Hvad heller dørens kunstigt skårne hængsler,
og vinduslugerne med ditto stængsler?
For noget er det, som din tanke fængsler.

LIND (med et strålende udtryk). Nej, du tar fejl; jeg sidder her og lever.
Berust i nuet intet mer jeg kræver.
Jeg har en følelse, som om jeg stod
med verdens rigdom drysset for min fod!
Tak for din sang om glædens liv i våren;
den var som af mit eget indre skåren!

(hæver sit glas og veksler et blik med *Anna*, umærkeligt for de øvrige.)

En skål for blomsten, der den dufter smukt,
foruden tanke på at vorde frugt! (drikker tilbunds.)

FALK (ser på ham, overrasket og greben, men tvinger sig under en let tone).
Vil mine damer høre; det var nyt!
Her har jeg letvindt gjort en proselyt.
Igår han gik med salmebog i lommen,
idag han kækt trakterer digtertrommen. —
Man påstår vel, at vi poeter fødes;
men stundom kan en prosaist dog gødes
så ubarmhjertigt, som en strasburgsk gås,
med rimet sludder og med metrisk vås,
så alt hans indre, lever, sjæl og krås,
når ud det krænges, findes ganske fuldt
af lyrisk ister og retorisk smult. (til *Lind*.)
Men tak for resten for din gode mening;
herefter slår vi harpen i forening.

FRØKEN SKÆRE. Ja De, herr Falk, De er vel flittig nu?
I landlig ro, — her mellem blomstergrene,
hvor De kan færdes for Dem selv alene — —

FRU HALM (smilende). Nej, han er doven, så det er en gru.

FRØKEN SKÆRE. Jeg havde tænkt, De, som fru Halms loge-
var bleven rigtig stærkt poetiserende. (peger ud til højre.) [rende,
Det lille havehus, bag løvet gemt,
det ligger for en digter så bekvemt;
der synes mig, De måtte blive stemt — —

FALK (går over mod verandaen og læner sig med armene på rækværket).
Dæk mine øjnes spejl med blindheds skimmel,
så skal jeg digte om den lyse himmel.
Skaf mig, om blot en månedstid på borg,
en kval, en knusende, en kæmpesorg,
så skal jeg synge livets jubel ud.
Og helst, min frøken, skaf mig blot en brud,
som er mig alt, mit lys, min sol, min Gud.
Jeg har om den ting supplicert Vorherre,
men han har hidtil vist sig døv, desværre.

FRØKEN SKÆRE. Fy, det er jo frivolt!

FRU HALM. Ja hæsligt sagt!

FALK. Å, De må ikke tro det var min agt
at gå med hende under arm på „Kurland";
nej, midt i lykkens vilde jubeljagt
hun måtte gå til evighedens urland.
Jeg trænger til lidt åndig gymnastik,
som jeg på den vis måske grundigst fik.

SVANHILD (har under det foregående nærmet sig; hun står nu tæt ved *Falk* og siger med et bestemt men lunefuldt udtryk): Godt, jeg skal be for Dem om slig en [skæbne;
men når den kommer, — bær den som en mand.

FALK (har vendt sig overrasket). Å, frøken Svanhild! — Jo, jeg skal [mig væbne.
Men tror De også, at jeg stole kan
på Deres bøn, som noget rigtigt virkende?
Med himlen, ser De, må man omgås lirkende.
Jeg véd jo nok, De vilje har for to
til mig at skille ved min sjælero;
men om De også har behørig tro,
se, det er sagen.

SVANHILD (mellem spøg og alvor).
Vent til sorgen kommer
og gulner livets lyse, grønne sommer, —
vent til den nager vågen og i drømme,
så kan om styrken af min tro De dømme. (hun går over til damerne.)

FRU HALM (dæmpet). Men vil I to da aldrig holde fred?
Nu har du gjort herr Falk for alvor vred.

(vedbliver at tale sagte og formanende. *Frøken Skære* blander sig i samtalen. *Svanhild* står kold og taus.)

FALK (går efter en kort, tankefuld stilhed over til lysthuset og siger hen for sig):
Der lyste visshed ud af hendes blikke.

Mon jeg skal tro, som hun det tror så trygt,
at himlen vil —

GULDSTAD. Å nej-Gud vil den ikke!
Den var da, med respekt, og brav forrykt,
om den effektuerte slige ordres.
Nej, ser De, gode hode, — hvad der fordres,
det er motion for arme, ben og krop.
Lig ikke her og glo i løvet op
den lange dag; hugg ved om ikke andet.
Det måtte også være rent forbandet,
om ikke inden fjorten dage De
for Deres gale nykker da var fri.

FALK. Jeg står som æslet, snørt i valgets bånd;
til venstre har jeg kød, til højre ånd;
hvad var vel visest her at vælge først.

GULDSTAD (idet han skænker i glassene).
Først et glas punsch, det slukker harm og tørst.

FRU HALM (ser på sit uhr). Men den er otte snart; nu tror jeg næsten
det er på tiden vi kan vente presten. (rejser sig og rydder op på altanen.)

FALK. Hvad? Skal her komme prester?

FRØKEN SKÆRE. Gud, ja visst!

FRU HALM. Det var jo d e t, som jeg fortalte sidst —

ANNA. Nej mor, herr Falk var ikke da tilstede.

FRU HALM. Nå, det er sandt. Men bliv dog ej så trist;
tro mig, af det besøg De høster glæde.

FALK. Men sig, hvem er han da, den glædens såmand?

FRU HALM. Å Herregud, det er jo presten Stråmand.

FALK. Ja så. Jeg tror, at jeg har hørt hans navn,
og læst, at han skal ind og gøre gavn,
som stortingsmand, på politikens marker.

STYVER. Ja, han er taler.

GULDSTAD. Skade blot, han harker.

FRØKEN SKÆRE. Nu kommer han med frue —

FRU HALM. Og med arvinger —

FALK. At more dem i forvejen lidt, de hulde, —
for siden får han begge hænder fulde
med svenske spørgsmål og med statsrådsgarvinger;
jo, jeg forstår.

FRU HALM. D e t er en mand, herr Falk!

GULDSTAD. Ja, i sin ungdom var han nu en skalk.

FRØKEN SKÆRE (fornærmet). Nå så, herr Guldstad! Alt fra jeg
har jeg hørt tale dog med stor respekt, — [var liden
og det af folk, hvis ord har megen vægt, —
om presten Stråmand og hans livs roman.

GULDSTAD (leende). Roman?

FRØKEN SKÆRE. Roman. Jeg kalder sligt romantisk,
som ej af hverdagsfolk vurderes kan.

FALK. De spænder min nysgerrighed gigantisk.

FRØKEN SKÆRE (vedblivende). Men Gudbevars, der gives altid visse,
som af det rørende sig lader hidse
til raillerí! Det er jo velbekendt,
at her var en, som bare var student,
der var så fræk, så ryggesløs, så usel,
at kritisere selve „William Russell".

FALK. Men sig, er oplandspresten da et digt,
et kristent drama eller noget sligt?

FRØKEN SKÆRE (rørt til stille tårer). Nej Falk, — et menneske,
Men når en så at sige livløs ting [på hjerte rigt.
kan forårsage slige ondskabssting
og vække fæle lidenskabers mængde
af slig en dybde —

FALK (deltagende). Og af slig en længde —

FRØKEN SKÆRE. Så vil, med Deres skarpe blik, De snart
begribe at —

FALK. Ja, det er ganske klart.
Men hvad der hidtil er mig mindre tydeligt,
det er romanens indhold og dens art.
Jeg kan nok ane, det er noget nydeligt;
men hvis det lod sig sige i en fart —

STYVER. Jeg skal af sagens fakta ekstrahere
det vigtigste.

FRØKEN SKÆRE. Nej, jeg erindrer mere;
jeg kan fortælle —

FRU HALM. Det kan også jeg!

FRØKEN SKÆRE. Å nej, fru Halm, nu er jeg alt på vej.
Ser De, herr Falk, — han gjaldt, som kandidat,
for et af hovedstadens bedste hoder,
forstod sig på kritik og nye moder —

FRU HALM. Og spillede komedie privat.

FRØKEN SKÆRE. Ja bi nu lidt! Han musicerte, malte, —

FRU HALM. Og husk, hvor pent historier han fortalte.

FRØKEN SKÆRE. Ja giv dog tid; jeg kan det på en prik.
Han skrev og komponerte selv musik
til noget, som en — forelægger fik;
det kaldtes „Syv sonetter til min Maren".
Å Gud, hvor sødt han sang dem til guitaren!

FRU HALM. Ja, det er visst, at han var genial!

GULDSTAD (dæmpet). Hm, somme mente nu, at han var gal.

FALK. En gammel praktikus, som ikke henter
sin visdom blot af mugne pergamenter,
har sagt, at kærligheden gør Petrarker
så let, som fæ og ladhed patriarker.
Men hvem var Maren?

FRØKEN SKÆRE. Maren? Det var hende,
hans elskede, som snart De lærer kende.
Hun var en datter af et kompagni —

GULDSTAD. Et trælasthus.

FRØKEN SKÆRE (kort). Ja, det må Herren vide.

GULDSTAD. For det var hollandsk last de gjorde i.

FRØKEN SKÆRE. Sligt hører til den trivielle side.

FALK. Et kompagni?

FRØKEN SKÆRE (vedblivende). Som ejed store grunker.
De kan vel tænke, hvor der kur blev gjort;
der meldtes friere af første sort. —

FRU HALM. Og mellem dem sågar en kammerjunker.

FRØKEN SKÆRE. Men Maren værged kækt om kvindens ret.
Hun havde Stråmand mødt i „Dramatiken":
at se og elske ham, det var nu ét —

FALK. Og bejlerskaren måtte stå i stikken?

FRU HALM. Ja vil De tænke Dem den romantiken!

FRØKEN SKÆRE. Og læg så til en gammel grusom far,
som bare gik omkring og skilte hjerter;
jeg tror der også en formynder var,
for endnu mer at øge deres smerter.
Men hun blev ham og han blev hende tro;
de drømte sammen om et stråtækt bo,
et snehvidt får, som kunde nære to —

FRU HALM. Ja i det højeste en liden ko, —

FRØKEN SKÆRE. Kort sagt, som de for mig så tidt erklærte,
en bæk, en hytte og hinandens hjerte.

FALK. Ak ja! Og så —?

FRØKEN SKÆRE. Så brød hun med sin slægt.

FALK. Hun brød —?

FRU HALM. Hun brød med den.

FALK. Se, det var kækt.

FRØKEN SKÆRE. Og flytted til sin stråmand op på kvisten.

FALK. Hun flytted op! Foruden — sådan — vielse?

FRØKEN SKÆRE. Å fy!

FRU HALM. Fy skam! Min salig mand på listen
står blandt forloverne —!

STYVER (til frøkenen). Ja, din fortielse
af faktum er det, som forvolder tvisten.
I referater har det megen vægt
at ordne kronologisk og korrekt.
Men jeg kan aldrig faa det i mit hode,
hvor de kom af det —

FALK (fortsættende). — thi man tør formode,
at får og ko ej med på kvisten bode.

FRØKEN SKÆRE (til *Styver*). Å, du skal vel betænke ét, min gode:
Man trænger ej, hvor kærligheden troner;
to ømme hjerter klarer sig med lidt. (til *Falk*.)
Han elsked hende til guitarens toner,
og hun gav på klaver informationer —

FRU HALM. Og så, forstår sig, tog de på kredit —

GULDSTAD. Et år, til handelshuset gik fallit.

FRU HALM. Men så fik Stråmand kald et steds der nordpå.

FRØKEN SKÆRE. Og i et brev, jeg siden så, han svor på,
han leved blot for pligten og for hende.

FALK (supplerende). Og dermed var hans livs roman til ende.

FRU HALM (rejser sig). Ja nu jeg tror vi går i haven ned;
vi må jo se, om vi dem har i vente.

FRØKEN SKÆRE (idet hun tar mantillen på).
Det er alt svalt.

FRU HALM. Ja, Svanhild, vil du hente
mit uldne sjal.

LIND (til *Anna*, ubemærket af de øvrige). Gå forud!

FRU HALM. Kom så med!

(*Svanhild* går ind i huset; de andre, undtagen *Falk*, går mod baggrunden og ud til venstre
Lind, der har fulgt med, stanser og kommer tilbage.)

LIND. Min ven!
FALK. I lige måde!
LIND. Hånden hid!
Jeg er så glad; — jeg tror mit bryst må sprænges,
ifald jeg ikke får fortalt —
FALK. Giv tid;
du skal forhøres først, så dømmes, hænges.
Hvad er nu det for adfærd? Lægge skjul
for mig, din ven, på skatten, du har fundet; —
for tilstå kun, formodningen er grundet:
Du trukket har et lod i lykkens hjul!
LIND. Ja, jeg har fanget lykkens fagre fugl!
FALK. Så? Levende, — og ej i snaren kvalt?
LIND. Vent bare lidt; nu er det snart fortalt.
Jeg er forlovet! Tænk —!
FALK (hurtig). Forlovet!
LIND. Ja!
idag, — Gud véd, hvor jeg tog modet fra!
Jeg sagde, — å, sligt lar sig ikke sige;
men tænk dig, — hun, den unge, smukke pige,
blev ganske blussende, — slet ikke vred!
Nej, kan du skønne, Falk, hvad jeg har vovet!
Hun hørte på mig, — og jeg tror hun græd;
d e t er jo gode tegn?
FALK. Ja visst; bliv ved.
LIND. Og, ikke sandt, — da er vi jo forlovet?
FALK. Jeg må formode det; men for at være
aldeles tryg, så rådspørg frøken Skære.
LIND. O nej, jeg véd, jeg føler det så trygt!
Jeg er så klar, så sikker, uden frygt. (strålende og hemmelighedsfuldt.)
Hør, jeg fik lov at holde hendes hånd,
da hun tog kaffetøjet bort fra bordet!
FALK (løfter sit glas og tømmer det). Nå, vårens blomster da i eders bånd!
LIND (ligeså). Og det skal være højt og helligt svoret,
at jeg vil elske hende til min død,
så varmt som nu: — ja, for hun er så sød!
FALK. Forlovet! Derfor var det da, du slang
på hylden både loven og profeterne.
LIND (leende). Og du, som trode, at det var din sang —!
FALK. Min ven, så stærk en tro har tidt poeterne.

LIND (alvorligt). Tro ellers ikke, Falk, at teologen
er fra min lykkes time dreven ud.
Der er den forskel kun, at ikke bogen
forslår som jakobsstige til min Gud.
Nu må jeg ud og søge ham i livet;
jeg føler mig i hjertet mere god,
jeg elsker strået, krybet for min fod;
det er jo også del i lykken givet.
FALK. Men sig mig nu —
LIND. Nu har jeg sagt det hele, —
min rige gåde, som vi tre vil dele.
FALK. Ja, men jeg mener, har du tænkt lidt fremad?
LIND. Jeg tænkt? Tænkt fremad? Nej, fra denne stund
jeg lever i det vårlige sekund.
Jeg vender øjet mod min lykke hjemad;
der holder skæbnens tømmer jeg og hun.
Ej du, ej Guldstad, — ja, ej selv fru Halm
tør sige til min friske livsblomst: „Falm!“
Thi jeg har vilje, hun har varme øjne,
og derfor må den, skal den opad højne!
FALK. Ret så, min broder, dig har lykken brug for!
LIND. Mit livsmod brænder lig en vilter sang;
jeg kender mig så stærk; lå der et slug for
min fod, — hvor gabende, — jeg over sprang!
FALK. Det sige vil i simpelt prosasprog:
Din kærlighed har gjort dig til et rensdyr.
LIND. Nå, — farer jeg med renens vilde tog,
jeg véd, til hvem min længselsfugl imens flyr!
FALK. Så får den alt imorgen til at flyve;
du følger med kvartetten jo tilfjelds.
Jeg lover for, du trænger ingen pels —
LIND. Kvartetten! Pyt, — lad den alene klyve!
For mig er højfjeldsluft i dalens bund;
her har jeg blomsterne og fjordens vidder,
her har jeg løvsalsang og fuglekvidder,
og lykkens huldre, — ja for her er hun!
FALK. Ak, lykkens huldre her i Akersdalen
er sjelden, som en elg; hold fast i halen. (med et blik mod huset.)
Hys, — Svanhild —
LIND (trykker hans hånd). Godt; jeg går, — lad ingen kende,
hvad der er mellem dig og mig og hende.

min kæreste, som hun blev senere hen,
for dengang var hun —

FALK. Ret og slet din k æ r e.

STYVER (vedblivende). Det var en selsom tid; min jus jeg glemte;
min pen jeg s p i d s e d ej, nej, jeg den s t e m t e,
og når den i konceptpapiret rev,
det klang som melodi til hvad jeg skrev; —
omsider expederte jeg et brev
til hende — hun —

FALK. Hvis kæreste du blev.

STYVER. Tænk, samme dato indløb hendes svar;
andragendet bevilget, — sagen klar!

FALK. Og du, du følte dig ved pulten større;
du havde bragt din elskov på det tørre!

STYVER. Naturligvis.

FALK. Og aldrig mer du digted?

STYVER. Nej, jeg har aldrig siden mærket trang;
det var med ét, som om mig åren svigted;
og når jeg prøver nu en enkelt gang
at sætte sammen blot et nytårsvers,
så kommer rim og versemål påtvers,
og, — jeg forstår ej, hvad det stikker i, —
men det blir j u s og ikke p o e s i.

GULDSTAD (klinker med ham). Og derfor er, min sjæl, De lige god!

(til *Falk.*)

D e tror nu færgen over lykkens flod
er bare til, for D e m at sætte over;
men se Dem for, ifald De farten vover.
Hvad Deres vise angår, véd jeg ej
om den poetisk er i alle ender;
men hvordan end De visen snor og vender,
den har en s l e t m o r a l, det siger jeg.
Hvad skal man kalde slig økonomi:
at lade alskens fugle æde karten
før den får tid til moden frugt at bli;
at lade kør og får få græsse fri
herinde sådan udpå sommerparten?
Jo, her blev vakkert næste vår, fru Halm!

FALK (rejser sig). Å, næste, næste! Tanken er mig kvalm,
som i det slappe ord „det næste“ ligger,

det gør hver glædens rigmand til en tigger!
Hvis jeg som sprogets sultan måtte råde
en time kun, det silkesnoren fik,
og skulde ud af verden uden nåde,
som b og g af Knudsens grammatik.

STYVER. Hvad har du da imod det håbets ord?

FALK. At det formørker os Guds fagre jord.
„Vor næste kærlighed“, „vor næste viv“,
„vort næste måltid“ og „vort næste liv“, —
se, den forsynlighed, som heri ligger,
den er det, som gør glædens søn til tigger.
Så langt du ser, forstygger den vor tid,
den dræber nydelsen af øjeblikket;
du har ej ro, før du får båden vrikket
imod den „næste“ strand med slæb og slid;
men er du fremme, — mon du da tør hvile?
Nej, du må atter mod et „næste“ ile.
Og sådan går det — fortvæk — udaf livet, —
Gud véd, om bag et stoppested er givet.

FRU HALM. Men fy, herr Falk, hvor kan De tale så!

ANNA (tankefuld). O, det han siger, kan jeg godt forstå;
der må dog noget sandt på bunden være.

FRØKEN SKÆRE (bekymret). Sligt må min kæreste ej høre pa,
han er ekscentrisk nok. — Å hør, min kære;
kom hid et øjeblik!

STYVER (beskæftiget med at rense sin pibespids). Jeg kommer snart.

GULDSTAD (til *Falk*). Ja, ét er mig dog i det mindste klart:
at De bør holde noget mer i ære
forsynligheden; tænk Dem blot, ifald
De skrev et digt idag og satte al
den dyre restbeholdning ind deri,
som De på lager har af poesi,
og fandt, De intet havde mer tilbedste,
når De imorgen digtede det næste; —
da fik kritiken Dem nok i kalotten.

FALK. Jeg tviler på, den mærked bankerotten;
da slentred arm i arm kritik og jeg
gemytligt frem jo på den samme vej. (afbrydende og med overgang.)
Men sig mig, Lind, hvad går der dog af dig?
Du sidder her den hele tid så sturen;
studerer du måske arkitekturen?

LIND (tar sig sammen). Jeg? Hvorfor falder du på det?

FALK. Jo visst;
du har ej øjet fra altanen hist.
Er det verandastilens brede buer,
som du med slig dybsindighed beskuer?
Hvad heller dørens kunstigt skårne hængsler,
og vinduslugerne med ditto stængsler?
For noget er det, som din tanke fængsler.

LIND (med et strålende udtryk). Nej, du tar fejl; jeg sidder her og lever.
Berust i nuet intet mer jeg kræver.
Jeg har en følelse, som om jeg stod
med verdens rigdom drysset for min fod!
Tak for din sang om glædens liv i våren;
den var som af mit eget indre skåren!

(hæver sit glas og veksler et blik med *Anna*, umærkeligt for de øvrige.)

En skål for blomsten, der den dufter smukt,
foruden tanke på at vorde frugt! (drikker tilbunds.)

FALK (ser på ham, overrasket og greben, men tvinger sig under en let tone).
Vil mine damer høre; det var nyt!
Her har jeg letvindt gjort en proselyt.
Igår han gik med salmebog i lommen,
idag han kækt trakterer digtertrommen. —
Man påstår vel, at vi poeter fødes;
men stundom kan en prosaist dog gødes
så ubarmhjertigt, som en strasburgsk gås,
med rimet sludder og med metrisk vås,
så alt hans indre, lever, sjæl og krås,
når ud det krænges, findes ganske fuldt
af lyrisk ister og retorisk smult. (til *Lind*.)
Men tak for resten for din gode mening;
herefter slår vi harpen i forening.

FRØKEN SKÆRE. Ja De, herr Falk, De er vel flittig nu?
I landlig ro, — her mellem blomstergrene,
hvor De kan færdes for Dem selv alene — —

FRU HALM (smilende). Nej, han er doven, så det er en gru.

FRØKEN SKÆRE. Jeg havde tænkt, De, som fru Halms loge-
var bleven rigtig stærkt poetiserende. (peger ud til højre.) [rende,
Det lille havehus, bag løvet gemt,
det ligger for en digter så bekvemt;
der synes mig, De måtte blive stemt — —

FALK (går over mod verandaen og læner sig med armene på rækværket).
Dæk mine øjnes spejl med blindheds skimmel,
så skal jeg digte om den lyse himmel.
Skaf mig, om blot en månedstid på borg,
en kval, en knusende, en kæmpesorg,
så skal jeg synge livets jubel ud.
Og helst, min frøken, skaf mig blot en brud,
som er mig alt, mit lys, min sol, min Gud.
Jeg har om den ting supplicert Vorherre,
men han har hidtil vist sig døv, desværre.

FRØKEN SKÆRE. Fy, det er jo frivolt!

FRU HALM. Ja hæsligt sagt!

FALK. Å, De må ikke tro det var min agt
at gå med hende under arm på „Kurland";
nej, midt i lykkens vilde jubeljagt
hun måtte gå til evighedens urland.
Jeg trænger til lidt åndig gymnastik,
som jeg på den vis måske grundigst fik.

SVANHILD (har under det foregående nærmet sig; hun står nu tæt ved *Falk* og siger med et bestemt men lunefuldt udtryk): Godt, jeg skal be for Dem om slig en [skæbne;
men når den kommer, — bær den som en mand.

FALK (har vendt sig overrasket). Å, frøken Svanhild! — Jo, jeg skal [mig væbne.
Men tror De også, at jeg stole kan
på Deres bøn, som noget rigtigt virkende?
Med himlen, ser De, må man omgås lirkende.
Jeg véd jo nok, De vilje har for to
til mig at skille ved min sjælero;
men om De også har behørig tro,
se, det er sagen.

SVANHILD (mellem spøg og alvor).
Vent til sorgen kommer
og gulner livets lyse, grønne sommer, —
vent til den nager vågen og i drømme,
så kan om styrken af min tro De dømme. (hun går over til damerne.)

FRU HALM (dæmpet). Men vil I to da aldrig holde fred?
Nu har du gjort herr Falk for alvor vred.

(vedbliver at tale sagte og formanende. *Frøken Skære* blander sig i samtalen. *Svanhild* står kold og taus.)

FALK (går efter en kort, tankefuld stilhed over til lysthuset og siger hen for sig):
Der lyste visshed ud af hendes blikke.

Mon jeg skal tro, som hun det tror så trygt,
at himlen vil —

GULDSTAD. Å nej-Gud vil den ikke!
Den var da, med respekt, og brav forrykt,
om den effektuerte slige ordres.
Nej, ser De, gode hode, — hvad der fordres,
det er motion for arme, ben og krop.
Lig ikke her og glo i løvet op
den lange dag; hugg ved om ikke andet.
Det måtte også være rent forbandet,
om ikke inden fjorten dage De
for Deres gale nykker da var fri.

FALK. Jeg står som æslet, snørt i valgets bånd;
til venstre har jeg kød, til højre ånd;
hvad var vel visest her at vælge først.

GULDSTAD (idet han skænker i glassene).
Først et glas punsch, det slukker harm og tørst.

FRU HALM (ser på sit uhr). Men den er otte snart; nu tror jeg næsten
det er på tiden vi kan vente presten. (rejser sig og rydder op på altanen.)

FALK. Hvad? Skal her komme prester?

FRØKEN SKÆRE. Gud, ja visst!

FRU HALM. Det var jo det, som jeg fortalte sidst —

ANNA. Nej mor, herr Falk var ikke da tilstede.

FRU HALM. Nå, det er sandt. Men bliv dog ej så trist;
tro mig, af det besøg De høster glæde.

FALK. Men sig, hvem er han da, den glædens såmand?

FRU HALM. Å Herregud, det er jo presten Stråmand.

FALK. Ja så. Jeg tror, at jeg har hørt hans navn,
og læst, at han skal ind og gøre gavn,
som stortingsmand, på politikens marker.

STYVER. Ja, han er taler.

GULDSTAD. Skade blot, han harker.

FRØKEN SKÆRE. Nu kommer han med frue —

FRU HALM. Og med arvinger —

FALK. At more dem i forvejen lidt, de hulde, —
for siden får han begge hænder fulde
med svenske spørgsmål og med statsrådsgarvinger;
jo, jeg forstår.

FRU HALM. Det er en mand, herr Falk!

GULDSTAD. Ja, i sin ungdom var han nu en skalk.

FRØKEN SKÆRE (fornærmet). Nå så, herr Guldstad! Alt fra jeg
har jeg hørt tale dog med stor respekt, — [var liden
og det af folk, hvis ord har megen vægt, —
om presten Stråmand og hans livs roman.

GULDSTAD (leende). Roman?

FRØKEN SKÆRE. Roman. Jeg kalder sligt romantisk,
som ej af hverdagsfolk vurderes kan.

FALK. De spænder min nysgerrighed gigantisk.

FRØKEN SKÆRE (vedblivende). Men Gudbevars, der gives altid visse,
som af det rørende sig lader hidse
til railleri! Det er jo velbekendt,
at her var en, som bare var student,
der var så fræk, så ryggesløs, så usel,
at kritisere selve „William Russell".

FALK. Men sig, er oplandspresten da et digt,
et kristent drama eller noget sligt?

FRØKEN SKÆRE (rørt til stille tårer). Nej Falk, — et menneske,
Men når en så at sige livløs ting [på hjerte rigt.
kan forårsage slige ondskabssting
og vække fæle lidenskabers mængde
af slig en dybde —

FALK (deltagende). Og af slig en længde —

FRØKEN SKÆRE. Så vil, med Deres skarpe blik, De snart
begribe at —

FALK. Ja, det er ganske klart.
Men hvad der hidtil er mig mindre tydeligt,
det er romanens indhold og dens art.
Jeg kan nok ane, det er noget nydeligt;
men hvis det lod sig sige i en fart —

STYVER. Jeg skal af sagens fakta ekstrahere
det vigtigste.

FRØKEN SKÆRE. Nej, jeg erindrer mere;
jeg kan fortælle —

FRU HALM. Det kan også jeg!

FRØKEN SKÆRE. Å nej, fru Halm, nu er jeg alt på vej.
Ser De, herr Falk, — han gjaldt, som kandidat,
for et af hovedstadens bedste hoder,
forstod sig på kritik og nye moder —

FRU HALM. Og spillede komedie privat.

FRØKEN SKÆRE. Ja bi nu lidt! Han musicerte, malte, —

FRU HALM. Og husk, hvor pent historier han fortalte.

FRØKEN SKÆRE. Ja giv dog tid; jeg kan det på en prik.
Han skrev og komponerte selv musik
til noget, som en — forelægger fik;
det kaldtes „Syv sonetter til min Maren".
Å Gud, hvor sødt han sang dem til guitaren!

FRU HALM. Ja, det er visst, at han var genial!

GULDSTAD (dæmpet). Hm, somme mente nu, at han var gal.

FALK. En gammel praktikus, som ikke henter
sin visdom blot af mugne pergamenter,
har sagt, at kærligheden gør Petrarker
så let, som fæ og ladhed patriarker.
Men hvem var Maren?

FRØKEN SKÆRE. Maren? Det var hende,
hans elskede, som snart De lærer kende.
Hun var en datter af et kompagni —

GULDSTAD. Et trælasthus.

FRØKEN SKÆRE (kort). Ja, det må Herren vide.

GULDSTAD. For det var hollandsk last de gjorde i.

FRØKEN SKÆRE. Sligt hører til den trivielle side.

FALK. Et kompagni?

FRØKEN SKÆRE (vedblivende). Som ejed store grunker.
De kan vel tænke, hvor der kur blev gjort;
der meldtes friere af første sort. —

FRU HALM. Og mellem dem sågar en kammerjunker.

FRØKEN SKÆRE. Men Maren værged kækt om kvindens ret.
Hun havde Stråmand mødt i „Dramatiken":
at se og elske ham, det var nu ét —

FALK. Og bejlerskaren måtte stå i stikken?

FRU HALM. Ja vil De tænke Dem den romantiken!

FRØKEN SKÆRE. Og læg så til en gammel grusom far,
som bare gik omkring og skilte hjerter;
jeg tror der også en formynder var,
for endnu mer at øge deres smerter.
Men hun blev ham og han blev hende tro;
de drømte sammen om et stråtækt bo,
et snehvidt får, som kunde nære to —

FRU HALM. Ja i det højeste en liden ko, —

FRØKEN SKÆRE. Kort sagt, som de for mig så tidt erklærte,
en bæk, en hytte og hinandens hjerte.
FALK. Ak ja! Og så —?
FRØKEN SKÆRE. Så brød hun med sin slægt.
FALK. Hun brød —?
FRU HALM. Hun brød med den.
FALK. Se, det var kækt.
FRØKEN SKÆRE. Og flytted til sin stråmand op på kvisten.
FALK. Hun flytted op! Foruden — sådan — vielse?
FRØKEN SKÆRE. Å fy!
FRU HALM. Fy skam! Min salig mand på listen
står blandt forloverne —!
STYVER (til frøkenen). Ja, din fortielse
af faktum er det, som forvolder tvisten.
I referater har det megen vægt
at ordne kronologisk og korrekt.
Men jeg kan aldrig faa det i mit hode,
hvor de kom af det —
FALK (fortsættende). — thi man tør formode,
at får og ko ej med på kvisten bode.
FRØKEN SKÆRE (til *Styver*). Å, du skal vel betænke ét, min gode:
Man trænger ej, hvor kærligheden troner;
to ømme hjerter klarer sig med lidt. (til *Falk*.)
Han elsked hende til guitarens toner,
og hun gav på klaver informationer —
FRU HALM. Og så, forstår sig, tog de på kredit —
GULDSTAD. Et år, til handelshuset gik fallit.
FRU HALM. Men så fik Stråmand kald et steds der nordpå.
FRØKEN SKÆRE. Og i et brev, jeg siden så, han svor på,
han leved blot for pligten og for hende.
FALK (supplerende). Og dermed var hans livs roman til ende.
FRU HALM (rejser sig). Ja nu jeg tror vi går i haven ned;
vi må jo se, om vi dem har i vente.
FRØKEN SKÆRE (idet hun tar mantillen på).
Det er alt svalt.
FRU HALM. Ja, Svanhild, vil du hente
mit uldne sjal.
LIND (til *Anna*, ubemærket af de øvrige). Gå forud!
FRU HALM. Kom så med!

(*Svanhild* går ind i huset; de andre, undtagen *Falk*, går mod baggrunden og ud til venstre
Lind, der har fulgt med, stanser og kommer tilbage.)

LIND. Min ven!
FALK. I lige måde!
LIND. Hånden hid!
Jeg er så glad; — jeg tror mit bryst må sprænges,
ifald jeg ikke får fortalt —
FALK. Giv tid;
du skal forhøres først, så dømmes, hænges.
Hvad er nu det for adfærd? Lægge skjul
for mig, din ven, på skatten, du har fundet; —
for tilstå kun, formodningen er grundet:
Du trukket har et lod i lykkens hjul!
LIND. Ja, jeg har fanget lykkens fagre fugl!
FALK. Så? Levende, — og ej i snaren kvalt?
LIND. Vent bare lidt; nu er det snart fortalt.
Jeg er forlovet! Tænk —!
FALK (hurtig). Forlovet!
LIND. Ja!
idag, — Gud véd, hvor jeg tog modet fra!
Jeg sagde, — å, sligt lar sig ikke sige;
men tænk dig, — hun, den unge, smukke pige,
blev ganske blussende, — slet ikke vred!
Nej, kan du skønne, Falk, hvad jeg har vovet!
Hun hørte på mig, — og jeg tror hun græd;
det er jo gode tegn?
FALK. Ja visst; bliv ved.
LIND. Og, ikke sandt, — da er vi jo forlovet?
FALK. Jeg må formode det; men for at være
aldeles tryg, så rådspørg frøken Skære.
LIND. O nej, jeg véd, jeg føler det så trygt!
Jeg er så klar, så sikker, uden frygt. (strålende og hemmelighedsfuldt.)
Hør, jeg fik lov at holde hendes hånd,
da hun tog kaffetøjet bort fra bordet!
FALK (løfter sit glas og tømmer det). Nå, vårens blomster da i eders bånd!
LIND (ligeså). Og det skal være højt og helligt svoret,
at jeg vil elske hende til min død,
så varmt som nu: — ja, for hun er så sød!
FALK. Forlovet! Derfor var det da, du slang
på hylden både loven og profeterne.
LIND (leende). Og du, som trode, at det var din sang —!
FALK. Min ven, så stærk en tro har tidt poeterne.

LIND (alvorligt). Tro ellers ikke, Falk, at teologen
er fra min lykkes time dreven ud.
Der er den forskel kun, at ikke bogen
forslår som jakobsstige til min Gud.
Nu må jeg ud og søge ham i livet;
jeg føler mig i hjertet mere god,
jeg elsker strået, krybet for min fod;
det er jo også del i lykken givet.

FALK. Men sig mig nu —

LIND. Nu har jeg sagt det hele, —
min rige gåde, som vi tre vil dele.

FALK. Ja, men jeg mener, har du tænkt lidt fremad?

LIND. Jeg tænkt? Tænkt fremad? Nej, fra denne stund
jeg lever i det vårlige sekund.
Jeg vender øjet mod min lykke hjemad;
der holder skæbnens tømmer jeg og hun.
Ej du, ej Guldstad, — ja, ej selv fru Halm
tør sige til min friske livsblomst: „Falm!"
Thi jeg har vilje, hun har varme øjne,
og derfor må den, skal den opad højne!

FALK. Ret så, min broder, dig har lykken brug for!

LIND. Mit livsmod brænder lig en vilter sang;
jeg kender mig så stærk; lå der et slug for
min fod, — hvor gabende, — jeg over sprang!

FALK. Det sige vil i simpelt prosasprog:
Din kærlighed har gjort dig til et rensdyr.

LIND. Nå, — farer jeg med renens vilde tog,
jeg véd, til hvem min længselsfugl imens flyr!

FALK. Så får den alt imorgen til at flyve;
du følger med kvartetten jo tilfjelds.
Jeg lover for, du trænger ingen pels —

LIND. Kvartetten! Pyt, — lad den alene klyve!
For mig er højfjeldsluft i dalens bund;
her har jeg blomsterne og fjordens vidder,
her har jeg løvsalsang og fuglekvidder,
og lykkens huldre, — ja for her er hun!

FALK. Ak, lykkens huldre her i Akersdalen
er sjelden, som en elg; hold fast i halen. (med et blik mod huset.)
Hys, — Svanhild —

LIND (trykker hans hånd). Godt; jeg går, — lad ingen kende,
hvad der er mellem dig og mig og hende.

Tak for du tog min hemlighed! Begrav den
i hjertet, — dybt og varmt, som jeg dig gav den.

(Han går ud i baggrunden til de andre.)

(*Falk* ser et øjeblik efter ham og går et par gange op og ned i haven, under synlig bestræbelse for at bekæmpe det oprør, han er i. Lidt efter kommer *Svanhild* ud fra huset med et tørklæde på armen og vil gå mod baggrunden. *Falk* nærmer sig lidt og betragter hende afravendt; *Svanhild* stanser.)

SVANHILD (efter et kort ophold).
De ser så visst paa mig —?

FALK (halvt for sig selv). Ja der er trækket;
i øjets sjø det skygger over bunden,
det leger skjul med spottens alf om munden,
det er der.

SVANHILD. Hvad? De gør mig halvt forskrækket.

FALK. De heder Svanhild?

SVANHILD. Ja, det véd De vel.

FALK. Men véd De, frøken, at det navn er latterligt?
Gør mig til vilje; kast det bort ikveld!

SVANHILD. Fy, — det var egenmægtigt, lidet datterligt —

FALK (ler). Hm, „Svanhild" — „Svanhild" — — (pludselig alvorlig.)
Hvorfor fik De sligt
memento mori alt fra De var liden?

SVANHILD. Er det da stygt?

FALK. Nei, dejligt som et digt,
men altfor stort og stærkt og strengt for tiden.
Hvor kan en nutidsfrøken fylde ud
den tanke, navnet „Svanhild" i sig fatter?
Nej, kast det bort, som et forældet skrud.

SVANHILD. De tænker nok på sagakongens datter —

FALK. Som skyldfri knustes under hestens hov.

SVANHILD. Men sligt er jo forbudt i vor tids lov.
Nej, højt i sadlen! I min stille tanke
jeg drømte tidt mig båren på dens ryg,
jog ud i verden vidt, jog kæk og tryg,
mens vinden slog som frihedsflag dens manke!

FALK. Ja det er gammelt. I den „stille tanke",
der ænser ingen af os grind og skranke,
der ræddes ingen for at bruge sporen; —
i gerning holder vi os smukt til jorden;

thi livet er i grunden hvermand kært,
og der er ingen, som et dødsspring vover.

SVANHILD (livligt). Jo, peg på målet, og jeg sætter over!
Men da må målet være springet værd.
Et Kalifornien bag ørkensandet, —
hvis ikke, blir man, hvor man er, i landet.

FALK (spottende). Nå, jeg forstår Dem; det er tidens fejl.

SVANHILD (varm). Ja netop tidens! Hvorfor sætte sejl,
når ingen luftning stryger over fjorden?

FALK (ironisk). Ja hvorfor slide pisken eller sporen,
når ingen gylden indsats står som skænk
til den, der river sig fra bord og bænk
og jager fremad, båren højt i sadlen?
Slig færd for færdens skyld tilhører adlen,
og adelsfærd i vor tid kaldes tant;
så var nok meningen?

SVANHILD. Ja, ganske sandt,
se pæretræet, som ved gærdet står, —
hvor det er goldt og blomsterløst iår.
Ifjor De skulde set, hvor det stod kækt
med kronen krøget under frugtens vægt.

FALK (noget uvis). Det vil jeg tro; men hvad er deraf læren?

SVANHILD (med finhed). Å, iblandt andet, at det fast er frækt,
når vor tids Sakarias kræver pæren.
Har træet overblomstret sig ifjor,
så må iår ej fordres samme flor.

FALK. Jeg vidste nok, De fandt det rette spor igen
i romantiken — bagud i historien.

SVANHILD. Ja — vor tids dyd er af en anden slags.
Hvem ruster sig for sandhed nutildags?
Hvem er personens indsats vel tillags?
Hvor findes helten?

FALK (ser skarpt på hende). Og hvor er valkyrien?

SVANHILD (ryster på hovedet). Valkyrien bruges ej i dette land!
Da troen truedes ifjor i Syrien,
gik De da did som korsets svorne mand?
Nej, på papiret var De varm som taler, —
og sendte „kirketidenden" en daler.

(Pause. *Falk* synes at ville svare, men holder inde og går opover haven.)

SVANHILD (betragter ham en stund, nærmer sig og spørger blidt). Falk, er De [vred?

FALK. Nej visst; jeg går og sturer, —
se, det er alt.

SVANHILD (med tankefuld deltagelse). De er som to naturer, —
to uforligte — —

FALK. Ja, det véd jeg vel.

SVANHILD (heftigt). Men grunden!

FALK (med udbrud). Grunden? Jo, fordi jeg hader
at gå omkring med frækt udringet sjæl,
lig godtfolks kærlighed i alle gader, —
at gå omkring med blottet hjertevarme,
som unge kvinder går med nøgne arme!
De var den eneste, — De, Svanhild, De —
så tænkte jeg, — nå, den ting er forbi —

(vender sig efter hende, idet hun går over mod lysthuset og ser ud.)

De lytter —?

SVANHILD. Til en anden røst, som taler,
hys! Hører De! hver kveld, når solen daler,
da kommer flyvende en liden fugl, —
se der, — der kom den frem af løvets skjul —
véd De, hvad fuldt og fast jeg tror? Hver den,
som her på jord blev nægtet sangens gave,
hun fik af Gud en liden fugl til ven —
for én kun skabt og for den enes have.

FALK (tager en sten op fra jorden). Da gælder det, at fugl og ejer mødes,
skal ej dens sang i fremmed have ødes.

SVANHILD. Ja det er sandt; men jeg har fundet min.
Jeg fik ej ordets magt, ej sangerstemme;
men kvidrer fuglen i sit grønne gemme,
det er som digte daled i mit sind — —
nu ja — de dvæler ej — de flyver bort —

(*Falk* kaster stenen med heftighed; *Svanhild* udstøder et skrig.)

o Gud, der slog De den! Hvad har De gjort!

(iler ud til højre og kommer snart ind igen.)

O det var syndigt, syndigt!

FALK (i lidenskabeligt oprør). Nej — kun øje
for øje, Svanhild, — ikkun tand for tand!
Nu får De ingen hilsen fra det høje,
og ingen gave mer fra sangens land.
Se, det er hævnen over Deres værk!

SVANHILD. Mit værk?

FALK. Ja Deres! Indtil denne time
slog i mit bryst en sangfugl kæk og stærk.
Se — nu kan klokken over begge kime, —
De har den dræbt!

SVANHILD. Har jeg?

FALK. Ja, da De slog
min unge, glade sejrstro til jorden — (foragteligt.)
da De forloved Dem!

SVANHILD. Men sig mig dog!

FALK. Å ja, den ting er sagtens i sin orden;
han tar eksamen, får sig straks en stilling, —
han går jo til Amerika som prest —

SVANHILD (i samme tone). Og arver nok en ganske vakker skilling; —
ja, for det er vel Lind De mener?

FALK. Bedst
må De vel vide —

SVANHILD (med dæmpet smil). Ja, som brudens søster
bør jeg jo —

FALK. Gud! Det er ej Dem — —!

SVANHILD. Som høster
hin lykkens overflod? Ak nej desværre!

FALK (med næsten barnlig glæde). Det er ej Dem! O, priset være Gud!
O, han er god og kærlig dog, Vorherre!
Jeg får ej se Dem som en andens brud; —
det var kun smertens lys han vilde tænde — — (vil gribe hendes hånd.)
O hør mig, Svanhild — hør mig —

SVANHILD (peger raskt mod baggrunden). Se derhenne!

(hun går henimod huset. Fra baggrunden kommer i det samme *fru Halm, Anna, frøken Skære, Guldstad, Styver* og *Lind*. Under det foregående optrin er solen gået ned; landskabet ligger i tusmørke.)

FRU HALM (til *Svanhild*). Nu har vi prestens lige på minuttet.
Hvor blev du af?

FRØKEN SKÆRE (efter et blik på *Falk*). Du synes så betuttet.

SVANHILD. Lidt ondt i hodet; det går over snart.

FRU HALM. Og endda går du her med håret bart?
Hold theen færdig; ryd så op i stuen;
pent må her være, for jeg kender fruen. (*Svanhild* går ind i huset.)

STYVER (til *Falk*). Véd du besked om prestens politik?

FALK. Jeg tror ej han for dyrtidstillæg stemmer.

STYVER. Men dersom nu et lidet vink han fik
om versene, som jeg i pulten gemmer?

FALK. Det mulig hjalp.

STYVER. Ja gid, — for, tro du mig,
det kniber for os nu, vi bo skal sætte.
De elskovssorger, de er ikke lette.

FALK. Tilpas; hvad vilde du paa den galej!

STYVER. Er elskov en galej?

FALK. Nej ægteskabet,
med lænker, trælleliv og frihedstabet.

STYVER (da han ser, at *frøken Skære* nærmer sig). Du kender ej den kapital,
i kvindens tanker og i kvindens ord. [som bor

FRØKEN SKÆRE (sagte). Tror du grossereren vil endossere?

STYVER (gnaven). Jeg véd ej visst endnu; jeg skal probere.

(de fjerner sig i samtale.)

LIND (dæmpet til *Falk*, idet han nærmer sig med *Anna*). Jeg kan ej dy mig
jeg forestille må — [længer; i en fart

FALK. Du burde tie,
og ingen uvedkommende indvie
i det, som eders er —

LIND. Nå, det var rart; —
for dig, min medlogerende i huset,
jeg skulde holdt min unge lykke skjult!
Nej, nu, mit hode har fåt håret gult, —

FALK. Nu vil du gøre dig dit hode kruset?
Ja, kære bedste ven, hvis det er meningen,
så skynd dig blot og deklarer foreningen!

LIND. Det har jeg også tænkt af flere grunde,
og deriblandt er én især af vægt;
sæt for eksempel, at her findes kunde
en kurtisør, som lusked om fordækt;
sæt at hans hensigt trådte frem påtageligt,
som frieri; det var dog ubehageligt.

FALK. Ja, det er sandt; jeg havde ganske glemt,
du var til noget højere bestemt.
Som elskovs friprest står du midlertidigt;
sent eller tidlig skal der avanceres;
men det er selv mod skik og vedtægt stridigt,
om allerede nu du ordineres.

LIND. Ja dersom ej grossereren —

FALK. Hvad han?

ANNA (undseligt). Å, det er noget, Lind kun ind sig bilder.

LIND. Sig ikke det; det aner mig han skiller
mig ved min lykke, når og hvor han kan.
Den fyr er jo en daglig gæst herude,
er rig og ugift, fører jer omkring;
kort sagt, min elskte, der er tusend ting,
som ej kan andet os end ondt bebude.

ANNA (med et suk). O det var synd; her var så godt idag.

FALK (deltagende til *Lind*). Ja slip ej lykken for en rodløs grille;
vent i det længste før du toner flag.

ANNA. Gud! Frøken Skære ser på os; ti stille!

(hun og *Lind* fjerner sig til forskellige kanter.)

FALK (ser efter *Lind*). Der går han til sin ungdoms nederlag.

GULDSTAD (som imidlertid har stået ved trappen i samtale med *fru Halm* og *frøken Skære*, nærmer sig og slår ham på skuldren). Nå, står man her og grunder på et [digt?

FALK. Nej, på et drama.

GULDSTAD. Det var da som fanden; —
jeg trode ej, De gav Dem af med sligt.

FALK. Nej dette her er også af en anden,
en ven af mig, ja af os beggeto; —
en fejende forfatter kan De tro.
Tænk Dem, fra middagstider og til kveld
han digtet har en hel idyl til ende.

GULDSTAD (polisk). Og slutningen er god!

FALK. De véd da vel
at teppet falder først — med h a m og h e n d e.
Men d e t er blot en del af trilogien;
bagefter kommer nok forfattersvien,
når nummer to, forlovelsens komedie,
skal digtes gennem lange akter fem,
og stoffets tråd skal spindes ud af dem
til ægteskabets drama, som det tredje.

GULDSTAD (smilende). Man skulde tro forfatterlyst var smitsom.

FALK. Så? Hvorfor det?

GULDSTAD. Jeg mener for så vidt som
jeg også går og grunder på en digtning, — (hemmelighedsfuldt.)
en faktisk en, — foruden alskens svigtning.

SVANHILD (løfter hovedet efter en kort taushed, ser fast på ham og nærmer sig).
Nu vil jeg sige Dem et alvorsord
til tak for frelsens hånd, De vilde rakt mig.
De brugte før et billed, som har vakt mig
til klar forstand på Deres „flugt fra jord".
De ligned Dem med falken, der må stævne
mod vinden, dersom den skal højden nå;
jeg var det vift, der bar Dem mod det blå, —
foruden mig var magtløs Deres evne. —
Hvor jammerligt! Hvor småt i et og alt, —
ja latterligt, som selv til slut De aned!
I frugtbar jordbund lignelsen dog faldt;
thi for mit syn en anden frem den maned,
der ej, som Deres, hinker lam og halt.
Jeg så Dem, ej som falken, men som dragen,
som digterdrage, dannet af papir,
hvis eget jeg en biting er og blir,
mens sejlgarnssnoren udgør hovedsagen.
Den brede brystning var som skreven fuld
af fremtidsveksler på poetisk guld;
hver vinge var en bundt af epigrammer,
som slår i vejr og vind, men ingen rammer;
den lange hale var et tidens digt,
der skulde synes slægtens fejl at piske,
men som kun drev det til så småt at hviske
om et og andet, der har brudt sin pligt.
Slig lå De magtesløs for mig og bad:
„Å, sæt mig op i vester eller øster!
Å, lad tilvejrs mig gå med mine kvad,
selv om det koster skænd af mor og søster!"

FALK knytter (hænderne i stærk indre bevægelse).
Ved Gud i himmelen —!

SVANHILD. Nej, tro mit ord,
til slig en børneleg er jeg for stor:
men De, som fødtes til en åndens dåd, —
De nøjes med en flugt mod skyens kyster
og hænger Deres digtliv i en tråd,
som jeg kan slippe når og hvor jeg lyster!

FALK (raskt). Hvad skriver vi idag?

SVANHILD (mildere). Se, det er smukt;
lad denne dag en mærkedag Dem være;

FALK. Du skal ej skønne det; hvis elskov grunder
sit eget væsen ud, da går den under.

GULDSTAD (til *Styver*). Men er det noget, som kan rettes på,
så ud med det.

STYVER. Ja, jeg har hele dagen
funderet på at foredrage sagen,
men kan ej frem til konklusionen nå.

FALK. Jeg hjælper dig og skal mig fatte kort:
Alt fra du op til kæreste var rykket,
så har du følt dig, så at sige, trykket —

STYVER. Ja det til sine tider endog hårdt.

FALK (vedblivende). Har følt dig svært betynget af forpligtelser,
som du gav fanden, hvis det blot gik an;
se det er tingen.

STYVER. Hvad er det for sigtelser!
Jeg har fornyet som en punktlig mand; (henvendt til *Guldstad*.)
men mere kommer til i næste måned;
når man sig gifter, får man jo en kone —

FALK (glad). Nu er pany din ungdomshimmel blånet,
det var en genklang af din sangtids tone!
Så skal det være; jeg forstod det straks;
du trængte blot til vinger og en saks!

STYVER. En saks?

FALK. Ja, viljesaksen, for at klippe
hvert bånd itu, så bort du kunde slippe,
og flyve ud —

STYVER (i vrede). Nej, nu blir du for grov!
At sigte mig for brudd på statens lov!
Jeg skulde tænke på at absentere mig?
Sligt er jo attentat på at blamere mig, —
verbalinjurier!

FALK. Men er du gal!
Hvad er din mening da? Så tal dog — tal!

GULDSTAD (leende til *Styver*). Ja, selv De kommer til at klare tanken!
hvad handles om?

STYVER (griber sig sammen). Et lån i sparebanken.

FALK. Et lån!

STYVER (hurtig til *Guldstad*). Ja egentlig en endossent
for hundred daler eller så omtrent.

FRØKEN SKÆRE (der imidlertid har stået hos *fru Halm, Lind* og *Anna*).
Å nej, jeg gratulerer! Gud, hvor dejligt!
GULDSTAD. Hvad er der nu! (går hen til damerne.)
STYVER. Det var da ubelejligt.
FALK (slår overgivent armen om hans nakke).
Hurra; trompetens lyd forkynder sødt,
at dig en broder er i Amor født! (drager ham med sig til de andre.)
FRØKEN SKÆRE (overvældet til herrerne).
Tænk, Lind og Anna, — tænk Dem, han har fåt hende!
Nu er de kærester!
FRU HALM (med rørelsens tårer, medens parret ønskes tillykke). Det er den
som går forsørget ud fra dette hus; (rettet mod *Falk.*) [ottende,
syv søsterdøtre, — alle med logerende — —
(angribes for stærkt og holder tørklædet for øjnene.)
FRØKEN SKÆRE (til *Anna*). Nå, her vil komme nok af gratulerende!
(kæler for hende og er bevæget.)
LIND (griber *Falks* hænder). Min ven, jeg går som i en salig rus!
FALK. Hys; — som forlovet mand du medlem er
af salighedens mådeholdsforening;
lyd laugets love; — ingen orgier her!
(vender sig til *Guldstad* med et anstrøg af ondskabsfuld deltagelse.)
Nå, herr grosserer!
GULDSTAD (fornøjet). Efter min formening
spår dette lykke for dem beggeto.
FALK (ser studsende på ham). De bær jo sorgen med prisværdig ro.
Det glæder mig.
GULDSTAD. Hvad mener De, højstærede?
FALK. Jeg mener blot, at eftersom De nærede
forhåbning for Dem selv —
GULDSTAD. Så? Gjorde jeg?
FALK. Ja, i det mindste var De nær på vej;
De nævnte frøken Halm; her stod De jo
og spurgte —
GULDSTAD (smilende). Ja, men er der ikke to?
FALK. Det er — den anden, søsteren, De mener!
GULDSTAD. Ja, søsteren, den anden, — netop hende.
Lær denne søster nærmere at kende,
og døm så selv, om ikke hun fortjener
at lægges mærke til en smule mer,
end her i huset nu for tiden sker.

FALK (koldt). Hun har visst alle gode egenskaber.

GULDSTAD. Just ikke alle; selskabstonen har
hun ej det rette greb på; der hun taber —

FALK. Ja det er slemt.

GULDSTAD. Men hvis fru Halm blot tar
en vinter til det, vædder jeg hun viger
for ingen anden.

FALK. Nej, den ting er klar.

GULDSTAD (leende). Ja, det er mærkeligt med unge piger!

FALK (lystig). De er som vinterrugens sæd at se;
de spirer uformærkt i frost og sne.

GULDSTAD. Fra jul er balsalonen deres hjem —

FALK. Der gødsles med skandaler og med blamer —

GULDSTAD. Og når så forårsvarmen bryder frem —

FALK. Så skyder op småbitte grønne damer!

LIND (træder til og griber *Falks* hænder). Hvor klogt jeg gjorde; over al [forstand —
jeg føler mig så lykkelig og sikker!

GULDSTAD. Se der er kæresten; fortæl hvordan
man sig som nyforlovet elsker skikker!

LIND (ubehageligt berørt). Sligt drøftes nødigt med en tredjemand.

GULDSTAD (spøgende). I slet humør! Jeg skal til Anna klage.

(nærmer sig til damerne.)

LIND (ser efter ham). Hvor kan man sligt et menneske fordrage!

FALK. Du tog for resten fejl af ham, —

LIND. Ja så?

FALK. Det var ej Anna, som han tænkte på.

LIND. Hvad! Var det Svanhild?

FALK. Ja, det véd jeg ikke.

(med et lunefuldt udtryk.)

Tilgiv mig, martyr for en fremmed sag!

LIND. Hvad mener du?

FALK. Sig, har du læst idag
avisen?

LIND Nej.

FALK. Jeg skal dig bladet skikke;
der står om en, som fik, på skæbnens bud,
sin gode friske kindtand trukket ud,
fordi en fætter af ham led af tandværk.

FRØKEN SKÆRE (ser ud til venstre).
Der kommer presten!

FRU HALM. Vil De se hvor mandstærk!

STYVER. Fem, seks, syv, otte børn —

FALK. Det var ubændigt!

FRØKEN SKÆRE. Uf, sligt må næsten kaldes uanstændigt!

(Man har imidlertid hørt en vogn stanse udenfor til venstre. Presten, hans kone og otte småpiger, alle i rejsetøj, kommer ind én for én.)

FRU HALM (iler de kommende imøde).
Velkommen, hjerteligt velkommen!

STRÅMAND. Tak!

FRU STRÅMAND. Her er visst gæstebud —

FRU HALM. Å, hvilken snak!

FRU STRÅMAND. For gør vi bryderi —

FRU HALM. Nej ingenlunde;
De kommer så tilpas, som tænkes kunde;
min datter Anna blev forlovet just.

STRÅMAND (ryster *Annas* hånd med salvelse). Så lad mig vidne; —
[elskov, — kærligheden, —
det er en skat, som ikke møl og rust
fortære kan, — hvis der er noget ved den.

FRU HALM. Men hvor det dog var smukt, De tog de små
herind til byen med Dem.

STRÅMAND. Fire spæde
vi har foruden disse her.

FRU HALM. Ja så.

STRÅMAND. Tre af dem er for små til allerede
at fatte tabet af en kærlig fader
i stortingstiden.

FRØKEN SKÆRE (til *Fru Halm*, idet hun tager farvel).
Nu jeg Dem forlader.

FRU HALM. Å, hvorfor vil De alt så tidlig gå?

FRØKEN SKÆRE. Jeg må til byen og fortælle nyheden;
hos Jensens véd jeg man går sent til ro;
jo, tanterne blir glade, kan De tro.
Min søde Anna, skil dig nu ved blyheden; —
imorgen er det søndag; gratulanter
vil strømme over dig fra alle kanter!

FRU HALM. Godaften da! (til de øvrige.)
De har vel ej imod
en dråbe the? Fru Stråmand, vær så god!

(*Fru Halm, Stråmand,* hans kone og børn, samt *Guldstad, Lind* og *Anna* går ind i huset.)

FRØKEN SKÆRE (idet hun tager sin kærestes arm).
Nu vil vi sværme! Styver, ser du hist,
hvor Luna sidder svømmende på tronen!
Nej, men du ser jo ikke!

STYVER (tvær). Å jo visst;
jeg tænkte bare på obligationen.

(De går ud til venstre. *Falk,* der under det foregående ufravendt har betragtet *Stråmand* og hans kone, blir alene tilbage i haven. Det er nu fuldkommen aften; inde i huset er tændt lys.)

FALK. Alt er som afbrændt, dødt; — en trøstløs jammer —!
Slig går man gennem verden, to og to;
tilhobe står de, som de sorte stammer,
en skogbrand levned på den øde mo; —
så langt, som synet rækker, er kun tørke, —
o, bringer ingen livets friske grønt!

(*Svanhild* kommer ud på altanen med et blomstrende rosentræ, som hun sætter på rækværket.)

Jo én — jo én —!

SVANHILD. Falk! Står De her i mørke?

FALK. Og er ej ræd? Nej, mørket er just skønt.
Men sig mig, ræddes ikke De derinde,
hvor lampen lyser på de gustne lig —

SVANHILD. O fy!

FALK (ser efter *Stråmand,* som viser sig ved vinduet). Han fordum var på mod så rig;
han stred med verden om en elsket kvinde;
som vedtægts kirkestormer manden gjaldt,
hans kærlighed slog ud i glade sange —!
Se på ham nu! I kisteklæder lange, —
et tobensdrama om, hvor dybt han faldt!
Og fruentimret med det slunkne skørt,
med skæve sko, som klasker under hælene,
hun er den vingemø, som skulde ført
ham ind til samfundsliv med skønhedssjælene.
Hvad er igen af flammen? Næppe røgen!
Sic transit gloria amoris, frøken!

SVANHILD. Ja, det er uselt, uselt dog, det hele:
jeg véd ej nogens lod, jeg vilde dele.

FRØKEN SKÆRE. En engelsk —?

DAMERNE. Å, De narrer os! De ler!

FALK. For ramme alvor. Han er fast bestemt på
at modta kald etsteds blandt emigranterne,
og derfor —

FRØKEN SKÆRE (forskrækket). Gud, han har da ikke gemt på
det gale indfald? (til damerne.) Råb på alle tanterne!
Hent Anna og fru Stråmand og fru Halm!

NOGLE DAMER (i bevægelse). Ja, sligt må hindres!

ANDRE. Vi må gøre kvalm!

FRØKEN SKÆRE. Der er de; Gud ske lov;

(til *Anna,* der kommer fra havestuen sammen med *presten, hans kone* og *børn, Styver, Guldstad, fru Halm* og *de øvrige gæster.*)

Véd du, hvad Lind
er fast bestemt på i sit stille sind?
At gå som prest derover —

ANNA. Ja, jeg véd.

FRU HALM. Og du har lovet ham —!

ANNA (forlegen). At rejse med.

FRØKEN SKÆRE (oprørt). Så har han snakket for dig!

DAMERNE (slår hænderne sammen). Nej, — hvor snedig!

FALK. Men husk den indre trang hos ham —!

FRØKEN SKÆRE. Ja, Gud;
den følger man, når man er løs og ledig;
men en forlovet følger blot sin brud. —
Nej, søde Anna, tænk dig om i tide;
du er i hovedstaden barnefødt —?

FALK. At lide for ideen er dog sødt!

FRØKEN SKÆRE. Skal man for kærestens ideer lide?
Til sligt er man, ved Gud, dog ikke nødt! (til damerne.)
Kom allesammen! (tar *Anna* under armen.) Vent; nu skal du høre; —
lad så ham vide, hvad han har at gøre.

(de går op mod baggrunden og ud til højre i ivrig samtale med flere af damerne; de øvrige gæster spreder sig i forskellige grupper rundt om i haven. *Falk* stanser *Stråmand,* hvis kone og børn stedse holder sig i hans nærhed. *Guldstad* går fra og til under den følgende samtale.

FALK. Herr pastor, hjælp den unge troens kæmpe,
før de får frøken Anna stemt imod ham.

STRÅMAND (i embedstone).
Ja kvinden bør sig efter manden lempe; — — (betænkelig.)
Men dersom jeg i middags ret forstod ham,

Om bordet sad det pyntelige lag,
hvor theen dufted, — passiaren surred,
mens frøkner rødmed og mens herrer kurred,
lig tamme duer på en lummer dag.
Religionens og moralens sag
blev talt af modne møer og matroner,
og husligheden prist af unge koner,
mens De stod ensom, lig en fugl på tag.
Og da så sladderen til slut var steget
til thevandsbakkanal og prosasvir, —
da skinned De som sølvet, vægtigt præget,
imellem stemplet kobber og papir.
De var en mynt ifra et fremmed rige,
blev her beregnet efter anden kurs,
var neppe gangbar i en kvik diskurs
om vers og smør og kunst og mer deslige.
Da — just som frøken Skære havde ordet —

SVANHILD (med et alvorligt anstrøg). Mens kæresten stod bag, som [ridder bold,
og bar sin hat på armen lig et skjold —

FALK. Da nikked Deres moder over bordet:
„Drik, Svanhild, førend theen bliver kold".
Og De drak theen ud, den lunkne, vamle,
som den blev nydt af unge og af gamle.
Men navnet tog mig i det samme nu;
den vilde Vølsungsaga med sin gru,
med sine faldne ætters lange række,
mig tyktes ind i vor tid sig at strække;
jeg så i Dem en Svanhild nummer to,
i andre former, efter tiden lempet.
Bag reglens løgnflag er for længe kæmpet,
nu fordrer fylkingen forlig og ro;
men hånes loven i en samtids brøde,
da må for slægtens synd en skyldfri bløde.

SVANHILD (med let ironi). Jeg tænkte mindst, at slige fantasier,
så blodige, fik liv i thevandsdunst;
men det er sagtens Deres mindste kunst
at høre ånders røst, hvor ånden tier.

FALK (bevæget). Nej, le ej, Svanhild; bagved Deres spot
der glitrer tårer, — o, jeg ser det godt.
Og jeg ser mer; er De i støvet trådt,
og æltet til et ler, hvis form ej huskes,

da skal af hver en tusendkunstner fuskes
med modellerkniv plumpt og dumt og råt.
Vorherres gerning verden plagierer,
den skaber Dem pány — i eget billed;
den ændrer, lægger til, tar fra, formerer.
Og er De slig på postamentet stillet,
da jubler den: Se nu er hun normal!
Se hvilken plastisk ro; som marmor sval!
Bestrålt af lys fra lampen og fra kronen
hun passer dejligt til dekorationen! (griber lidenskabelig hendes hånd.)
Men skal De åndigt dø, da lev forinden!
Vær min i Herrens vårlige natur;
De kommer tidsnok i det gyldne bur.
Der trives damen, men der sygner kvinden,
og ene hende elsker jeg i Dem.
Lad andre få Dem i det nye hjem;
men her, her sprang min første livsvår ud, —
her skød mit sangertræ de første skud;
her fik jeg vingers flugt; — hvis De ej svigter,
jeg véd det, Svanhild, — her, her blir jeg digter!

SVANHILD (blidt bebrejdende, idet hun trækker hånden til sig).
O, hvorfor siger De mig dette nu?
Det var så smukt, når vi i frihed mødtes.
De skulde tiet; skal da lykken støttes
af løftets ord, for ej at gå itu!
Nu har De talt, og nu er alt forbi.

FALK. Nej, jeg har pegt på målet, sæt nu over,
min stolte Svanhild, — hvis De springet vover.
Vær kæk; vis, De har mod at være fri!

SVANHILD. At være fri?

FALK. Ja, det er netop frihed,
at gøre heltud fyldest i sit kald;
og De, det véd jeg, blev af himlen viet
til værn for mig mod skønheds syndefald.
Jeg må, som fuglen jeg blev opkaldt efter,
mod vinden stige, skal jeg højden nå;
De er den luftning, jeg kan vugges på;
ved Dem får først min vinge bærekræfter.
Vær min, vær min, til De blir verdens eje, —
når løvet falder, skilles vore veje.
Syng Deres sjælerigdom i mig ind,

og jeg skal give digt for digt tilbage;
så kan De ældes under lampeskin,
som træet gulner, uden kval og klage.

SVANHILD (med undertrykt bitterhed).
Jeg kan ej takke for den gode vilje,
skønt klart den viser Deres hjertelag.
De ser på mig, som barnet på en silje,
der skæres kan til fløjte for en dag.

FALK. Ja, det er bedre end i sumpen stå,
til høsten kvæler den med tåger grå. (heftigt.)
De må! De skal! Ja, det er Deres pligt
at skænke mig, hvad Gud Dem gav så rigt.
Hvad De kun drømmer, gror i mig til digt!
Se fuglen der, — uvittigt jeg den slog;
den var for Dem, som sangens bøgers bog.
O, svigt mig ikke; syng for mig som den, —
mit liv skal give digt for sang igen!

SVANHILD. Og når De kan mig, og når jeg er tom
og sunget har min sidste sang fra grenen, —
hvad så?

FALK (betragter hende).
Hvad så? Nå ja, så husk Dem om. (peger ud i haven.)

SVANHILD (sagte). O ja, jeg husker De kan bruge stenen.

FALK (ler hånligt). Det er den frihedssjæl De pralte med, —
den, som gad vove, når kun målet var der! (med styrke.)
Jeg har Dem målet vist; giv nu et svar, der
for evigt strækker til.

SVANHILD. De svaret véd:
På Deres veje kan jeg aldrig nå Dem.

FALK (koldt afbrydende). Så nok om den ting; lad så verden få Dem.

SVANHILD (har i taushed vendt sig fra ham. Hun støtter hænderne mod altanens rækværk og hviler hovedet på dem).

FALK (går nogle gange frem og tilbage, tar en cigar op, stanser nær ved hende og siger efter en pause): De finder visst, at det er meget latterligt,
hvad jeg har underholdt Dem med ikveld? (holder inde som for at vente på svar. *Svanhild* tier.) Jeg har forløbet mig, jeg ser det vel;
De kan kun føle søsterligt og datterligt; —
herefter taler jeg med hansker på,
slig vil vi to hinanden bedst forstå. — —

(venter lidt; men da *Svanhild* blir ubevægelig stående, vender han sig og går over til højre.)

SVANHILD (løfter hovedet efter en kort taushed, ser fast på ham og nærmer sig).
Nu vil jeg sige Dem et alvorsord
til tak for frelsens hånd, De vilde rakt mig.
De brugte før et billed, som har vakt mig
til klar forstand på Deres „flugt fra jord".
De ligned Dem med falken, der må stævne
mod vinden, dersom den skal højden nå;
jeg var det vift, der bar Dem mod det blå, —
foruden mig var magtløs Deres evne. —
Hvor jammerligt! Hvor småt i et og alt, —
ja latterligt, som selv til slut De aned!
I frugtbar jordbund lignelsen dog faldt;
thi for mit syn en anden frem den maned,
der ej, som Deres, hinker lam og halt.
Jeg så Dem, ej som falken, men som dragen,
som digterdrage, dannet af papir,
hvis eget jeg en biting er og blir,
mens sejlgarnssnoren udgør hovedsagen.
Den brede brystning var som skreven fuld
af fremtidsveksler på poetisk guld;
hver vinge var en bundt af epigrammer,
som slår i vejr og vind, men ingen rammer;
den lange hale var et tidens digt,
der skulde synes slægtens fejl at piske,
men som kun drev det til så småt at hviske
om et og andet, der har brudt sin pligt.
Slig lå De magtesløs for mig og bad:
„Å, sæt mig op i vester eller øster!
Å, lad tilvejrs mig gå med mine kvad,
selv om det koster skænd af mor og søster!"

FALK knytter (hænderne i stærk indre bevægelse).
Ved Gud i himmelen —!

SVANHILD. Nej, tro mit ord,
til slig en børneleg er jeg for stor:
men De, som fødtes til en åndens dåd, —
De nøjes med en flugt mod skyens kyster
og hænger Deres digtliv i en tråd,
som jeg kan slippe når og hvor jeg lyster!

FALK (raskt). Hvad skriver vi idag?

SVANHILD (mildere). Se, det er smukt;
lad denne dag en mærkedag Dem være;

lad farten gå for egne vingers flugt,
så får det enten briste eller bære.
Papirets digtning hører pulten til,
og kun den levende er livets eje;
kun den har færdselsret på højdens veje;
men vælg nu mellem begge den De vil. (nærmere ved ham.)
Nu har jeg gjort, som før De bad mig om:
jeg sunget har min sidste sang fra grenen;
det var min eneste; nu er jeg tom;
hvis nu De lyster, kan De kaste stenen!

(hun går ind i huset; *Falk* blir ubevægelig stående og ser efter hende; langt ude på vandet skimtes en båd, derfra høres fjernt og dæmpet følgende:)

KOR. Jeg spiler min vinge, hejser mit sejl,
suser som ørn over livssjøens spejl;
agter går mågernes skare.
Overbord med fornuftens ballast kun!
Kanhænde jeg sejler min skude på grund;
men så er det dog dejligt at fare!

FALK (adspredt, farer op af sine tanker).
Hvad? sang? Nå ja — det er nok Linds kvartet,
den øver jublen ind; se det er ret!

(til *Guldstad*, som kommer ud med en støvfrakke på armen.)

Nå, herr grosserer, — lister man sig væk?

GULDSTAD. Ja. Lad mig bare først få på mig frakken;
vi upoeter tåler ikke træk,
hos os slår aftenluften sig på nakken.
Godnat!

FALK. Grosserer! Før De går, — et ord!
Peg på en gerning for mig, men en stor —!
På livet løs — —!

GULDSTAD (med ironisk eftertryk). Nå, gå De løs på livet,
så skal De se, det går på livet løs.

FALK (ser tankefuld på ham og siger langsomt):
Der er i kort begreb programmet givet. (udbryder livligt.)
Nu er jeg vågnet af den tomme døs,
nu har jeg kastet livets store terning,
og De skal se, — ja fanden ta mig —

GULDSTAD. Fy,
band ikke; sligt gør ej en flue sky.

FRØKEN SKÆRE (der imidlertid har stået hos *fru Halm, Lind og Anna*).
Å nej, jeg gratulerer! Gud, hvor dejligt!
GULDSTAD. Hvad er der nu! (går hen til damerne.)
STYVER. Det var da ubelejligt.
FALK (slår overgivent armen om hans nakke).
Hurra; trompetens lyd forkynder sødt,
at dig en broder er i Amor født! (drager ham med sig til de andre.)
FRØKEN SKÆRE (overvældet til herrerne).
Tænk, Lind og Anna, — tænk Dem, han har fåt hende!
Nu er de kærester!
FRU HALM (med rørelsens tårer, medens parret ønskes tillykke). Det er den
som går forsørget ud fra dette hus; (rettet mod *Falk*.) [ottende,
syv søsterdøtre, — alle med logerende — —
(angribes for stærkt og holder tørklædet for øjnene.)
FRØKEN SKÆRE (til *Anna*). Nå, her vil komme nok af gratulerende!
(kæler for hende og er bevæget.)
LIND (griber *Falks* hænder). Min ven, jeg går som i en salig rus!
FALK. Hys; — som forlovet mand du medlem er
af salighedens mådeholdsforening;
lyd laugets love; — ingen orgier hér!
(vender sig til *Guldstad* med et anstrøg af ondskabsfuld deltagelse.)
Nå, herr grosserer!
GULDSTAD (fornøjet). Efter min formening
spår dette lykke for dem beggeto.
FALK (ser studsende på ham). De bær jo sorgen med prisværdig ro.
Det glæder mig.
GULDSTAD. Hvad mener De, højstærede?
FALK. Jeg mener blot, at eftersom De nærede
forhåbning for Dem selv —
GULDSTAD. Så? Gjorde jeg?
FALK. Ja, i det mindste var De nær på vej;
De nævnte frøken Halm; her stod De jo
og spurgte —
GULDSTAD (smilende). Ja, men er der ikke to?
FALK. Det er — den anden, søsteren, De mener!
GULDSTAD. Ja, søsteren, den anden, — netop hende.
Lær denne søster nærmere at kende,
og døm så selv, om ikke hun fortjener
at lægges mærke til en smule mer,
end her i huset nu for tiden sker.

FALK (koldt). Hun har visst alle gode egenskaber.

GULDSTAD. Just ikke alle; selskabstonen har
hun ej det rette greb på; der hun taber —

FALK. Ja det er slemt.

GULDSTAD. Men hvis fru Halm blot tar
en vinter til det, vædder jeg hun viger
for ingen anden.

FALK. Nej, den ting er klar.

GULDSTAD (leende). Ja, det er mærkeligt med unge piger!

FALK (lystig). De er som vinterrugens sæd at se;
de spirer uformærkt i frost og sne.

GULDSTAD. Fra jul er balsalonen deres hjem —

FALK. Der gødsles med skandaler og med blamer —

GULDSTAD. Og når så forårsvarmen bryder frem —

FALK. Så skyder op småbitte grønne damer!

LIND (træder til og griber *Falks* hænder). Hvor klogt jeg gjorde; over al [forstand —
jeg føler mig så lykkelig og sikker!

GULDSTAD. Se der er kæresten; fortæl hvordan
man sig som nyforlovet elsker skikker!

LIND (ubehageligt berørt). Sligt drøftes nødigt med en tredjemand.

GULDSTAD (spøgende). I slet humør! Jeg skal til Anna klage.

(nærmer sig til damerne.)

LIND (ser efter ham). Hvor kan man sligt et menneske fordrage!

FALK. Du tog for resten fejl af ham, —

LIND. Ja så?

FALK. Det var ej Anna, som han tænkte på.

LIND. Hvad! Var det Svanhild?

FALK. Ja, det véd jeg ikke.

(med et lunefuldt udtryk.)

Tilgiv mig, martyr for en fremmed sag!

LIND. Hvad mener du?

FALK. Sig, har du læst idag
avisen?

LIND Nej.

FALK. Jeg skal dig bladet skikke;
der står om en, som fik, på skæbnens bud,
sin gode friske kindtand trukket ud,
fordi en fætter af ham led af tandværk.

FRU HALM (smilende). Så trak det lille uvejr da forbi.
Slig sommerregn gør godt, når den er over;
da skinner solen dobbelt smukt, og lover
en eftermiddagsstund for skyer fri.

FRØKEN SKÆRE. Ja, kærlighedens blomst behøver større
og mindre regnskyl for at holdes frisk.

FALK. Den dør, så snart den bringes på det tørre;
for så vidt har den lighed med en fisk —

SVANHILD. Nej, kærligheden lever jo af luften —

FRØKEN SKÆRE. Og den må fisken dø i —

FALK. Ganske sandt.

FRØKEN SKÆRE. Der kan De se, vi Deres tunge bandt!

FRU STRÅMAND. Den the er god, det kender man på duften.

FALK. Nå, lad det blive da ved blomsterlignelsen.
Den er en blomst; thi nægtes den velsignelsen
af himlens regn, så hartad den går fløjten — — (stanser.)

FRØKEN SKÆRE. Hvad da?

FALK (med et galant buk). Da kommer tanterne med sprøjten. —
Men lignelsen har digterne nu brugt,
og godtfolk gennem snese slægter slugt, —
og endda er den for de fleste tåget;
thi blomstervrimmelen er stor og broget.
Sig, hvilken særlig blomst er kærligheden?
Nævn den, som har den største lighed med den.

FRØKEN SKÆRE. Den er en rose; Gud, det véd enhver; —
den låner livet jo et rosenskær.

EN UNG DAME. Den er en hvidvejs, vokser under sneen;
først når den springer ud, får verden se'en.

EN TANTE. Den er en løvetand, som trives bedst,
når den blir knust af mandshæl eller hest,
ja skyder skud, når nedtrådt den er blevet,
som digter Pedersen så smukt har skrevet.

LIND. Vårklokken er den; i dit unge sind
den ringer livets pinsehøjtid ind.

FRU HALM. Nej, den er eviggrønt, som ej står brun i
december selv, så lidt som midt i juni.

GULDSTAD. Nej, den er islandsk mos i godvejr høstet:
den læger frøkener med ondt for brystet.

EN HERRE. Den er en vild kastanje, — meget priselig
som kakkelovnsved, men frugten er uspiselig.

SVANHILD. Nej, en kamelia; som før konvallerne,
den er jo damers hovedpynt på ballerne.

FRU STRÅMAND. Nej, den er lig en blomst, som var så net; —
bi lidt — den var nok grå — nej, violet; —
hvad hed den nu —? Lad se — den ligned dem, som — —;
nej, det er mærkeligt, hvor jeg er glemsom.

STYVER. Hvert blomsterbilled går på halte ben.
Den ligner snarere en blomsterpotte;
ad gangen har den ikkun plads for én,
men efterhånden kan den rumme otte.

STRÅMAND (i børneflokken). Nej, kærligheden er et pæretræ;
om våren pære-blomster-hvid, som sne;
lidt udpå året blomsterne sig arter
til fler og flere store grønne karter;
af faderstammens safter de sig nærer; —
med guds hjælp blir de allesammen pærer.

FALK. Så mange hoveder, så mange sind!
Nej, alle famler de på gale veje.
Hver lignelse er skæv; men hør nu min; —
den kan på hver en vis De sno og dreje. (rejser sig i talerstilling.)
Der gror en plante i det fjerne øst;
dens odelhjem er solens fætters have —

DAMERNE. Å, det er theen!

FALK. Ja.

FRU STRÅMAND. Han har en røst,
som Stråmand, når han —

STRÅMAND. Bring ham ej af lave.

FALK. Den har sit hjem i fabellandets dale,
vel tusend mile bagom ørkner golde; —
fyld koppen, Lind! Så tak. Nu skal jeg holde
om the og kærlighed en thevandstale. (Gæsterne rykker nærmere sammen.)
Den har sit hjem i eventyrets land;
ak, der har også kærligheden hjemme.
Kun solens sønner, véd vi, fik forstand
på urtens dyrkning, på dens røgt og fremme.
Med kærligheden er det ligeså.
En dråbe solblod må i åren slå,
hvis kærlighed skal skyde rod derinde,
skal grønnes, gro, og frem til blomstring vinde.

FRØKEN SKÆRE. Men Kina er et meget gammelt land,
så theens ælde deraf sluttes kan —

STRÅMAND. Den var visst til før Tyrus og Jerusalem.

FALK. Ja den var kendt, da salig herr Metusalem
i billedbogen bladed på sin skammel —

FRØKEN SKÆRE (triumferende). Og kærlighedens væsen er jo ungt!
at finde lighed her, vil falde tungt.

FALK. Nej, kærligheden er og meget gammel;
den læresætning underskriver vi jo
så troende, som folk i Kap og Rio; —
ja, fra Neapel og til nord for Brevig
der gives dem, der påstår den er evig; —
nå, deri er vel nogen overdrivelse, —
men gammel er den over al beskrivelse.

FRØKEN SKÆRE. Men kærlighed og kærlighed er ét;
af the der gives både god og slet.

FRU STRÅMAND. Ja, man har the i mange kvaliteter.

ANNA. De grønne forårsspirer aller først —

SVANHILD. Den slags er kun for solens døtres tørst.

EN UNG DAME. Man skildrer den berusende som æter —

EN ANDEN. Som lotos duftende, og sød som mandelen.

GULDSTAD. Den forekommer aldrig her i handelen.

FALK (som imidlertid er trådt ned fra altanen).
Ak, mine damer, hver i sin natur
har og et særligt lidet „himmelsk rige".
Der knopped sig af spirer tusend slige
bag blyheds faldende kinesermur.
Men fantasiens små kineserdukker,
som sidder i kioskens ly og sukker,
som drømmer vidt — så vidt —, med slør om lænderne,
med gyldne tulipaners flor i hænderne, —
til dem I førstegrødens knopper sanked;
jer var det ét, hvad høst der siden vanked.
Se, derfor når til os, med grus og stilke, —
en efterslæt, mod hin, som hamp mod silke, —
en høst, som fås af træet ved at sparke det —

GULDSTAD. Det er den sorte the.

FALK (med et nik). Den fylder markedet.

EN HERRE. Så taler Holberg om en the de bœuf —

FRØKEN SKÆRE (snerpet). Den er visst ubekendt for nutidsganer.

FALK. Der gives og en kærlighed de bœuf;
den slår sin mand for panden — i romaner,

og skal nok spores fra og til i tøf-
felhæren under ægteskabets faner.
Kort, der er lighed, hvor De mindst det tror.
Således siger jo et gammelt ord,
at theen lider, mister noget af et
aroma, som i plantens indre bor,
ifald til os den føres over havet.
Igennem ørknen må den, over bakkerne, —
må svare told til Russen og Kosakkerne;
d e stempler den, så får den vidre fare,
så gælder den blandt os for ægte vare.
Men går ej kærligheden samme vej?
Igennem livets ørk? Hvad blev vel følgerne,
hvad skrig, hvad verdens dom, hvis De, hvis jeg
bar kækt vor elskov over frihedsbølgerne!
„Gud, den har tabt moralens krydderi!"
„Legalitetens duft er rent forbi!"

STRÅMAND (rejser sig). Ja, Gud ske lov — i sedelige lande
er slige varer endnu kontrabande!

FALK. Ja, skal den hertillands passere frit,
så må den gennem reglernes Siberien,
hvor ingen havluft skade kan materien; —
så må den vise segl og sort på hvidt
fra kirkeværge, organist og klokker,
fra slægt og venner, kendinger og pokker,
og mange andre brave mænd, foruden
det fripas, som den fik af selve guden. —
Og så det sidste store lighedspunkt;
se, hvor kulturens hånd har lagt sig tungt
på „himmelriget" i det fjerne østen;
dets mur forfalder, og dets magt er sprængt,
den sidste ægte mandarin er hængt,
profane hænder alt besørger høsten.
Snart „himlens rige" er en saga blot,
et eventyr, som ingen længer tror på;
den hele verden er et gråt i gråt; —
vidunderlandet har vi kastet jord på.
Men har vi det, — hvor er da kærligheden?
Ak, da er også den jo vandret heden! (løfter koppen ivejret.)
Nå, lad forgå, hvad tiden ej kan bære; — —
en thevandsskål til salig Amors ære!

(drikker ud; stærk uvilje og bevægelse i selskabet.)

FRØKEN SKÆRE. Det var en meget selsom brug af ordet!
DAMERNE. At kærligheden skulde være død —!
STRÅMAND. Her sidder den jo sund og rund og rød
i alskens skikkelser om thevandsbordet.
Her har vi enken i sin sorte dragt —
FRØKEN SKÆRE. Et trofast ægtepar —
STYVER. Hvis elskovspagt
kan lægge mangt et håndfast pant irette.
GULDSTAD. Derefter kommer kærlighedens lette
kavaleri, — de mange slags forlovede.
STRÅMAND. Først veteranerne, hvis forbund vovede
at trodse tidens tand —
FRØKEN SKÆRE (afbryder). Og så eleverne
i første klasse, — parret fra igår —
STRÅMAND. Kort, her er sommer, vinter, høst og vår;
den sandhed kan De tage på med næverne,
med øjne se, og høre den med øren —
FALK. Nu ja?
FRØKEN SKÆRE. Og endda viser De den døren!
FALK. De har nok højlig misforstått mig, frøken.
Når har jeg nægtet disse ting var til?
Men De må komme vel ihug, at røgen
er ikke altid just bevis på ild.
Jeg véd så såre vel, man tar tilægte,
familje stiftes, og deslige ting;
De skal visst aldrig høre mig benægte,
at der i verden findes kurv og ring,
at rosenrøde små billetter skrives
og lukkes med et duepar, som — kives,
at der går kærester i hver en gade,
at gratulanterne får chokolade,
at skik og brug har formet et reskript
med egne regler for enhver „forliebt“; — —
men Herregud, vi har jo og majorer,
et arsenal med stort materiel,
her findes trommer, huggerter og sporer, —
men hvad beviser så det hele vel?
Blot at vi ejer folk med sværd ved belte,
men ingenlunde at vi ejer helte.
Ja, selv om hele lejren fuld af telte stod, —
var det da derfor sagt der gaves heltemod?

STRÅMAND. Nå, billighed i alt; oprigtigt talt
det er ej altid just i sandheds tjeneste,
når unge folks forelskelse blir malt
så stærk og så, — ja, som det var den eneste.
På den er ej til hver en tid at bygge;
nej, først i ægteskabets huslig-hygge
står kærligheden grundet på en klippe,
som aldrig svigter og som ej kan glippe.

FRØKEN SKÆRE. Da er jeg af en ganske anden mening.
Jeg skulde tro to hjerters fri forening,
som løses kan idag, men årvis varer,
dog kærlighedens ægthed bedst forsvarer.

ANNA (med varme). O, nej, — et forhold, som er friskt og ungt,
er dog på kerne mere rigt og tungt.

LIND (tankefuld). Hvem véd om ej det dufter af ideen,
som frøknens hvidvejs, ikkun under sneen.

FALK (pludselig udbrydende). Du faldne Adam! Det var hjemve-tanken,
som søgte Eden bagom gærdeplanken!

LIND. Hvad snak!

FRU HALM (krænket, til *Falk*, idet hun rejser sig).
Det er just intet venskabsstykke,
at vække tvist, hvor vi har stiftet fred;
frygt ej for Deres ven og for hans lykke —

NOGLE DAMER. Nej, den er viss!

ANDRE. Ja, det vi sikkert véd.

FRU HALM. Vel har hun ej lært kogebog i skolen,
men det skal læres endnu denne høst.

FRØKEN SKÆRE. Til brylluppet hun selv broderer kjolen.

EN TANTE (klapper *Anna* på hovedet). Og blir fornuftig så det er en lyst.

FALK (ler højt). O, du fornuft-karrikatur, som dræber
med galskabs hallingdans på vennelæber!
Var det fornuftighed, han vilde finde?
Var det en kogebogs professorinde?
Han kom herind som vårens glade svend,
han kåred havens unge vilde rose.
I drog den op for ham; — han kom igen; —
hvad bar så busken? Hyben!

FRØKEN SKÆRE (stødt). Vil De skose?

FALK. En nyttig frugt til husbrug, — ja, ved Gud!
Men hybnen var dog ej hans vårdags brud.

FRU HALM. Ja, hvis herr Lind har søgt en balheltinde,
så er det slemt; hun er ej her at finde.

FALK. O ja, — jeg véd, der drives jo et døgn-
koketteri med huslighedens tanke;
det er et rodskud af den store løgn,
der gror i højden, lig en humleranke.
Jeg tar ærbødig hatten af, min frue,
for „balheltinden"; hun er skønhedsbarn, —
og idealet spænder gyldne garn
i ballets sal, men knapt i ammens stue.

FRU HALM (med undertrykt forbitrelse).
Herr Falk, slig adfærd har en nem forklaring.
Forlovet mand er tabt for venners lag;
det er nok kernen i den hele sag;
jeg har i det kapitel god erfaring.

FALK. Naturligvis; — syv søsterdøtre gifte —

FRU HALM. Og gifte lykkeligt!

FALK (med eftertryk). Ja, er det visst?

GULDSTAD. Hvad nu!

FRØKEN SKÆRE. Herr Falk!

LIND. Er det din agt at stifte
uenighed!

FALK (med udbrud). Ja, krig og splid og tvist!

STYVER. Du, som er lægmand, en profan i faget!

FALK. Ja, lad det gå; jeg hejser endda flaget!
Ja, krig jeg vil med hænder og med fødder,
en krig mod løgnen med de stærke rødder,
mod løgnen, som I røgtet har og vandet,
så frækt den knejser og ser ud som sandhed!

STYVER. Jeg protesterer mod alt ubevist,
og forbeholder mig regres — —

FRØKEN SKÆRE. Ti stille!

FALK. Så det er kærlighedens friske kilde,
som hvisker om, hvad enken har forlist, —
hin kærlighed, som sletted „savn" og „klage"
af sproget ud i lykkens lyse dage!
Så det er kærlighedens sejersflod,
som ruller gennem ægteparrets årer, —
hin kærlighed, som kækt på skansen stod,
og trådte skik og vedtægt under fod,

og lo af alle verdens kloge dårer!
Så det er kærlighedens skønhedsflamme,
som holder en forlovelse i gang
i lange år! Ja så! Det er den samme,
som ildned selv kontorets søn til sang!
Så det er kærlighedens unge lykke,
som frygter farten over havets hvælv,
som kræver offer, skønt i fagrest smykke
den skulde stråle — ofrende sig selv! —
O nej, I løgnens dagligdagsprofeter,
kald tingen en gang med sit rette navn;
kald enkestandens rørelser for savn,
og ægtestandens vane, som de heder!

STRÅMAND. Nej, unge mand, slig frækhed er for stor!
Der er bespottelse i hvert et ord! (træder *Falk* tæt under øjnene.)
Nu aksler jeg mit gamle skind til striden
for arvet tro imod den nye viden!

FALK. Jeg går til kampens højtid som til fest.

STRÅMAND. Godt! De skal se mig trodse kugleregnen! — (nærmere.)
Et viet par er helligt, som en prest —

STYVER (på *Falks* anden side). Og et forlovet —

FALK. Halvt om halvt, som degnen.

STRÅMAND. Se disse børn; — De ser den — denne klynge?
Den kan på forhånd mig Viktoria synge!
Hvor var det muligt at — hvor var det gørligt — — ;
nej, sandheds ord er mægtigt, ubønhørligt; —
at stoppe øret til, kan kun en tåbe.
Se, — disse børn er elskovsbørn tilhobe — — —! (stanser forvirret.)
Ja det vil sige — nej, naturligvis —!

FRØKEN SKÆRE (vifter sig med lommetørklædet).
Det er en meget uforståelig tale.

FALK. Se der leverer De jo selv bevis;
e: af de ægte, gode, nationale.
De skelner mellem ægteskabets panter,
og elskovs ditto; — deri gør De klogt;
der forskel er, som mellem råt og kogt,
som mellem markens blomst og potteplanter.
Hos os er kærligheden snart en videnskab;
forlængst den hørte op at være lidenskab.
Hos os er kærligheden som et fag;
den har sit faste laug, sit eget flag;

den er en stand af kærester og ægtemænd, —
de passer tjenesten og kan nok mægte den;
thi der er samhold, som i havets tangforgrening.
Alt, hvad etaten mangler, er en sangforening —

GULDSTAD. Og en avis!

FALK. Godt! I skal få avisen!
Det var en god idé; vi har jo blade
for børn og damer, troende og skytter.
Jeg håber ingen spørger efter prisen.
Der skal I få at se, som på parade,
hvert bånd, som Per og Paul i byen knytter;
der rykkes ind hvert rosenfarvet brev,
som Vilhelm til sin ømme Laura skrev;
der trykkes blandt ulykkelige hændelser, —
som ellers mord og krinolinforbrændelser, —
hvert opslag, som fandt sted i ugens løb;
der averteres under salg og køb
hvor brugte ringe billigst kan bekommes;
der annonceres tvillingen og trillingen, —
og er der vielse, så sammentrommes
det hele laug at se på forestillingen; —
og vanker der en kurv, så prentes den
i bladet mellem andre nyhedsstoffer;
det lyde skal omtrent som så: „Igen
har elskovsdjævlen krævet her et offer!"
Jo, I skal se, det går; thi når det lider
imod den tid, da abonnenten bider,
da bruger jeg en madding, som ej dræber den; —
da slagter jeg, på storbladsvis, en pebersvend.
Jo, I skal se mig kækt til laugets nytte stridende;
som tiger, ja, som redaktør mit bytte bidende —

GULDSTAD. Og bladets titel?

FALK. „Amors norske skyttetidende"!

STYVER (nærmer sig). Det er dog ej dit alvor vel? Du vil
ej sætte slig dit gode navn på spil!

FALK. Mit ramme alvor. Tidt nok påstod man,
at ingen kan af kærligheden leve;
jeg vise skal, den påstand er ej sand;
thi jeg skal leve af den som en greve,
især hvis frøken Skære, som jeg håber,
levere vil herr Stråmands „livsroman"
til skænkning ud, som feuilleton, i dråber.

STRÅMAND (forskrækket). Gud stå mig bi! Hvad er nu det for plan?
Mit livs roman? Når var mit liv romantisk?

FRØKEN SKÆRE. Det har jeg aldrig sagt!

STYVER. En misforståelse!

STRÅMAND. Jeg skulde gjort mig skyldig i forgåelse
mod skik og brug! Der lyver De gigantisk!

FALK. Nu godt. (slår *Styver* på skulderen.)
Her står en ven, som ej vil svigte.
Jeg åbner bladet med kopistens digte.

STYVER (efter et forfærdet blik på presten).
Men er du gal! Nej, må jeg be om ordet! —
Du tør beskylde mig for vers — —

FRØKEN SKÆRE. Nej Gud —!

FALK. Det rygte går dog ud ifra kontoret.

STYVER (i høj vrede). Fra vort kontor går aldrig noget ud!

FALK. Ja, svigt mig også du; jeg har endda
en trofast bror, som ikke falder fra.
„Et hjertes saga“ venter jeg fra Lind,
hvis elskov er for fin for havets vind,
som ofrer landsmænds sjæle for sin kærlighed, —
sligt viser følelsen i al dens herlighed!

FRU HALM. Herr Falk, nu er mit tålmods rest til ende.
Vi kan ej leve under samme tag; —
jeg håber, at De flytter end idag —

FALK (med et buk, idet fruen og selskabet går ind).
Det var jeg forberedt på vilde hænde.

STRÅMAND. Imellem os er krig på død og liv;
De har fornærmet mig med samt min viv,
ja mine børn, fra Trine ned til Ane; — —
gal kun, herr Falk, — gal, som ideens hane — (går ind med kone og børn.)

FALK. Og skrid De fremad på apostlens bane
med Deres kærlighed, som De har mægtet
at få, før tredje hanegal, fornægtet!

FRØKEN SKÆRE (får ondt).
Følg med mig, Styver! hjælp mig at få hægtet
korsettet op; — kom, skynd dig, — denne vej.

STYVER (til *Falk*, idet han går med *Frøken Skære* under armen).
Jeg siger op vort venskab!

LIND. Også jeg.

FALK (alvorlig). Du også, Lind!
LIND. Farvel!
FALK. Du var min næreste — —
LIND. Det hjælper ej; hun ønsker det, min kæreste.

(han går ind; *Svanhild* er bleven stående ved altantrappen.)

FALK. Se så; nu har jeg plads på alle kanter, —
nu har jeg ryddet om mig!
SVANHILD. Falk, et ord!
FALK (viser høfligt mod huset).
Den vej, min frøken; — der gik Deres mor
med alle venner og med alle tanter.
SVANHILD (nærmer sig). Ja, lad dem gå; min vej er ikke deres;
ved mig skal ikke flokkens tal forfleres.
FALK. De går ej?
SVANHILD. Nej. Vil De mod løgnen stride,
jeg står, som væbner, tro ved Deres side.
FALK. De, Svanhild; De, som —
SVANHILD. Jeg, som end igår —?
O, var De selv da, Falk, igår den samme?
De bød mig, som en lykke, siljens kår —
FALK. Og siljen fløjted, fløjted mig til skamme!
Nej De har ret; da var det børneværk;
men De har vakt mig til et bedre virke; —
midt indi stimlen står den store kirke,
hvor sandheds røst skal runge ren og stærk.
Det gælder ej at skue, som Asynjen,
fra højden over al den vilde dyst; —
nej, bære skønhedsmærket i sit bryst,
som Hellig-Olaf bar sit kors på brynjen, —
at se med langsyn over slagets vidder,
skønt hildet han i kampens virvar sidder, —
et skimt af sol bag tågen at bevare,
det er det livsenskrav, en mand skal klare!
SVANHILD. Og De vil klare det, når De står fri,
og står alene.
FALK. Stod jeg da i stimlen?
Og det er kravet. Nej, den er forbi,
hin isolerthedspagt med mig og himlen.
Endt er min digtning indfor stuevæg;
mit digt skal leves under gran og hæg,

min krig skal føres midt i døgnets rige; —
jeg eller løgnen — en af os skal vige!

SVANHILD. Så gå da signet frem fra digt til dåd!
Jeg har Dem miskendt; De har hjertevarme;
tilgiv, — og lad os skilles uden harme —

FALK. Nej, den har plads for to, min fremtids båd!
Vi skilles ikke. Svanhild, har De mod,
så følges vi i kampen fod for fod!

SVANHILD. Vi følges?

FALK. Se, jeg står forladt af alle,
har ingen ven, har krig med hver bekendt,
mod mig er hadets hvasse spydsod vendt; —
sig, har De mod, med mig at stå og falde?
min fremtidsvej går gennem skik og brug,
hvor tusend hensyns lænker foden tvinger; —
der breder jeg, som alle andre, dug,
og sætter ringen på min elsktes finger!

(drager en ring af sin hånd, og holder den ivejret.)

SVANHILD (i åndeløs spænding). Det vil De?

FALK. Ja, og vi skal vise verden,
at kærligheden har en evig magt,
som bær den uskadt og i al sin pragt
igennem døgnets dynd på hverdagsfærden.
Igår jeg pegte mod ideens bål,
der brandt, som baun på bergets bratte tinde; —
da blev De ræd, De skalv, thi De var kvinde;
nu peger jeg mod kvindens sande mål!
En sjæl, som Deres, holder hvad den lover;
se sluget for Dem, — Svanhild, sæt nu over!

SVANHILD (neppe hørligt). Og hvis vi faldt —!

FALK (jublende). O nej, jeg ser et skær
i Deres øje, som vor sejr forkynder!

SVANHILD. Så tag mig hel og holden, som jeg er!
Nu springer løvet ud; min vår begynder!

(hun kaster sig med kækhed i hans arme, idet teppet falder.)

TREDJE AKT.

(Aften og klart måneskin. Rundt om på træerne brænder farvede lamper. I baggrunden borde med opdækning af vinflasker, glasse, kager e. s. v. Inde fra huset, hvor alle vinduer er oplyste, høres dæmpet pianofortespil og sang under de følgende optrin. *Svanhild* står ved altanen. *Falk* kommer fra højre med nogle bøger og en skrivemappe under armen. *Oppasseren* følger efter med en kuffert og en vadsæk.)

FALK. Det er jo resten?

OPPASSEREN. Ja, nu tror jeg neppe
det fattes andet, end en liden skræppe
og sommerfrakken.

FALK. Godt; det tar jeg med
på ryggen, når jeg går. Kom så afsted; —
se her er mappen.

OPPASSEREN. Der er lås for, ser jeg.

FALK. Ja, der er lås for, Sivert.

OPPASSEREN. Godt.

FALK. Den ber jeg,
du straks vil brænde.

OPPASSEREN. Brænde?

FALK. Ja, til kul — (smilende.)
med alle veksler på poetisk guld.
Og bøgerne, — dem kan du selv beholde.

OPPASSEREN. Å nej da; skal jeg slig bekostning volde?
Men når herr Falk kan bøger bortforære,
så er han færdig da med al sin lære?

FALK. Alt, hvad af bøger læres, har jeg lært —
og endda mere.

OPPASSEREN. Mere? Det var svært.

FALK. Ja, skynd dig; bærerne står udfor døren; —
nu får du hjælpe dem at læsse børen. (*Oppasseren* går ud til venstre.)

FALK (nærmer sig *Svanhild,* som kommer ham imøde).
Vi har en time, Svanhild, for os selv,
i lys af Gud og sommernattens stjerner.
Se, hvor de glitrer gennem løvets hvælv,
lig frugt på gren, de verdenstræets kerner.
Nu har jeg brudt det sidste trældomsbånd,
nu har for sidste gang mig svøben rammet;
som Jacobs æt, med vandringsstav i hånd
og rejseklædt, jeg står for påskelammet.
Du sløve slægt, hvis syn er stængt og lukt
for løftets land bag ørkensandets flugt,
du travle ridderslagne træl af tiden,
mur du kun kongegrav i pyramiden, —
jeg går til frihed gennem døgnets ørk,
for mig er fremkomst selv i havets fjære;
men fiendens fylking, løgnens fule lære,
skal finde der sin gravtomt, dyb og mørk!

(kort ophold; han ser på hende og tar hendes hånd.)

Du er så stille, Svanhild!

SVANHILD. Og så glad!
O, lad mig drømme, lad mig stille drømme.
Tal du for mig; frem går da, som på rad,
min tankes knopper, sprungne ud til kvád,
lig modne liljer over tjernets strømme.

FALK. Nej, sig det engang til med sandheds rene
usvigelige røst, at du er min!
O, sig det, Svanhild, sig —

SVANHILD (kaster sig om hans hals). Ja, jeg er din!

FALK. Du sangfugl, sendt af Gud til mig alene!

SVANHILD. Jeg var en hjemløs i min moders hus,
jeg var en ensom i mit eget indre,
en ubedt gæst i glædens glans og sus, —
gjaldt intet der — ja stundom endnu mindre.
Se da kom du! For første gang på jord
jeg fandt min tanke bag en andens ord;
hvad spredt jeg drømte, vidste du at samle!
du ungdomskække mellem livets gamle!
Halvt stødte du mig bort med hvas forstand,

halvt vidste du med solblink mig at drage,
som havet drages af en løvklædt strand,
og skæret skyver sjøerne tilbage.
Nu har jeg set til bunden af din sjæl,
nu har du mig udelelig og hel;
du løvtræ over bølgeleg, du kære,
mit hjertes flugt har flod, men aldrig fjære!

FALK. Og takket være Gud, at han har døbt
min kærlighed i smertens bad. Jeg vidste
knapt selv hvad trang mig drog, før dyrekøbt
jeg så i dig den skat, jeg skulde miste.
Ja priset han, som i min livsensbog
med sorgens indsegl har min elskov adlet,
som gav os fribrev på vort sejerstog,
og bød os jage hjemad gennem skog,
som adelspar, på vingehesten sadlet!

SVANHILD (peger mod huset). Derinde er der fest i alle sale,
der lyser lamper for de unge to,
der lyder glade venners sang og tale.
Fra alfarvejen skulde hvermand tro,
at der er lykken — blandt de glade røster. (medlidende.)
Du verdens lykkebarn, — du stakkels søster!

FALK. Du siger stakkels?

SVANHILD. Har hun ikke delt
sit sjæleguld med ham og alle frænder,
sat ud sin kapital på hundred hænder,
så ingen skylder hende summen helt?
Hos ingen af dem har hun alt at kræve,
for ingen af dem har hun helt at leve.
O, jeg er tifold rigere end hun;
jeg har en eneste i verden kun.
Tomt var mit hjerte, da med sejersfaner,
med tusendfoldig sang du drog derind;
du råder der på alle tankens baner;
lig vårens vellugt fylder du mit sind.
Ja, jeg må takke Gud i denne time,
at jeg var ensom indtil dig jeg fandt, —
at jeg var død og hørte klokken kime,
som kaldte mig til lys fra livets tant.

FALK. Ja vi, de venneløse to i verden,
vi er de rige; vi har lykkens skat,

vi, som står udenfor og ser på færden
igennem ruden i den stille nat;
lad lamper lyse og lad toner klinge,
lad dem derinde sig i dansen svinge; —
se opad, Svanhild, — opad i det blå; —
d e r lyser også tusend lamper små —

SVANHILD. Lyt, stilt, du elskte, — i den svale kveld
går gennem lindens løv et tonevæld —

FALK. Det er for os de tindrer højt i salen —

SVANHILD. Det er for os det synger gennem dalen!

FALK. Jeg føler mig som Guds forlorne barn;
jeg svigted ham og gik i verdens garn.
Da vinked han mig hjem med milde hænder;
og nu, jeg kommer, nu han lampen tænder,
bereder højtid for den fundne søn,
og skænker mig sit bedste værk i løn.
Fra denne stund jeg sværger, ej at svigte, —
men stå som væbnet vagt i lysets lejr.
Vi holder sammen, og vort liv skal digte
en højsang stærk om kærlighedens sejr!

SVANHILD. Og se, hvor let det er for to at vinde,
når h a n er m a n d —

FALK. Og h u n er heltud k v i n d e; —
det var ugørligt at to slige faldt!

SVANHILD. Så op til kamp mod savnet og mod sorgen;

(viser *Falks* ring, som hun bær på fingeren.)

i denne stund fortæller jeg dem alt!

FALK (hurtig). Nej, Svanhild, ikke nu; vent til imorgen!
Ikveld vi plukker lykkens roser røde;
at gå til dagværk nu, var helligbrøde. (Døren til havestuen åbnes.)
Din moder kommer! Skjul dig! Som min brud
skal intet øje dig iaften møde!

(de går ud mellem træerne ved lysthuset. *Fru Halm* og *Guldstad* kommer ud på altanen.)

FRU HALM. Han flytter virkelig!

GULDSTAD. Det ser så ud.

STYVER (kommer). Han flytter, frue!

FRU HALM. Ja, du gode Gud, —
vi véd det nok!

STYVER. Det er en slem omstændighed.
Han holder ord; jeg kender hans ubændighed.
Han sætter os i bladet allesammen;
min kæreste blir trykt i flere oplag,
imellem kurve, tvillinger og opslag.
Hør, véd De hvad: hvis ej det var for skammen,
jeg foreslog forlig, en våbenstilstand —

FRU HALM. Det tror De han går ind på?

STYVER. Ja, jeg tror.
Der er indicier, der er visse spor,
som viser, at da nys det store ord
han førte, var han i beskænket tilstand.
Ja, der er et prov, som, om just ikke fældende,
dog taler meget stærkt imod angældende;
det er ham overført, at efter bordet
han indfandt sig i Linds og egen bolig,
og viste der en adfærd højst urolig,
slog sønder — —

GULDSTAD (ser et glimt af *Falk* og *Svanhild*, som skilles, idet *Falk* går op mod baggrunden; *Svanhild* blir stående skjult ved lysthuset). Stop, vi er på rette sporet!
Et øjeblik, fru Halm! Falk flytter ikke,
og gør han det, da gør han det som ven.

STYVER. Sa? Tror De også —?

FRU HALM. Å, hvor vil De hen!

GULDSTAD. Ej længer, frue, end det kan sig skikke;
jeg klarer sagen til gensidigt held.
Blot et minut på tomandshånd —

FRU HALM. Nu vel!

(de går sammen ud i haven; under det følgende ser man dem fra og til i baggrunden i ivrig samtale.)

STYVER (stiger ned i haven, idet han opdager *Falk*, som står og ser ud over vandet).
De herrer digtere er hævns- og hads-mænd;
men vi regeringsfolk er fine statsmænd;
jeg vil arbejde for mig selv — (ser *presten*, som kommer fra havestuen.)
Se så!

STRÅMAND (på altanen). Han flytter virkelig! (går ned til *Styver*.)
Å, kære, — gå,
gå ind et lidet øjeblik i stuen
og hold min kone —

STYVER. Skal jeg holde fruen!

STRÅMAND. Med selskab, mener jeg. Vi og de små,
vi er så vante til at være sammen,
og aldrig — (idet fruen og børnene viser sig i døren.)
Nå, der er de alt på trammen!

FRU STRÅMAND. Hvor er du, Stråmand?

STRÅMAND (sagte til *Styver*). Find på et par ord, som
kan fængsle dem, — en ting, som er lidt morsom!

STYVER (går op på altanen). Har fruen læst departementets bønskrift?
Det er et mønster på stilistisk skønskrift; — (tar en bog op af lommen.)
nu skal jeg in extenso referere —

(nøder dem høfligt ind i stuen, og går selv med. *Falk* kommer frem i haven; han og *Stråmand* mødes; de ser en stund på hinanden.)

STRÅMAND. Nu?
FALK. Nu?
STRÅMAND. Herr Falk!
FALK. Herr pastor!
STRÅMAND. Er De mere
medgørlig nu, end da vi skiltes?
FALK. Nej,
jeg går min ufravigelige vej —

STRÅMAND. Selv om De træder næstens lykke ned?

FALK. Jeg planter sandheds urt i lykkens sted. (smilende.)
For resten tænker De nok på avisen
for elskende?

STRÅMAND. Nå, var det kanske spøg?

FALK. Ja, trøst Dem med, det værk går op i røg;
i gerning, ej på prent, jeg bryder isen.

STRÅMAND. Og om De sparer mig, så véd jeg visst en
person, som ikke slipper mig så let;
han nytter overtaget, han, kopisten, —
og det er Deres skyld, og det er slet,
De rørte op i gamle sværmerier,
og De kan bande på, han ikke tier
med dem, ifald jeg mukker blot et ord
mod kravet, som de skråler på i kor.
Regeringsfolket har en svare magt
i pressen nuomstunder, er mig sagt.
En styverfængeropsats kan mig fælde,
hvis den blir prentet i det store blad,
som slår med Samsons håndgevær og vælde,

og går ivej med både hov og vad,
besynderlig mod slutten af kvartalerne —

FALK (indrømmende). Ja — hørte Deres saga til skandalerne — —

STRÅMAND (forsagt). Alligevel. Det blad har mange spalter;
pas på: der ofres jeg på hævnens alter.

FALK (med lune). På straffens, mener De, — og vel fortjent.
Der går en Nemesis igennem livet;
den rammer sikkert, skønt den rammer sent, —
at rømme væk fra den, er ingen givet.
Har en forsyndet sig imod ideen,
så kommer pressen, dens årvågne vagt,
og man får finde sig i efterveen.

STRÅMAND. Men Herregud, når slutted jeg kontrakt
med den „idé", som føres her i munden!
Jeg er jo ægtemand, familjefar, —
husk på, at tolv umyndige jeg har; —
jeg er jo af min dagliggerning bunden,
jeg har annekser og en vidtstrakt gård,
en talrig stamhjord, åndelige får, —
se, de skal plejes, klippes, røgtes, fores;
der tærskes skal og i komposten klores;
man spør om mig i stalden og i kveen; —
når får jeg tid at leve for ideen?

FALK. Ja, så rejs hjem igen jo før jo heller;
kryb ind, før vinter, under torvetaget.
Se, i det unge Norge er det daget;
den kække fylking tusend stridsmænd tæller,
og morgenvindens strømning fylder flaget.

STRÅMAND. Og, unge mand, ifald jeg rejste hjem
med alle mine, ja med alle dem,
som var igår mit lille kongerige, —
har ikke mangt idag da vendt sig om?
Tror De jeg rejser rig, som da jeg kom — (da *Falk* vil svare.)
Nej vent, og hør på, hvad jeg har at sige. (træder nærmere.)
Der var en tid, da jeg var ung, som De,
og ikke mindre kæk og uforfærdet,
Jeg sled for brød og der gik år forbi;
se, sligt gør ånden ej, som hånden, hærdet.
Jeg kom der nord; mit hjem lå stilt bag fjeldet,
og verdens ring for mig blev prestegældet. —
Mit hjem — herr Falk! Ja, véd De hvad et hjem er?

FALK (kort). Det har jeg aldrig vidst.
STRÅMAND. Det vil jeg tro.
Et hjem er der, hvor dejligt rum for fem er,
skønt der blandt fiender tykkes trangt for to.
Et hjem er der, hvor alle dine tanker
kan lege frit, som børn på faders fang,
hvor ej din røst på hjertedøren banker,
før svaret lyder i beslægtet sang.
Et hjem er der, hvor dine hår kan gråne,
og ingen mærker, at du ældes dog,
hvor kære minder dæmrer for at blåne,
som åsens rygning blåner bagom skog.
FALK (med tvungen spot). De blir jo varm —
STRÅMAND Ved det, som De kun ler af!
Så uligt har Vorherre os to skabt.
Mig fattes det, som De fik desto mer af;
men jeg har vundet der, hvor De har tabt.
Fra skyen skimtet, ser ud som en skrøne
mangt sandhedskorn ved landevejens kant;
De vil tilvejrs, jeg knapt til tagets møne, —
én fugl blev skabt til ørn —
FALK. Og én til høne.
STRÅMAND. Ja, le De kun, og lad det være sandt.
Jeg er en høne; — godt; men under vingen
jeg har en kyllingflok, og De har ingen!
Og jeg har hønens mod og hjerterum,
og jeg slår fra mig, når det mine gælder.
Jeg véd jo nok, De mener jeg er dum,
ja muligt, at en værre dom De fælder,
og holder mig for grisk på verdens gods; —
godt, ingen strid om sligt imellem os!
(griber *Falks* arm og tilføjer dæmpet, men med stigende styrke.)
Ja, jeg er grisk og dum og sløv tillige;
men jeg er grisk for dem, som Gud mig gav,
og jeg fordummedes i trængselskrige,
og jeg blev sløv på ensomhedens hav.
Dog, alt som ungdomssnekken, sejl for sejl,
gik under bag den endeløse dønning,
da stak en anden op på havets spejl,
og bar for landvind ind med livets lønning.
For hver en drøm, som gik i strævet under,

for hver en svingfjær, som på flugten knak,
jeg fik til skænk et lidet Guds vidunder,
og Herrens skænk jeg tog med pris og tak.
For dem jeg stred, for dem jeg bar i dynge,
for dem jeg tyded selv den hellige skrift; —
det var min blomstergård, min børneklynge; —
nu har De plettet dem med spottens gift!
De har bevist, æstetisk og forfatterligt,
at al min lykke var en dåres tro,
at det, jeg tog for alvor, det var latterligt; —
nu kræver jeg, giv mig igen min ro,
men giv mig den foruden bræk og mén —

FALK. De kræver, jeg skal lykkens hjemmel drøfte? —

STRÅMAND. Ja, De har kastet på min vej en sten
en tvilens sten, som ikkun De kan løfte.
Tag væk det stængsel mellem mig og mine,
som De har bygt, tag grimen af min hals —

FALK. De tror, at jeg har løgnens lim tilfals,
for lykkens sprukne kar med det at kline?

STRÅMAND. Jeg tror, at troen, som De rev omkuld
med ord, den kan med ord igen De rejse;
jeg tror De kan den brukne lænke svejse; — —
døm om igen, — tal sandhed hel og fuld,
bevis pånyt, — så jeg kan flaget hejse —

FALK (stolt). Jeg stempler lykkens messing ej som guld.

STRÅMAND (ser fast på ham). Så kom ihug, her nys blev sagt et ord
af en, som vejrer sandhedsharens spor: (med opløftet finger.)
Der går en Nemesis igennem livet;
at rømme væk fra den, er ingen givet! (han går mod huset.)

STYVER (kommer ud med briller på og med den åbne bog i hånden).
Herr pastor, De må være som en vind!
De unge græder —

BØRNENE (i døren). Far!

STYVER. Og fruen venter!

(*Stråmand* går ind i huset.)

STYVER. Den dame har ej sans for argumenter.

(putter bogen og brillerne i lommen og kommer nærmere.)

Falk!

FALK. Ja!

STYVER. Jeg håber du har skiftet sind.

FALK. Og hvorfor?

STYVER. Å, det er da let forklarligt;
du indser sagtens, det er uforsvarligt
at gøre brug af konfidentielle
meddelelser; — dem må man ej fortælle.

FALK. Nej, jeg har hørt, at det skal være farligt.

STYVER. Ja død og pine!

FALK. Ja, men blot for storfolk.

STYVER (ivrig). Det farligt er for alle slags kontorfolk.
Du kan vel tænke dig, hvor det forminsker
hver udsigt for mig, dersom chefen tror,
jeg har en pegasus som går og vrinsker
i arbejdstiden i et sligt kontor.
Du véd, fra „revisionen" og til „kirken"
man ynder ikke vingehestens virken.
Men værst det blir, ifald det kommer ud,
at jeg har brudt kontorets første bud,
og åbenbaret skjulte ting af vigtighed.

FALK. Så den er strafbar, slig en uforsigtighed?

STYVER (hemmelighedsfuldt). Den tvinge kan en offentlig person
til at begære straks sin demission.
Det er et lovbud for os, statens mandfolk,
at gå med lås for munden selv blandt grandfolk.

FALK. Men det er jo tyrannisk af en hersker
at binde mund på den — kopist, som tærsker.

STYVER (trækker på skuldrene). Det er legalt; må lydes uden knur.
Desuden, i et tidspunkt, som nærværende,
da gagerevisionen står for tur,
det er ej klogt at ytre sig belærende
om arbejdstidens brug og dens natur.
Se, derfor er det, at jeg ber dig: ti dog;
et ord kan skille mig ved —

FALK. Porteføljen?

STYVER. Officielt benævnes det „kopibog".
Den protokol er egentlig som søljen,
der lukker linet for kontorets barm;
at gætte gåder der, forvolder harm.

FALK. Og dog det var dig selv, som bad mig tale,
og kaste ud et vink om pultens skat.

STYVER. Ja, vidste jeg, at presten kunde dale
så dybt i dynd, han, som har lykken fat,
som er i embed, som har kone, børn,
og penge til at trodse livets tørn?
Men kan han falde ned til slig filister,
hvad skal man sige da om os kopister,
om mig, som er i uforfremmet stand
og har en kæreste, og snart skal giftes,
og passe på, at der familje stiftes,
etcetera! (heftigere.)
O, var jeg velstandsmand,
jeg skulde spænde panseret om hærden
og slå i bordet til den hele verden.
Og var jeg enligt mandfolk, jeg, som du,
da kan du tro, at gennem prosa-sneen
jeg skulde bryde bane for ideen!

FALK. Så berg dig, mand!

STYVER. Hvad?

FALK. Der er tid endnu!
Agt ikke verdens uglekloge dommerfugl:
husk, frihed gør en kålorm selv til sommerfugl!

STYVER (træder tilbage). Du mener, at jeg skulde bryde —?

FALK. Ja; —
er perlen væk, hvad gælder skallet da?

STYVER. Sligt forslag kunde stilles til en rus,
ej til en mand med karakter i jus!
Jeg regner ej, hvad Kristian den femte
i sin tid om trolovelser bestemte, —
thi det slags forhold findes ej berørt i
„lov om forbrydelser" af to-og-fyrti;
for så vidt var ej sagen kriminel,
det var jo intet brudd på det legale —

FALK. Der kan du se!

STYVER (fast). Ja, men alligevel, —
om slig en eksception blir aldrig tale.
I trange tider holdt vi trofast sammen;
hun fordrer ikke stort af livets gammen,
og jeg er nøjsom, har alt længe sporet,
at jeg blev skabt for hjemmet og kontoret.
Lad andre følge svaneflokkens flugt;

liv i det små kan også være smukt.
Hvad siger ej etsteds geheimeråd Göthe
om melkevejen, skinnende og hvid?
Af den kan ingen skumme lykkens fløde,
og endnu mindre hente smørret hid —

FALK. Nå, var end målet lykkesmørrets kerning,
må ånden råde dog i al din slid; —
en mand skal være borger af sin tid,
men adle tidens borgerlige gerning.
Ja visstnok er der skønhed i det små;
men kunsten er at skue og forstå.
Ej hver, som ynder at håndtere sølen,
må derfor tro sig ligemand med „Dølen".

STYVER. Så lad os gå med fred vor jævne vej;
vi stænger ikke stierne for dig,
vi følger gaden, du i højden svæver.
Hm, der fór også hun og jeg engang;
men dagens krav er arbejd, ikke sang, —
den dør man fra, alt eftersom man lever.
Se, ungdomslivet er en stor proces
og den unødigste af alle trætter; —
gå på akkord, og tænk ej på regres;
thi sagen taber du for alle retter.

FALK (kæk og trøstig, idet han kaster et øje på lysthuset).
Nej, er den end for sidste domstol kommen, —
jeg véd, der er benådning bagom dommen!
Jeg véd, et liv kan leves ud af to,
med frelst begejstring og med reddet tro;
men du forkynder tidens usle lære:
at idealet er det sekundære!

STYVER. Nej, det primære; thi dets hverv er ude,
som blomstens hverv — når frugten sætter knude.

(Inde ved pianoet spiller og synger *frøken Skære:* „Ach, du lieber Augustin". *Styver* stanser og lytter i stille bevægelse.)

Hun kalder på mig med den samme sang,
som talte, da vi mødtes første gang.

(lægger hånden på *Falks* arm og ser ham ind i øjet.)

Så tidt hun den til liv i længsel henter,
går ud ifra min kærestes tangenter
bekræftet genpart af det første ja.
Og når vor kærlighed til slut har endskab,

og afdør, til opstandelse som venskab,
skal sangen binde mellem før og da.
Og krøges end min ryg i flugt med pulten,
og blir mit dagværk kun en krig mod sulten,
så går jeg glad dog vejen til mit hjem,
hvor det forsvundne står i toner frem.
Er der en stakket kveldstund helt vor egen, —
da er jeg sluppen skadesløs fra legen!

(han går ind i huset. *Falk* vender sig mod lysthuset. *Svanhild* kommer frem; hun er bleg og oprørt. De ser en stund i taushed på hinanden og kaster sig med heftighed i hinandens arme.)

FALK. O, Svanhild, lad os holde trofast ud!
Du friske friluftsblomst på kirkegården, —
der ser du, hvad de kalder liv i våren!
Der lugter lig af brudgom og af brud;
der lugter lig, hvor to går dig forbi
på gadehjørnet, smilende med læben,
med løgnens klumre kalkgrav indeni,
med dødens slaphed over hver en stræben.
Sligt kalder de at leve! Himlens magter,
er slig en lod da værd de tusend fagter?
At drætte børnehjorder op til sligt,
at fede dem med retsind og med pligt,
at gøde dem med tro en stakket sommer, —
til brug, når sjæleslagtningstiden kommer!

SVANHILD. Falk, lad os rejse!

FALK. Rejse? Og hvorhen?
Er ikke verden overalt den samme,
og findes ej på hvermands væg igen
den samme løgn i sandheds glas og ramme?
Nej, vil vi blive, nydende spektaklet,
tragikomedien, harlekinsmiraklet, —
et folk, som tror — hvad hele folket lyver!
Se presten og hans kone, Lind og Styver,
som kærlighedens julebukke taklet,
med løgn i hjertet og med tro i munden, —
og endda respektable folk i grunden!
De lyver for sig selv og for hverandre;
men løgnens indhold, det tør ingen klandre; —
hver regner sig, skønt havsnødsmand på kølen,
for lykkens Krøsus, salig som en gud;
selv drev de sig af paradiset ud,
og bums til ørerne i svovelpølen;

men ingen af dem skønner, hvor han sidder,
og hvermand tror sig paradisets ridder,
og hvermand smiler under ak og uf;
og kommer Belsebub med brøl og gluf,
med horn og bukkeben og noget værre, —
da muntrer man sin nabo med et puf:
tag hatten af dig; se, der går Vorherre!

SVANHILD (efter en kort tankefuld stilhed).
Hvor underfuld en kærlig hånd har pegt
på vejen for mig til vort vårdagsstævne.
Det liv, jeg har i spredte drømme legt,
skal jeg fra denne stund mit dagværk nævne.
O, gode Gud! Hvor famled jeg iblinde; —
da bød du lys, — da lod du ham mig finde!
(ser på *Falk* med stille, kærlig forundring.)
Hvad kraft er dog i dig, du stærke træ,
som står i vindfaldsskogen rank og frodig,
som står alene, og som dog har læ
for mig —?

FALK. Guds sandhed, Svanhild; — den gør modig.

SVANHILD (ser mod huset med et udtryk af skyhed).
De kom som onde fristere, de to,
hver talsmand for sin halve del af slægten.
En spurgte: hvor kan ungdomselskov gro,
når sjælen luder under velstandsvægten?
Den anden spurgte: hvor har elskov liv,
når kravet er en evig armodskiv?
Forfærdeligt — at præke denne lære
som sandheds ord, og endda livet bære!

FALK. Og hvis det nu gjaldt os?

SVANHILD. Gjaldt os? — Hvad da?
Kan ydre vilkår gøre til og fra?
Jeg har alt sagt dig det; hvis du vil stride,
da vil jeg stå og falde ved din side.
O, intet er så let som biblens bud,
at lægge hjemmet bag sig, juble, lide,
og følge den, man elsker, frem til Gud.

FALK (favner hende). Så kom da, vintervejr, med vold og vælde!
Vi står i stormen; os kan ingen fælde!

(*Fru Halm* og *Guldstad* kommer ind fra højre i baggrunden. *Falk* og *Svanhild* blir stående ved lysthuset.)

GULDSTAD (dæmpet). Se, frue!

FRU HALM (overrasket). Sammen!

GULDSTAD. Tviler De endnu?

FRU HALM. Det var mærkværdigt!

GULDSTAD. Å, jeg har nok mærket,
at han så stilt har ruget over værket.

FRU HALM (hen for sig).
Hvem skulde tænkt, at Svanhild var så slu? (livligt til *Guldstad.*)
Men, nej, jeg kan ej tro —

GULDSTAD. Vel; det skal prøves.

FRU HALM. Nu straks på stedet?

GULDSTAD. Ja, og eftertrykkeligt.

FRU HALM (rækker ham hånden). Gud være med Dem!

GULDSTAD (alvorlig). Tak, det kan behøves. (kommer nedover.)

FRU HALM (ser sig tilbage, idet hun går).
Hvad udfald sagen får, blir barnet lykkeligt. (går ind i huset.)

GULDSTAD (nærmer sig til *Falk*). Det er vel knapt med tiden?

FALK. Et kvarter,
så går jeg.

GULDSTAD. Der behøves ikke mer.

SVANHILD (vil fjerne sig). Farvel!

GULDSTAD. Nej bi!

SVANHILD. Skal jeg?

GULDSTAD. Til De har svaret.
Imellem os må alting være klaret; —
vi tre får tale ud af hjertet sammen.

FALK (overrasket). Vi tre?

GULDSTAD. Ja, Falk, — nu må vi kaste hammen.

FALK (undertrykker et smil). Til tjeneste.

GULDSTAD. Så hør. Det er omtrent
et halvt års tid vi har hinanden kendt;
vi kævled —

FALK. Ja.

GULDSTAD. Fast aldrig var vi enige;
vi gav hinanden tidt det glatte lag;
De stod som høvding for en stortænkt sag,
jeg var kun en af døgnbedriftens menige.

Og endda var det som en streng, der bandt
imellem os, som tusend glemte sager
ifra min egen ungdoms tankelager,
De støved op og frem for dagen fandt.
Ja ja, De ser på mig; men gråsprængt hår
har også flommet frit og brunt en vår,
og panden, som ens dagliggerning dynker
med trældomssved, bar ikke altid rynker.
Dog nok om det! jeg er forretningsmand —

FALK (let spottende). De er den sunde praktiske forstand.

GULDSTAD. Og De er håbets unge glade sanger. (træder mellem dem.)
Se derfor, Falk og Svanhild, står jeg her.
Nu må vi tale; thi den stund er nær,
som bær i skjoldet lykke eller anger.

FALK (spændt). Så tal!

GULDSTAD (smilende). Jeg sagde Dem igår, jeg grunded
på et slags digtning —

FALK. På en faktisk.

GULDSTAD (nikker langsomt). Ja!

FALK. Og hvis man spør, hvor De tar stoffet fra —?

GULDSTAD (ser et øjeblik på *Svanhild* og vender sig atter mod *Falk*).
Det er et fælles stof vi to har fundet.

SVANHILD. Nu må jeg gå.

GULDSTAD. Nej, bliv og hør til ende.
En anden kvinde bad jeg ej om sligt;
Dem, Svanhild, har jeg lært tilbunds at kende;
til snerperi er Deres sind for rigt.
Jeg så Dem vokse, så Dem foldes ud;
De ejed alt, hvad jeg hos kvinden skatter; —
men længe så jeg kun i Dem en datter; —
nu spør jeg — vil De være mig en brud? (*Svanhild* viger sky tilbage.)

FALK (griber ham ved armen). Tal ikke mere!

GULDSTAD. Rolig; hun skal svare.
Spørg også De, — — så kan hun vælge frit.

FALK. Jeg — siger De?

GULDSTAD (ser fast på ham) Det gælder at bevare
tre liv for lykken, — ej alene mit.
Forstil Dem ej, det nytter Dem kun lidt;
thi skønt min gerning ligger i det lave,

så fik jeg endda et slags klarsyns-gave.
Ja, Falk, De elsker hende. Glad jeg så
den unge kærlighed i blomst at stå;
men denne kærlighed, den stærke, kække,
den er det, som kan hendes lykke knække.

FALK (farer op). Det tør De sige!

GULDSTAD (rolig). Med erfarings ret.
Hvis nu De hende vandt —

FALK (trodsende). Hvad så?

GULDSTAD (langsomt og med eftertryk). Ja sæt
hun turde alt på denne grundvold bygge,
og vove alt på dette ene kort, —
og livets storm så fejed grunden bort,
og blomsten falmed under tidens skygge?

FALK (forglemmer sig og udbryder): Ugørligt!

GULDSTAD (ser betydningsfuldt på ham). Hm, så tænkte også jeg,
da jeg var ung, som De. I gamle dage
jeg brandt for en; da delte sig vor vej.
Igår vi mødtes; — intet er tilbage.

FALK. Igår?

GULDSTAD (smiler alvorligt). Igår. De kender prestefruen —

FALK. Hvad? Det var hende, som —

GULDSTAD. Som tændte luen.
For hende sørged jeg i mange år,
og i dem alle stod hun for mit minde,
som den hun var, hin unge fagre kvinde,
dengang vi mødtes i den friske vår.
Nu tænder I den samme dårskabsild,
nu frister I det samme vovespil, —
se, derfor er det, at jeg siger: Varlig!
Stans lidt, og tænk jer om; — jer leg er farlig!

FALK. Nej, jeg har sagt det hele thevandslag
min stærke tro, som ingen tvil kan fælde —

GULDSTAD (udfylder meningen). At kærligheden efter frit behag
kan trodse vane, nød og sorg og ælde.
Nå, lad så være; mulig er det sandt;
men se nu sagen fra en anden kant.
Hvad elskov er, véd ingen at forklare;
hvori den stikker, denne glade tro,

at én blev skabt til saligt liv i to —
se, det kan ingen mand på jord besvare.
Men ægteskabet, det er noget praktisk,
og ligeså forlovelse, min ven;
og let det lar sig eftervise faktisk,
at en er skikket just for den og den.
Men kærligheden kårer jo iblinde,
den vælger ej en hustru, men en kvinde;
og hvis nu denne kvinde ej er skabt
til viv for Dem —?

FALK (spændt). Nu?

GULDSTAD (trækker på skuldrene). Så er sagen tabt.
En lykkelig forlovelse betinges
ej blot af elskov, men af meget mer,
familjelemmer, som man gerne ser,
af sind, som under samme hat kan bringes.
Og ægteskabet? Ja, det er et hav
af lutter fordringer og lutter krav,
som lidet har med elskov at bestille.
Her kræves huslighed og dyder milde,
her kræves køkkensans og andet sligt,
forsagelse og agt for bud og pligt, —
og meget som i frøkenens nærværelse
ej gøres kan til genstand for belærelse.

FALK. Og derfor —?

GULDSTAD. Lyd et råd, så godt som guld.
Brug lidt erfaring; hør Dem om i livet,
hvor hvert par elskende tar munden fuld,
som hele millionen dem var givet.
For alteret skal de sporenstregs, de to;
de får et hjem og er i lykkens kridthus;
så går en tid i sejersrus og tro;
så kommer der en opgørsdag; — jo, jo!
Da er det hele bo et stort fallithus!
Fallit er ungdoms blomst på konens kind,
fallit er tankens flor i hendes indre;
fallit er sejrens mod i mandens sind,
fallit hver glød, som fordum sås at tindre;
fallit, fallit er hele boets masse;
og slige to gik dog i livet ind
som elskovs handelshus af første klasse!

FALK (i stærkt udbrud). Det er en løgn!

GULDSTAD (urokkelig). For nogle timer siden
var det dog sandhed. Det var Deres ord,
da her de stod, som han i brabantstriden,
og sloges med det ganske thevandsbord.
Da lød benægtelsen fra alle kanter,
som nu fra Dem; nå ja, det fattes nemt;
vi finder alle jo, det klinger slemt
at høre døden nævne, når vi skranter.
Se presten, han, som komponerte, malte,
i frierdagene med ånd og smag; —
hvor kan De undres på, at manden dalte,
da han og hun kom under fælles tag?
Hun var jo skabt for ham til elskerinde, —
til viv for ham hun skabtes ingensinde.
Og så kopisten, som skrev gode vers?
Da fyren var i Herrens navn forlovet,
kom hele rimeriet straks påtvers,
og siden den tid har hans muse sovet
ved rokkeduren af en evig jus.
Der ser I — — (betragter *Svanhild*.)
Fryser De?

SVANHILD (sagte). Jeg fryser ikke.

FALK (tvinger sig ind under en spøgende tone).
Og når det aldrig ender med et plus,
men kun med minus, — hvorfor vil De stikke
den kapital, De råder over, i
sligt lidet fordelagtigt lotteri?
Det lader næsten, som De har den tro,
at De blev særlig skabt for bankerotten?

GULDSTAD (ser på ham, smiler og ryster på hovedet).
Min kække unge Falk, — gem lidt på spotten. —
På to slags vis et par kan sætte bo.
Det grundes kan ved illusionskrediten,
ved langsigtsveksler på en evig rus,
på permanents af aldren atten-nitten,
og på umulighed af gigt og snus; —
det grundes kan på rosenrøde kinder,
på klare øjne og på lange hår,
på tryghed for, at aldrig sligt forsvinder,
og at parykkens time aldrig slår.

Det grundes kan på stemningsfulde tanker,
på blomsterflor i ørkenstøvet tørt,
på hjerter, der, et livsløb gennem, banker,
som da det første ja blev sagt og hørt.
Hvad kaldes slig trafik? De navnet kender; —
det kaldes humbug, — humbug, kære venner!

FALK. Nu skønner jeg, De er en farlig frister, —
De, velstandsmanden, kanske millionær,
mens alt, hvad mit i denne verden er,
blev båret bort af to artillerister.

GULDSTAD (skarpt). Hvad mener de med det?

FALK. Det ligger nær;
thi den solide grundvold, kan jeg tænke,
er sagtens mynt, — mirakelmidlet mynt,
som låner mangen middelaldersk enke
Sankt Gertruds gyldenglorie til pynt.

GULDSTAD. Å nej, den er dog noget, som er bedre.
Den er den stille, hjertevarme strøm
af venlig agt, der kan sin genstand hædre,
så fuldt, som jublen i en ørskedrøm.
Den er en følelse af pligtens lykke,
af omsorgs velbehag, af hjemmets fred,
af viljers bøjning mod hinanden ned,
af vågen for at ingen sten skal trykke
den kårnes fod, hvor hun i livet skred.
Den er en mildhedshånd, som læger sårene,
den mandekraft, som bær med villig ryg,
den ligevægt, som rækker gennem årene,
den arm, som støtter tro og løfter tryg. —
Det er det indskud, Svanhild, jeg kan byde
til Deres lykkes bygning; svar mig nu.
(*Svanhild* gør en stærk anstrengelse for at tale; *Guldstad* løfter hånden og hindrer hende.)
Betænk Dem vel, at ej De skal fortryde!
Vælg mellem os med klar og sindig hu.

FALK. Og hvoraf véd De —

GULDSTAD. At De elsker hende!
Det har jeg læst på Deres øjnes bund.
Sig også hende det i denne stund. (trykker hans hånd.)
Nu går jeg ind. Lad legen få en ende.
Og tør De love mig med hånd og mund,

at være hende slig en ven i livet,
slig stav på vejen, slig en trøst i nød,
som jeg kan være det, — (vender sig til *Svanhild.*)
Nu godt, så skriv et
udsletningsmærke over det, jeg bød.
Da har jeg sejret, sejret i det stille;
De vinder lykken; det var det, jeg vilde. (til *Falk.*)
Og, det er sandt, — De talte før om mynt;
tro mig, den er lidt mer, end flitterpynt.
Jeg står alene, kender ingen kære;
alt det, som mit er, det skal Deres være;
De blir som søn for mig, og hun min datter.
De véd, ved grænsen ejer jeg et brug;
did flytter jeg, De sætter disk og dug,
og er så året omme, ses vi atter. —
Nu kender De mig, Falk; gransk nu Dem selv,
glem ej, at farten nedad livets elv
er ingen leg, er ej at nyde, svælge; —
og så, i Herrens navn, — så får I vælge!

(går ind i huset. Ophold. *Falk* og *Svanhild* ser sky mod hinanden.)

FALK. Du er så bleg.

SVANHILD. Og du så stille.

FALK. Ja.

SVANHILD. Han var os værst.

FALK (hen for sig). Han stjal mig styrken fra.

SVANHILD. Hvor hårdt han slog.

FALK. Han vidste godt at ramme.

SVANHILD. Det var, som alt gik under i det samme. (nærmere ved ham.)
Hvor vi var rige, rige i hinanden,
da hele verden havde os forladt,
da vore tanker steg, som slag mod stranden
af bølgebrydning i den stille nat.
Da var der sejersmod i vore sjæle,
og lid på evig elskov mellem to; —
han kom med verdens gaver, tog vor tro,
og planted tvil, — og så forgik det hele!

FALK (med vild heftighed). Riv det af mindet ud! Alt, hvad han sagde,
var sandt for andre, men en løgn for os!

SVANHILD (ryster stille på hovedet). Det kornaks, som et tvilens hagl-
kan aldrig svaje mer i livsenstrods. [slag lagde,

FALK (med udbrydende angst). Jo, vi to, Svanhild —!

SVANHILD. Slip et håb, som dårer;
Ifald du løgnen sår, du høster tårer.
De andre, siger du? Og tror du ej,
at hver og en har tænkt, som du og jeg,
at han var den, som turde trodse lynet, —
hvem ingen storm til jorden kunde slå,
hvem tågebanken fjernt i himmelsynet
på uvejrsvinger aldrig kunde nå?

FALK. De andre delte sig mod spredte mål;
jeg vil din elskov kun, og den alene.
Se, de forskriger sig i livets skrål,
jeg stilt skal støtte dig med stærke grene.

SVANHILD. Men dersom den alligevel gik under,
den kærlighed, som skulde bære alt, —
har du da det, som endda lykken grunder?

FALK. Nej, med min kærlighed det hele faldt.

SVANHILD. Og tør du helligt love mig for Gud,
at aldrig den, lig visnet blomst, skal hænge,
men dufte, som idag, og holde ud
for hele livet?

FALK (efter et kort ophold). Den vil holde længe.

SVANHILD (smerteligt). O, „længe“, „længe“; — usle armodsord!
Hvad gælder „længe“ vel for kærligheden?
Det er dens dødsdom, meldugg over sæden.
„På evigt liv for kærlighed jeg tror“ —
den sang skal altså tie, og isteden
det lyde skal: Jeg elsked dig ifjor! (som løftet af en stærk indskydelse.)
Nej; så skal ej vor lykkes dag gå under,
ej dø med solgråd bag en sky i vest; —
vor sol skal slukkes, lig et luftvidunder,
i middagsstunden, der den glitrer bedst!

FALK (forfærdet). Hvad vil du, Svanhild?

SVANHILD. Vi er børn af våren;
bag den skal ikke komme nogen høst,
da sangerfuglen tier i dit bryst
og aldrig længes did, hvor den er båren.
Bag den skal aldrig noget vinterdække
slå linet over alle drømmes lig; —
vor kærlighed, den glade, sejerskække,

skal sot ej tære på, ej ælde svække, —
dø skal den, som den leved, ung og rig!

FALK (i dyb smerte). Og langt fra dig, — hvad blev mig der vel livet!

SVANHILD. Hvad blev det nær mig — uden kærlighed?

FALK. Et hjem!

SVANHILD. Hvor lykkens alf med døden stred. (med styrke.)
Til viv for dig blev evnen ej mig givet,
det ser jeg nu, det føler jeg og véd!
Jeg kunde elskovs glade leg dig lære,
men tør din sjæl ej gennem alvor bære. (nærmere og med stigende ild.)
Nu har vi jublet i en vårdags rus;
nu ingen søvnig døs på slapheds puder!
Giv alfen vinger, lad for sangens sus
ham gå på flugt i flok med unge guder!
Og er den kantret end, vor fremtids båd, —
et bræt er oven vande, — jeg véd råd;
den kække svømmer rækker paradiset!
Lad lykken synke, gå i graven våd;
vor kærlighed skal dog, Gud være priset,
nå sejersfrelst iland ifra forliset!

FALK. O, jeg forstår dig! Men at skilles så!
Just nu, den fagre verden står os åben, —
her, midt i våren, under himlen blå,
den samme dag vor unge pagt fik dåben!

SVANHILD. Just derfor må vi. Efter denne stund
vort jubeltog går nedad bakke kun!
Og ve, når engang regnskabsdagen kommer,
og når vi stædes for den store dommer,
og når han kræver, som retfærdig Gud,
den skat han lånte os i livsenshaven —
da, Falk, et svar, som sletted nåden ud:
„Den har vi mistet undervejs til graven!"

FALK (i stærk beslutning). Kast ringen!

SVANHILD (ildfuld). Vil du!

FALK. Kast den! Jeg forstår dig!
Ja, det er kun på denne vej, jeg når dig!
Som grav er vej til livets morgenskær,
så er og elskov først til livet viet,
når løst fra længsler og fra vildt begær
den flyr til mindets åndehjem befriet!
Kast ringen, Svanhild!

SVANHILD (jublende). Jeg har løst min pligt!
Nu har jeg fyldt din sjæl med lys og digt!
Flyv frit! Nu har du dig til sejer svunget, —
nu har din Svanhild svanesangen sunget! (tar ringen af og trykker et kys på den.)
Til verdens fald imellem havets siv
duk ned, min drøm, — dig ofrer jeg isteden!

(går et par skridt opover, kaster ringen ud i fjorden og nærmer sig *Falk* med et forklaret udtryk.)

Nu har jeg mistet dig for dette liv, —
men jeg har vundet dig for evigheden!

FALK (stærkt). Og nu til dagens gerning hver for sig!
På jorden krydses aldrig mer vor vej.
Hver går til sit, hver strider uden klage.
Vi smittet var af tidens feberdamp;
vi vilde sejrens løn foruden kamp,
sabbatens fred foruden virkedage,
skønt kravet er at kæmpe og forsage.

SVANHILD. Men ikke sygt.

FALK. Nej, nej, — med sandheds mod.
Os truer ingen flom af straffens flod;
det minde, vi to har for livet arvet,
skal stråle smukt fra mørke skyer ud,
og stå som fagrest regnbue, syvfold farvet, —
som pagtens tegn imellem os og Gud.
I skær af det du går til stille pligter —

SVANHILD. Og du går opad mod dit mål som digter!

FALK. Som digter; ja, thi det er hver den mand,
i skolestue, tingsal eller kirke,
hver den, i højheds som i ringheds stand,
der øjner idealet bag sit virke.
Ja, opad går jeg; flugtens hest er sadlet;
jeg véd, min gerning er for livet adlet!
Og nu, farvel!

SVANHILD. Farvel!

FALK (favner hende). Et kys!

SVANHILD. Det sidste! (river sig løs.)
Nu kan jeg glad for dette liv dig miste!

FALK. Om alle lys i verden slukkes ud, —
lystanken lever dog; thi den er Gud.

SVANHILD (fjerner sig mod baggrunden). Farvel! (går videre.)

FALK. Farvel! — Jeg råber glad endda — (svinger hatten.)
Guds fagre kærlighed på jord, hurra!

(Døren åbnes. *Falk* går over mod højre; de unge blandt gæsterne kommer ud under latter og glæde.)

DE UNGE PIGER. Til dans i haven!

EN ENKELT. Livet er at danse!

EN ANDEN. En vårdags blomsterdans med friske kranse!

NOGLE. Ja, danse, danse!

ALLE. Ja, og aldrig stanse!

(*Styver* kommer med *Stråmand* under armen. *Fru Stråmand* og børnene følger efter.)

STYVER. Ja, du og jeg er venner fra idag.

STRÅMAND. Og jeg og du vil slå for fælles sag.

STYVER. Når begge statens magter slår sig sammen —

STRÅMAND. Blir resultatet alles --

STYVER (hurtig). Tarv!

STRÅMAND. Og gammen.

(*Fru Halm, Lind, Anna, Guldstad* og *frøken Skære*, samt resten af gæsterne kommer ud. Hele familiens øjne søger *Falk* og *Svanhild.* Almindelig studsen, da man ser dem hver for sig.)

FRØKEN SKÆRE (mellem tanterne, slår hænderne sammen).
Hvad? Sig mig, om jeg drømmer eller våger!

LIND (som intet har mærket). Jeg får vel hilse på min nye svoger.

(han, tilligemed flere af gæsterne, nærmer sig *Falk,* men farer uvilkårligt et skridt tilbage ved at se på ham og udbryder):

Hvad er der hændt med dig? Du har, som Janus,
to ansigter!

FALK (med et smil). Jeg råber, som Montanus:
Jorden er flak, Messieurs; — mig skuffed øjet;
flak, som et fladbrød; — er I nu fornøjet! (går raskt ud til højre.)

FRØKEN SKÆRE. En kurv!

TANTERNE. En kurv?

FRU HALM. Hys, lad det bli fortiet!

(går opover til *Svanhild.*)

FRU STRÅMAND (til presten). Tænk dig, en kurv!

STRÅMAND. Men er det muligt?

FRØKEN SKÆRE. Ja!

DAMERNE (fra mund til mund). En kurv! En kurv! En kurv!

(de samler sig i klynge længere inde i haven.)

STYVER (som forstenet). Hvad? Har han friet?

STRÅMAND. Ja, tænk dig, du! Han lo af os, ha, ha, —

(de ser målløse på hinanden.)

ANNA (til *Lind*). Nå, det var rigtig godt. Uf, han var fæl!

LIND (omfavner og kysser hende).
Hurra, nu er du min i alle dele! (de går opover i haven.)

GULDSTAD (ser tilbage mod *Svanhild*).
Her er nok noget brustet i en sjæl;
men det, som endnu lever, vil jeg hele.

STRÅMAND (får mælet igen og omfavner *Styver*).
Nu kan du trøstig blive ved at være
forlovet med din elskte frøken Skære!

STYVER. Og du kan skue gladelig din slægt
forøget årligårs med unge Stråmænd!

STRÅMAND (gnider sig fornøjet i hænderne og ser ud efter *Falk*).
Det var tilpas for ham, den frække knægt; —
så skal de ha det, disse kloge spåmænd!

(de går opover i samtale, idet *fru Halm* nærmer sig med *Svanhild*.)

FRU HALM (dæmpet og ivrig). Og intet binder dig?

SVANHILD. Nej, intet binder.

FRU HALM. Nu godt; så kender du en datters pligt —

SVANHILD. Råd over mig.

FRU HALM. Tak, barn.

(med et tegn mod *Guldstad*.) Han er et rigt
parti, og når der intet er til hinder —

SVANHILD. Jo, ét forlanger jeg ved denne pagt:
at flytte bort —

FRU HALM. Der er jo just hans agt.

SVANHILD. Og frist —

FRU HALM. Hvor længe da? Husk, lykken kalder.

SVANHILD (smiler stille). Å, ikke længe; blot til løvet falder.

(hun går hen imod altanen; *fru Halm* opsøger *Guldstad*.)

STRÅMAND (mellem gæsterne). Ét, kære venner, har vi lært idag:
om tvilsmål tidt os hårdelig belejrer,
så vinder over slangen sandheds sag,
og kærligheden sejrer.

GÆSTERNE. Ja, den sejrer!

(de omfavnes og kysses parvis. Udenfor til venstre høres latter og sang.)

FRØKEN SKÆRE. Hvad er nu det?
ANNA. Studenterne!
LIND. Kvartetten,
som går tilfjelds; — og jeg, som rent har glemt
at sende afbud —

(*Studenterne* kommer ind til venstre og blir stående ved indgangen.)

EN STUDENT (til *Lind*). Her er vi på pletten!
FRU HALM. Så det er Lind, De søger?
FRØKEN SKÆRE. Det er slemt;
han er forlovet nu —
EN TANTE. Så De kan skønne,
han intet har at gøre i det grønne.
STUDENTEN. Forlovet!
ALLE STUDENTERNE. Gratulerer!
LIND. Mange tak.
STUDENTEN (til kammeraterne). Der ligger altså sangerskuden bak.
Hvad gør vi nu? Vi mangler vor tenor.
FALK (der kommer fra højre, sommerklædt, med studenterhue, skræppe og stav).
Den synger jeg i Norges ungdoms kor!
STUDENTERNE. Du, Falk! Hurra!
FALK. Tilfjelds i Guds natur,
som bien jager fra sit vinterbur!
Jeg har en dobbelt sangbund i mit bryst,
en langelek med underspundne strenge,
med tvefold klang, en høj for livets lyst,
og en, som dirrer under, dybt og længe. (til enkelte mellem studenterne.)
Du har paletten? — Du papir til noder?
Godt; sværm da, biflok, i det grønne løv,
hjem bær vi engang hjemmets blomsterstøv
til kubens dronning, til vor store moder!

(henvendt til selskabet, idet studenterne går og koret fra første akt istemmes dæmpet udenfor.)

Tilgiv mig alt, det større, som det mindre,
jeg intet huske vil; (sagte.)
men alt erindre.
STRÅMAND (i overstadig glæde). Pyt, nu er lykkepotten atter hel!
Min kone har et håb, et sødt, forjættende — (trækker ham hviskende tilside.)
Nys hun betrode mig, den kære sjæl — (uhørligt imellem.)
Hvis alt går godt . . . til mikkelsdag . . . det trettende!
STYVER (med *frøken Skære* under armen, vender sig til *Falk*, smiler hoverende, og siger, idet han tyder mod presten): Jeg får de hundred daler, sætter bo —

FRØKEN SKÆRE (nejer ironisk).
Ved juletider kaster jeg min pigekjole.

ANNA (ligeså, idet hun tar kærestens arm).
Min Lind blir her, lad troen være tro —

LIND (dølger sin forlegenhed). og søger plads som lærer på en pigeskole.

FRU HALM. Jeg øver Anna op i alskens dueligheder —

GULDSTAD (alvorlig). Jeg går til arbejds med et bramfrit digt —
om en, som lever for en hellig pligt.

FALK (med et smil udover mængden).
Og jeg går opad — til en fremtids muligheder!
Farvel!
(dæmpet til *Svanhild*.) Gud signe dig, min livsvårs viv; —
hvor langt jeg går, skal dog min gerning nå dig!
(svinger huen og følger studenterne.)

SVANHILD (ser en kort stund efter ham og siger stille men stærk).
Nu er jeg færdig med mit friluftsliv;
nu falder løvet; — lad nu verden få mig.

(I dette øjeblik spilles op til dans ved pianoet, og champagnen knalder i baggrunden. Herrerne flyver om mellem hverandre med sine damer under armen; *Guldstad* nærmer sig *Svanhild* og bukker for hende; hun farer et øjeblik sammen, men fatter sig og rækker ham hånden. *Fru Halm* og den nærmeste familje, som spændt har iagttaget scenen, iler til og omringer dem under høj glæde, der overdøves af musiken og munterheden blandt de dansende længere inde i haven.)

(Men langt oppe fra landet, og klingende igennem dansemusiken, lyder kraftigt og kækt:)

KOR AF FALK og *STUDENTERNE.*

Og har jeg end sejlet min skude på grund,
o, så var det dog dejligt at fare!

DE FLESTE PÅ SCENEN. Hurra! (dans og jubel; teppet falder.)

KONGS-EMNERNE

(1864)

PERSONERNE:

HÅKON HÅKONSSØN, kongevalgt af Birkebejnerne.
INGA FRA VARTEJG, hans moder.
SKULE JARL.
FRU RAGNHILD, hans hustru.
SIGRID, hans søster.
MARGRETE, hans datter.
GUTORM INGESSØN.
SIGURD RIBBUNG.
NIKOLAS ARNESSØN, bisp i Oslo.
DAGFINN BONDE, Håkons stallare.
IVAR BODDE, hans hirdprest.
VEGARD VÆRADAL, en af hans hirdmænd.
GREGORIUS JONSSØN, lendermand.
PÅL FLIDA, lendermand.
INGEBJØRG, Andres Skjaldarbands hustru.
PETER, hendes søn, en ung prest.
SIRA VILJAM, huskapellan hos bisp Nikolas.
MESTER SIGARD fra Brabant, en læge.
JATGEJR SKALD, en Islænding.
BÅRD BRATTE, en høvding fra det Trondhjemske.
ALMUE og *BYMÆND* i Bergen, Oslo og Nidaros.
KORSBRØDRE, PRESTER, MUNKE og *NONNER.*
GÆSTER, HIRDMÆND og *FRUER.*
KRIGSFOLK o. s. v.

Handlingen foregår i første halvdel af det trettende århundrede.

FØRSTE AKT.

(Kristkirkegården i Bergen. I baggrunden ligger kirken, hvis højportal vender fremover mod tilskuerne. Til venstre i forgrunden står *Håkon Håkonssøn, Dagfinn bonde, Vegard af Værdalen, Ivar Bodde* samt flere lendermænd og høvdinger. Ligeoverfor ham står *Skule Jarl, Gregorius Jonssøn, Pål Flida* og andre af jarlens mænd. Længere tilbage på samme side ses *Sigurd Ribbung* med sit følge og bortenfor ham *Gutorm Ingessøn* med flere høvdinger. Kirkens tilgange er besatte med vagt; almuen fylder hele kirkegården; mange sidder oppe i træerne og på kirkemuren; alle synes i højeste spænding at vente på noget, som skal ske. Fra byens kirketårne ringer det fjern og nær.)

SKULE JARL (dæmpet og utålmodig til *Gregorius Jonssøn*). Hvad bier de efter så længe derinde?

GREGORIUS JONSSØN. Stille; nu begynder salmen.

(Inde fra den lukkede kirke høres til basuners lyd:)

KOR AF MUNKE og *NONNER.* Domine coeli etc. etc.

Under sangen åbnes kirkedøren indenfra; i forhallen ses bisp *Nikolas* omgiven af prester og klosterbrødre.

BISP NIKOLAS (træder frem i døren og forkynder med opløftet stav): Nu bærer Inga fra Vartejg jernbyrd for Håkon kongs-emne!

(Kirken lukkes igen; sangen vedbliver derinde.)

GREGORIUS JONSSØN (dæmpet til jarlen). Kald på den hellige kong Olaf for det, som ret er.

SKULE JARL (hurtig og afværgende). Ikke nu. Bedst, ikke at minde ham om mig.

IVAR BODDE (griber *Håkon* om armen). Bed til Herren din Gud, Håkon Håkonssøn.

HÅKON. Behøves ikke; jeg er viss på ham.

(Sangen fra kirken lyder stærkere; alle blotter hovederne, mange falder på knæ og beder.)

GREGORIUS JONSSØN (til jarlen). Dette er en stor time for dig og mange.

SKULE JARL (ser spændt mod kirken). En stor time for Norge.

PÅL FLIDA (nær ved jarlen). Nu holder hun jernet.

DAGFINN BONDE (over hos *Håkon*). De kommer kirkegulvet nedover.

IVAR BODDE. Krist skærme dine skære hænder, Inga kongsmoder!

HÅKON. Denne stund skal hun visselig lønnes for al min tid.

SKULE JARL (som spændt har lyttet, udbryder pludselig). Skreg hun? Slap hun jernet?

PÅL FLIDA (går opover). Jeg véd ikke, hvad det var.

GREGORIUS JONSSØN. Kvinderne græder højt i forhallen.

KORET FRA KIRKEN (falder jublende ind). Gloria in excelsis deo!

(Portalen springer op; *Inga* kommer ud, fulgt af *nonner, prester og munke.*)

INGA (på kirketrappen). Gud har dømt! Se disse hænder; med dem bar jeg jernet!

STEMMER BLANDT MÆNGDEN. De er skære og hvide, som før!

ANDRE STEMMER. Endda fagrere!

HELE ALMUEN. Han er visselig Håkon Sverressøns søn!

HÅKON (omfavner hende). Hav tak, tak, du højt velsignede!

BISP NIKOLAS (stryger forbi jarlen). Uklogt var det at fremme jernbyrden.

SKULE JARL. Nej, herre bisp, Gud måtte tale i denne sag.

HÅKON (dybt bevæget, holder *Inga* ved hånden). Nu er det da altså gjort, det, som hver en evne i mig har råbt højt imod, — det, som mit hjerte har vridt og vendt sig under —

DAGFINN BONDE (ud mod mængden). Ja, se på denne kvinde og tænk jer om, så mange som I her er! Hvo har tvilt om hendes ord, før enkelte havde brug for at der skulde tviles?

PÅL FLIDA. Tvilen har hvisket i hvert kot fra den stund Håkon kongs-emne blev båren som barn ind i kong Inges gård.

GREGORIUS JONSSØN. Og sidste vinter vokste den til et skrig og gik lydt over landet, nord og sør; det tænker jeg hver mand kan vidne.

HÅKON. Bedst kan jeg selv vidne det. Derfor har jeg også givet efter for mange trofaste venners råd og bøjet mig så dybt, som ingen anden kongevalgt mand har gjort på lange tider. Jeg har bevist med jernbyrd min fødsel, bevist min ret, som Håkon Sverressøns søn, til at tage land og rige i arv. Ikke vil jeg her granske nøjere, hvem der har fostret tvilen og gjort den så højmælt, som jarlens frænde

siger; men det véd jeg, at bittert har jeg lidt under den. Jeg har været kongevalgt fra barn af, men liden kongsære blev mig vist, selv der, hvor det skulde tykkes, at jeg tryggest turde vente det. Jeg vil kun minde om sidst palmesøndag i Nidaros, da jeg gik op til alteret for at ofre, og erkebispen vendte sig om og lod som han ikke så mig, for at slippe at hilse, som det er skik at hilse konger. Dog, sligt skulde jeg let vidst at bære, men åben krig var nær ved at bryde løs i landet og den måtte jeg hindre.

DAGFINN BONDE. Godt kan det være for konger at lytte til kloge råd; men var mit råd hørt i denne sag, da havde det ikke været med hedt jern men med koldt stål, at Håkon Håkonssøn skulde skiftet ret mellem sig og sine uvenner.

HÅKON. Styr dig, Dagfinn; det sømmer sig for den mand, som skal styre fremst i riget.

SKULE JARL (med et let smil). Kongens uven er det så nemt at kalde hver den, som er kongens vilje imod. Jeg mener nu, den er kongen værst, som råder ham fra at godtgøre sin ret til kongsnavnet.

HÅKON. Hvem véd. Var det min ret alene, som her handledes om, så kunde det hænde, at jeg ikke havde købt den så dyrt; men vi får se højere op; her gælder det kald og pligt. Jeg kender det højt og varmt indeni mig, og jeg blyges ikke ved at sige det, — jeg alene er den, som kan styre landet frem til det bedste i disse tider; — kongefødsel avler kongepligt —

SKULE JARL. Der er flere her, som giver sig selv sligt fagert skudsmål.

SIGURD RIBBUNG. Jeg gør det, og med ligeså fuld grund. Min farfader var kong Magnus Erlingssøn —

HÅKON. Ja, hvis din fader, Erling Stejnvægg, var kong Magnus's søn; men de fleste nægter det, og endnu er der ikke båret nogen jernbyrd i den sag.

SIGURD RIBBUNG. Ribbungerne tog mig til konge og gjorde det med fri vilje, mens Dagfinn Bonde og andre Birkebejnere truede sig til et kongsnavn for dig.

HÅKON. Ja, så ilde havde I stellt med Norge, at Sverres ætling måtte true sig frem.

GUTORM INGESSØN. Sverres ætling er jeg ligeså fuldt som du —

DAGFINN BONDE. Men ikke i lige række mand efter mand.

BISP NIKOLAS. Der er kvindeled imellem, Gutorm.

GUTORM INGESSØN. Det véd jeg dog, at Inge Bårdssøn, min fader, var lovligt tagen til konge over Norge.

HÅKON. Fordi der ikke var nogen, som kendte til at Sverres sønnesøn var i live. Fra den dag det blev vitterligt, styrede han riget som værge for mig, ikke anderledes.

SKULE JARL. Så kan ikke siges med sandhed; Inge var hele sin tid konge med al lovlig magt og uden forbehold. At Gutorm liden ret har, kan være sandt nok; thi han er uægte født; men jeg er kong Inges ægtefødte broder, og loven er for mig, når jeg kræver og tager fuld arv efter ham.

DAGFINN BONDE. Å, herre jarl, fuld arv har I visselig taget, og det ikke eders faders slægtseje alene, men alt, hvad Håkon Sverressøn af gods lod efter sig.

BISP NIKOLAS. Ikke alt, gode Dagfinn. Ær sandheden; — kong Håkon har beholdt en sylgje og den guldring, han bærer om armen.

HÅKON. Lad det være som det vil; med Guds hjælp skal jeg vinde gods igen. Og nu, I lendermænd og lagmænd, I kirkebrødre og høvdinger og hirdfolk, nu er det tid at sætte rigsmødet, som vedtaget er. Med bundne hænder har jeg siddet til denne dag; jeg mener ingen mand vil fortænke mig i, at jeg længter efter at få dem løste.

SKULE JARL. Det går flere, som jer, Håkon Håkonssøn.

HÅKON (blir opmærksom). Herre jarl, hvad mener I?

SKULE JARL. Jeg mener, at alle vi kongs-emner har samme skel til at længte. Alle har vi været lige stramt bundne; thi ingen af os har vidst hvor langt hans ret strak.

BISP NIKOLAS. Utrygt har det været med kirkens sager som med landets; men nu får den hellige kong Olafs lov dømme.

DAGFINN BONDE (halvlydt). Nye kneb!

(*Håkons mænd* rykker nærmere sammen.)

HÅKON (tvinger sig til rolighed og går et par skridt frem mod jarlen). Jeg vil tro, at jeg ikke har fattet eders mening. Jernbyrden har godtgjort min odelsret til riget, og derfor skønner jeg ikke bedre, end at rigsmødet kun har at give lovskraft til mit kongevalg, som alt gik for sig på Øreting for seks år siden.

FLERE BLANDT JARLENS og *SIGURDS MÆND.* Nej, nej, — det nægter vi!

SKULE JARL. Så var aldrig tanken, da det blev vedtaget at holde rigsmøde her. Ved jernbyrden har I endnu ikke vundet riget, men kun bevist eders adkomst til idag at møde frem med os andre kongs-emner og gøre gældende det krav, som I mener at have —

HÅKON (tvinger sig). Det vil da kort og grejdt sige, at i seks år har jeg urettelig båret kongsnavn, og i seks år har I, herre jarl, urettelig rådet landet som værge for mig.

SKULE JARL. Ingenlunde så. En måtte bære kongsnavnet, da min broder var død. Birkebejnerne, og mest Dagfinn bonde, var virksomme for eders sag og fik jert valg fremmet, før vi andre kunde komme frem med vore fordringer.

BISP NIKOLAS (til *Håkon*). Jarlen mener, at hint valg kun gav jer brugsret, ikke ejendomsret til kongemagten.

SKULE JARL. I har siddet inde med alle rettigheder; men både Sigurd Ribbung og Gutorm Ingessøn og jeg mener os at være fuldt så nære arvinger, som I, og nu skal loven dele mellem os og sige, hvo der skal tage arven fast for alle tider.

BISP NIKOLAS. Sandt at sige har nok jarlen god grund for sin mening.

SKULE JARL. Både jernbyrd og rigsmøde har mere end engang været på tale i disse år, men altid er der kommet noget imellem. Og, herr Håkon, dersom I mente, at eders ret stod uryggelig fast ved det første kongevalg, hvorfor gav I da jert minde til at jernbyrden nu blev fremmet?

DAGFINN BONDE (forbitret). Brug værget, kongsmænd, og lad det dele!

MANGE AF HIRDEN (stormer frem). Bær våben på kongens uvenner!

SKULE JARL (råber til sine). Dræb ingen! Sår ingen! Bare hold dem fra livet.

HÅKON (holder sine tilbage). Ind med værget hver mand, som drog det! — Ind med værget, siger jeg! (rolig.) I gør det tifold værre for mig med slig fremfærd.

SKULE JARL. Slig farer mænd frem mod mænd hele landet rundt. Der ser I, Håkon Håkonssøn; nu tænker jeg det bedst viste sig, hvad I har at gøre, ifald landets fred og mænds liv ligger jer på hjerte.

HÅKON (efter en kort betænkning). Ja — jeg ser det. (tager *Inga* ved hånden og vender sig til en af dem, som står om ham.) Torkell, du var en trofast mand i min faders hird; tag denne kvinde hjem i dit herberge og vær god mod hende; — hun var Håkon Sverressøn såre kær. — Gud signe dig, min moder, — jeg får møde til rigsstævne nu. (*Inga* trykker hans hånd og går med *Torkell*. *Håkon* tier lidt, træder derpå frem og siger med klarhed:) Loven skal dømme; den alene. I Birkebejnere, som var med på Øreting og tog mig til konge, I er nu løste fra den ed, I svor mig der. Du,

Dagfinn, er ikke min stallare mere; jeg vil ikke møde frem med stallare eller med hird, ikke med kongsmænd eller med svorne kæmper; jeg er en fattig mand; al min arv er en sylgje og denne guldring; — det er ringe gods at lønne så mange gode mænds tjeneste med. Nu, I andre kongs-emner, nu står det lige mellem os; jeg vil intet have forud for jer undtagen den ret, som jeg har ovenfra, — den hverken kan eller vil jeg dele med nogen. — Lad blæse til rigsstævne, og så dømme Gud og den hellige kong Olafs lov. (Går ud med sine mænd til venstre; der blæses i horn og lur langt borte.)

GREGORIUS JONSSØN (til jarlen, idet mængden holder på at gå). Ved jernbyrden tyktes du mig ræd, og nu ser du så glad og trøstig ud.

SKULE JARL (fornøjet). Så du, han havde Sverres øjne, da han talte? Godt blir valget enten de gør ham eller mig til konge.

GREGORIUS JONSSØN (urolig). Men vig ikke. Tænk på alle dem, som falder med din sag.

SKULE JARL. Her står jeg på rettens grund; nu gemmer jeg mig ikke for helgenen. (Går ud til venstre med sit følge.)

BISP NIKOLAS (haster efter *Dagfinn bonde*). Det går nok, gode Dagfinn, det går nok; — men hold jarlen langt borte fra kongen, når han er kåret; — hold ham bare langt borte! (Alle går ud til venstre bag kirken.)

(En hal i kongsgården. Til venstre i forgrunden er et lavt vindu; til højre indgangsdør; i baggrunden en større dør, som fører ind til kongshallen. Ved vinduet står et bord; før resten stole og bænke.)

(*Fru Ragnhild* og *Margrete* kommer fra den mindre dør; *Sigrid* følger straks efter.)

FRU RAGNHILD. Her ind.

MARGRETE. Ja, her er mørkest.

FRU RAGNHILD (går til vinduet). Og her kan vi se ned på tingvolden.

MARGRETE (ser forsigtigt ud). Ja, dernede bag kirken er de alle samlede. (vender sig i gråd.) Dernede skal nu det ske, som vil drage så meget efter sig.

FRU RAGNHILD. Hvem råder her i hallen imorgen?

MARGRETE. O ti. Så tung en dag havde jeg aldrig tænkt at skulle leve.

FRU RAGNHILD. Den måtte komme; at stå som kongsværge var ikke fuld gerning for ham.

MARGRETE. Ja — den måtte komme; kongsnavnet alene kunde ikke være ham nok.

FRU RAGNHILD. Hvem taler du om?

MARGRETE. Om Håkon.

FRU RAGNHILD. Jeg talte om jarlen.

MARGRETE. Der lever ikke ypperligere mænd, end de to.

FRU RAGNHILD. Ser du Sigurd Ribbung? Hvor lumsk han sidder, — ret som en ulv i lænke.

MARGRETE. Ja se —! Han folder hænderne foran sig over sværdknappen og hviler hagen på dem.

FRU RAGNHILD. Han bider sig i mundskægget og ler —

MARGRETE. Hvor stygt han ler.

FRU RAGNHILD. Han véd, at ingen vil fremme hans sag; — det er d e t, som gør ham ond. — Hvem er den lagmand, som taler nu?

MARGRETE. Det er Gunnar Grjonbak.

FRU RAGNHILD. Er han for jarlen?

MARGRETE. Nej, han er nok for kongen —

FRU RAGNHILD (ser på hende). For hvem er han, siger du?

MARGRETE. For Håkon Håkonssøn.

FRU RAGNHILD (ser ud; efter et kort ophold). Hvor sidder Gutorm Ingessøn, — ham ser jeg ikke.

MARGRETE. Bag sine mænd, d e r nederst — i fodsid kappe.

FRU RAGNHILD. Ja der.

MARGRETE. Han ser ud som han skammer sig —

FRU RAGNHILD. Det er på moderens vegne.

MARGRETE. Så gjorde ikke Håkon.

FRU RAGNHILD. Hvem taler nu?

MARGRETE (ser ud). Tord Skolle, lagmanden i Ranafylke.

FRU RAGNHILD. Er h a n for jarlen?

MARGRETE. Nej — for Håkon.

FRU RAGNHILD. Hvor uryggelig jarlen sidder og hører til.

MARGRETE. Håkon tykkes stille — men stærk alligevel. (livfuldt.) Stod en langfarende mand her, han skulde kende de to blandt alle de tusende andre.

FRU RAGNHILD. Se, Margrete; Dagfinn bonde flytter en forgyldt stol frem for Håkon —

MARGRETE. Pål Flida sætter magen til den bag jarlen —

FRU RAGNHILD. Håkons mænd vil hindre det!

MARGRETE. Jarlen holder fast i stolen —!

FRU RAGNHILD. Håkon taler vredt til ham — (flygter med et skrig fra vinduet.) O, Jesus Kristus! Så du øjnene — og smilet —! Nej, det var ikke jarlen!

MARGRETE (som med rædsel har fulgt efter). Ikke Håkon heller! Hverken jarlen eller Håkon!

SIGRID (ved vinduet). O uselt, uselt!

MARGRETE. Sigrid!

FRU RAGNHILD. Er du her!

SIGRID. Så dybt må de lægge vejen nedenom, for at vinde op på kongssædet.

MARGRETE. O, bed med os, at alt må vendes til det bedste.

FRU RAGNHILD (bleg og forfærdet til *Sigrid*). Så du ham —? Så du min husbond —? Øjnene og smilet, — jeg skulde ikke kendt ham.

SIGRID. Ligned han Sigurd Ribbung!

FRU RAGNHILD (sagte). Ja, han ligned Sigurd Ribbung!

SIGRID. Lo han som Sigurd?

FRU RAGNHILD. Ja, ja!

SIGRID. Så får vi alle bede.

FRU RAGNHILD (med fortvilet styrke). Jarlen må kåres til konge! Han tager skade på sin sjæl, blir han ikke første mand i landet!

SIGRID (stærkere). Så får vi alle bede!

FRU RAGNHILD. Hys, hvad er det! (ved vinduet.) Hvilke råb! Alle mænd har rejst sig; alle bannere og mærker svinger for vinden.

SIGRID (griber hende om armen). Bed, kvinde! Bed for din husbond!

FRU RAGNHILD. Ja, hellig Olaf, giv ham al magten i dette land!

SIGRID (vildt). Ingen — ingen! Ellers frelses han ikke!

FRU RAGNHILD. Han må have magten. Alt godt i ham vil gro og blomstre, får han den. — Se ud, Margrete! Hør efter! (viger et skridt tilbage.) Der løftes alle hænder til ed!

MARGRETE (lytter ved vinduet).

FRU RAGNHILD. Gud og Hellig Olaf, hvem gælder det?

SIGRID. Bed!

MARGRETE (lytter og giver med opløftet hånd tegn til taushed).

FRU RAGNHILD (om lidt). Tal! (Fra tingvolden blæses højt i lur og horn.)

FRU RAGNHILD. Gud og Hellig Olaf, hvem gjaldt det?

(kort ophold.)

MARGRETE (vender hovedet om og siger.: Nu tog de Håkon Håkonssøn til konge.

(Musiken til kongstoget falder ind, først dæmpet, siden nærmere og nærmere. *Fru Ragnhild* klynger sig grædende op til *Sigrid*, som fører hende stille ud til højre; *Margrete* blir ubevægelig stående lænet op til vinduskarmen. Kongens svende åbner de store døre; man ser ind i hallen, som lidt efter lidt fyldes af toget fra tingvolden.)

HÅKON (vender sig i døren til *Ivar Bodde*). Bring mig skrivefjæren og voks og silke, — pergament har jeg herinde. (Går i livlig bevægelse frem til bordet og lægger nogle pergamentruller frem.) Margrete, nu er jeg konge!

MARGRETE. Jeg hilser min herre og konge.

HÅKON. Tak! — (ser på hende og tager hendes hånd.) Tilgiv; jeg tænkte ikke på, at det måtte krænke eder.

MARGRETE (drager hånden til sig). Det krænkte mig ikke; — I er visselig kongefødt.

HÅKON (med liv). Ja, må ikke hver mand sige det, som kommer ihug, hvor vidunderligt Gud og de hellige har berget mig mod alt ondt? Årsgammel bar Birkebejnerne mig over fjeldet i frost og uvejr og midt imellem dem, som stod mig efter livet. I Nidaros slap jeg uskadt fra Baglerne den tid de brændte byen og dræbte så mange af vore, mens kong Inge selv med nød frelste sig ombord ved at entre opefter ankertauget.

MARGRETE. I har fristet en hård opvækst.

HÅKON (ser visst på hende). Det bæres mig nu for, at I kunde gjort den mildere.

MARGRETE. Jeg?

HÅKON. I kunde været mig så god en fostersøster alle de år vi vokste op sammen.

MARGRETE. Men det faldt sig ikke slig.

HÅKON. Nej — det faldt sig ikke slig; — vi så på hinanden, hver fra vor krog, men sjelden taltes vi ved — (utålmodig) hvor blir han af? (*Ivar Bodde* kommer med skrivesager.) Er du der; giv hid!

(*Håkon* sætter sig ved bordet og skriver. Lidt efter kommer *Skule jarl* ind; derpå *Dagfinn bonde, bisp Nikolas* og *Vegard Væradal.*)

HÅKON (ser op og lader pennen synke). Herre jarl, véd I hvad jeg her skriver! (Jarlen nærmer sig.) Det er til min moder; jeg takker hende for alt godt og kysser hende tusende gange — her i brevet, forstår I. Hun skal sendes øster til Borgasyssel og leve der med al kongelig ære.

SKULE JARL. I vil ikke beholde hende i kongsgården?

HÅKON. Hun er mig altfor kær, jarl; — en konge må ikke have nogen om sig, som er ham altfor kær; en konge må handle med frie hænder, stå alene, ikke ledes, ikke lokkes. Her er så meget at bøde på i Norge. (vedbliver at skrive.)

VEGARD VÆRADAL (sagte til *bisp Nikolas*). Det var m i t råd, dette med Inga kongsmoder.

BISP NIKOLAS. Jeg kendte jer straks på rådet.

VEGARD VÆRADAL. Men lige for lige nu.

BISP NIKOLAS. Vent. Jeg holder det jeg lovede.

HÅKON (giver pergamentet til *Ivar Bodde*). Læg det sammen og bring hende det selv med mange kærlige hilsninger —

IVAR BODDE (som har kastet et øje i pergamentet). Herre — allerede idag, skriver I — !

HÅKON. Nu er vinden god, den stryger leden nedover.

DAGFINN BONDE (langsomt). Kom ihug, herre konge, at hun har ligget natten over på altertrinnet i bøn og faste.

IVAR BODDE. Og det turde hænde hun var træt efter jernbyrden.

HÅKON. Sandt nok, sandt nok; — min gode kærlige moder — ! (tar sig sammen.) Ja, er hun altfor træt, så venter hun til imorgen.

IVAR BODDE. Eders vilje skal ske. (lægger et nyt pergament frem.) Men så det andet, herre.

HÅKON. Det andet? — Ivar Bodde, jeg kan ikke.

DAGFINN BONDE (peger på brevet til *Inga*). I kunde dog hint.

IVAR BODDE. Alt, hvad syndigt er, må brydes.

BISP NIKOLAS (som imidlertid har nærmet sig). Bind jarlens hænder nu, kong Håkon.

HÅKON (dæmpet). Mener I d e t trænges?

BISP NIKOLAS. I får aldrig købt landets fred på billigere vilkår.

HÅKON. Så kan jeg. Hid med pennen! (skriver.)

SKULE JARL (til bispen, der går over til højre). I har kongens øre, som det lader.

BISP NIKOLAS. Til gavn for jer.

SKULE JARL. Siger I det?

BISP NIKOLAS. Før kveld vil I takke mig. (han fjerner sig.)

HÅKON (rækker pergamentet frem). Læs dette, jarl.

SKULE JARL (læser, ser forbauset på kongen og siger med halv stemme): I bryder alt forhold til Kanga hin unge?

HÅKON. Til Kanga, som jeg har elsket over alt i verden. Fra idag af tør hun aldrig træffes på den vej, hvor kongen går frem.

SKULE JARL. Stort er det, som I der gør, Håkon; — jeg véd godt fra mig selv, hvad det må koste —

HÅKON. Bort må hver den, som er kongen altfor kær. — Bind brevet sammen. (giver det til *Ivar Bodde.*)

BISP NIKOLAS (bøjer sig over stolen). Herre konge, nu vandt I langt frem mod jarlens venskab.

HÅKON (rækker ham hånden). Tak, bisp Nikolas; I rådede mig til det bedste. Bed om en nåde, og den skal vises jer.

BISP NIKOLAS. Vil I?

HÅKON. Det tilsiger jeg eder med mit kongeord.

BISP NIKOLAS. Så gør Vegard Væradal til sysselmand på Hålogaland.

HÅKON. Vegard? Han er fast den troeste ven jeg har; nødig skikkede jeg ham så langt fra mig.

BISP NIKOLAS. Kongens ven bør kongeligt lønnes. Bind jarlen på den vis, som jeg har rådet til, så er I tryg for alle tider.

HÅKON (tager et pergamentblad). Vegard skal have syssel på Hålogaland. (skrivende.) Her giver jeg ham mit kongelige brev derpå.

(Bispen fjerner sig.)

SKULE JARL (nærmer sig bordet). Hvad skriver I der?

HÅKON (rækker ham bladet). Læs.

SKULE JARL (læser og ser visst på kongen). Vegard Væradal? På Hålogaland?

HÅKON. På det nordre, som er ledigt.

SKULE JARL. I mindes da ikke, at Andres Skjaldarband også har syssel der nord? De to er bitre avindsmænd; — Andres Skjaldarband holder sig til mig —

HÅKON (smiler og rejser sig). Og Vegard Væradal til mig. Derfor må de se til at blive forligte jo før jo heller. Der må ingen splid være mellem kongens og jarlens mænd herefterdags.

BISP NIKOLAS. Hm, dette her turde snart gå galt! (nærmer sig urolig.)

SKULE JARL. I tænker klogt og dybt, Håkon.

HÅKON (varm). Skule jarl, jeg tog riget fra jer idag, — men lad eders datter dele det med mig!

SKULE JARL. Min datter!

MARGRETE. Gud!

HÅKON. Margrete, — vil I være dronning?

MARGRETE (tier).

HÅKON (tager hendes hånd). Svar mig.

MARGRETE (sagte). Jeg vil gerne være eders hustru.

SKULE JARL (med et håndslag). Fred og forlig af hjertet!

HÅKON. Tak!

IVAR BODDE (til *Dagfinn*). Himlen være lovet; nu dages det.

DAGFINN BONDE. Jeg tror det næsten. Så godt har jeg aldrig likt jarlen før.

BISP NIKOLAS (bagved). Stadig på vagt, gode Dagfinn, — stadig på vagt.

IVAR BODDE (til *Vegard*). Nu er I sysselmand på Hålogaland; her har I kongens hånd for det. (giver ham brevet.)

VEGARD VÆRADAL. Jeg skal siden takke kongen for hans nåde. (vil gå.)

BISP NIKOLAS (stanser ham). Andres Skjaldarband er en hård hals, lad jer ikke kue.

VEGARD VÆRADAL. Det har aldrig lykkets for nogen før. (går.)

BISP NIKOLAS (følger efter). Vær som fjeld og flint mod Andres Skjaldarband, — og tag min velsignelse med jer for resten.

IVAR BODDE, (som har ventet bag kongen med pergamenterne i hånden). Her er brevene, herre —

HÅKON. Godt; giv dem til jarlen.

IVAR BODDE. Til jarlen? Vil I ikke sætte seglet for?

HÅKON. Det plejer jo jarlen gøre; — han har seglet.

IVAR BODDE (dæmpet). Ja hidindtil, — så længe han førte værgemålet for eder; — men nu!

HÅKON. Nu som før; — jarlen har seglet. (fjerner sig.)

SKULE JARL. Giv mig brevene, Ivar Bodde.

(Går over til bordet med dem, tager frem rigsseglet, som han bærer gemt i beltet, og forsegler under det følgende.)

BISP NIKOLAS (halvlydt). Håkon Håkonssøn er konge — og jarlen har kongens segl; — det går nok, det går nok.

HÅKON. Hvad siger I, herre bisp?

BISP NIKOLAS. Jeg siger, Gud og Sankt Olaf våger over sin hellige kirke. (Går ind i kongshallen.)

HÅKON (nærmer sig *Margrete*). En klog dronning kan virke store ting i landet; eder turde jeg tryggelig kåre, thi jeg véd I er klog.

MARGRETE. Kun det!

HÅKON. Hvad mener I?

MARGRETE. Intet, intet, herre.

HÅKON. Og I bærer ikke nag til mig, om I end har sluppet fagre ønsker for min skyld?

MARGRETE. Jeg har ingen fagre ønsker sluppet for eders skyld.

HÅKON. Og I vil stå mig nær, og give mig gode råd.

MARGRETE. Jeg vilde så gerne stå eder nær.

HÅKON. Og give mig gode råd. Tak for det; kvinders råd båder hver mand, og jeg har herefter ingen anden end eder; — min moder måtte jeg sende bort —

MARGRETE. Ja. hun var eder altfor kær.

HÅKON. Og jeg er konge. Farvel da, Margrete! I er så ung endnu; men næste sommer skal vort bryllup stå, — og fra den stund lover jeg at holde eder hos mig i al sømmelig tro og ære.

MARGRETE (smiler sørgmodigt). Ja, jeg véd det vil vare længe, før I sender mig bort.

HÅKON (levende). Sende eder bort? Det vil jeg aldrig gøre!

MARGRETE (med tårefyldte øjne). Nej, det gør Håkon kun med dem, som er ham altfor kære. (Går mod udgangsdøren. *Håkon* ser tankefuld efter hende.)

FRU RAGNHILD (fra højre side). Kongen og jarlen så længe herinde! Angsten dræber mig; — Margrete, hvad har kongen sagt og gjort?

MARGRETE. O, så meget! Sidst tog han en sysselmand og en dronning.

FRU RAGNHILD. Du, Margrete!

MARGRETE (om moderens hals). Ja!

FRU RAGNHILD. Du blir dronning!

MARGRETE. Kun dronning; — men jeg tror jeg er glad ved det endda. (Hun og moderen følges ud til højre.)

SKULE JARL (til *Ivar Bodde*). Her er vore breve; bring dem til kongsmoderen og til Kanga. (*Ivar Bodde* bøjer sig og går.)

DAGFINN BONDE (i salsdøren). Erkebispen af Nidaros begærer at måtte bringe kong Håkon Håkonssøn sin hylding!

HÅKON (ånder af fuldt bryst). Endelig er jeg da konge i Norge.

(Går ind i hallen.)

SKULE JARL (gemmer kongens segl i beltet). Men jeg råder land og rige.

Teppet falder.

ANDEN AKT.

(Gildehallen i Bergens kongsgård. Et stort buevindu midt på bagvæggen. Langsmed denne er en forhøjning med sæder for kvinderne. Ved den venstre langvæg står kongsstolen nogle trin over gulvet; midt på den modsatte væg stor indgangsdør. Bannere, mærker, skjolde og våben samt brogede tepper hænger ned fra vægstolperne og fra det udskårne træloft. Rundtom i hallen står drikkeborde med kander, horn og bægre.)

(Kong *Håkon* sidder på forhøjningen hos *Margrete, Sigrid, fru Ragnhild* og mange fornemme kvinder. *Ivar Bodde* står bag kongens stol. Om drikkebordene er kongens og jarlens mænd samt gæster bænkede. Ved det fremste bord til højre sidder blandt andre *Dagfinn bonde, Gregorius Jonssøn* og *Pål Flida. Skule jarl* og *bisp Nikolas* spiller brætspil ved et bord til venstre. Jarlens husfolk går fra og til og bærer drikkesager frem. Fra en tilstødende stue høres musik under de følgende optrin.)

DAGFINN BONDE. Nu lider det alt på femte dagen, og endda er madsvendene lige rappe til at sætte de fyldte krus frem.

PÅL FLIDA. Det var aldrig jarlens vis at svelte sine gæster.

DAGFINN BONDE. Nej, det ser slig ud. Så gildt et kongsbryllup har ikke været spurgt i Norge før.

PÅL FLIDA. Skule jarl har heller ikke giftet bort nogen datter før.

DAGFINN BONDE. Sandt nok; jarlen er en mægtig mand.

EN HIRDMAND. Sidder inde med tredjedelen af riget. Det er mere, end nogen jarl havde før i tiden.

PÅL FLIDA. Kongens del er dog større.

DAGFINN BONDE. Det snakker vi ikke om her; nu er vi venner og vel forligte. (drikker *Pål* til.) Lad så kongen være konge og jarlen jarl.

PÅL FLIDA (ler). Grejdt høres det på dig, at du er kongsmand.

DAGFINN BONDE. Det pligter også jarlsmændene at være.

PÅL FLIDA. Aldrig det. Vi har svoret jarlen ed, men ikke kongen.

DAGFINN BONDE. Det kan ske endnu.

BISP NIKOLAS (dæmpet til *jarlen* under spillet). Hører I, hvad Dagfinn Bonde siger?

SKULE JARL (uden at se op). Jeg hører nok.

GREGORIUS JONSSØN (ser visst på *Dagfinn*). Tænker kongen på sligt?

DAGFINN BONDE. Nå nå, — lad fare; — ingen splid idag.

BISP NIKOLAS. Kongen vil tage eders mænd i ed, jarl.

GREGORIUS JONSSØN (stærkere). Tænker kongen på sligt, spørger jeg?

DAGFINN BONDE. Jeg svarer ikke. Lad os drikke på fred og venskab mellem kongen og jarlen. Øllet er godt.

PÅL FLIDA. Det har også fået god tid til at ligge.

GREGORIUS JONSSØN. Tre gange har jarlen beredt bryllupet, tre gange lovede kongen at komme, — tre gange svigtede han.

DAGFINN BONDE. Last jarlen for d e t; han gav os fuldt op at tage vare i Viken

PÅL FLIDA. Sigurd Ribbung gav jer nok mere at tage vare i Vermeland, efter hvad der siges.

DAGFINN BONDE (opfarende). Ja, hvem var det, som slap Sigurd Ribbung løs?

GREGORIUS JONSSØN. Sigurd Ribbung rømte fra os i Nidaros, det er vitterligt for alle.

DAGFINN BONDE. Men det er ikke vitterligt for nogen, at I hindrede ham.

BISP NIKOLAS (til jarlen, der betænker sig på et træk). Hører I, jarl, — det var jer, som slap Sigurd Ribbung.

SKULE JARL (trækker). Den vise er gammel.

GREGORIUS JONSSØN (til *Dagfinn*). Jeg tænkte dog, du havde hørt om Islændingen, Andres Torstejnssøn, Sigurd Ribbungs ven —

DAGFINN BONDE. Ja; da Sigurd var rømt, hængte I Islændingen, det véd jeg.

BISP NIKOLAS (trækker og siger leende til jarlen). Nu slår jeg bonden, herre jarl.

SKULE JARL (lydt). Slå ham; en bonde gælder ikke stort.

(flytter en brikke.)

DAGFINN BONDE. Nej, det fik Islændingen sande, den tid Sigurd Ribbung rømte til Vermeland.

(Undertrykt latter mellem kongsmændene; samtalen fortsættes dæmpet; straks efter kommer en mand ind og hvisker til *Gregorius Jonssøn*.)

FRU RAGNHILD. Håkon taler vredt til ham — (flygter med et skrig fra vinduet.) O, Jesus Kristus! Så du øjnene — og smilet —! Nej, det var ikke jarlen!

MARGRETE (som med rædsel har fulgt efter). Ikke Håkon heller! Hverken jarlen eller Håkon!

SIGRID (ved vinduet). O uselt, uselt!

MARGRETE. Sigrid!

FRU RAGNHILD. Er du her!

SIGRID. Så dybt må de lægge vejen nedenom, for at vinde op på kongssædet.

MARGRETE. O, bed med os, at alt må vendes til det bedste.

FRU RAGNHILD (bleg og forfærdet til *Sigrid*). Så du ham —? Så du min husbond —? Øjnene og smilet, — jeg skulde ikke kendt ham.

SIGRID. Ligned han Sigurd Ribbung!

FRU RAGNHILD (sagte). Ja, han ligned Sigurd Ribbung!

SIGRID. Lo han som Sigurd?

FRU RAGNHILD. Ja, ja!

SIGRID. Så får vi alle bede.

FRU RAGNHILD (med fortvilet styrke). Jarlen må kåres til konge! Han tager skade på sin sjæl, blir han ikke første mand i landet!

SIGRID (stærkere). Så får vi alle bede!

FRU RAGNHILD. Hys, hvad er det! (ved vinduet.) Hvilke råb! Alle mænd har rejst sig; alle bannere og mærker svinger for vinden.

SIGRID (griber hende om armen). Bed, kvinde! Bed for din husbond!

FRU RAGNHILD. Ja, hellig Olaf, giv ham al magten i dette land!

SIGRID (vildt). Ingen — ingen! Ellers frelses han ikke!

FRU RAGNHILD. Han må have magten. Alt godt i ham vil gro og blomstre, får han den. — Se ud, Margrete! Hør efter! (viger et skridt tilbage.) Der løftes alle hænder til ed!

MARGRETE (lytter ved vinduet).

FRU RAGNHILD. Gud og Hellig Olaf, hvem gælder det?

SIGRID. Bed!

MARGRETE (lytter og giver med opløftet hånd tegn til taushed).

FRU RAGNHILD (om lidt). Tal! (Fra tingvolden blæses højt i lur og horn.)

FRU RAGNHILD. Gud og Hellig Olaf, hvem gjaldt det?

(kort ophold.)

MARGRETE (vender hovedet om og siger.: Nu tog de Håkon Håkonssøn til konge.

(Musiken til kongstoget falder ind, først dæmpet, siden nærmere og nærmere. *Fru Ragnhild* klynger sig grædende op til *Sigrid*, som fører hende stille ud til højre; *Margrete* blir ubevægelig stående lænet op til vinduskarmen. Kongens svende åbner de store døre; man ser ind i hallen, som lidt efter lidt fyldes af toget fra tingvolden.)

HÅKON (vender sig i døren til *Ivar Bodde*). Bring mig skrivefjæren og voks og silke, — pergament har jeg herinde. (Går i livlig bevægelse frem til bordet og lægger nogle pergamentruller frem.) Margrete, nu er jeg konge!

MARGRETE. Jeg hilser min herre og konge.

HÅKON. Tak! — (ser på hende og tager hendes hånd.) Tilgiv; jeg tænkte ikke på, at det måtte krænke eder.

MARGRETE (drager hånden til sig). Det krænkte mig ikke; — I er visselig kongefødt.

HÅKON (med liv). Ja, må ikke hver mand sige det, som kommer ihug, hvor vidunderligt Gud og de hellige har berget mig mod alt ondt? Årsgammel bar Birkebejnerne mig over fjeldet i frost og uvejr og midt imellem dem, som stod mig efter livet. I Nidaros slap jeg uskadt fra Baglerne den tid de brændte byen og dræbte så mange af vore, mens kong Inge selv med nød frelste sig ombord ved at entre opefter ankertauget.

MARGRETE. I har fristet en hård opvækst.

HÅKON (ser visst på hende). Det bæres mig nu for, at I kunde gjort den mildere.

MARGRETE. Jeg?

HÅKON. I kunde været mig så god en fostersøster alle de år vi vokste op sammen.

MARGRETE. Men det faldt sig ikke slig.

HÅKON. Nej — det faldt sig ikke slig; — vi så på hinanden, hver fra vor krog, men sjelden taltes vi ved — (utålmodig) hvor blir han af? (*Ivar Bodde* kommer med skrivesager.) Er du der; giv hid!

(*Håkon* sætter sig ved bordet og skriver. Lidt efter kommer *Skule Jarl* ind; derpå *Dagfinn bonde, bisp Nikolas* og *Vegard Væradal.*)

HÅKON (ser op og lader pennen synke). Herre jarl, véd I hvad jeg her skriver! (Jarlen nærmer sig.) Det er til min moder; jeg takker hende for alt godt og kysser hende tusende gange — her i brevet, forstår I. Hun skal sendes øster til Borgasyssel og leve der med al kongelig ære.

SKULE JARL. I vil ikke beholde hende i kongsgården?

HÅKON. Hun er mig altfor kær, jarl; — en konge må ikke have nogen om sig, som er ham altfor kær; en konge må handle med frie hænder, stå alene, ikke ledes, ikke lokkes. Her er så meget at bøde på i Norge. (vedbliver at skrive.)

IVAR BODDE. Da må jeg straks —! Dagfinn Bonde! Dagfinn, Dagfinn —! (trænger sig gennem mængden ved udgangsdøren.)

BISP NIKOLAS (deltagende til *Gregorius Jonssøn*). Ingen dag uden en eller anden fanger ulempe på gods og frihed!

GREGORIUS JONSSØN. Hvem gælder det nu?

BISP NIKOLAS. En stakkels farmand, — Jostejn Tamb synes jeg de kaldte ham.

GREGORIUS JONSSØN. Jostejn —?

BISP NIKOLAS. Dagfinn Bonde vil nægte ham at sejle.

GREGORIUS JONSSØN. Vil Dagfinn nægte ham, siger I?

BISP NIKOLAS. Ret nu gik han.

GREGORIUS JONSSØN. Tilgiv, herre, jeg må skynde mig —

BISP NIKOLAS. Ja, gør det, gode lendermand; — Dagfinn Bonde er så ilsindet.

(*Gregorius Jonssøn* iler ud til højre blandt resten af de tilstedeværende; kun *Skule jarl* og *bisp Nikolas* bliver tilbage i hallen.)

SKULE JARL (går tankefuld op og ned; pludselig er det ligesom han vågner; han ser sig om og siger): Hvor stilt her blev med engang.

BISP NIKOLAS. Kongen gik.

SKULE JARL. Og alle mænd fulgte ham efter.

BISP NIKOLAS. Alle, undtagen vi.

SKULE JARL. Det er noget stort, det, at være konge.

BISP NIKOLAS (forsigtig). Gad I prøve det, jarl?

SKULE JARL (smiler alvorligt). Jeg har prøvet det; hver søvnsvanger nat er jeg konge i Norge.

BISP NIKOLAS. Drømme varsler.

SKULE JARL. De frister også.

BISP NIKOLAS. Neppe jer. Før i tiden, det kan jeg skønne; — men nu, da I har tredjedelen af riget, råder som første mand i landet og er dronningens fader —

SKULE JARL. Mest nu, — mest nu.

BISP NIKOLAS. Dølg intet! Skrift; thi I bærer visselig på en stor kval.

SKULE JARL. Mest nu, som jeg siger. Det er den store forbandelse, som ligger over alt mit liv, dette, at stå det højeste så nær — bare et slug imellem — et spring over, — på den anden side er kongsnavn og purpurkåbe og trone og magt og alt; daglig har jeg det for øje — men vinder aldrig over.

BISP NIKOLAS. Sandt, sandt, jarl.

SKULE JARL. Da de tog Gutorm Sigurdssøn til konge, stod jeg i min ungdoms fuldeste kraft; da var det som det skreg lydt i mig: væk med barnet, — jeg er den voksne, stærke mand! — men Gutorm var kongssøn; der lå et slug mellem mig og tronen.

BISP NIKOLAS. Og I vovede ikke —

SKULE JARL. Så blev Erling Stejnvægg hyldet af Slittungerne. Da skreg det i mig igen: Skule er en større høvding end Erling Stejnvægg! Men jeg måtte brudt med Birkebejnerne, — det var sluget dengang.

BISP NIKOLAS. Og Erling blev konge for Slittungerne, og for Ribbungerne siden, og I ventede!

SKULE JARL. Jeg ventede på Gutorms død.

BISP NIKOLAS. Og Gutorm døde, og Inge Bårdssøn, eders broder, blev konge.

SKULE JARL. Så ventede jeg på min broders død. Han var syg fra første færd af; hver morgen, når vi mødtes i den hellige messe, sad jeg og skottede efter, om ikke sotten tog til. Hvert drag af smerte, som strøg over hans ansigt, var mig som et vindpust i sejlet og bar mig nærmere mod tronen. Hvert suk, han lettede sin ve og vånde i, lød for mig, som horn og lur langt bortunder liderne, som sendebud, der kom langvejs fra for at melde, at nu fik jeg snart tage rigsstyret. Slig rykkede jeg hver kærlig brodertanke op med rod og trevler; og Inge døde og Håkon kom, — og Birkebejnerne tog ham til konge.

BISP NIKOLAS. Og I ventede.

SKULE JARL. Mig tykkedes der måtte komme hjælp ovenfra. Jeg kendte kongskraften i mig, og jeg ældedes; hver dag, der gik, var en dag, som toges bort fra min livsgerning. Hver kveld tænkte jeg: imorgen sker der et jertegn, som fælder ham og sætter mig på det tomme sæde.

BISP NIKOLAS. Ringe var Håkons magt dengang; han var kun et barn; det gjaldt ikke andet, end et skridt af eder, men I tog det ikke.

SKULE JARL. Det skridt var svært at tage; det havde skilt mig fra al min slægt og fra alle venner.

BISP NIKOLAS. Ja, der er sagen, Skule jarl, — der er forbandelsen, som har ligget over eders liv. I vil vide hver vej åben i nødsfald, — I vover ikke at bryde alle broer af og kun beholde én igen, værge den alene, og sejre eller falde der. I stiller snarer

for eders uven, I bygger fælde for hans fod og hænger hvasse sværd over hans hoved, I strør gift i alle fade og I har hundrede garn ude; men vil han ind i et af dem, så vover I ikke at trække i tråden; griber han efter giften, så tykkes det jer tryggere, at han falder for sværd; er han ved at lade sig fange om morgenen, så finder I det bedre, at det sker ved kveldstid.

SKULE JARL (ser alvorligt på ham). Og hvad vilde I gøre, herre bisp?

BISP NIKOLAS. Tal ikke om mig; min gerning er at tømre kongsstolene i dette land, ikke at sidde deroppe og styre folk og rige.

SKULE JARL (efter et kort ophold). Svar mig på ét, ærværdige herre, men svar mig med al sandhed. Hvorfor går Håkon så uryggelig frem på den lige vej? Han er ikke kløgtigere end I, ikke djærvere end jeg.

BISP NIKOLAS. Hvem gør den største gerning i verden?

SKULE JARL. Det gør den største mand.

BISP NIKOLAS. Men hvem er den største mand?

SKULE JARL. Den modigste.

BISP NIKOLAS. Så siger høvdingen. En prest vilde sige, det er den mest troende, — en vismand, at det er den kyndigste. Men det er ingen af dem, jarl. Den lykkeligste mand er den største mand. Den lykkeligste er det, som gør de største gerninger, han, hvem tidens krav kommer over ligesom i brynde, avler tanker, dem han ikke selv fatter, og som peger for ham på den vej, han ikke selv véd hvor bær hen, men som han dog går og må gå, til han hører folket skrige i glæde, og han ser sig om med spilte øjne og undrer sig og skønner, at han har gjort et storværk.

SKULE JARL. Ja, der er dette uryggelig sikre ved Håkon.

BISP NIKOLAS. Det er det, som Romerne kaldte *ingenium.* — Jeg er ikke stiv i latinen for resten; men det kaldtes *ingenium.*

SKULE JARL (først tankefuld, siden i stigende bevægelse). Håkon skulde være skabt af et andet stof end jeg? Være af de lykkelige? — Ja, trives ikke alting for ham? Føjer ikke alting sig til det bedste, når det gælder ham? Selve bonden mærker det; han siger, at træerne bær to gange frugt, og fuglene ruger æg to gange hver sommer, mens Håkon er konge. Vermelandsbygden, som han brændte og hærjede, den står og lyser med tømrede huse igen, og alle akre svinger tungt for vinden. Det er som blodet og asken gødsler, der Håkon farer frem i hærfærd; det er som Herren dækker over med grøde, hvad Håkon tramper ned; det er som de hellige magter skynder

sig at slette ud hver skyld efter ham. Og hvor let gik han ikke til at blive konge! Han trængte til at Inge skulde dø tidlig, og Inge døde; han trængte til værn og værge, og hans mænd værnede og værgede ham; han trængte til jernbyrd, og hans moder kom og bar den for ham.

BISP NIKOLAS (i uvilkårligt udbrud). Men vi — vi to —!

SKULE JARL. Vi?

BISP NIKOLAS. Ja I — I da!

SKULE JARL. Håkon har retten, bisp.

BISP NIKOLAS. Han har retten, fordi han er den lykkelige; — den største lykke er den, at have retten. Men med hvilken ret fik Håkon retten og ikke I?

SKULE JARL (efter et kort ophold). Der er ting, som jeg vil bede Gud frelse mig fra at tænke på.

BISP NIKOLAS. Så I aldrig et gammelt billede i Nidaros kristkirke? Det viser syndfloden, som vokser og højner sig op over alle berge, så der kun er en eneste tind igen. Opover der klyver en hel slægt, fader og moder og søn og søns hustru og børn; — og sønnen river faderen ned i vandflommen for at vinde bedre fæste, og han vil rive moderen med, og hustru og alle børn, for at vinde op til toppen selv; — thi deroppe er en fodsbredd land, der kan han holde sig en time. — Det, jarl, det er visdommens saga og hver vismands saga.

SKULE JARL. Men retten!

BISP NIKOLAS. Sønnen havde retten. Han havde styrke og lyst til livet; — føj din lyst og brug din evne, den ret har hvermand.

SKULE JARL. Til det, som godt er, ja.

BISP NIKOLAS. Leg og spil med ord! Der gives ikke godt og ondt, ikke op og ned, ikke højt og lavt. Slige ord må I glemme, ellers gør I aldrig det sidste skridt, sætte aldrig over sluget. (dæmpet og indtrængende.) I skal ikke hade flok eller sag, fordi flokken eller sagen vil dette og ikke hint; men I skal hade hver mand i flokken, fordi han er eder imod, og I skal hade hver den, som står rundt om en sag, fordi sagen ikke fremmer eders vilje. Alt det, som I kan bruge, det er godt, — alt det, som lægger bråte på eders vej, det er ondt.

SKULE JARL (ser grublende frem for sig). Hvad har ikke jeg kostet på den kongsstol, som jeg dog ikke rak op til; — og hvad har Håkon kostet på den, han, som nu sidder der så tryg! Jeg var ung og slap min fagre lønlige kærlighed, for at gifte mig ind i en mægtig æt. Jeg bad til de hellige, at der måtte skænkes mig en søn, — jeg fik kun døtre.

BISP NIKOLAS. Håkon får sønner, jarl, — se til!

SKULE JARL (går over mod vinduet til højre). Ja, — alt føjer sig for Håkon.

BISP NIKOLAS (følger efter ham). Og I, I vil lade jer jage fredløs fra lykken alt eders liv igennem! Er I da blind? Ser I ikke, at det er en stærkere magt end Birkebejnerflokken, som står bagved Håkon og fremmer al hans gerning? Han får hjælpen deroppefra, fra dem — dem, som står eder imod — fra dem, som var eders avindsmænd fra fødselen af! Og for disse avindsmænd bøjer I eder! Rejs jer, mand; skyd ryg! Hvad fik I ellers eders ubændige sjæl til? Kom ihug, at det første storværk i verden blev øvet af en, som rejste sig mod et stærkt rige!

SKULE JARL. Hvem?

BISP NIKOLAS. Engelen, som rejste sig mod lyset!

SKULE JARL. Og som blev slængt i afgrundens gab —

BISP NIKOLAS (vildt). Og skabte et rige der, og blev konge, en mægtig konge, — mægtigere end nogen af de titusende — jarler deroppe! (synker ned på bænken ved drikkebordet.)

SKULE JARL (ser længe på ham og siger): Bisp Nikolas, er I noget mere eller noget mindre end et menneske?

BISP NIKOLAS (smiler). Jeg er i uskyldighedsstand: jeg kender ikke forskel mellem godt og ondt.

SKULE JARL (halvt til sig selv). Hvorfor satte de mig ind i verden, når de ikke vilde stelle det bedre for mig? Håkon har så fast og uryggelig en tro på sig selv, — alle hans mænd har så fast og uryggelig en tro på ham —

BISP NIKOLAS. Dølg, at I ikke har slig tro på eder selv! Tal, som om I havde den; sværg højt og dyrt på, at I har den, — og alle vil tro på jer.

SKULE JARL. Havde jeg en søn! Havde jeg en søn, som kunde tage al den store arv efter mig!

BISP NIKOLAS (livfuldt). Jarl — hvis I havde en søn?

SKULE JARL. Jeg har ingen.

BISP NIKOLAS. Håkon får sønner.

SKULE JARL (knuger hænderne). Og er kongefødt!

BISP NIKOLAS (rejser sig). Jarl, — hvis han ikke var det?

SKULE JARL. Han har jo godtgjort det; jernbyrden —

BISP NIKOLAS. Og hvis han ikke var det — trods jernbyrden?

SKULE JARL. Vil I sige, at Gud løj, da han lod jernbyrden lykkes?

BISP NIKOLAS. Hvad var det Inga fra Vartejg trøstede sig til at æske Gudsdom for?

SKULE JARL. At det barn, hun fødte øster i Borgarsyssel, var Håkon Sverressøns søn.

BISP NIKOLAS (nikker, ser sig om og siger sagte): Og hvis nu kong Håkon ikke var dette barn?

SKULE JARL (farer et skridt tilbage): Almægtige —! (fatter sig.) Det er utænkeligt.

BISP NIKOLAS. Hør mig, jarl. Jeg er seks og syvti år; det tar til at bære brat nedover bakke nu, og denne sag drister jeg mig ikke til at tage med derover —

SKULE JARL. Tal, tal! Er han ikke Håkon Sverressøns søn?

BISP NIKOLAS. Hør mig. Det gjordes ikke vitterligt for nogen, den tid Inga var med barn. Håkon Sverressøn var nylig død, og sagtens frygtede hun for Inge Bårdssøn, som da var konge, og for eder, — nå ja, for Baglerne med, kan jeg tænke. Hun fødte lønligt i Trond prests hus, øster i Heggen herred, og ni dage efter rejste hun hjem; men kongsbarnet blev et helt år hos presten, uden at hun turde se til det, og uden at nogen vidste det, undtagen Trond og hans to sønner.

SKULE JARL. Ja, ja, — og så?

BISP NIKOLAS. Da barnet var årsgammelt kunde det ikke godt dølges længere. Inga røbede da sagen for Erlend af Huseby, — en gammel Birkebejner fra Sverres tider — véd I.

SKULE JARL. Nu?

BISP NIKOLAS. Han og andre høvdinger fra Oplandene tog barnet, rejste midtvinters over fjeldet med det, og bragte det til kongen, som den tid sad i Nidaros.

SKULE JARL. Og endda kan I sige, at —?

BISP NIKOLAS. Stor fare kan I vel skønne det måtte være for en ringe prest at fostre et kongsbarn. Straks barnet var født, skriftede han derfor for en af sine overmænd i kirken og spurgte om hans råd. Denne hans overmand bød da Trond lønligt at forbytte barnet, sende den rette kongssøn til et trygt sted og give Inga den urette, om hun eller Birkebejnerne siden krævede kongssønnen.

SKULE JARL (oprørt). Og hvem var den hund, som rådede til sligt?

BISP NIKOLAS. Det var mig.

SKULE JARL. I? Ja, I har altid hadet Sverres æt.

BISP NIKOLAS. Utrygt tyktes det mig for kongssønnen at komme i eders hænder.

SKULE JARL. Men presten?

BISP NIKOLAS. Lovede at gøre, som jeg bød.

SKULE JARL (griber ham om armen). Og Håkon er den urette?

BISP NIKOLAS. Hvis presten har holdt sit løfte.

SKULE JARL. Hvis han har holdt det?

BISP NIKOLAS. Trond prest rejste fra landet samme vinter barnet kom til kong Inge. Han fór til Tomas Becketts grav, og blev siden i England til han døde.

SKULE JARL. Han rejste fra landet, siger I! Da har han forbyttet barnet og frygtet hævn af Birkebejnerne.

BISP NIKOLAS. Eller han har ikke forbyttet det, og frygtet hævn af mig.

SKULE JARL. Hvilken af delene tror I?

BISP NIKOLAS. Begge dele er lige trolige.

SKULE JARL. Men prestesønnerne, som I nævnte?

BISP NIKOLAS. De gik med korsfarerne til det hellige land.

SKULE JARL. Og ingen har spurgt til dem siden?

BISP NIKOLAS. Jo.

SKULE JARL. Hvor er de?

BISP NIKOLAS. De druknede i Grækerhavet på udrejsen.

SKULE JARL. Og Inga —?

BISP NIKOLAS. Véd intet, hverken om prestens skrifte eller om mit råd.

SKULE JARL. Hendes barn var kun ni dage, da hun rejste, sagde I?

BISP NIKOLAS. Ja; og det barn, hun så igen, var over årsgammelt —

SKULE JARL. Så er der ingen i verden, som kan lyse op her! (går nogle gange stærkt op og ned.) Almægtige Gud, kan dette være sandhed? Håkon — kongen — han, som styrer over alt land og rige, han skulde ikke være den odelsbårne! — Og hvorfor er det ikke rimeligt nok? Har ikke alt held vidunderligt fulgt ham, — — hvorfor da ikke også det, at tages som barn ud af en fattig kotkarls hus og lægges i kongsbarnets vugge —

BISP NIKOLAS. Mens hele folket tror, han er kongens søn —

SKULE JARL. Men han selv tror det, bisp, — det er det meste af lykken, det er styrkebeltet! (går til vinduet.) Se, hvor fager han sidder på hesten. Ingen sidder som han. Det ler og glitrer som solskin i hans øjne, han ser udad i dagen, som om han vidste sig skabt til at gå fremad, altid fremad. (vender sig om mod bispen.) Jeg er en kongsarm, kanhænde et kongshoved også; men han er den hele konge.

BISP NIKOLAS. Og er det kanske endda ikke.

SKULE JARL. Nej, — kanske endda ikke.

BISP NIKOLAS (lægger hånden på hans skulder). Jarl, hør mig —

SKULE JARL (vedbliver at se ud). Der sidder dronningen. Håkon taler mildt til hende; hun blir rød og bleg af glæde. Han tog hende til hustru, fordi det var klogt at kåre datteren af den mægtigste mand i landet. Der var ikke en varm tanke i hans hjerte for hende dengang; — men det vil komme; Håkon har lykken med sig. Hun vil lyse over hans liv — (stanser og udbryder forundret:) Hvad er det?

BISP NIKOLAS. Hvilket?

SKULE JARL. Dagfinn Bonde brød voldsomt gennem flokken, som står rundt om. Nu melder han noget for kongen.

BISP NIKOLAS (ser ud bag ved jarlen). Håkon tykkes at blive vred; — gør han ikke? Han knytter hånden —

SKULE JARL. Han ser herop, — hvad kan det være? (vil gå.)

BISP NIKOLAS (holder ham tilbage). Jarl, hør mig, — der turde findes et middel til at blive viss på Håkons ret.

SKULE JARL. Et middel, siger I?

BISP NIKOLAS. Trond prest har før han døde opsat et brev om sin fremfærd og taget sakramentet på, at det han der skriver, er sandt.

SKULE JARL. Og dette brev, — for Guds barmhjertigheds skyld, — hvor er det?

BISP NIKOLAS. I må da vide, at — (ser mod døren.) Hys, kongen kommer!

SKULE JARL. Brevet, bisp, — brevet!

BISP NIKOLAS. Der er kongen.

(Håkon kommer ind, fulgt af sin hird og mange gæster. Straks derefter viser *Margrete* sig; hun er i ængstelig bevægelse og vil ile frem til kongen, men hindres af *fru Ragnhild*, som med flere kvinder har fulgt hende. *Sigrid* holder sig lidt for sig selv opimod baggrunden. Jarlens mænd synes urolige og samler sig i flok på højre side, hvor *Skule* står, men noget tilbage.)

HÅKON (i stærkt indre oprør). Skule jarl, hvem er konge i dette land?

SKULE JARL. Hvem der er konge?

HÅKON. Så spurgte jeg. Jeg har kognsnavnet, men hvem har kongsmagten?

SKULE JARL. Kongsmagten bør være der, hvor kongsretten er.

HÅKON. Så burde det være; men er det så?

SKULE JARL. Stævner I mig her til doms?

HÅKON. Det gør jeg; thi den ret har jeg mod hver mand i riget.

SKULE JARL. Jeg trøster mig til at svare for mine gerninger.

HÅKON. Godt for os alle, hvis så er. (stiger et trin op hvor kongestolen står, og støtter sig til stolarmen.) Her står jeg som eders konge og spørger: véd I, at Jon jarl på Orknø har rejst sig mod mig?

SKULE JARL. Ja.

HÅKON. At han nægter at betale mig skatten?

SKULE JARL. Ja.

HÅKON. Og er det sandt, at I, herre jarl, idag har skikket brev til ham?

SKULE JARL. Hvem siger så?

IVAR BODDE. Så siger jeg.

DAGFINN BONDE. Jostejn Tamb turde ikke nægte at tage det med, siden kongens segl var for.

HÅKON. I skriver til kongens uvenner og sætter kongens segl for, skjønt kongen ikke véd, hvad der står skrevet!

SKULE JARL. Så har jeg gjort i mange år med eders minde.

HÅKON. Ja, den tid, I førte værgemålet for mig.

SKULE JARL. Aldrig har I havt skade deraf. Jon jarl skrev mig til og bad om min mellemkomst; han bød forlig, men på uhæderlige vilkår for kongen. Vermelandstoget har sært trykket eders sind; havde I selv fået handle nu, så var Jon jarl sluppet for let, — jeg kan grejde sagen bedre.

HÅKON. Vi ønskede helst at grejde sagen selv. — Og hvad har I svaret?

SKULE JARL. Læs mit brev.

HÅKON. Giv hid!

SKULE JARL. Jeg tænkte I havde det?

DAGFINN BONDE. I véd visst bedre end så. Gregorius Jonssøn var rappere på foden; da vi kom ombord, var brevet borte.

SKULE JARL (vender sig til *Gregorius Jonssøn*). Herr lendermand, giv kongen brevet.

GREGORIUS JONSSØN (nærmer sig urolig). Hør mig —!

SKULE JARL. Hvad nu?

GREGORIUS JONSSØN (dæmpet). I vil mindes, der stod skrevet hvasse ord om kongen.

SKULE JARL. Dem skal jeg vide at svare for. Brevet!

GREGORIUS JONSSØN. Jeg har det ikke.

SKULE JARL. I har det ikke!

GREGORIUS JONSSØN. Dagfinn Bonde var i hælene på os. Jeg greb brevet fra Jostejn Tamb, bandt en sten til det —

SKULE JARL. Nu?

GREGORIUS JONSSØN. Det ligger på bunden af fjorden.

SKULE JARL. Ilde — ilde har I der handlet.

HÅKON. Jeg venter på brevet, herre jarl!

SKULE JARL. Jeg kan ikke lægge det frem.

HÅKON. I kan ikke?

SKULE JARL (går et skridt nærmere mod kongen). Jeg er for stolt til at skyde mig ind under, hvad I og eders mænd vilde kalde for udflugter —

HÅKON (tvinger sin opbrusende vrede). Og så —?

SKULE JARL. Kort og godt; — jeg lægger det ikke frem; — jeg vil ikke lægge det frem!

HÅKON. I trodser mig altså!

SKULE JARL. Hvis det ikke kan være andet, — nu ja, jeg trodser eder.

IVAR BODDE (stærkt). Nu, herre konge, nu tænker jeg ikke nogen mand har mere vidnesbyrd behov!

DAGFINN BONDE. Nej, nu tænker jeg, vi kender jarlens sindelag.

HÅKON (koldt til jarlen). Vil I give kongsseglet til Ivar Bodde.

MARGRETE (iler med foldede hænder frem mod forhøjningen, hvor kongen står). Håkon, vær mig en mild og nådig husbond!

HÅKON (gør en bydende armbevægelse mod hende; hun skjuler ansigtet i sit slør og går opover mod moderen igen).

SKULE JARL (til *Ivar Bodde*). Her er kongsseglet.

IVAR BODDE. Dette skulde være gildets sidste kveld. Det endte med en tung sorg for kongen; men det måtte komme slig engang, og jeg mener, hver trofast mand må glæde sig ved, at det kom.

SKULE JARL. Og jeg mener, hver trofast mand må harmes dybt over, at en prest på slig vis stiller sig mellem os Birkebejnere; — ja, jeg siger Birkebejnere, thi jeg er Birkebejner fuldt så godt som

kongen og hans mænd. Jeg er af samme æt, Sverres æt, kongsætten, — men I, prest, I har bygget en mur af mistro rundt om kongen og stængt mig ude fra ham; det har været eders gerning i mange år.

PÅL FLIDA (opegget til de omstående). Jarlsmænd! Skal vi tåle sligt længere?

GREGORIUS JONSSØN (træder frem). Nej, vi kan ikke og vil ikke tåle det længer. Her må dét siges lydt, — ingen af jarlens mænd kan tjene kongen med fuld tro og kærlighed, så længe Ivar Bodde går ind og ud i kongsgården og lægger ondt for os.

PÅL FLIDA. Prest! Jeg undsiger dig på liv og lemmer, hvor jeg træffer dig, på fri mark, ombord, eller i uhelligt hus!

MANGE JARLSMÆND. Jeg også! Jeg også! Du skal være fredløs for os!

IVAR BODDE. Gud forbyde, at jeg skulde stå mellem kongen og så mange mægtige høvdinger. — Håkon, min høje herre, jeg véd med mig selv, at jeg har tjent eder med al troskab. Jarlen har jeg varet jer imod, det er sandt; men hvis jeg nogen tid gjorde ham uret, da får Gud forlade mig det. Nu er der ikke mere for mig at gøre i kongsgården; her er eders segl; tag det i egne hænder; for længe siden skulde det ligget der.

HÅKON (der er stegen ned fra forhøjningen). I bliver!

IVAR BODDE. Jeg kan ikke. Samvittigheden vilde bide og nage mig nat og dag, om jeg gjorde det. Større ulykke kan ingen mand volde i disse tider, end at stille sig mellem kongen og jarlen.

HÅKON. Ivar Bodde, jeg byder dig at blive!

IVAR BODDE. Om den hellige kong Olaf stod op af sølvkisten og bød mig blive, så måtte jeg dog gå nu. (lægger seglet i kongens hånd.) Farvel, min ædle herre! Gud fremme og signe al eders gerning!

(Går mellem mængden ud til højre.)

HÅKON (mørk, til jarlen og hans mænd). Der mistede jeg en trofast ven for eders skyld; stort vederlag må I byde, skal I veje tabet op.

SKULE JARL. Jeg byder mig selv og alle mine.

HÅKON. Næsten er jeg ræd der må mere til. Jeg trænger nu til at samle om mig alle dem, som jeg fuldt kan lide på. Dagfinn Bonde, lad straks gå bud nordover til Hålogaland; Vegard Væradal skal kaldes her ned igen.

DAGFINN BONDE (der har stået noget tilbage i samtale med en rejseklædt mand, som er trådt ind i hallen, nærmer sig og siger rystet): Vegard kan ikke komme, herre.

HÅKON. Hvoraf véd du det?

DAGFINN BONDE. Ret nu er her bud om ham.

HÅKON. Hvad melder det?

DAGFINN BONDE. At Vegard Væradal er dræbt.

MANGE STEMMER. Dræbt!

HÅKON. Hvem dræbte ham?

DAGFINN BONDE. Andres Skjaldarband, jarlens ven.

(Kort ophold; mændene hvisker uroligt indbyrdes.)

HÅKON. Hvor er budet?

DAGFINN BONDE (fører manden frem). Her, herre konge.

HÅKON. Hvad årsag var der til drabet?

BUDET. Det véd nok ingen. De taltes ved om finneskatten og med ét sprang Andres op og gav ham banesår.

HÅKON. Og havde der før været trætte mellem dem?

BUDET. Stundom. Andres sagde tidt, at en klog rådgiver her sørfra havde skrevet ham til, at han skulde være som fjeld og flint mod Vegard Væradal.

DAGFINN BONDE. Selsomt nok; — før Vegard rejste, fortalte han mig, at en klog rådgiver havde sagt, han skulde være som fjeld og flint mod Andres Skjaldarband.

BISP NIKOLAS (spytter). Tvi vorde slige rådgivere!

HÅKON. Vi vil ikke nøjere granske, hvad rod dette stammer fra. To trofaste sjæle har jeg mistet idag. Jeg kunde græde for Vegard; men her skal mere end gråd til; her får det gælde liv for liv. Herre jarl, Andres Skjaldarband er eders håndgangne mand; I bød mig al hjælp, som vederlag for Ivar Bodde. Jeg tager jer på ordet og venter I vil virke for, at straffen fremmes over denne ugerning.

SKULE JARL. Onde engle stiller sig visselig mellem os to idag. På hversomhelst anden af mine mænd skulde jeg tilstedet, at I lod drabet hævne —

HÅKON (spændt). Nu?

SKULE JARL. Men ikke på Andres Skjaldarband.

HÅKON (opbrusende). Vil I værge om drabsmanden!

SKULE JARL. Om denne drabsmand må jeg værge.

HÅKON. Og årsagen —?

SKULE JARL. Den får ingen vide uden Gud i himlen.

BISP NIKOLAS (sagte til *Dagfinn*). Jeg véd den.

DAGFINN BONDE. Og jeg aner den.

BISP NIKOLAS. Sig ingenting, gode Dagfinn!

HÅKON. Jarl, jeg vil tro i det længste, at det ikke er alvor, det I her siger mig —

SKULE JARL. Var det min egen fader, Andres Skjaldarband havde dræbt, — han skulde endda gå fri. I må ikke spørge mere.

HÅKON. Godt. Så får vi selv tage os tilrette!

SKULE JARL (med et udtryk af angst). Konge! det blir blodværk på begge sider!

HÅKON. Lad gå; straffen skal dog fremmes.

SKULE JARL. Den skal ikke fremmes! — Den kan ikke fremmes!

BISP NIKOLAS. Nej, der har jarlen ret.

HÅKON. Og det siger I, ærværdige herre?

BISP NIKOLAS. Andres Skjaldarband har taget korset.

HÅKON og *SKULE JARL.* Taget korset!

BISP NIKOLAS. Og er alt faret fra landet.

SKULE JARL. Godt var det for os alle.

HÅKON. Dagen hælder; bryllupsgildet får nu være endt. Jeg takker eder, herre jarl, for al ære, som er mig vist i denne tid. — I drager til Nidaros, kan jeg tænke?

SKULE JARL. Det er så min agt.

HÅKON. Og jeg til Viken. — Hvis du, Margrete, heller ønsker at blive her i Bergen, så gør det.

MARGRETE. Hvor du farer, vil jeg følge, indtil du forbyder mig det.

HÅKON. Godt, så følg.

SIGRID. Vidt spredes ætten nu. (knæler for *Håkon.*) Vis mig en nåde, herre konge!

HÅKON. Rejs eder, fru Sigrid; hvad I beder om, skal ske.

SIGRID. Jeg kan ikke følge jarlen til Nidaros. Nonneklostret på Rein skal indvies; skriv til erkebispen, — virk for, at jeg bliver abbedisse der.

SKULE JARL. Du, min søster?

HÅKON. I vil gå i kloster!

SIGRID (rejser sig). Siden blodnatten i Nidaros, da mit bryllup stod, og Baglerne kom og hugg min brudgom ned, og mange hundrede med ham, mens byen brandt i alle hjørner, — da var det ligesom blodet og branden gjorde mit syn sløvt og slukt for verden udenom.

Men jeg fik kraft til at skimte det, som ingen anden øjner, — og ét ser jeg nu — en stor skrækkens tid for landet!

SKULE JARL (heftigt). Hun er syg! Agt ikke på hende!

SIGRID. Rig grøde vil modnes for ham, som høster i mørke. Alle kvinder i Norge skulle kun have én gerning nu, — knæle i klostre og kirker, og bede — bede ved dag og nat!

HÅKON (rystet). Er det spådomsgave eller sjælesot, som taler så?

SIGRID. Farvel, min broder, — vi mødes engang til.

SKULE JARL (uvilkårligt). Når?

SIGRID (sagte). Når du tager kronen; når der er al fare, — når du trænger mig i din højeste nød!

(Går ud til højre med *Margrete, fru Ragnhild* og kvinderne.)

HÅKON (efter et kort ophold, drager sværdet og siger med fast og rolig bestemthed): Alle jarlens mænd skal tages i ed.

SKULE JARL (heftigt). Er d e t eders fulde agt! (næsten bedende.) Kong H å k o n, gør det ikke!

HÅKON. Ingen jarlsmand slipper fra Bergen, før han har svoret kongen troskab. (Går med sin hird. Alle, undtagen bispen og jarlen, følger efter.)

BISP NIKOLAS. Han har taget på jer med hårde hænder idag.

SKULE JARL (tier og ser målløs efter kongen).

BISP NIKOLAS (stærkere). Og er kanske endda ikke kongefødt.

SKULE JARL (vender sig pludselig i stærk bevægelse og griber bispens arm). Trond prests skriftemål — hvor er det?

BISP NIKOLAS. Han sendte mig det fra England, før han døde; jeg véd ikke med hvem, — og jeg har ikke fået det.

SKULE JARL. Men det må findes!

BISP NIKOLAS. Det tror jeg fuldt og fast.

SKULE JARL. Og finder I det, da vil I give det i mine hænder?

BISP NIKOLAS. Det lover jeg.

SKULE JARL. Det sværger I ved eders sjæls salighed?

BISP NIKOLAS, Det sværger jeg ved min sjæls salighed!

SKULE JARL. Godt; til den tid vil jeg stå Håkon imod, hvor det kan ske stilt og i løndom. Det må hindres, at han er mægtigere end jeg, når kampen skal begynde.

BISP NIKOLAS. Men hvis det viser sig, at han er den rette kongssøn, — hvad så?

SKULE JARL. Så får jeg prøve på at bede — bede om ydmygt sind til at tjene ham som ærlig høvding og af al min evne.

BISP NIKOLAS. Og hvis han er den urette?

SKULE JARL. Da skal han vige for mig! Kongsnavn og kongsstol, hird og hær, skat og flåde, byer og borge, alt vil jeg have!

BISP NIKOLAS. Han vil ty til Viken —

SKULE JARL. Jeg jager ham fra Viken!

BISP NIKOLAS. Så sætter han sig fast i Nidaros.

SKULE JARL. Jeg stormer Nidaros!

BISP NIKOLAS. Han stænger sig inde i Olafs hellige kirke —

SKULE JARL. Jeg bryder kirkefreden —

BISP NIKOLAS. Han flygter op på højalteret og hænger sig fast ved Olafs skrin —

SKULE JARL. Jeg trækker ham ned fra alteret, om jeg så skal trække helgenskrinet med —

BISP NIKOLAS. Men han har endda kronen på hovedet, jarl!

SKULE JARL. Jeg slår kronen af med mit sværd!

BISP NIKOLAS. Men dersom den sidder altfor fast —?

SKULE JARL. Nu da, i Guds eller Satans navn — da slår jeg hovedet med! (går ud til højre.)

BISP NIKOLAS. (ser efter ham, nikker langsomt og siger): Ja — ja; — slig kan jeg like jarlen!

Teppet falder.

TREDJE AKT.

(En stue i Oslo bispegård. På højre side er indgangsdøren. I baggrunden fører en liden åbentstående port ind til kapellet, som er oplyst. En dør, med teppe for på den venstre væg, går ind til bispens soveværelse. Foran på samme side står en stoppet hvilebænk. Over til højre er et skrivebord med breve, dokumenter og en brændende lampe.)

(Stuen er i førstningen tom; indenfor forhænget til venstre høres sang af munke. Lidt efter kommer *Pål Flida* rejseklædt ind fra højre, stanser indenfor døren, venter, ser sig om og banker derpå tre gange i gulvet med sin stav.)

SIRA VILJAM (kommer ud fra venstre og udbryder med dæmpet stemme): Pål Flida! Gud være lovet; — så er jarlen ikke langt borte.

PÅL FLIDA. Skibene sejler alt frem ved Hovedø; jeg fór i forvejen. Og hvorledes går det med bispen?

SIRA VILJAM. Han får den sidste olje nu.

PÅL FLIDA. Så er der al fare.

SIRA VILJAM. Mester Sigard fra Brabant har sagt, at han ikke kan leve natten over.

PÅL FLIDA. Da mener jeg, han har stævnet os for sent til sig.

SIRA VILJAM. Nej, nej, — han har fuld samling og lidt kræfter også, — hvert øjeblik spørger han, om ikke jarlen snart kommer.

PÅL FLIDA. I kalder ham endnu for jarl; véd I ikke, at kongen har givet ham navn af hertug?

SIRA VILJAM. Jo, jo visst; — det er bare slig en gammel vane. Hys — (han og *Pål Flida* slår kors og bøjer sig. Ud fra bispens kammer kommer to kordrenge med lys, derefter to andre med røgelsekar; efter dem prester, der bærer kalk, disk, et krusifiks og en kirkefane; bagefter følger et tog af prester og munke; kordrenge med lys og røgelsekar slutter processionen, der langsomt bevæger sig ind i kapellet, hvis dør lukkes efter dem.)

PÅL FLIDA. Nu har da den gamle herre gjort op med denne verden.

SIRA VILJAM. Jeg kan vel sige ham, at hertug Skule kommer så snart ske kan?

PÅL FLIDA. Han går lige fra bryggen og her op i bispegården. Farvel! (går.)

(Flere prester, hvoriblandt *Peter*, samt tjenere hos bispen kommer ud fra venstre med tepper, puder og et stort fyrfad.)

SIRA VILJAM. Hvad skal dette til?

EN PREST (reder op på bænken). Bispen vil ligge herude.

SIRA VILJAM. Men er det rådeligt?

PRESTEN. Mester Sigard mener, vi kan gerne føje ham. Der er han alt.

(*Bisp Nikolas* kommer ud, støttet af *mester Sigard* og en prest. Han er i bispedragt, men uden stav og hue.)

BISP NIKOLAS. Tænd flere lys! (Han bringes til sæde på bænken ved fyrfadet og dækkes til med tepperne.) Viljam! Nu har jeg fået forladelse for alle mine synder! De tog dem med allesammen; — jeg synes jeg er så let nu.

SIRA VILJAM. Hertugen har budsendt jer, herre; han er alt indenfor Hovedø.

BISP NIKOLAS. Det er godt, meget godt. Kongen vil vel også snart være her. Jeg har været en syndig hund i mine dage, Viljam; jeg har forbrudt mig svarlig mod kongen. Presterne derinde de sagde, at alle mine synder skulde være mig forladt; — ja, det kan være vel nok; men de har så godt for at love, de; det er ikke dem, jeg har forbrudt mig imod. Nej, nej — det er nok tryggest, at få det fra kongens egen mund. (udbryder heftigt:) Lys, siger jeg! Her er så mørkt herinde.

SIRA VILJAM. Her er tændt —

MESTER SIGARD (stanser ham med et tegn og nærmer sig bispen). Hvorledes har I det, herre?

BISP NIKOLAS. Å jo, — å jo; jeg er kold på hænder og fødder.

MESTER SIGARD (halvhøjt, idet han flytter fyrfadet nærmere). Hm, — det er begyndelsen til enden.

BISP NIKOLAS (angst til *Viljam*). Jeg har sagt, at otte munke skal synge og bede for mig i kapellet inat. Hav øje med dem; der er dovne svende iblandt.

SIRA VILJAM (peger taus mod kapellet, hvorfra høres sang, som vedbliver under det følgende).

BISP NIKOLAS. Så meget ugjort endnu, og så gå fra det altsammen! Så meget ugjort, Viljam!

SIRA VILJAM. Herre, tænk på det himmelske!

BISP NIKOLAS. Jeg har tiden for mig; — udpå morgenstunden, mener mester Sigard —

SIRA VILJAM. Herre, herre!

BISP NIKOLAS. Giv mig mitra og stav! — Du har godt ved at sige jeg skal tænke — (en prest bringer det forlangte.) Så, sæt huen der, den er mig for tung; giv mig staven i hånd; så, nu er jeg rustet. En bisp! — Den onde tør ikke gå mig på livet nu!

SIRA VILJAM. Vil I ellers noget?

BISP NIKOLAS. Nej. Jo, sig mig; — Peter, Andres Skjaldarbands søn, — alle taler så godt om ham —

SIRA VILJAM. Han er visselig en skyldfri sjæl.

BISP NIKOLAS. Peter, du skal våge hos mig til kongen eller hertugen kommer. Gå ud sålænge, I andre, men vær ved hånden.

(Alle, undtagen *Peter*, går ud til højre.)

BISP NIKOLAS (efter et kort ophold). Peter!

PETER (nærmer sig). Herre?

BISP NIKOLAS. Har du aldrig set gamle mænd dø?

PETER. Nej.

BISP NIKOLAS. Rædde er de allesammen; det tør jeg sværge på! Der på bordet ligger et stort brev med segl for; giv mig det. (Peter bringer brevet.) Det er til din moder.

PETER. Til min moder?

BISP NIKOLAS. Du får rejse nordover til Hålogaland med det. Jeg har skrevet til hende om en stor og vigtig sag; der er kommet tidende fra din fader.

PETER. Han strider som en Herrens kæmpe i det hellige land. Falder han der, så falder han på vigslet grund; thi der er hver fodsbredd jord hellig. Jeg minder Gud om ham i alle mine bønner.

BISP NIKOLAS. Er Andres Skjaldarband dig kær?

PETER. Han er en hæderlig mand; men der lever en anden mand, hvis storhed min moder ligesom fostrede og nærede mig med.

BISP NIKOLAS (hurtig og spændt). Er det hertug Skule?

PETER. Ja, hertugen, — Skule Bårdssøn. Min moder har kendt ham i yngre dage. Hertugen må visselig være den ypperste mand i landet!

BISP NIKOLAS. Der er brevet; rejs nordover med det straks! — Synger de ikke derinde?

PETER. Jo, herre!

BISP NIKOLAS. Otte svære karle med struber som basuner, det må dog vel hjælpe noget, véd jeg?

PETER. Herre, herre, jeg vilde bede selv!

BISP NIKOLAS. Jeg har for meget ugjort, Peter. Livet er altfor kort; — desuden så vil nok kongen tilgive mig, når han kommer — (farer sammen i smerte.)

PETER. I lider visst?

BISP NIKOLAS. Jeg lider ikke; men det ringer for mine øren; det lyser og blinker for øjnene —

PETER. Det er de himmelske klokker, som ringer eder hjem; — det, som blinker, er alterlysene, dem Guds engle har tændt for eder.

BISP NIKOLAS. Ja visst er det så; — det har ingen fare, når de kun holder godt ud i bøn derinde. — Farvel, rejs straks med brevet.

PETER. Skal jeg ikke først —?

BISP NIKOLAS. Nej, gå; jeg er ikke ræd for at være alene.

PETER. Vel mødt igen da, når de himmelske klokker engang har lydd for mig også. (går ud til højre.)

BISP NIKOLAS. De himmelske klokker, — ja, sligt siges så let, når en går om på to friske ben. — Så meget ugjort! Men der vil leve mangt efter mig alligevel. Jeg lovede hertugen ved min sjæls salighed, at give ham Trond prests skriftemål, hvis det kom mig ihænde; — godt, at jeg ikke har fået det. Havde han visshed, så vilde han sejre eller falde; da blev en af dem den mægtigste mand, som nogensinde havde levet i Norge. Nej, nej, — hvad jeg ikke kunde nå, skal ingen anden nå. Det er bedst med uvissheden; så længe hertugen tynges af den, vil de to ødelægge hinanden, hvor de kan komme til; byer vil brændes, bygder hærjes, — ingen af dem vinder ved den andens tab — — (forfærdet.) Nåde, forbarmelse! Det er jo mig, som bærer skylden — mig, som fra første færd gav stødet til det hele! (beroligende sig.) Ja, ja, ja! men nu kommer kongen, — det er jo ham, det mest går ud over, — han tilgiver mig nok — der skal læses bønner og messer; det har ingen nød; — jeg er jo bisp, og jeg har aldrig dræbt nogen med egen hånd. — Godt er det, at Trond prests skriftemål ikke kom; de hellige er med mig, de vil ikke friste mig til at bryde mit løfte. — Hvem banker på døren? Det må være hertugen! (gnider sig fornøjet i hænderne.) Han vil trygle om beviser for kongsretten, — og jeg har ingen beviser at give ham!

(*Inga* fra Vartejg kommer ind; hun er sortklædt, med kåbe og hætte.)

BISP NIKOLAS (farer sammen). Hvem er det?

INGA. En kone fra Vartejg i Borgarsyssel, ærværdige herre.

BISP NIKOLAS. Kongsmoderen!

INGA. Så kaldtes jeg engang.

BISP NIKOLAS. Gå, gå! Jeg rådede ikke Håkon til at skille sig af med jer!

INGA. Hvad kongen gør, er velgjort! det er ikke derfor jeg kommer.

BISP NIKOLAS. Og hvorfor da?

INGA. Gunnulf, min broder, er kommen hjem fra Englandsfærden —

BISP NIKOLAS. Fra Englandsfærden —!

INGA. Han har været borte i mange år, som I véd, og flakket vidt omkring; nu førte han brev hjem —

BISP NIKOLAS (åndeløs). Brev —?

INGA. Fra Trond prest. Det er til eder, herre. (rækker ham det.)

BISP NIKOLAS. Ja så; — og I bringer det?

INGA. Så var Tronds ønske. Stor tak skylder jeg ham fra den tid, han fostrede Håkon. Jeg fik spurgt, at I var syg; derfor gav jeg mig straks på rejsen; jeg har gået hid på min fod —

BISP NIKOLAS. Det havde ikke hastet så bråt, Inga!

DAGFINN BONDE (kommer ind fra højre). Guds fred, ærværdige herre!

BISP NIKOLAS. Kommer kongen?

DAGFINN BONDE. Nu rider han Ryenbergene nedover med dronningen og kongsbarnet og stort følge.

INGA (iler frem mod *Dagfinn*). Kongen, — kongen! kommer han hid?

DAGFINN BONDE. Inga! Er I her, I hårdt prøvede kvinde?

INGA. Den er ikke hårdt prøvet, som har så stor en søn.

DAGFINN BONDE. Nu skal hans hårde hjerte smeltes.

INGA. Ikke et ord til kongen om mig. O, men se ham må jeg dog; — hør, — kommer han hid?

DAGFINN BONDE. Ja, snart.

INGA. Og det er mørk kveld. Kongen skal vel lyses frem med fakler.

DAGFINN BONDE. Ja.

INGA. Så vil jeg stille mig i et bislag, hvor han går forbi; — og så hjemover til Vartejg. Men først ind i Hallvards kirke; der brænder lys inat; der vil jeg bede godt for kongen, for min fagre søn.

(Går ud til højre.)

DAGFINN BONDE. Jeg har røgtet mit ærende; jeg går for at møde kongen.

BISP NIKOLAS. Hils ham kærligst, gode Dagfinn!

DAGFINN BONDE (idet han går ud til højre). Ikke vilde jeg være bisp Nikolas imorgen.

BISP NIKOLAS. Trond prests skriftemål —! Altså kom det da alligevel; — her holder jeg det i min hånd. (grubler og stirrer ud for sig.) — En skulde aldrig love noget på sin sjæls salighed, når en er så gammel som jeg. Havde jeg år igen, så skulde jeg altid vride mig fra sligt et løfte; men ikveld, den sidste kveld, — nej, det er ikke rådeligt. — Kan jeg da holde det? Er det ikke at sætte på spil alt det, jeg har virket for hele mit liv igennem? — (hviskende.) O, kunde jeg snyde den onde, bare denne eneste gang til! (lytter.) Hvad er det? (råber:) Viljam, Viljam!

SIRA VILJAM (kommer ind fra højre).

BISP NIKOLAS. Hvad er det, som suser og tuder så stygt?

SIRA VILJAM. Det er uvejret, som tager til.

BISP NIKOLAS. Tager uvejret til! — Jovisst vil jeg holde mit løfte! Uvejret, siger du —? Synger de derinde?

SIRA VILJAM. Ja, herre.

BISP NIKOLAS. Sig, de skal gøre sig al flid; — broder Aslak især; han gør altid så stutte bønner; han kniber unda, når han kan komme til; han springer over, den hund! (slår i gulvet med bispestaven.) Gå ind og sig ham, det er den sidste nat, jeg har igen; han skal gøre sig flid, ellers kommer jeg over ham og spøger!

SIRA VILJAM. Herre, skal jeg ikke hente mester Sigard?

BISP NIKOLAS. Gå ind, siger jeg! (*Viljam* går ind i kapellet.) Det må visselig være himlens vilje, at jeg skal forlige kongen og hertugen, siden den sender mig Trond prests brev nu. Dette er hårdt at gå på, Nikolas; rive ned med et eneste ryk, hvad du har brugt hele dit liv til at bygge. Men der er ikke andet for; jeg får gøre himlens vilje denne gang. — Dersom jeg endda bare kunde læse, hvad der står i brevet; men jeg kan ikke se et ord! Der driver tåger for mine øjne, det gnistrer og sprætter —; og ingen anden tør jeg lade læse det for mig! At love sligt —! Er menneskets kløgt da så usel, at det ikke mægter råde over andet og tredje led af sin egen gerning? Jeg talte så længe og så indtrængende til Vegard Væradal om at få kongen til at sende Inga fra sig, at det omsider skede. Den gerning var klog i første led; men havde jeg ikke rådet slig, så havde ikke Inga været på Vartejg nu, brevet var ikke

kommet tidsnok i mine hænder, og jeg havde ikke havt noget løfte at holde, — altså uklog i andet led. Havde jeg endda tiden for mig; men kun denne ene nat til ende, og knapt nok det. Jeg må, jeg vil leve længer! (banker med staven; en prest træder ind fra højre.) Mester Sigard skal komme! (presten går; bispen knuger brevet i hænderne.) Her, indenfor dette tynde segl ligger Norges saga for hundrede år! Den ligger og drømmer, som fugleungen i ægget! O, den, som nu havde flere end én sjæl — eller også ingen! (trykker brevet vildt op til sit bryst.) O, var ikke enden så rap over mig, — og dommen og straffen, — jeg skulde ruge dig ud til en høk, som skulde kaste skyggende rædsel over alt landet og hugge sine hvasse klør i hver mands hjerte! (farer sammen.) Men den sidste time er nær! (skrigende.) Nej, nej, — du skal blive til en svane, en hvid svane! (kaster brevet bortover gulvet og råber:) Mester Sigard, mester Sigard!

MESTER SIGARD (fra højre). Hvorledes går det, ærværdige herre?

BISP NIKOLAS. Mester Sigard, — sælg mig tre dages liv!

MESTER SIGARD. Jeg har sagt jer —

BISP NIKOLAS. Ja, ja; men det var ikke alvor; det var en liden straf. Jeg har været en urimelig herre mod jer; derfor vilde I skræmme mig. Fy, det var stygt, — nej, nej, — det var tilpas for mig! Men vær nu god og snild! Jeg skal betale godt; — tre dages liv, mester Sigard, bare tre dages liv!

MESTER SIGARD. Om jeg så selv skulde gå bort i samme stund, som I, kunde jeg dog ikke lægge tre dage til.

BISP NIKOLAS. Én dag da; bare én dag! Lad det være lyst, lad solen skinne, når jeg skal afsted! Hør, Sigard! (vinker ham hen til sig og drager ham ned på bænken.) Jeg har givet næsten alt mit guld og sølv til kirken, for at få store messer læst bagefter. Jeg vil gøre det om igen; I skal få det altsammen! Hvad, Sigard, skal vi to narre dem derinde? He, he, he! I bliver rig, Sigard, og rejser af landet; jeg får frist og kan område mig lidt og hjælpe mig med færre bønner. Hvad, Sigard, skal vi —? (*Sigard* føler hans puls; bispen udbryder angst:) Nå, hvorfor svarer I ikke?

MESTER SIGARD (rejser sig). Jeg har ikke tid, herre. Jeg vil lave jer en drik, som kan lette jer lidt på det sidste.

BISP NIKOLAS. Nej, vent med det! Vent — og svar mig!

MESTER SIGARD. Jeg har ikke tid; drikken må være færdig inden en time. (går ud til højre.)

BISP NIKOLAS. Inden en time! (banker vildt). Viljam! Viljam!

SIRA VILJAM (kommer ud fra kapellet).

BISP NIKOLAS. Tag flere til hjælp derinde! De otte forslår ikke!

SIRA VILJAM. Herre —?

BISP NIKOLAS. Flere til hjælp, siger jeg! Kolbejn korsbroder har ligget syg i fem uger, — han kan ikke have syndet stort i den tid —

SIRA VILJAM. Han var til skrifte igår.

BISP NIKOLAS (ivrig). Ja, han må være god; tag ham! (*Viljam* går ind i kapellet igen.) Inden en time! (tørrer sveden af panden.) Puh, hvor her er varmt! — Den usle hund, — hvad hjælper al hans lærdom, når han ikke kan lægge en time til. Der sidder han dagstødt i sin stue og sætter kunstige hjul og lodder og løftestænger sammen; han vil skabe et værk, som skal gå og gå, og aldrig stanse, — *perpetuum mobile* kalder han det. Hvorfor øver han ikke heller sin kunst og sin kløgt på at gøre mennesket til sligt *perpetuum mobile* —? (stanser og tænker; det lysner i hans øjne.) *Perpetuum mobile,* — jeg er ikke stiv i latinen, — men det betyder noget, som har evnen til at virke evigt, udover gennem alle tider. Om jeg nu selv kunde —? Det var en gerning at ende med, det! Det var at gøre sin største gerning i sin sidste stund! At sætte i gang hjul og lodder og løftestænger i kongens og hertugens sjæle; sætte dem slig i gang, at ingen magt på jorden kan stanse dem; kan jeg det, da bliver jeg jo ved at leve, leve i mit værk, — og når det kommer til stykket, så er det kanske det, som kaldes udødelighed. — Trøstelige, svalende tanker, hvor I gør den gamle mand godt! (puster ud og strækker sig behageligt på bænken.) Diabolus har været hårdt efter mig ikveld. Det er følgen af at ligge ledig; *otium est pulvis* — *pulveris* — nå, lige godt med latinen, — Diabolus skal ikke få magt over mig mere; jeg vil være virksom til det sidste; jeg vil —; hvor de bæljer derinde — (banker; *Viljam* kommer ud.) Sig dem, de skal tie, de forstyrrer mig. Kongen og hertugen kommer snart, jeg har store ting at tænke på.

SIRA VILJAM. Herre, skal jeg da —?

BISP NIKOLAS. Byde dem holde op en stund, så jeg kan tænke i ro. Se der, tag op det brev, der ligger på gulvet. — Godt. Giv mig så hid papirerne —

SIRA VILJAM (går til skrivebordet). Hvilke, herre?

BISP NIKOLAS. Lige godt —; de med segl for; de, som ligger øverst. — Så; gå nu ind og sig, de skal være stille. (*Viljam* går.) — Dø, og dog råde i Norge! Dø, og stelle det så, at ingen mand kommer til at højne sig et hoved op over alle andre. Tusende veje kunde bære frem til det mål; men der kan kun være én, som duger; — den gælder det at finde, — den gælder det at slå ind på. — Ha!

Vejen ligger jo så nær, så nær! Ja, slig skal det være. Jeg holder løftet; hertugen skal få brevet i sine hænder; — men kongen — hm, han skal få tvilens brod i sit hjerte. Håkon er ærlig, som de kalder det; med troen på sig selv, og på sin ret, vil meget falde i ham. Begge skal tvile og tro, vippe op og ned, aldrig finde fast grund under foden, — *perpetuum mobile!* — Men vil Håkon fæste lid til mit udsagn? Det vil han; jeg er jo en døende mand; jeg skal fodre ham med sandhed i forvejen. — Kræfterne svigter, men sjælen friskner; — jeg ligger ikke paa sottesengen længer, jeg sidder i min arbejdsstue, jeg vil arbejde den sidste nat, arbejde — til lyset slukner —

HERTUG SKULE (kommer ind fra højre og går frem mod bispen). Fred og hilsen, ærværdige herre! Jeg hører, det står ilde med jer.

BISP NIKOLAS. Jeg er et lig i knop, gode hertug; inat springer jeg ud; imorgen kan det kendes, hvor jeg dufter.

HERTUG SKULE. Alt inat, siger I?

BISP NIKOLAS. Mester Sigard siger: om en time.

HERTUG SKULE. Og Trond prests brev —?

BISP NIKOLAS. Tænker I endnu på det?

HERTUG SKULE. Det kommer aldrig af mine tanker.

BISP NIKOLAS. Kongen har gjort eder til hertug; ingen mand har båret hertugnavn i Norge, før I.

HERTUG SKULE. Strækker ikke til. Er Håkon den urette, så må jeg have alt!

BISP NIKOLAS. Hu, her er koldt herinde; det isner mig igennem alle lemmer.

HERTUG SKULE. Trond prests brev, herre! For Guds, den almægtiges skyld, — har I det?

BISP NIKOLAS. Jeg véd ialfald, hvor det kan findes.

HERTUG SKULE. Så sig det, sig det!

BISP NIKOLAS. Vent —

HERTUG SKULE. Nej, nej, — nyt tiden; jeg ser det lakker stærkt, — og kongen kommer jo hid, er mig sagt.

BISP NIKOLAS. Ja, kongen kommer; deraf ser I bedst, at jeg sørger for eders sag, selv nu.

HERTUG SKULE. Hvad er eders agt?

BISP NIKOLAS. Mindes I ved kongens bryllup, — da sagde I, at det, som gør Håkon stærk, er hans uryggelige tro på sig selv?

HERTUG SKULE. Nu?

BISP NIKOLAS. Hvis jeg skrifter og rejser tvilen i ham, så falder troen, og styrken med den.

HERTUG SKULE. Herre, det er syndigt, syndigt, ifald han er den rette!

BISP NIKOLAS. Det vil stå i eders magt at gøre ham troende igen. Før jeg går herfra, skal jeg sige jer, hvor Trond prests brev er at finde.

SIRA VILJAM (fra højre). Nu kommer kongen med fakler og følge opover gaden.

BISP NIKOLAS. Velkommen skal han være. (*Viljam* går.) Hertug, den sidste villighed beder jeg eder om. Vær min eftermålsmand mod alle mine uvenner. (tager et brev frem.) Her har jeg skrevet dem op. De, som står øverst, vilde jeg gerne have hængt, om det kunde føje sig så.

HERTUG SKULE. Tænk ikke på hævn nu; I har ikke langt igen —

BISP NIKOLAS. Ikke på hævn, men på straf. Lov mig, at svinge straffens sværd over alle mine uvenner, når jeg er borte. De er eders avindsmænd så fuldt som mine; når I bliver konge, må I tugte dem; lover I mig det?

HERTUG SKULE. Jeg lover og sværger; — men Trond prests brev —!

BISP NIKOLAS. I skal få at vide, hvor det er; — men, se her —; kongen kommer; — gem listen over vore uvenner!

(Hertugen gemmer dokumentet; i det samme kommer *Håkon* ind fra højre.)

BISP NIKOLAS. Vel mødt ved gravøllet, herre konge!

HÅKON. Hårdt har I stået mig imod til alle tider; men det skal være glemt og tilgivet nu; døden stryger selv den største regning ud.

BISP NIKOLAS. Det lettede! O, hvor kongens mildhed er forunderlig stor! Herre, hvad I har gjort mod en gammel synder ikveld, det skal tifold —

HÅKON. Lad det være godt; men jeg må sige eder, at jeg højligen undres. I stævner mig hid for at få min tilgivelse, og så bereder I mig sligt et møde.

BISP NIKOLAS. Møde, herre?

HERTUG SKULE. Det er mig, kongen sigter til. Vil I, herre bisp, forsikre kong Håkon, ved min tro og ære, at jeg intet vidste om hans komme, før jeg satte foden på Oslo brygge.

BISP NIKOLAS. Ak, ak; al skyld hviler på mig! Jeg har været en sygelig, sengeliggende mand hele det sidste år; jeg har lidet

eller intet spurgt til landets sager; jeg tænkte, det var godt og vel mellem de høje frænder nu!

HÅKON. Jeg har mærket, at venskabet mellem hertugen og mig trives bedst, når vi holder os fra hinanden; derfor farvel, bisp Nikolas, og Gud være med eder, der I nu går hen. (vil gå.)

HERTUG SKULE (sagte og urolig). Bisp, bisp; han går!

BISP NIKOLAS (pludselig og med vild kraft). Bliv, kong Håkon!

HÅKON (stanser). Hvad nu?

BISP NIKOLAS. I får ikke gå ud af denne stue, før gamle bisp Nikolas har talt sit sidste ord!

HÅKON (lægger uvilkårlig hånden på sværdet). Er I kanske kommen mandstærk til Viken, hertug?

HERTUG SKULE. Jeg har ingen del i dette.

BISP NIKOLAS. Det er med ordets magt, jeg skal vide at holde jer. Hvor der er ligfærd i huset, der er den døde første mand i laget; han kan gøre og lade, hvad han vil — så langt hans evne strækker. Derfor vil jeg holde min egen ligtale nu; før i tiden var jeg altid så ræd for at kong Sverre skulde komme til at holde den —

HÅKON. Tal ikke så vildt, herre!

HERTUG SKULE. I knapper af den dyre stund, I har igen!

HÅKON. Eders øje er alt sløvt!

BISP NIKOLAS. Ja, mit syn er sløvt; jeg kan knapt se jer, der I står; men indeni mig drager mit liv lysende klart forbi. Jeg ser syner der —; hør og lær, konge! — Min æt var den mægtigste i landet; mange store høvdinger gik ud fra den; jeg vilde være den største af dem alle. Jeg var ikke mere end gut, da jeg begyndte at hungre efter storværk; jeg tyktes, jeg umulig kunde vente til jeg blev voksen; — der rejste sig konger med mindre ret end jeg, — Magnus Erlingssøn, Sverre prest —; jeg vilde også være konge; men høvding først, — det var nødvendigt. Så skulde slaget stå på Ilevoldene; der var det første gang jeg var med. Solen randt, og der gik glitrende lyn fra tusende blanke våben. Magnus og alle hans mænd gik frem, som til en leg; jeg alene kendte mig klemt om hjertet. Hårdt fór vor fylking frem; men jeg kunde ikke vinde med — jeg var ræd! Alle Magnus's andre høvdinger stred mandelig, og mange faldt, der de stred; men jeg flygtede Stenberget opover, løb og løb, og stansede ikke før jeg kom ned til fjorden igen, langt ude. Mangen mand måtte vaske sine blodige klæder i Trondhjemsfjorden den kveld; — jeg måtte også vaske mine, men det var ikke for blod. Ja, konge, jeg var ræd; skabt til høvding — og ræd! Det

slog ned som et lyn i mig; jeg blev hver mand ond fra den time; jeg bad lønligt i kirkerne, jeg græd og knælte for altrene, jeg gav rige gaver, gjorde hellige løfter; jeg fristede og prøvede i slag efter slag, ved Saltøsund, på Jonsvoldene den sommer Baglerne lå i Bergen, — altid fåfængt. Sverre var den, som skønte det først, han talte det højt ud og med spot, og fra den dag lo hver mand i flokken, når Nikolas Arnessøn gik frem i hærklæder. — Ræd, ræd —, og endda vilde jeg være høvding, vilde være konge, følte mig skabt til konge for resten, kunde fremmet Guds rige på jorden; men det var de hellige selv, som stængte bommen for mig.

HÅKON. Før ikke klage over himlen, bisp! I har hadet meget!

BISP NIKOLAS. Ja, jeg har hadet meget; hadet hvert hoved i dette land, som højnede sig op over mængden. Men jeg hadede, fordi jeg ikke kunde elske. Fagre kvinder, — o, jeg kunde sluge dem med gnistrende øjne endnu! Jeg er otti år, og endnu står min hug til at fælde mænd og favne kvinder; — men det gik mig der, som i slaget; bare vilje og begær, magtstjålen fra fødselen af; — lystens sydende gave — og dog krøbling! Så blev jeg da prest; konge eller prest må den mand være, som vil råde for al magten. (ler.) Jeg prest! Jeg en kirkelig mand! Jo, én kirkelig gerning havde himlen særligt skabt mig til, — den, at tage de høje toner, — synge med kvinderøst på de store kirkefester. Og endda kræver de deroppe af mig — halvmanden —, hvad de har ret til at kræve af hver den, der fik evnen fuldt ud til sin livsgerning! Der har været tider, da det tyktes mig, sligt krav kunde være billigt; her har jeg ligget på sottesengen slagen af rædsel for straf og dom! Nu er det over; jeg har marg i sjælsknoklerne igen! Jeg har intet forbrudt; det er mig uretten er øvet imod; jeg er klageren!

HERTUG SKULE (dæmpet). Herre — brevet! I har ikke langt igen!

HÅKON. Tænk på eders sjæl og ydmyg eder!

BISP NIKOLAS. En mands gerning er hans sjæl, og min gerning skal blive ved at leve på jorden. Men I, kong Håkon, I skulde vogte jer; thi ligesom himlen har stået mig imod og fanget skade til løn, således står I den mand imod, der holder landets lykke i sin hånd —

HÅKON. Ha — hertug, hertug! Nu skønner jeg mødet her!

HERTUG SKULE (heftigt til bispen). Ikke et ord mere af sligt!

BISP NIKOLAS (til *Håkon*). Han vil stå jer imod så længe hans hoved sidder fast på akslerne. Del med ham! Jeg får ikke fred i kisten, jeg kommer igen, hvis ikke I to deler! Ingen af jer skal

lægge den andens højde til sin egen vækst; her blev en kæmpe i landet, hvis det skede, og her skal ingen kæmpe være; thi jeg var aldrig nogen kæmpe! (synker mat tilbage på bænken.)

HERTUG SKULE (kaster sig på knæ ned ved bænken og råber til *Håkon*): Skaf hjælp! For Guds barmhjertigheds skyld, bispen må ikke dø endnu!

BISP NIKOLAS. Hvor det tager til at skumre for mine øjne! — Konge, for sidste gang, — vil I dele med hertugen?

HÅKON. Ikke en skærv skænker jeg bort af det, som Gud gav mig!

BISP NIKOLAS. Godt og vel. (dæmpet.) Troen skal I ialfald miste. (råber:) Viljam!

HERTUG SKULE (dæmpet). Brevet! brevet!

BISP NIKOLAS (uden at høre på ham). Viljam! (*Viljam* kommer; bispen trækker ham tæt hen til sig og hvisker:) Da jeg fik den sidste olje, så blev jo alle mine synder mig forladte?

SIRA VILJAM. Alle synder, fra eders fødsel og til den stund, I fik oljen.

BISP NIKOLAS. Ikke længer? Ikke helt til jeg går bort?

SIRA VILJAM. Herre, I synder ikke inat.

BISP NIKOLAS. Hm, ingen kan vide —; tag guldbægeret, jeg fik efter bisp Absalon, — giv det til kirken — og læs syv store kirkebønner til.

SIRA VILJAM. Herre, Gud vil være eder nådig!

BISP NIKOLAS. Syv bønner til, siger jeg — for hvad jeg synder inat! Gå, gå! (*Viljam* går; bispen vender sig til *Skule*.) Hertug, om I engang læser Trond prests brev, og det mulig skulde vise sig, at Håkon var den rette, — hvad vil I så gøre?

HERTUG SKULE. I Guds navn, — da skal han også være konge.

BISP NIKOLAS. Tænk jer om; det gælder meget her. Gransk hver fold i eders hjerte; svar, som om I stod til doms! Hvad vil I gøre, hvis han er den rette?

HERTUG SKULE. Bøje mig og tjene ham.

BISP NIKOLAS (mumler). Ja, ja, tag så følgerne. (til *Skule*.) Hertug, jeg er svag og træt; det kommer så mildt og forsonligt over mig —

HERTUG SKULE. Det er døden! Trond prests brev! Hvor er det?

BISP NIKOLAS. Først en anden sag; — jeg gav jer listen over mine uvenner —

HERTUG SKULE (utålmodig). Ja, ja; jeg skal hævne alt på dem —



BISP NIKOLAS. Nej, jeg er så mild nu; jeg vil tilgive, som skrevet står. Ligesom I forsager magten, således vil jeg forsage hævnen. Brænd listen.

HERTUG SKULE. Godt, godt; som I vil.

BISP NIKOLAS. Her i fyrfadet, så jeg ser på det —

HERTUG SKULE (kaster papiret i ilden). Se så, nu brænder den! Og nu, tal, tal! Det gælder tusenders liv, dersom I ikke taler nu.

BISP NIKOLAS (med funklende øjne). Tusenders liv! (skriger:) Lys! luft!

HÅKON (iler til døren og råber): Til hjælp; Bispen dør!

(*Sira Viljam* og flere af bispens folk kommer ind.)

HERTUG SKULE (ryster bispens arm). Norges lykke gennem hundrede år, dets storhed for evige tider kanhænde!

BISP NIKOLAS. Evige tider! (triumferende:) *Perpetuum mobile!*

HERTUG SKULE. Ved vore sjæles salighed, — hvor er Trond prests brev!

BISP NIKOLAS (råbende): Syv bønner til, Viljam!

HERTUG SKULE (ude af sig selv). Brevet! brevet!

BISP NIKOLAS (smiler i dødskampen). Det var d e t I brændte, gode hertug. (Falder tilbage på bænken og dør.)

HERTUG SKULE (udstøder et uvilkårligt skrig, idet han farer tilbage og bedækker ansigtet med sine hænder). Gud, du almægtige!

MUNKENE (kommer flygtende ud fra kapellet). Frelse sig, hvo kan!

ENKELTE STEMMER. Alt ondt er løst inat!

ANDRE. Det lo højt fra krogen! — Det skreg: „vi har ham!“ — Alle lys sluktes!

HÅKON. Nu døde bisp Nikolas.

MUNKENE (flygter ud til højre). *Pater noster, — pater noster!*

HÅKON (nærmer sig *Skule* og siger dæmpet). Hertug, jeg vil ikke granske efter, hvilke lønlige råd I lagde op med bispen, før han døde; — men fra imorgen må I lægge eders magt og værdighed i mine hænder igen; det ser jeg grant nu, — vi to kan ikke gå frem sammen.

HERTUG SKULE (ser åndsfraværende på ham). Gå frem sammen —?

HÅKON. Imorgen holder jeg ting i kongsgården; der må alt blive grejdt mellem os. (Går ud til højre.)

HERTUG SKULE. Bispen død og brevet brændt! Et liv fuldt af tvil og kamp og rædsel! O, kunde jeg bede! — Nej, — handle må jeg; — ikveld må skridtet gøres helt ud! (til Viljam:) Hvor gik kongen?

SIRA VILJAM (forskrækket). Krist fri mig, — hvad vil I ham?

HERTUG SKULE. Tror I kanske jeg agter at dræbe ham inat?

(Går ud til højre.)

SIRA VILJAM (ser hovedrystende efter ham, medens husfolkene bære liget ud til venstre). Bispen sagde: syv bønner til; — jeg mener det er tryggest, at vi læser fjorten. (Følger efter de øvrige.)

En stue i kongsgården.

(I baggrunden er indgangsdøren; på hver af sidevæggene mindre døre; forrest på højre side et vindu. En lampe brænder under taget. Tæt ved døren til venstre står en bænk, og længere tilbage en vugge, hvori kongsbarnet sover; *Margrete* sidder knælende hos barnet.)

MARGRETE (vugger og synger):

Nu løftes laft og lofte
til stjernehvælven blå;
nu flyver lille Håkon
med drømmevinger på.

Der er en stige stillet
fra jord til himlen op;
nu stiger lille Håkon
med englene til top.

Guds engle små, de våger
for vuggebarnets fred;
Gud sign' dig, lille Håkon,
din moder våger med.

(Kort ophold. *Hertug Skule* kommer ind fra baggrunden.)

MARGRETE (farer op med et glædesskrig og iler ham imøde). Min fader! — O, hvor jeg har sukket og længtet efter dette møde!

HERTUG SKULE. Guds fred med dig, Margrete! Hvor er kongen?

MARGRETE. Hos bisp Nikolas.

HERTUG SKULE. Hm, — ja, så må han snart være her.

MARGRETE. Og vil I tales ved og forliges, blive venner igen, som i gamle dage?

HERTUG SKULE. Det vilde jeg gerne.

MARGRETE. Håkon vil det også gerne; og jeg beder hver dag til Gud, at det må ske. O, men kom her og se —

(griber hans hånd og fører ham hen til vuggen.)

HERTUG SKULE. Dit barn!

MARGRETE. Ja, det dejlige barn er mit; — er det ikke forunderligt? Han heder Håkon, ligesom kongen! Se her, hans øjne — nej, du kan ikke se dem nu han sover, — men han har store blå øjne; og så kan han le og række hænderne ud og gribe efter mig, — og han kender mig allerede! (lægger vuggeklæderne omhyggeligt tilrette.)

HERTUG SKULE. Håkon får sønner, spåde bispen.

MARGRETE. Dette lille barn er mig tusende gange kærere end land og rige, — og slig er det for Håkon også. — Nej, det er ligesom jeg ikke rigtig kan tro på lykken; jeg har vuggen stående foran min seng; hver nat, når jeg vågner, ser jeg efter, om den er der, — jeg er ligesom ræd for at det skal være en drøm —

HERTUG SKULE (lytter og går til vinduet). Er det ikke kongen —?

MARGRETE. Jo; han går op den anden trappe; jeg vil hente ham! (Fatter faderens hånd og fører ham spøgende hen til vuggen igen.) Hertug Skule! Stå vagt hos kongsbarnet imens, — ja, for han er kongsbarn tillige — det husker jeg aldrig på! Og vågner han, så bøj dig dybt og hils ham, som konger skal hilses! Nu henter jeg Håkon; o Gud, Gud! nu skal der da endelig komme lys og fred over ætten!

(Går ud til højre.)

HERTUG SKULE (efter en kort og mørk taushed). Håkon har en søn. Hans æt skal leve efter ham. Dør han, så er der et kongs-emne, som står tronen nærmere end alle andre. Alt trives for Håkon. Kanhænde han er den urette; men hans tro på sig selv står fast som før; bispen vilde rygget den, men fik ikke tid for døden, ikke lov for Gud. Gud skærmer Håkon, han fik beholde styrkebeltet. Nu at sige ham det? Nu at sværge på bispens udsagn? Hvad vilde det nytte? Ingen vilde tro mig, hverken Håkon eller de andre. Bispen vilde han troet i dødstimen; tvilen vilde have forgiftet ham; men det måtte ikke ske. Og så uryggelig som trygheden sidder hos Håkon, så uryggelig sidder tvilen hos mig; hvilket menneske på jorden kan luge den væk? Ingen, ingen. Jernbyrd er båren, Gud har talt, og endda kan Håkon være den urette, mens jeg forspilder mit liv. (Sætter sig grublende ned ved et bord på højre side.) Og om jeg nu vandt land og rige, vilde så ikke tvilen sidde der lige fuldt og gnage og tære og hule mig ud med sine evige isdryp? — Jo, jo; men det er bedre at sidde deroppe på kongssædet og tvile på sig selv, end at stå nede i flokken og tvile på ham, som sidder deroppe. — Det må ende mellem mig og Håkon! Ende? Men hvorledes? (rejser sig.) Almægtige, du, som har stellt det slig for mig, du må tage skylden for det, som følger efter! (går frem og tilbage, stanser og tænker efter.)

Det gælder at bryde alle broer af, beholde én igen, og sejre eller falde der, — sagde bispen ved kongsbrylluppet i Bergen; det er nu på tredje året siden, og i al den tid har jeg spildt og splittet mine kræfter ved at værge for alle broerne. — (raskt.) Nu må jeg følge bispens råd; nu eller aldrig! Vi er begge her i Oslo; jeg er mandstærkere end Håkon denne gang; hvorfor da ikke nytte overtaget, — det er så sjelden på min side. (vaklende.) Men nu inat — straks —? Nej, nej! Ikke inat! — Ha, ha, ha, — der er det igen, overlægget — ustøheden! Håkon kender ikke til sligt; han går bent frem, han, og så sejrer han! (Gør nogle skridt bortover gulvet og stanser pludselig ved vuggen.) Kongsbarnet! — Hvor fager en pande. Han drømmer. (Breder teppet bedre over og ser længe på barnet.) En slig, som du, kan berge meget i en mands sjæl. Jeg har ingen søn. (Bøjer sig ned over vuggen.) Han ligner Håkon. — (Viger med engang tilbage.) Kongsbarnet, sagde dronningen! Bøj dig dybt og hils ham, som konger skal hilses! Dør Håkon før jeg, så løftes dette barn på kongsstolen; og jeg — jeg skal stå nedenfor og bøje mig dybt og hilse ham som konge! (I stigende oprør.) Dette barn, Håkons søn, skal sidde deroppe på det sæde, som jeg, kan hænde, er nærmere til, — og jeg skal stå for hans fodskammel, med hvide hår, krøget af ælde, se al min livsgerning ligge ugjort, — dø uden at have været konge! — Jeg er mandstærkere end Håkon, — der blæser en storm ikveld, vinden står udefter fjorden —! Om jeg tog kongsbarnet? Trønderne kan jeg lide på. — Hvad turde vel Håkon vove, når hans barn var i min magt! Mine mænd vil følge mig, vil slå for mig og sejre. Jeg får lønne dem kongeligt, så gør de det. — Lad ske! Skridtet ud; sluget over for første gang! — Kunde jeg se, om du har Sverres øjne — eller Håkon Sverressøns —! Han sover. Jeg kan ikke se det. (Ophold.) Søvn er værn. Sov med fred, du lille kongs-emne! (Går over til bordet.) Håkon skal dømme; engang til vil jeg tale med ham.

MARGRETE (kommer med kongen fra stuen på højre side). Bispen død! O, tro mig, al ufred dør med ham.

HÅKON. Gå tilsengs, Margrete; du kan være træt efter rejsen.

MARGRETE. Ja, ja! (til hertugen:) Fader, vær mild og føjelig, — Håkon har lovet at være det! Tusende godnat, begge to!

(Giver et vink i døren til venstre og går; et par piger flytter vuggen ind.)

HERTUG SKULE. Kong Håkon, vi må ikke skilles som uvenner denne gang. Alt ondt vil følge på; der vil komme en rædselens tid over landet.

HÅKON. Det har landet været vant til gennem slægter nu; men I ser, Gud er med mig; hver fiende falder, som står mig imod. Der

gives ikke Bagler, ikke Slittunger, ikke Ribbunger mere; Jon Jarl er dræbt, Gutorm Ingessøn er død, Sigurd Ribbung ligeså, — alle krav, som kom frem på rigsmødet i Bergen, har vist sig magtesløse, — hvem skulde så rædselens tid komme fra nu?

HERTUG SKULE. Håkon, jeg er ræd, den kunde komme fra mig!

HÅKON. Da jeg blev konge, gav jeg eder tredjedelen af riget —

HERTUG SKULE. I beholdt selv to tredjedele!

HÅKON. Altid tørstede I efter mere; jeg øgede eders del; nu sidder I inde med det halve rige.

HERTUG SKULE. Der mangler ti skibreder.

HÅKON. Jeg gjorde eder til hertug; det har ingen mand været i Norge før!

HERTUG SKULE. Men I er konge! Der må ingen konge være over mig! Jeg er ikke skabt til at tjene eder; jeg må styre og råde selv!

HÅKON (ser et øjeblik på ham og siger koldt): Himlen skærme eders forstand, herre. Godnat! (vil gå.)

HERTUG SKULE (træder ivejen for ham). I slipper ikke fra mig på slig vis! Vogt jer, eller jeg siger mig løs fra eder; I kan ikke blive ved at være min overherre længer; vi to må dele!

HÅKON. Det vover I at sige mig!

HERTUG SKULE. Jeg er kommen mandstærkere til Oslo end I, Håkon Håkonssøn.

HÅKON. Kanhænde det er eders agt —

HERTUG SKULE. Hør mig! Husk bispens ord! Lad os dele; giv mig de ti skibreder til; lad mig tage min del som frit kongedømme, uden skat og udredsler til jer. Norge har været delt i to riger før; — vi vil holde usvigelig sammen —

HÅKON. Hertug, I må være sjælesyg, at I kan kræve sligt!

HERTUG SKULE. Ja, jeg er sjælesyg, og der er ingen helsebod for mig på anden vej. Vi to må være ligemænd; der må ingen være over mig!

HÅKON. Hver træløs holme er en sten i den bygning, som Harald Hårfagre og den hellige kong Olaf rejste; og I vil, at jeg skal bryde fra hinanden, hvad de har føjet sammen? Aldrig!

HERTUG SKULE. Nu, så lad os skiftes til om magten; lad os råde tre år hver! I har rådet længe; nu er min tid kommen. Drag af landet i tre år; — jeg vil være konge imens; jeg vil jævne vejen for jer til I vender hjem, styre og lede alt til det bedste; — det

tærer og sløver at sidde stadig på vagt. Håkon, hører I, — tre år hver; lad os byttes til om kronen!

HÅKON. Tror I, at min krone vil passe om eders tindinger?

HERTUG SKULE. Ingen krone er for vid for mig!

HÅKON. Der skal Guds ret og Guds kald til at bære kronen.

HERTUG SKULE. Og I tror så visst, at I har Guds ret?

HÅKON. Det har jeg Guds dom for.

HERTUG SKULE. Stol ikke så trygt på den. Havde bispen fået tale, — dog, nu vilde det være forgæves; I vilde ikke tro mig. Ja visselig har I mægtige forbundsfæller deroppe; men jeg trodser alligevel! — I vil ikke skiftes til om kongsmagten? Ja, ja — så får vi vælge den sidste udvej; — Håkon, lad os to kæmpe mod hinanden, mand mod mand, med tunge våben, på liv og død!

HÅKON. Taler I alvor, herre?

HERTUG SKULE. Jeg taler for min livsgerning og for min sjæls frelse!

HÅKON. Da er der lidet håb om frelse for eders sjæl.

HERTUG SKULE. I vil ikke kæmpe med mig? I skal, I skal!

HÅKON. Forblindede mand! Jeg kan ikke andet end ynke eder. I tror det er Herrens kald, som driver eder op på kongssædet, I ser ikke, at det kun er hovmod. Hvad er det, som lokker jer! Kongsringen, kåben med purpurbræm, retten til at sidde bænket tre trin over gulvet; — uselt, uselt, — var det at være konge, da kastede jeg kongedømmet i eders hat, som jeg kaster en skærv til en tigger.

HERTUG SKULE. I har kendt mig fra I var barn, og dømmer mig slig!

HÅKON. I har alle sindets ypperlige gaver, kløgt og mod, I er skabt til at stå kongen nærmest, men ikke til at være konge selv.

HERTUG SKULE. Det vil vi prøve nu!

HÅKON. Nævn mig et eneste kongsværk, I har øvet, i alle de år I styrede riget for mig! Var Baglerne eller Ribbungerne nogentid mægtigere end da? I var den modne mand, men landet hærjedes af oprørske flokke; — fik I bugt med en eneste? Jeg var ung og uerfaren, da jeg tog rigsstyret, — se på mig — alt faldt tilfode, da jeg blev konge; der er ingen Bagler, ingen Ribbunger mere!

HERTUG SKULE. Det skulde I mindst prale med; thi der er faren størst. Flok må stå mod flok, krav mod krav, landsdel mod landsdel, hvis kongen skal være den mægtige. Hver bygd, hver æt, må enten trænge til ham eller frygte ham. Rydder I al ufred ud, så har I med det samme taget magten fra eder selv.

HÅKON. Og I vil være konge, — I, som dømmer slig? I kunde blevet en dugelig høvding på Erling Skakkes tider; men tiden er vokset fra jer og I skønner den ikke. Ser I da ikke, at Norges rige, således som Harald og Olaf rejste det, kun er at ligne med en kirke, som ikke har fået vigselen endnu? Væggene højner sig med stærke støtter, loftshvælven spænder sig vidt over, spiret peger opad, lig gran i skogen; men livet, det bankende hjerte, den friske blodflom går ikke gennem værket; Guds levende ånde er ikke indblæst det; det har ikke fået vigselen. — Jeg vil bringe vigselen! Norge var et rige, det skal blive et folk. Trønder stod mod Vikværing, Agdeværing mod Hørdalænding, Hålogalænding mod Sogndøl; alle skal være ét herefter, og alle skal vide med sig selv og skønne at de er ét! Det er hvervet, som Gud har lagt på mine skuldre; det er gerningen, som skal gøres af Norges konge nu. Den gerning, hertug, den tænker jeg I lader ligge, thi sandelig, I årker den ikke.

HERTUG SKULE (slagen). Samle —? Samle til ét Trønder og Vikværing, — alt Norge —? (vantro.) Det er ugørligt! Sligt melder aldrig Norges saga om før!

HÅKON. For eder er det ugørligt; thi I kan kun gøre den gamle saga om igen; men for mig er det let, som det er let for falken at kløve skyerne.

HERTUG SKULE (i urolig bevægelse). Samle alt folket, — vække det, så det kender sig at være ét! Hvor har I slig selsom tanke fra? Den isner og ildner mig. (udbrydende:) I har den fra djævelen, Håkon; den skal aldrig sættes i værk, så længe jeg har kræfter til at spænde stålhuen på mit hoved!

HÅKON. Jeg har tanken fra Gud og slipper den ikke, så længe jeg bærer Hellig Olafs kongsring om panden!

HERTUG SKULE. Så får Hellig Olafs kongsring falde!

HÅKON. Hvem vil volde det?

HERTUG SKULE. Jeg, om ingen anden.

HÅKON. I, Skule, I bliver uskadelig på tinget imorgen.

HERTUG SKULE. Håkon! Frist ikke Gud! Driv mig ikke ud på den yderste rand af stupet!

HÅKON (peger mod døren). Gå, herre, — og lad det være glemt, at vi har talt med hvasse tunger ikveld.

HERTUG SKULE (ser et øjeblik stift på ham og siger): Vi kommer til at tale med hvassere tunger næste gang. (går ud i baggrunden.)

HÅKON (efter et kort ophold): Han truer! — Nej, nej; så vidt vil det ikke komme. Han må, han skal føje sig og falde mig tilfode; jeg

trænger denne stærke arm, dette snilde hoved. — Når der findes mod og kløgt og styrke i dette land, så er det evner, som Gud har givet mændene til brug for mig; — det er for at tjene mig, at hertug Skule fik alle gode gaver; at trodse mig er at trodse himlen; det er min pligt at straffe hver den, som sætter sig op mod himlens vilje, — thi himlen har gjort så meget for mig.

DAGFINN BONDE (kommer fra baggrunden). Herre, vær vagtsom inat; hertugen har visselig ondt i sinde.

HÅKON. Hvad siger du?

DAGFINN BONDE. Hvad han pønser på, véd jeg ikke; men at der er noget i gære, er sikkert nok.

HÅKON. Skulde han tænke på at overfalde os? Umuligt, umuligt!

DAGFINN BONDE. Nej, det er noget andet. Hans skibe ligger klare til at sejle; der skal holdes ting ombord.

HÅKON. Du tager fejl —! Gå, Dagfinn, og bring mig sikkert bud.

DAGFINN BONDE. Ja, ja; I kan lide på mig. (går.)

HÅKON. Nej, — det vilde være utænkeligt! Hertugen tør ikke rejse sig imod mig. Gud giver ham ikke lov til det, — Gud, som har gjort det så vidunderlig godt for mig hidtil. Nu må jeg have fred, nu skal jeg jo til at begynde! — Jeg har virket så lidet endnu; men jeg hører Herrens usvigelige røst råbe i mig: du skal fremme et stort kongsværk i Norge.

GREGORIUS JONSSØN (kommer fra baggrunden). Min herre og konge!

HÅKON. Gregorius Jonssøn! Kommer I hid?

GREGORIUS JONSSØN. Jeg byder mig frem som eders håndgangne mand; så langt har jeg fulgt hertugen; nu tør jeg ikke følge ham længer.

HÅKON. Hvad er der hændt?

GREGORIUS JONSSØN. Det, som ingen mand vil tro, når rygtet bærer det ud over landet.

HÅKON. Tal, tal!

GREGORIUS JONSSØN. Jeg ræddes for at høre lyden af mine egne ord; — vid da — (griber ham om armen og hvisker.)

HÅKON (farer tilbage med et skrig). Ha, I er fra sans og samling!

GREGORIUS JONSSØN. Gud give jeg var det.

HÅKON. Uhørt! det kan ikke være så!

GREGORIUS JONSSØN. Ved Kristi dyre blod, det er så!

HÅKON. Gå, gå; lad blæse til hirdstævne; alle mine mænd skal samles. (*Gregorius Jonssøn* går.)

HÅKON (går nogle gange frem og tilbage, derpå nærmer han sig rask døren til *Margretes* kammer, banker på, vedbliver et par gange at gå op og ned, går atter til døren, banker og råber): Margrete! (vedbliver at gå frem og tilbage.)

MARGRETE (i døren, natklædt, med udslået hår; om skuldrene har hun en rød snørekåbe, som hun holder tæt sammen over brystet). Håkon! Er det dig?

HÅKON. Ja, ja; du må komme herud.

MARGRETE. O, men så må du ikke se på mig; jeg var alt gået tilsengs.

HÅKON. Andet har jeg nu at tænke på.

MARGRETE. Hvad er der hændt?

HÅKON. Giv mig et godt råd! Nys bragtes mig den værste af alle tidender.

MARGRETE. (angst). Hvilken tidende, Håkon?

HÅKON. At der er to konger i Norge nu.

MARGRETE. To konger i Norge! — Håkon, hvor er min fader?

HÅKON. Han tog kongsnavn ombord; nu sejler han til Nidaros for at lade sig krone.

MARGRETE. O, Gud, du almægtigste —! (synker ned på bænken, bedækker ansigtet med sine hænder og græder.)

HÅKON. To konger i landet!

MARGRETE. Min husbond den ene, — og min fader den anden!

HÅKON (går uroligt frem og tilbage). Giv mig et godt råd, Margrete! Skulde jeg gå over Oplandene, komme først til Trøndelagen og hindre kroningen? Nej, ugørligt; jeg har for ringe stridsmagt samlet; der nordpå er han mægtigere end jeg. — Giv mig råd; hvorledes skal jeg få hertugen dræbt, før han kommer til Nidaros?

MARGRETE (bønligt, med foldede hænder). Håkon, Håkon!

HÅKON. Kan du ikke finde på et kløgtigt råd til at få hertugen dræbt, siger jeg!

MARGRETE (synker i smerte ned fra bænken og ligger knælende). O, glemmer du da så rent, at han er min fader!

HÅKON. Din fader —; ja, ja, det er sandt; det glemte jeg. (løfter hende op.) Sæt dig, Margrete; du får være trøstig; græd ikke; du har jo ingen skyld i dette. (går over mod vinduet.) Hertug Skule bliver mig værre end alle andre fiender! — Gud, Gud, — hvorfor slår du mig så hårdt, mig, som intet har forbrudt! (det banker i baggrunden; han farer sammen, lytter og råber:) Hvem banker derude så sent på kvelden?

INGAS STEMME (udenfor). En som fryser, Håkon!

HÅKON (med et skrig). Min moder!

MARGRETE (springer op). Inga!

HÅKON (iler til døren og lukker op; *Inga* sidder på dørtrinnet). Min moder! Siddende som en hund udenfor sin søns dør! Og jeg spørger, hvi Gud slår mig!

INGA (strækker armene mod ham). Håkon, mit barn! Velsignelse over dig!

HÅKON (løfter hende op). Kom — kom herind; her er lyst og varmt!

INGA. Må jeg komme ind til dig?

HÅKON. Vi skal aldrig skilles mere.

INGA. Min søn — min konge, — o, hvor du er god og kærlig! Jeg stod i en krog og så dig, da du gik fra bispegården; du så så sorgfuld ud; jeg kunde ikke skilles fra dig på slig vis!

HÅKON. Gud være takket for det. Du var visselig den bedste, som kunde komme nu! Margrete, — min moder, — jeg har syndet svarligen; jeg har stængt mit hjerte for eder to, som er så rige på kærlighed.

MARGRETE (kaster sig om hans hals). O, Håkon, min elskede husbond; står jeg dig da nu nær?

HÅKON. Ja, ja; det gør du; ikke for at give mig kloge råd, men for at lyse og skinne på min vej. Lad komme hvad der vil, jeg kender Herrens styrke i mig!

DAGFINN BONDE (kommer ilsomt fra baggrunden). Herre, herre! Nu er det værste hændt!

HÅKON (smiler tillidsfuldt, idet han trykker *Margrete* og *Inga* tæt op til sig). Jeg véd det; men det har ingen nød, gamle Dagfinn! Er der end to konger i Norge, så er der kun én i himlen, — og han grejder det nok!

Teppet falder.

FJERDE AKT.

(Stor hal i Oslo kongsgård. *Kong Skule* holder gilde med sin hird og sine høvdinger. I forgrunden til venstre står højsædet, hvor *Skule* sidder rigt klædt, med purpurkåbe og kongsring om hovedet. Natverdsbordet, hvorom gæsterne er bænkede, strækker sig fra højsædet op mod baggrunden. Lige overfor *Skule* sidder *Pål Flida* og *Bård Bratte*. En del ringere gæster bemærkes stående over på højre side. Det er sen aften; hallen er stærkt oplyst. Gildet lider mod slutten; mændene er meget lystige og tildels drukne; de drikker hverandre til, ler og taler i munden på hverandre.)

PÅL FLIDA (rejser sig og slår til lyd). Stille i hallen; Jatgejr skald vil sige sit kvad til ære for kong Skule.

JATGEJR (står frem midt på gulvet).

Hertug Skule blæste til Øreting
under messen i Nidaros by;
hertug Skule tog kongsnavn, mens klokkerne ringed,
og sværdslag på skjold gav gny.

Kong Skule skred over Dovreskard
med tusende svende på ski;
Gudbrandsdølerne græd for grid
og købte med sølv sig fri.

Kong Skule sørover Mjøsen fór, —
Oplændingen svor og snærred;
kong Skule fór gennem Raumarike
til Låka i Nannestad herred.

Det var den hellige faste-uge;
Birkebejnerhæren kom;
Knut jarl var høvding, — sværdene talte
og fældte i kongstrætten dom.

Det siges forvisst: siden Sverres dage
stod aldrig så hed en strid;
blommet, som blodige kæmpers lagen,
blev vidden, der før var hvid.

De satte på sprang, de Birkebejner, —
slang fra sig både biler og skjolde;
mange hundrede satte dog ikke på sprang,
for de lå og var isende kolde. —

Ingen véd, hvor kong Håkon færdes; —
kong Skule har byer og borge.
Hil dig, herre! Længe sidde du stor,
som konge for hele Norge!

SKULES MÆND (springer op under stormende jubel, løfter krusene og bægrene ivejret, slår på sine våben og gentager):

Hil dig, herre! Længe sidde du stor,
som konge for hele Norge!

KONG SKULE. Tak for kvadet, Jatgejr skald! Det er, som jeg bedst liker det; thi det priser mine mænd ligeså fuldt som mig selv.

JATGEJR. Det er kongens ære, at hans mænd kan prises.

KONG SKULE. Tag som skaldeløn denne armring, bliv hos mig og gå mig tilhånde; jeg vil have mange skalde om mig.

JATGEJR. Det kan trænges, herre, ifald der skal gøres kvad om alle eders gerninger.

KONG SKULE. Jeg vil være trefold gavmildere end Håkon; skaldskab skal agtes og lønnes som andet storværk, så længe jeg er konge. Tag sæde; du hører nu til hirden; alt, hvad du trænger, skal frit gives dig.

JATGEJR (sætter sig). Hvad jeg mest trænger, vil det snart skorte eder højlig på, herre.

KONG SKULE. Hvilket?

JATGEJR. Kongsfiender, hvis flugt og fald jeg kan kvæde om.

MANGE BLANDT MÆNDENE (under latter og bifald). Vel talt, Islænding!

PÅL FLIDA (til *Jatgejr*). Kvadet var godt; men lidt løgn skal der jo være i hvert skaldeværk, og så var det da også i dit.

JATGEJR. Løgn, herre stallare?

PÅL FLIDA. Ja; du siger, at ingen véd, hvor kong Håkon færdes; det er ikke så; der meldes for visst, at Håkon er i Nidaros.

KONG SKULE (smilende). Ja, han har ladet kongsbarnet hylde og givet det kongsnavn.

JATGEJR. Det har jeg hørt; men jeg vidste ikke, at nogen mand kunde give bort, hvad han ikke selv ejer.

KONG SKULE. Det falder lettest at give, hvad en ikke selv ejer.

BÅRD BRATTE. Men hårdt må det være, at fare midtvinters fra Bergen til Nidaros, når en skal tigge sig frem.

JATGEJR. Det går i ring med Birkebejnerne; de begyndte med sult og frost; nu ender de på samme vis.

PÅL FLIDA. I Bergen går det rygte, at Håkon har forsaget kirken og alt det, som helligt er; han lydde ikke messe nytårsdag.

BÅRD BRATTE. Han havde lovligt forfald, Pål; han stod hele dagen og hugg sine sølvkar og sølvdiske istykker, — andet havde han ikke at lønne hirden med. (Latter og højrøstet tale mellem gæsterne.)

KONG SKULE (løfter sit krus). Nu drikker jeg dig til, Bård Bratte, og takker dig og alle mine nye mænd. I stred mandelig for mig ved Låka, og har stor del i sejren.

BÅRD BRATTE. Det var første gang jeg stred under eder, herre; men jeg skønte snart, det var let at sejre, når slig høvding, som I, rider fremst i fylkingen. Men det var ilde, at vi slog så mange og jog dem så langt; nu vil der gå en hel tid, før de vover sig imod os igen, er jeg ræd for.

KONG SKULE. Vent til våren kommer, så møder vi dem nok. Nu sidder Knut jarl med dem, som frelstes, nede på berget ved Tunsberg, og Arnbjørn Jonssøn samler folk øster i Viken; når de tror sig mandstærke nok, lader de vel høre fra sig.

BÅRD BRATTE. Det vover de ikke, efter det store mandefald ved Låka.

KONG SKULE. Så lokker vi dem ud med list.

MANGE STEMMER. Ja, ja, — gør det, herre!

BÅRD BRATTE. List har I god råd på, kong Skule. Eders fiender véd aldrig af det, før I er over dem, og altid er I der, hvor en mindst skulde vente det.

PÅL FLIDA. Derfor er det, at Birkebejnerne kalder os Varbælger.

KONG SKULE. Andre siger Vargbælger; men det sværger jeg nu, at når vi næste gang mødes, skal Birkebejnerne sande, hvor svært det er, at krænge bælgen af slige varger.

BÅRD BRATTE. Med deres gode vilje mødes vi ikke; — det blir en jagt hele landet rundt.

KONG SKULE. Det skal det også. Først renser vi Viken, og lægger landet under os her øster, så samler vi skibe, går rundt næsset og hele leden opover til Nidaros.

BÅRD BRATTE. Og når I på slig vis kommer til Nidaros, tænker jeg ikke korsbrødrene nægter jer, at flytte Hellig Olafs skrin ud på tingvolden, som de gjorde i høst, da I blev hyldet.

KONG SKULE. Skrinet skal ud; jeg vil bære mit kongsnavn lovligt i alle måder.

JATGEJR. Og jeg lover jer, at kvæde et stort drapa, når I får dræbt den sovende mand! (Udbrud af latter mellem mændene.)

KONG SKULE. Den sovende mand?

JATGEJR. Véd I ikke, herre, at kong Håkon kaldes „Håkon søvn", fordi han sidder ligesom lamslået, siden I fik magten.

BÅRD BRATTE. Han ligger med lukkede øjne, siges der. Han drømmer vel, at han er konge endnu.

KONG SKULE. Lad ham drømme; han skal aldrig drømme sig til kongedømmet.

JATGEJR. Lad hans søvn blive lang og uden drømme, så får jeg stof til et kvad.

MÆNDENE. Ja, ja, gør som skalden siger!

KONG SKULE. Når så mange gode mænd råder ens, må rådet være godt; dog, om den sag vil vi ikke tale nu. Men et løfte vil jeg gøre; — hver af mine mænd skal tage våben og klæder, guld og sølv, som arv og eje efter den fiende, han fælder; og hver mand skal tage den værdighed, som han lægger ned. Den, som dræber en lendermand, skal selv blive lendermand; den, som dræber en sysselmand, skal gives syssel efter den dræbte; og alle de, som sidder inde med slige værdigheder og embeder før, skal lønnes på anden kongelig vis.

MÆNDENE (springer op i vild glæde). Hil, hil kong Skule! Før os mod Birkebejnerne!

BÅRD BRATTE. Nu er I sikker på sejren i alle slag!

PÅL FLIDA. Jeg vil have Dagfinn bonde for mig; han ejer et godt sværd, som jeg længe har ønsket.

BÅRD BRATTE. Jeg vil have Bård Torstejnssøns brynje; den bergede hans liv ved Låka, for den står mod hugg og stik.

JATGEJR. Nej, lad mig få den; den passer mig bedre; du skal få fem mærker guld i bytte.

BÅRD BRATTE. Hvor vil du tage fem mærker guld fra, skald?

JATGEJR. Jeg vil tage dem fra Gregorius Jonssøn, når vi kommer nordpå.

MÆNDENE (i munden på hverandre): Og jeg vil have — jeg vil have —

(resten bliver utydeligt i larmen.)

PÅL FLIDA. Afsted, hver til sit herberge; kom ihug, at I er i kongens hal.

MÆNDENE. Ja, ja, — hil kongen, hil kong Skule!

KONG SKULE. Tilsengs nu, I gode mænd! Vi har siddet længe ved drikkebordet inat.

EN HIRDMAND (idet flokken holder på at gå). Imorgen trækker vi lod om Birkebejnernes gods.

EN ANDEN. Lad heller tilfældet råde!

NOGLE. Nej, nej!

ANDRE. Jo, jo!

BÅRD BRATTE. Nu slås Vargbælgerne om bjørnefelden.

PÅL FLIDA. Og bagefter fælder de bjørnen. (Alle går ud i baggrunden.)

KONG SKULE (venter til mændene er borte; spændingen i hans træk slappes, han synker ned på en af bænkene). Hvor jeg er træt, dødsens træt. Dag ud og dag ind at stå midt i denne sværm, se smilende fremad, som om jeg var så uryggelig viss på retten og sejren og lykken. Ikke have et menneske, jeg kan tale med om det, der gnager mig så sårt. (Rejser sig med et udtryk af skræk.) Og så slaget ved Låka! At jeg sejrede der! Håkon sendte sin hær mod mig; Gud skulde skifte og dele mellem de to konger, — og jeg sejrede, sejrede, som aldrig nogen har sejret over Birkebejnerne før! Skjoldene stod fast i sneen, men der var ingen bagved dem; — Birkebejnerne satte tilskogs, over vidder og moer og bakker, så langt benene vilde bære dem. Det utrolige skede; Håkon tabte og jeg vandt. Der er en lønlig rædsel i den sejr. Du store himmelens Gud, der er altså ingen sikker lov deroppe, som alt skal gå efter? Der ligger ingen sejrende magt i d e t, at have ret? (vildt afbrydende.) Jeg er syg, jeg er syg! — Hvorfor skulde ikke retten være på min side? Er det ikke ligesom Gud selv vilde gøre mig viss på det, siden han lod mig sejre? (grublende) Muligheden er lige; — ikke en fjær mere på den ene side, end på den anden, og dog — (ryster på hovedet) dog tynger vægten for Håkon. Jeg har had og hede ønsker at kaste i min skål, og dog tynger vægten for Håkon. Kommer tanken om kongsretten uforvarende over mig, da er det altid ham, aldrig mig, som er den sande konge. Skal jeg se mig selv som den rette, da

må det gøres med kunst, jeg må rejse en sindrig bygning, et værk af kløgt; jeg må jage mindelser fra mig, og tage troen med magt. Slig var det aldrig før. Hvad er der da hændt, som har gjort mig så tvilende siden? At bispen brændte brevet? Nej, — derved blev uvissheden evig; men den blev ikke større. Har da Håkon gjort nogen stor kongelig gerning på den sidste tid? Nej, sine største gerninger øvede han, da jeg mindst trode på ham. (sætter sig ned på højre side.) Hvad er det? Ha, det er selsomt; det kommer og svinder som et blålys; det danser mig på tungespidsen, ligesom når en har mistet et ord og ikke kan finde det igen. (springer op.) Ha! Nu har jeg det! Nej —! Jo, jo! nu har jeg det! — „Norge var et rige; det skal blive et folk; alle skal blive ét, og alle skal vide med sig selv, at de er ét!“ Siden Håkon talte disse galmandsord, står han stadig for mig som den rette konge. — (Ser angst frem for sig og hvisker:) Om der glimtede et Guds kald i disse selsomme ord? Om Gud havde siddet inde med tanken til nu, og vil strø den ud — og har kåret Håkon til såmand?

PÅL FLIDA (kommer ind fra baggrunden). Herre konge, jeg har nyt at melde.

KONG SKULE. Nyt?

PÅL FLIDA. En mand, som kommer nedenfra fjorden, fortæller, at Birkebejnerne i Tunsberg har sat sine skibe på vandet, og at der har stævnet mange mænd sammen til byen i de sidste dage.

KONG SKULE. Godt, vi vil møde dem — imorgen, eller så.

PÅL FLIDA. Herre, det kunde hænde, Bikebejnerne tænkte på at møde os først.

KONG SKULE. Det har de ikke skibe nok til, og ikke mandskab heller.

PÅL FLIDA. Men Arnbjørn Jonssøn samler både mandskab og skibe rundt om i Viken.

KONG SKULE. Des bedre; så slår vi dem allesammen, ligesom ved Låka.

PÅL FLIDA. Herre, det går ikke så let, at slå Birkebejnerne to gange i træk.

KONG SKULE. Og hvorfor ikke det?

PÅL FLIDA. Fordi Norges saga ikke melder, at sligt er hændt før i tiden. — Skal jeg ikke skikke spejdere ud til Hovedø?

KONG SKULE. Det trænges ikke; det er mørk nat, og skodde til.

PÅL FLIDA. Ja, ja, kongen skønner det bedst; men kom ihug, herre, at alle er jer imod her i Viken. Bymændene i Oslo hader jer, og kommer Birkebejnerne, så gør de fælles sag med dem.

KONG SKULE (med liv). Pål Flida, skulde det ikke være tænkeligt, at jeg kunde få Vikværingerne på min side?

PÅL FLIDA (ser forundret på ham og ryster på hovedet). Nej, herre, det er ikke tænkeligt.

KONG SKULE. Og hvorfor ikke?

PÅL FLIDA. Nej, for I har jo Trønderne på eders side.

KONG SKULE. Både Trøndere og Vikværinger vil jeg have!

PÅL FLIDA. Nej, herre, det er ikke gørligt.

KONG SKULE. Ikke tænkeligt; ikke gørligt! Og hvorfor — hvorfor ikke?

PÅL FLIDA. Fordi Vikværingen er Vikværing og Trønderen Trønder, og fordi sagaen ikke melder om andet, og fordi det altid har været slig.

KONG SKULE. Ja, ja, — du har ret. Gå.

PÅL FLIDA. Og jeg skal ingen spejdere sende?

KONG SKULE. Vent til daggry. (*Pål Flida* går.) Norges saga melder ikke om sligt; det har aldrig været så før. Pål Flida svarer mig, som jeg svarede Håkon. Er der da trappetrin både over og under? Højner Håkon sig ligeså højt over mig, som jeg højner mig over Pål Flida? Skulde Håkon have fået syn for de ufødte tanker, og ikke jeg? Hvem var jævnhøj med Harald Hårfagre, den tid der sad en konge på hvert næs, og han sagde: nu får de falde, herefter skal der kun være én. Han kastede den gamle saga overende, skabte en ny saga. (Ophold; han går grundende frem og tilbage; derpå standser han.) Kan en mand tage Guds kaldelse fra en anden, således som han kan tage våben og guld fra sin fældte fiende? Kan et kongs-emne tage kongsgerningen på sig, således som han kan tage kongskåben på? Eken, som fældes til skibstømmer, kan den sige: jeg vil være masten i skibet, jeg vil tage furuens gerning, pege rank og skinnende opad, bære gylden fløj på toppen, slå med hvide, bugnende sejl i solskinnet og synes for folket langt, langt borte? — Nej, nej, du tunge, knudrede ekestamme, din plads er under kølen; der skal du ligge og gøre nytte; stilt og usét af hvert øje oppe i dagen; — dig er det, som skal hindre skibet fra at kantre i uvejret; masten med guldfløj og med bugnende sejl skal føre det frem mod det nye, mod det ukendte, mod de fremmede strande og mod den vordende saga! (heftigt.) Siden Håkon talte sin store kongstanke ud, ser jeg ingen anden tanke i verden, end den ene. Kan jeg ikke tage den og gøre den til sandhed, så øjner jeg ingen tanke at stride for. (tankefuld.) Og kan jeg det da ikke? Hvis jeg ikke kunde, hvorfor elsker jeg da Håkons tanke?

JATGEJR (kommer ind fra baggrunden). Tilgiv, herre konge, at jeg kommer —

KONG SKULE. Godt at du kommer, skald!

JATGEJR. Jeg hørte bymændene tale gådefuldt i herberget om at —

KONG SKULE. Vent med det. Sig mig, skald; du, som har faret vidt om i fremmede lande, har du nogentid set en kvinde elske et fremmed barn? Ikke blot have det kær, — det mener jeg ikke; men elske det, elske det med sin sjæls hedeste kærlighed?

JATGEJR. Det gør kun de kvinder, som ikke har egne børn at elske.

KONG SKULE. Kun de kvinder —?

JATGEJR. Og helst de kvinder, som er ufrugtbare.

KONG SKULE. Helst de ufrugtbare —? De elsker de andres børn med al sin hedeste kærlighed?

JATGEJR. Det hænder ofte.

KONG SKULE. Og hænder det ikke også stundom, at slig ufrugtbar kvinde dræber en andens barn, fordi hun selv intet har?

JATGEJR. Å jo; men hun gør ikke klogt i det.

KONG SKULE. Klogt?

JATGEJR. Nej, thi hun giver sorgens gave til den, hvis barn hun dræber.

KONG SKULE. Tror du, at sorgens gave er så meget god?

JATGEJR. Ja, herre.

KONG SKULE (ser visst på ham). Der er ligesom to mænd i dig, Islænding. Sidder du mellem hirden i lystigt lag, så drager du kappe og kofte over hver din tanke; er en ene med dig, ligner du stundom dem, en får lyst til at vælge sin ven iblandt. Hvoraf kommer det?

JATGEJR. Når I går til svømning i elven, herre, så klæder I eder ikke af, hvor kirkealmuen må forbi; men I søger jer et lønligt skjul.

KONG SKULE. Forstår sig.

JATGEJR. Jeg har sjælens blygsel; derfor klæder jeg mig ikke af, når der er så mange i hallen.

KONG SKULE. Hm. (Kort ophold.) Sig mig, Jatgejr, hvorledes gik det til, at du blev skald? Hvem lærte du skaldskabet af?

JATGEJR. Skaldskab læres ikke, herre.

KONG SKULE. Læres det ikke? Hvorledes gik det da til?

JATGEJR. Jeg fik sorgens gave og så var jeg skald.

KONG SKULE. Så det er sorgens gave, som skalden trænger?

JATGEJR. Jeg trængte sorgen; der kan være andre, som trænger troen eller glæden — eller tvilen —

KONG SKULE. Tvilen også?

JATGEJR. Ja; men da må den tvilende være stærk og frisk.

KONG SKULE. Og hvem kalder du en ufrisk tviler.

JATGEJR. Den, som tviler på sin egen tvil.

KONG SKULE (langsomt). Det tykkes mig at være døden.

JATGEJR. Det er værre; det er tusmørket.

KONG SKULE (raskt, idet han ligesom ryster tankerne af sig). Hvor er mine våben! Jeg vil stride og handle, — ikke tænke. Hvad var det, du vilde melde mig, da du kom?

JATGEJR. Jeg vilde melde, hvad jeg mærkede i herberget. Bymændene taler lønligt sig imellem; de ler hånligt og spørger, om vi véd så visst, at kong Håkon er vesterpå; der er noget de glæder sig over.

KONG SKULE. De er Vikværinger, og Vikværingerne er mig imod.

JATGEJR. De spotter over, at kong Olafs helgenskrin ikke kunde flyttes ud på tingvolden, da I blev hyldet; de siger, det er et ondt varsel.

KONG SKULE. Næste gang jeg kommer til Nidaros skal skrinet ud; det skal stå under åben himmel, om jeg så skal rive Olafskirken i grus og vide tingvolden ud over den tomt, den stod på!

JATGEJR. Stærk gerning er det; men jeg skal digte et kvad derom, ligeså stærkt som gerningen.

KONG SKULE. Sidder du inde med mange udigtede kvad, Jatgejr?

JATGEJR. Nej, men med mange ufødte; de undfanges et efter et, får liv og så fødes de.

KONG SKULE. Og hvis jeg, som er konge og har magten, hvis jeg lod dig dræbe, vilde så hver en ufødt skaldetanke, du bærer på, dø med dig?

JATGEJR. Herre, det er en stor synd at dræbe en fager tanke.

KONG SKULE. Jeg spørger ikke om det er synd; men jeg spørger om det er gørligt!

JATGEJR. Jeg véd ikke.

KONG SKULE. Har du aldrig havt en anden skald til ven, og har han aldrig skildret for dig et stort og herligt kvad, som han vilde digte?

JATGEJR. Jo, herre.

KONG SKULE. Ønskede du så ikke, at du kunde dræbe ham, for at tage hans tanke og digte kvadet selv?

JATGEJR. Herre, jeg er ikke ufrugtbar; jeg har egne børn; jeg trænger ikke til at elske andres. (Går.)

KONG SKULE (efter et ophold). Islændingen er visselig skald. Han taler Guds dybeste sandhed og véd det ikke. — Jeg er som en ufrugtbar kvinde. Derfor elsker jeg Håkons kongelige tankebarn, elsker det med min sjæls hedeste kærlighed. O, kunde jeg også knæsætte det! Det vilde dø i mine hænder. Hvad er bedst, enten at det dør i mine hænder, eller at det vokser sig stort i hans? Får jeg fred i sjælen, hvis det sker? Kan jeg forsage? Kan jeg se på, at Håkon sætter sig sligt eftermæle! — Hvor det er dødt og tomt indeni mig, — og rundt om. Ingen ven —; Islændingen! (går til døren og råber ud:) Er skalden gået fra kongsgården?

EN HIRDMAND (udenfor). Nej, herre, han står i forhallen og taler med vagten.

KONG SKULE. Så sig, han skal komme ind! (går nedover til bordet; om lidt kommer *Jatgejr.*) Jeg kan ikke sove, Jatgejr; det er alle de store kongelige tanker, som holder mig vågen, ser du.

JATGEJR. Det er med kongens tanker som med skaldens, kan jeg skønne. De flyve højest og vokser bedst, når der er stilhed og nat omkring.

KONG SKULE. Er det så med skaldens også?

JATGEJR. Ja, herre; intet kvad fødes ved dagslys; det kan tegnes ned i solskin; men det digter sig en stille nattetime.

KONG SKULE. Hvem gav dig sorgens gave, Jatgejr?

JATGEJR. Den, jeg elskede.

KONG SKULE. Hun døde da?

JATGEJR. Nej, hun sveg mig.

KONG SKULE. Og så blev du skald?

JATGEJR. Ja, så blev jeg skald.

KONG SKULE (griber ham om armen). Hvad gave trænger jeg for at blive konge?

JATGEJR. Ikke tvilens; thi da spurgte I ikke så?

KONG SKULE. Hvad gave trænger jeg?

JATGEJR. Herre, I er jo konge.

KONG SKULE. Tror du til hver en tid så visst, at du er skald?

JATGEJR (ser en stund taus på ham og spørger): Har I aldrig elsket?

KONG SKULE. Jo engang, — brændende, fagert og i brøde.

JATGEJR. I har en hustru.

KONG SKULE. Hende tog jeg til at føde mig sønner.

JATGEJR. Men I har en datter, herre, — en mild og herlig datter.

KONG SKULE. Var min datter en søn, så spurgte jeg ikke dig, hvad gave jeg trængte. (udbrydende:) Jeg må have nogen om mig, som lyder mig uden vilje selv, — som tror usvigelig på mig, som vil holde sig inderst til mig i godt og ondt, som kun lever for at lyse og varme over mit liv, som må dø, om jeg falder. Giv mig et råd, Jatgejr skald!

JATGEJR. Køb eder en hund, herre.

KONG SKULE. Skulde ikke et menneske strække til?

JATGEJR. Sligt menneske måtte I lede længe efter.

KONG SKULE (pludselig). Vil du være det for mig, Jatgejr? Vil du være mig en søn? Du skal få Norges krone i arv, — du skal få land og rige, hvis du vil være mig en søn, leve for mit livsværk og tro på mig!

JATGEJR. Og hvad sikkerhed skulde jeg stille for, at jeg ikke hyklede —?

KONG SKULE. Slip dit kald i livet; digt aldrig mere, så vil jeg tro dig!

JATGEJR. Nej, herre, — det var at købe kronen for dyrt.

KONG SKULE. Tænk dig om! Det er mere at være konge end at være skald!

JATGEJR. Ikke altid.

KONG SKULE. Det er kun dine udigtede kvad du skal ofre!

JATGEJR. Udigtede kvad er stedse de fagreste.

KONG SKULE. Men jeg må — jeg må have et menneske, som kan tro på mig! Blot et eneste! Jeg føler det, — har jeg det, så er jeg frelst!

JATGEJR. Tro på eder selv, da er I frelst!

PÅL FLIDA (kommer ilsomt). Kong Skule, værg jer nu! Håkon Håkonssøn ligger ved Elgjarnæs med hele sin flåde!

KONG SKULE. Ved Elgjarnæs —! Han er ikke langt borte da.

JATGEJR. Nu i stål og plade! Sker her mandefald inat, skal jeg gladelig være den første, som falder for eder!

KONG SKULE. Du, som ikke vilde leve for mig.

JATGEJR. En mand kan falde for en andens livsværk; men skal han blive ved at leve, så må han leve for sit eget. (Går.)

PÅL FLIDA (utålmodig). Hvad byder I, at der skal gøres, herre? Birkebejnerne kan være i Oslo inden en time!

KONG SKULE. Bedst var det, om vi kunde fare til den hellige Tomas Becketts grav; han har hjulpet så mangen sorgfuld og angrende sjæl.

PÅL FLIDA (stærkere). Herre, tal ikke vildt nu! Birkebejnerne er over os, siger jeg!

KONG SKULE. Lad alle kirker lukkes op, at vi kan ty derind og få grid.

PÅL FLIDA. I kan slå alle eders fiender med ét slag, og så vil I ty ind i kirkerne!

KONG SKULE. Ja, ja, hold alle kirker åbne.

PÅL FLIDA. Vær viss på, Håkon bryder kirkefreden, når det gælder Varbælgerne.

KONG SKULE. Det gør han ikke; Gud vil skærme ham mod slig brøde; — Gud skærmer altid Håkon.

PÅL FLIDA (med dyb og smertelig vrede). Den, som hørte jer tale nu, han måtte spørge: hvem er konge i dette land?

KONG SKULE (smiler sørgmodigt). Ja, Pål Flida, det er det store spørgsmål: hvem er konge i dette land?

PÅL FLIDA (bønligt). I er sjælesyg inat, herre; lad mig handle for eder.

KONG SKULE. Ja, ja, gør så.

PÅL FLIDA (gående). Først vil jeg bryde alle broer af.

KONG SKULE. Afsindige mand! Bliv! — Bryde alle broer af! Véd du, hvad det vil sige? Jeg har prøvet det; — vogt dig for sligt!

PÅL FLIDA. Hvad vil I da, herre?

KONG SKULE. Jeg vil tale med Håkon.

PÅL FLIDA. Han vil svare jer med sværdets tunge!

KONG SKULE. Gå, gå; — du skal få min vilje at vide siden.

PÅL FLIDA. Hvert øjeblik er dyrt nu! (griber hans hånd.) Kong Skule, lad os bryde alle broer af, slås som Varger og lide på himlen!

KONG SKULE (dæmpet). Himlen lider ikke på mig; jeg tør ikke lide på himlen heller.

PÅL FLIDA. Kort blev Vargbælgernes saga. (Går ud i baggrunden.)

KONG SKULE. Hundrede kløgtige hoveder, tusende væbnede arme råder jeg over; men ikke over ét kærligt, troende hjerte. Det er kongelig armod, det ikke mere, ikke mindre.

BÅRD BRATTE (fra baggrunden). Der står langfarende folk ude, som beder at få tale med eder, herre.

KONG SKULE. Hvem er det?

BÅRD BRATTE. En kvinde og en prest.

KONG SKULE. Lad kvinden og presten komme.

(*Bård* går; *kong Skule* sætter sig tankefuld til højre; lidt efter kommer en sortklædt kvinde ind; hun bærer sid kåbe, hætte og et tæt slør, som skjuler ansigtet; en prest følger hende og bliver stående ved døren.)

KONG SKULE. Hvem er du?

KVINDEN. En, som du har elsket.

KONG SKULE (ryster på hovedet). Der gives ingen, som mindes sligt. Hvem er du, spørger jeg?

KVINDEN. En, som elsker dig.

KONG SKULE. Da er du visselig en af de døde.

KVINDEN (nærmer sig og siger sagte og inderlig): Skule Bårdssøn!

KONG SKULE (rejser sig med et skrig). Ingebjørg!

INGEBJØRG. Kender du mig nu, Skule?

KONG SKULE. Ingebjørg, — Ingebjørg!

INGEBJØRG. O, lad mig se på dig, — se længe, længe på dig! (griber hans hænder; pause.) Du fagre, elskede, svigfulde mand!

KONG SKULE. Tag sløret væk; se på mig med de øjne, der engang var så klare og blå, som himlen.

INGEBJØRG. De øjne har været en regntung himmel i tyve år; du vilde ikke kende dem igen og du får aldrig se dem mere.

KONG SKULE. Men din røst er frisk og blød og ung, som dengang!

INGEBJØRG. Jeg har kun brugt den til at hviske dit navn, til at præge din storhed ind i et ungt hjerte og til at bede hos synddernes Gud om frelse for os to, som har elsket i brøde.

KONG SKULE. Det har du gjort?

INGEBJØRG. Jeg har været taus, når jeg ikke talte kærlighedens ord om dig; — derfor har min røst holdt sig frisk og blød og ung.

KONG SKULE. Der ligger et liv imellem. Hvert fagert minde fra hin tid har jeg spildt og glemt —

INGEBJØRG. Det var din ret.

KONG SKULE. Og imens har du, Ingebjørg, du varme, trofaste kvinde, siddet der nord i isnende ensomhed og samlet og gemt!

INGEBJØRG. Det var min lykke.

KONG SKULE. Dig kunde jeg slippe, for at vinde magt og rigdom! Havde du stået som hustru ved min side, skulde det faldet mig lettere at blive konge.

INGEBJØRG. Gud har været mig god, at det ikke skede. Et sind, som mit, trængte til en stor brøde, for at vækkes til anger og bod.

KONG SKULE. Og nu kommer du —?

INGEBJØRG. Som Andres Skjaldarbands enke.

KONG SKULE. Din husbond er død?

INGEBJØRG. På vejen fra Jerusalem.

KONG SKULE. Så har han gjort bod for Vegards drab.

INGEBJØRG. Det var ikke derfor min ædle husbond tog korset.

KONG SKULE. Ikke derfor?

INGEBJØRG. Nej, det var min brøde, han tog på sine stærke, kærlige skuldre; den var det han gik for at tvætte i Jordans flod; den var det han blødte for.

KONG SKULE (sagte). Han har vidst alt?

INGEBJØRG. Fra første stund af. Og bisp Nikolas har vidst det; thi for ham skriftede jeg; og der var en til, som havde fået det at vide, men på hvilken måde, er gådefuldt for mig.

KONG SKULE. Hvem?

INGEBJØRG. Vegard Væradal.

KONG SKULE. Vegard!

INGEBJØRG. Han hviskede et hånsord om mig i øret på min husbond; da drog Andres Skjaldarband sit sværd og dræbte ham på stedet.

KONG SKULE. Han værgede den, som jeg sveg og glemte. — Og hvorfor søger du mig nu?

INGEBJØRG. For at ofre dig det sidste.

KONG SKULE. Hvad mener du?

INGEBJØRG (peger mod presten, der står ved døren). Se ham! — Peter, min søn, kom!

KONG SKULE. Din søn —!

INGEBJØRG. Og din, kong Skule!

KONG SKULE (halvt forvildet). Ingebjørg!

PETER (nærmer sig i taus bevægelse og kaster sig ned på knæ for *Skule*).

INGEBJØRG. Tag ham! Han har været mit livs lys og trøst i tyve år; — nu er du Norges konge; kongssønnen må komme til sin arv; jeg har ingen ret til ham længer.

KONG SKULE (løfter ham op i stormende glæde). Op til mit hjerte, du, som jeg så brændende har higet efter! (kryster ham i sine arme, slipper ham, ser på ham og favner ham igen.) Min søn! Min søn! Jeg har en søn! Ha, ha, ha; hvem vil nu stå mig imod! (går over til *Ingebjørg* og griber hendes hånd.) Og du, du giver mig ham, Ingebjørg! Du tager jo ikke dit ord igen? Du giver mig ham jo?

INGEBJØRG. Tungt er offeret, og neppe skulde jeg kunnet bragt det, hvis ikke bisp Nikolas havde sendt ham til mig med brev og bud om Andres Skjaldarbands død. Bispen var det, der lagde det tunge offer på mig, som bod for al min brøde.

KONG SKULE. Så er brøden slettet ud; og fra nu af er han min alene; ikke så, min alene?

INGEBJØRG. Jo; men et løfte kræver jeg af dig.

KONG SKULE. Himmel og jord, kræv alt, hvad du vil!

INGEBJØRG. Han er ren som et Guds lam, nu jeg giver ham i dine hænder. Det er en farefuld vej, den, som bærer op til kongssædet; lad ham ikke tage skade på sin sjæl. Hører du, kong Skule, lad ikke mit barn tage skade på sin sjæl!

KONG SKULE. Det lover og sværger jeg dig!

INGEBJØRG (griber hans arm). Fra første færd du skønner, at han lider skade på sin sjæl, så lad ham heller dø!

KONG SKULE. Heller dø! Det lover og sværger jeg!

INGEBJØRG. Så farer jeg trøstig nord til Hålogaland.

KONG SKULE. Ja, du kan trøstig fare.

INGEBJØRG. Der vil jeg angre og bede, til Herren kalder mig. Og når vi mødes hos Gud, kommer han ren og skyldfri til sin moder!

KONG SKULE. Ren og skyldfri! (vender sig til *Peter.*) Lad mig se på dig! Ja, det er din moders træk og mine; du er den, jeg har længtes så sårt efter.

PETER. Min fader, min store, herlige fader; lad mig leve og stride for dig! Lad din sag blive min, og lad så din sag være hvilken den vil, — jeg véd dog, at jeg strider for det rette!

KONG SKULE (med et skrig af glæde). Du tror på mig! Du tror på mig

PETER. Uryggeligt!

KONG SKULE. Så er alt godt; så er jeg visselig frelst! Hør, du skal kaste prestekappen! erkebispen skal løse dig fra kirkeløftet; kongssønnen skal bære sværd, gå ustanselig frem til magt og hæder.

PETER. Sammen med dig, min høje fader! Sammen vil vi gå!

KONG SKULE (trykker ham ind til sig). Ja, sammen, vi to alene!

INGEBJØRG (for sig selv). At elske, ofre alt og glemmes, det blev min saga. (Går stille ud i baggrunden).

KONG SKULE. Et stort kongsværk skal gøres i Norge nu! Peter, min søn, hør! Alt folket vil vi vække og samle til ét; Vikværing og Trønder, Hålogalænding og Agdeværing, Oplænding og Sogndøl, alt skal være som én stor slægt, — da kan du tro, landet vil tage vækst!

PETER. Hvilken stor og svimlende tanke det er —!

KONG SKULE. Fatter du den?

PETER. Ja — ja! — Klart —!

KONG SKULE. Og tror du på den?

PETER. Ja, ja; thi jeg tror på dig!

KONG SKULE (vildt). Håkon Håkonssøn må falde!

PETER. Når du vil det, så er det ret, at han falder.

KONG SKULE. Det vil koste blod; men det får ikke hjælpe.

PETER. Det er ikke spildt, det blod, som flyder for din sag.

KONG SKULE. Din skal al magten være, når jeg får fæstnet riget. Du skal sidde i kongssædet, med ring om panden, med purpurkåben flommende vid over dine skuldre; alle mænd i landet skal bøje sig for dig — (lurtoner høres langt borte.) Ha! hvad er det! (med et skrig.) Birkebejnerhæren! Hvad var det Pål Flida sagde —?

(iler mod baggrunden.)

PÅL FLIDA (kommer ind og råber): Nu er timen over os, kong Skule!

KONG SKULE (forvildet). Birkebejnerne! Kong Håkons hær! Hvor er de?

PÅL FLIDA. De myldrer i tusendvis ned over Ekeberg.

KONG SKULE. Blæs til våben! Blæs, blæs! Giv råd; hvor skal vi møde dem?

PÅL FLIDA. Alle kirker står åbne for os.

KONG SKULE. Birkebejnerne, spørger jeg —!

PÅL FLIDA. For dem står alle broer åbne.

KONG SKULE. Usalige mand, hvad har du gjort!

PÅL FLIDA. Lystret min konge.

KONG SKULE. Min søn! Min søn! Ve mig; jeg har forspildt dit kongerige!

PETER. Nej, du vil sejre! Så stor en kongstanke dør ikke!

KONG SKULE. Ti, ti! (lurtoner og råb høres nærmere.) Tilhest; til våben! Det gælder mere end mænds liv og død her!

(iler ud i baggrunden; de øvrige følger efter.)

En gade i Oslo.

(Lave træhuse med bislag på begge sider. I baggrunden St. Hallvards kirkegård, indelukt af en høj mur med port. På venstre side ved enden af muren ses kirken, hvis hovedindgang står åben. Det er endnu nat; lidt efter begynder dagen at gry. Stormklokken går; langt borte til højre høres fjerne hærskrig og forvirret larm.)

KONG SKULES LURSVEND (kommer fra højre, blæser i luren og råber): Til våben! Til våben, alle kong Skules mænd!

(blæser igen og går videre; om lidt hører man ham blæse og råbe i næste gade.)

EN KVINDE (kommer ud i en husdør til højre). Du store barmhjertige Gud, hvad er det?

EN BYMAND (som er kommen halvt påklædt ud fra et hus på den anden side af gaden). Birkebejnerne er i byen! Nu får Skule løn for alle sine ugerninger.

EN AF SKULES MÆND (kommer med nogle andre, bærende kapper og våben på armene, ind fra en sidegade til venstre). Hvor er Birkebejnerne?

EN ANDEN AF SKULES MÆND (fra et hus til højre). Jeg véd ikke!

FØRSTE. Hys! Hør! — De må være nede ved Gejtebroen.

ANDEN. Ned til Gejtebroen da!

(Alle iler ud til højre; *en bymand* kommer løbende fra samme side.)

FØRSTE BYMAND. Hej, grande, hvor kommer I fra?

ANDEN BYMAND. Nede fra Loelven; der går det stygt til.

KVINDEN. Sankt Olaf og Sankt Hallvard! Er det Birkebejnerne, eller hvem er det?

ANDEN BYMAND. Ja visst er det Birkebejnerne; kong Håkon er med; hele flåden lægger ind til bryggerne; men selv gik han iland med sine bedste mænd ude ved Ekebergstøen.

FØRSTE BYMAND. Så tager han hævn for mandefaldet ved Låka!

ANDEN BYMAND. Ja, det kan I lide på!

FØRSTE BYMAND. Se der, — der flygter alt Varbælgerne!

(En flok af *Skules mænd* kommer flygtende ind fra højre.)

EN AF MÆNDENE. Ind i kirken! Ingen kan stå sig mod Birkebejnerne, slig som de farer frem inat!

(Flokken iler ind i kirken og stænger døren indenfor.)

ANDEN BYMAND (ser ud til højre). Jeg skimter et mærke langt nede i gaden; det må være kong Håkons.

FØRSTE BYMAND. Se, se hvor Varbælgerne flygter!

(En ny flok kommer ind fra højre.)

EN AF FLOKKEN. Lad os berge os i kirken og bede om grid!

(De stormer mod porten.)

FLERE VARBÆLGER. Der er stængt; der er stængt!

DEN FØRSTE. Opover til Martestokke da!

EN ANDEN. Hvor er kong Skule?

DEN FØRSTE. Jeg véd ikke. Afsted, der ser jeg Birkebejnernes mærke! (De flygter forbi kirken ud til venstre.)

HÅKON (kommer fra højre med sin mærkesmand, *Gregorius Jonssøn*, *Dagfinn bonde* og flere andre mænd).

DAGFINN BONDE. Hør hærskriget! Skule fylker sine mænd bag kirkegården.

EN GAMMEL BYMAND (råber fra sin sval til *Håkon*): Vogt eder, kære herre; Vargbælgerne er gramme, nu de slås for livet!

HÅKON. Er det dig, gamle Gutorm Erlendssøn? Du har stridt både for min fader og for min farfader, du.

BYMANDEN. Gud give jeg kunde stride for eders også.

HÅKON. Du er for gammel til det, og det trænges ikke; der kommer folk til mig allevegne fra.

DAGFINN BONDE (peger ud over muren til højre). Der kommer hertugens mærke!

GREGORIUS JONSSØN. Hertugen selv! Han rider på sin hvide stridshest.

DAGFINN BONDE. Vi må hindre ham udgang gennem porten her!

HÅKON. Blæs, blæs! (Lursvenden blæser.) Bedre blæste du, hundehvalp, da du blæste for penge på Bergens brygge!

(Lursvenden blæser igen, men stærkere end første gang; der kommer mange folk til.)

EN VARBÆLG (fra højre, flygtende henimod kirken, forfulgt af en Birkebejner). Spar livet! Spar livet!

BIRKEBEJNEREN. Ikke om du så sad på alteret! (hugger ham ned.) En kostbar kappe lader det til du har; den kan jeg bruge. (Vil tage kappen, men udstøder et skrig og kaster sit sværd fra sig.) Herre konge! Ikke et slag mere slår jeg for eder!

DAGFINN BONDE. Og det siger du i slig en stund!

BIRKEBEJNEREN. Ikke et slag mere!

DAGFINN BONDE (hugger ham ned). Nej, nu kan du også spare dig det!

BIRKEBEJNEREN (pegende på den døde Varbælg). Jeg mente, jeg havde gjort nok, da jeg dræbte min egen broder. (dør.)

HÅKON. Hans broder!

DAGFINN BONDE. Hvad! (går hen til Varbælgens lig.)

HÅKON. Er det sandt?

DAGFINN BONDE. Det er nok så.

HÅKON (rystet). Her ses det bedst, hvad krig det er vi fører. Broder mod broder, fader mod søn; — ved Gud, den almægtige, dette må have en ende!

GREGORIUS JONSSØN. Der kommer hertugen i fuld kamp med Knut jarls flok!

DAGFINN BONDE. Stæng porten for ham her, kongsmænd!

(Indenfor muren kommer de kæmpende tilsyne. Varbælgerne baner sig vej mod venstre, drivende Birkebejnerne fod for fod tilbage. *Kong Skule* rider på sin hvide stridshest, med draget sværd. *Peter* går ved siden og holder hestens tøjler, i den venstre hånd et højt opløftet krusifiks. *Pål Flida* bærer *Skules* mærke, der er blåt med en stående gylden løve uden økse.)

KONG SKULE. Hugg ned for fode! Spar ingen! Der er kommet et nyt kongs-emne i Norge!

BIRKEBEJNERNE. Et nyt kongs-emne, siger han!

HÅKON. Skule Bårdssøn, lad os dele riget!

KONG SKULE. Alt eller intet!

HÅKON. Tænk på dronningen, eders datter!

KONG SKULE. Jeg har en søn, jeg har en søn! Jeg tænker ikke på andre end ham!

HÅKON. Jeg har også en søn; — falder jeg, så får han riget!

KONG SKULE. Dræb kongsbarnet, hvor I finder det! Dræb det på kongssædet; dræb det for alteret; dræb det, dræb det i dronningens arm!

HÅKON. Der fældte du din dom!

KONG SKULE (hugger om sig). Dræb, dræb for fode! Kong Skule har en søn! Dræb, dræb! (Kampen trækker sig udenfor til venstre.)

GREGORIUS JONSSØN. Vargbælgerne hugger sig igennem!

DAGFINN BONDE. Ja, men bare for at flygte.

GREGORIUS JONSSØN. Ja ved himlen, — den anden port står åben; der flygter de alt!

DAGFINN BONDE. Opover til Martestokke. (råber ud:) Efter dem, efter dem, Knut jarl! Tag hævn for mandefaldet ved Låka!

HÅKON. I hørte det; han dømte mit barn fredløs, — mit skyldfri barn, Norges kårne konge efter mig!

KONGSMÆNDENE. Ja, ja, vi hørte det!

HÅKON. Og hvad straf er sat for slig brøde?

MÆNDENE. Døden!

HÅKON. Så må han også dø! (løfter hånden til ed.) Her sværger jeg det; Skule Bårdssøn skal dø, hvor han træffes på uhellig grund!

DAGFINN BONDE. Det er hver trofast mands pligt at fælde ham.

EN BIRKEBEJNER (fra venstre). Nu flygter hertug Skule!

BYMÆNDENE. Birkebejnerne har sejret!

HÅKON. Hvad vej?

BIRKEBEJNEREN. Forbi Martestokke, opover til Ejdsvold; de fleste havde sine heste stående oppe i gaderne, ellers var ikke en eneste sluppen fra det med livet.

HÅKON. Gud være takket for hjælpen denne gang også! Nu kan dronningen frit komme iland fra flåden.

GREGORIUS JONSSØN (peger ud til højre). Hun er alt iland, herre; der kommer hun.

HÅKON (til dem, som står nærmest om ham). Det tungeste står igen; hun er en kærlig datter; — hør, — intet ord til hende om al den fare, som truer barnet. Lov mig alle, som en, at værge eders konges søn; men lad ikke hende vide noget.

MÆNDENE (dæmpet). Det lover vi!

MARGRETE (kommer med fruer og følge fra højre). Håkon, min husbond! Himlen har skærmet dig; du har sejret og er uskadt.

HÅKON. Ja, jeg har sejret. Hvor er barnet?

MARGRETE. På kongsskibet, i sikre mands hænder.

HÅKON. Gå flere derned. (Nogle af mændene går.)

MARGRETE. Håkon, hvor er — hertug Skule?

HÅKON. Han har taget vejen op til Oplandene.

MARGRETE. Så lever han da! — Min husbond, får jeg lov at takke Gud, fordi han lever?

HÅKON (i smertelig kamp med sig selv). Hør mig, Margrete; du har været mig en trofast hustru, har fulgt mig i godt og ondt, du har været så usigelig rig på kærlighed; — nu må jeg volde dig en tung sorg; jeg vilde det nødigt; men jeg er konge, derfor må jeg —

MARGRETE (spændt). Gælder det — hertugen?

HÅKON. Ja. Der kan ikke ramme mig nogen smerteligere lod, end at skulle leve mit liv langt fra dig; men dersom du finder det

må så være efter det, jeg nu siger dig, — tykkes det dig, at du ikke længer tør sidde ved min side, ikke længer kan se på mig uden at blive bleg, — nu, så får vi skilles ad — leve hver for sig, — og jeg skal ikke laste dig for det.

MARGRETE. Skilles fra dig! Hvor kan du tænke en slig tanke! Giv mig din hånd —!

HÅKON. Rør den ikke! — Den var nylig løftet til ed —

MARGRETE. Til ed?

HÅKON. En ed, som satte ubrydeligt segl på en dødsdom.

MARGRETE (med et skrig). Min fader! O, min fader! (vakler; et par af kvinderne iler til og støtter hende.)

HÅKON. Ja, Margrete, — som konge har jeg dømt din fader til døden.

MARGRETE. Så har han visselig forbrudt sig værre, end da han tog kongsnavn.

HÅKON. Det har han; — og finder du nu, at vi får skilles, så lad det ske.

MARGRETE (nærmere og med styrke). Vi kan aldrig skilles! Jeg er din hustru, intet andet i verden end din hustru!

HÅKON. Er du stærk nok? Hørte og forstod du alt? Jeg dømte din fader.

MARGRETE. Jeg hørte og forstod alt. Du dømte min fader.

HÅKON. Og du kræver ikke at vide, hvad hans brøde var?

MARGRETE. Det er jo nok, når du kender den.

HÅKON. Men det var til døden jeg dømte ham!

MARGRETE (knæler ned for kongen og kysser hans hånd). Min husbond og høje herre, du dømmer retfærdigt!

Teppet falder.

FEMTE AKT.

(En stue på kongsgården i Nidaros. Indgangsdøren er til højre; foran på samme side et vindu. Til venstre en mindre dør. Det er i mørkningen; *Pål Flida, Bård Bratte* og flere af kong Skules fornemste mænd står ved vinduet og ser opad.)

EN HIRDMAND. Hvor rød den lyser!

EN ANDEN. Den strækker sig halve himmelen over, som et gloende sværd.

BÅRD BRATTE. Du hellige kong Olaf, hvad varsler sligt rædselstegn?

EN GAMMEL VARBÆLG. Det varsler visselig en stor høvdings død.

PÅL FLIDA. Håkons død, I gode Varbælger. Han ligger ude i fjorden med flåden; vi kan vente ham til byen ikveld; — denne gang hører det os til, at sejre!

BÅRD BRATTE. Lid ikke på det; der er ikke stort mod i hæren nu.

DEN GAMLE VARBÆLG. Det er rimeligt nok; lige siden flugten fra Oslo har jo kong Skule stængt sig inde, og vil hverken se eller tale med sine mænd.

FØRSTE HIRDMAND. I byen er der dem, som ikke véd, enten de skal tro han lever eller han er død.

PÅL FLIDA. Kongen må ud, så syg han end er. Tal til ham, Bård Bratte, — det gælder alles frelse.

BÅRD BRATTE. Nytter ikke; jeg har talt til ham før.

PÅL FLIDA. Så får jeg selv prøve. (Går til døren på venstre side og banker.) Herre konge, I må tage styret i egne hænder; det går ikke længere på slig vis.

KONG SKULE (indenfor). Jeg er syg, Pål Flida!

PÅL FLIDA. Kan I vente andet? I har jo ikke spist på to dage; I må styrke og pleje jer —

KONG SKULE. Jeg er syg.

PÅL FLIDA. Ved den almægtige, det får ikke hjælpe. Kong Håkon ligger ude på fjorden og kan ventes her ind til Nidaros, hvad tid det skal være.

KONG SKULE. Slå ham for mig! Dræb ham og kongsbarnet.

PÅL FLIDA. I må selv være med, herre!

KONG SKULE. Nej, nej, nej, — I er sikrest på lykken og sejren, når jeg ikke er med.

PETER (kommer fra højre; han er våbenklædt). Der er uro mellem bymændene; de stimler sammen i store flokke foran kongsgården.

BÅRD BRATTE. Taler ikke kongen til dem, så svigter de ham, når det mest gælder.

PETER. Så må han tale til dem. (Ved døren til venstre.) Fader! Trønderne, dine troeste mænd, falder fra dig, hvis du ikke giver dem mod!

KONG SKULE. Hvad sagde skalden?

PETER. Skalden?

KONG SKULE. Skalden, som døde for min sag i Oslo. En kan ikke give, hvad en ikke selv ejer, sagde han.

PETER. Så kan du heller ikke give bort riget; thi det er mit efter dig!

KONG SKULE. Nu kommer jeg!

PÅL FLIDA. Gud være lovet!

KONG SKULE (kommer frem i døren; han er bleg og indfalden, hans hår er stærkt grånet). I skal ikke se på mig! Jeg liker ikke I ser på mig nu jeg er syg! (går hen til *Peter*.) Tage riget fra dig, siger du? Du store himlens Gud, hvad var jeg ifærd med at gøre!

PETER. O, tilgiv mig; — jeg véd jo, at det du gør, er det retteste.

KONG SKULE. Nej, nej, ikke hidtil; — men jeg vil være stærk og frisk nu, — jeg vil handle.

HØJE RÅB (udenfor til højre). Kong Skule! Kong Skule!

KONG SKULE. Hvad er det?

BÅRD BRATTE (ved vinduet). Bymændene stimler sammen; hele kongsgården er fuld af folk; — I må tale til dem.

KONG SKULE. Ser jeg ud som en konge; kan jeg tale nu!

PETER. Du må, min høje fader!

KONG SKULE. Godt, lad så være. (Går til vinduet og drager forhænget tilside, men slipper det hurtig og farer tilbage af skræk.) Der står det gloende sværd over mig igen!

PETER. Det varsler, at sejrens sværd er draget for dig.

KONG SKULE. Ja, var det kun så. (Går til vinduet og taler ud:) Trøndere, hvad vil I; — her står eders konge.

EN BYMAND (udenfor). Drag af byen! Birkebejnerne vil myrde og brænde, om de finder eder her.

KONG SKULE. Vi får alle holde sammen. Jeg har været jer en mild konge; jeg har kun krævet ringe krigsstyr —

EN MANDSSTEMME (nede blandt mængden). Hvad kalder du da alt det blod, som randt ved Låka og i Oslo?

EN KVINDE. Giv mig min fæstemand igen!

EN DRENG. Giv mig min fader og min broder!

EN ANDEN KVINDE. Giv mig mine tre sønner, kong Skule!

EN MAND. Han er ikke konge; thi han er ikke hyldet på Hellig Olafs skrin!

MANGE STEMMER. Nej, nej, — han er ikke hyldet på Olafsskrinet! Han er ikke konge!

KONG SKULE (viger bag forhænget). Ikke hyldet —! Ikke konge!

PÅL FLIDA. Usaligt var det, at ikke helgenskrinet blev båret ud, dengang I blev kåret.

BÅRD BRATTE. Svigter bymændene, kan vi ikke holde os i Nidaros, om Birkebejnerne kommer.

KONG SKULE. Og de vil svigte, så længe jeg ikke er hyldet på helgenskrinet.

PETER. Så lad skrinet bære ud, og lad dig hylde nu!

PÅL FLIDA (hovedrystende). Hvor skulde det være gørligt?

PETER. Er noget ugørligt, når det gælder ham? Lad blæse til tings og bær skrinet ud!

FLERE AF MÆNDENE (viger tilbage). Kirkeran!

PETER. Ikke kirkeran; — kom, kom! Korsbrødrene er velsindede mod kong Skule; de vil give sit minde —

PÅL FLIDA. Det gør de ikke; de tør ikke gøre det for erkebispen.

PETER. Er I kongsmænd, og vil ikke hjælpe til, når det gælder så stor sag! Godt, der er andre dernede, som vil være villigere. Min fader og konge, korsbrødrene skal give efter; jeg vil bede,

jeg vil trygle; lad blæse til tings; du skal bære dit kongsnavn med rette! (iler ud til højre.)

KONG SKULE (glædestrålende). Så I ham! Så I min herlige søn! Hvor hans øjne lyste! Ja, vi vil alle stride og sejre. Hvor stærke er Birkebejnerne?

PÅL FLIDA. Ikke stærkere, end at vi magter dem, hvis blot bymændene holder med os.

KONG SKULE. De skal holde med os. Vi må alle være enige nu og ende denne rædselsstrid. Ser I da ikke, det er himlens bud, at vi skal ende den? Himlen er vred på alt Norge for de gerninger, som så længe har været øvet. Der står gloende sværd højt deroppe og lyser hver nat; kvinder falder om og føder i kirkerne; der lister sig sjælesot over prester og klosterbrødre, så de løber gennem gaderne og råber, at den yderste dag er kommen. Ja, ved den almægtige, dette skal endes med et eneste slag!

PÅL FLIDA. Hvad byder I, at der skal gøres?

KONG SKULE. Alle broer skal brydes af.

PÅL FLIDA. Gå, og lad alle broer brydes af.

(En af hirdmændene går ud til højre.)

KONG SKULE. Alle mænd skal samles nede på Øren; ikke én Birkebejner skal sætte sin fod i Nidaros.

PÅL FLIDA. Vel talt, konge.

KONG SKULE. Når helgenskrinet er båret ud, skal der blæses til tings. Hæren og bymændene skal kaldes sammen.

PÅL FLIDA (til en af mændene). Gå ud og lad lursvenden blæse i gaderne. (Manden går.)

KONG SKULE (taler ned til mængden fra vinduet). Hold fast ved mig, I sørgende og klagende dernede. Der skal komme fred og lys over landet igen, ligesom i Håkons første fagre dage, da kornet gav grøde to gange hver sommer. Hold fast ved mig; lid på mig og tro på mig; det trænger jeg så usigeligt. Jeg skal våge og stride for jer; jeg skal bløde og falde for jer, om det kræves; men svigt mig ikke og tvil ikke —! (højt råb, som af skræk, høres blandt mængden.) Hvad er det?

EN VILD STEMME. Gør bod, gør bod!

BÅRD BRATTE (ser ud). Det er en prest, som djævelen har besat!

PÅL FLIDA. Han river sin kutte i flænger og pisker sig med svøbe.

STEMMEN. Gør bod, gør bod; den yderste dag er kommen!

MANGE RØSTER. Flygt, flygt! Ve over Nidaros! Så syndig en gerning!

KONG SKULE. Hvad er der hændt?

BÅRD BRATTE. Alle flygter, alle viger, som et vildt dyr var kommet imellem dem.

KONG SKULE. Ja, alle flygter — (med et udråb af glæde.) Ha! lige godt; — vi er frelste; se, se, — kong Olafs skrin står midt i kongsgården!

PÅL FLIDA. Kong Olafs skrin!

BÅRD BRATTE. Ja, ved himlen, — der står det!

KONG SKULE. Korsbrødrene er mig tro; så god en gerning har de aldrig øvet før!

PÅL FLIDA. Hør; der blæses til tings.

KONG SKULE. Nu skal jeg da lovligt hyldes.

PETER (kommer fra højre). Tag kongskåben om dig; nu står helgenskrinet ude.

KONG SKULE. Så har du frelst riget for mig og dig; og tifold vil vi takke de fromme korsbrødre, at de gav efter.

PETER. Korsbrødrene, min fader; — dem har du intet at takke for.

KONG SKULE. Det var ikke dem, som hjalp dig?

PETER. De lyste kirkens ban over hver den, som vovede at røre helligdommen.

KONG SKULE. Erkebispen altså! Endelig har han da givet efter.

PETER. Erkebispen lyste værre banstråle end korsbrødrene.

KONG SKULE. O, så ser jeg, at jeg endda har trofaste mænd. I stod her rædde og veg tilbage, I, som skulde være mig nærmest, — og dernede i flokken har jeg dem, som turde tage så stor en brøde på sig for min skyld.

PETER. Ikke én trofast mand har du, som turde tage brøden på sig.

KONG SKULE. Almægtige Gud, er der da sket et jertegn; — hvem tog helligdommen ud?

PETER. Jeg, min fader!

KONG SKULE (med et skrig). Du!

MÆNDENE (viger sky tilbage). Kirkeraner!

(*Pål Flida, Bård Bratte* og et par andre går ud.)

PETER. Gerningen måtte gøres. Ingen mands troskab er at lide på, før du er lovlig hyldet. Jeg bad, jeg tryglede korsbrødrene, intet hjalp. Da brød jeg kirkedøren op; ingen vovede at følge mig. Jeg

sprang op på højaltret, greb fat i hanken og stemte knærne imod det var, som om en gådefuld magt gav mig mere end menneskelig kræfter. Skrinet løsnede, jeg trak det efter mig nedover kirkegulvet medens banstrålen suste som et uvejr højt oppe under hvælvingerne jeg trak det ud af kirken, alle flygtede og veg for mig; da jeg var kommen midt frem i kongsgården, brast hanken; her er den!

(Holder den ivejret.)

KONG SKULE (stille, skrækslagen). Kirkeraner!

PETER. For din skyld; for din store kongstankes skyld! Men du vil slette brøden ud; alt, hvad der ondt, vil du slette ud. Der vil komme lys og fred med dig; der vil gå op en strålende dag over landet; — hvad gør det så, om der gik en uvejrsnat foran?

KONG SKULE. Der stod som en helgensol om dit hoved, da din moder kom med dig; — og nu tykkes det mig, at jeg ser banstrålen lyne.

PETER. Fader, fader, tænk ikke på mig; vær ikke ræd for mit ve og vel. Det er jo din vilje, jeg har fuldkommet, — hvor kan det regnes mig til last!

KONG SKULE. Jeg vilde eje din tro på mig, og din tro er bleven en synd.

PETER (vildt). For din skyld, for din skyld! Derfor tør ikke Gud andet, end tvætte den af!

KONG SKULE. Ren og skyldfri, lovede jeg Ingebjørg, — og han håner himlen!

PÅL FLIDA (kommer). Alt er i oprør! Rædselsgerningen har slået dine mænd med skræk; de flygter ind i kirkerne.

KONG SKULE. De skal ud, de må ud!

BÅRD BRATTE (kommer). Bymændene har rejst sig mod eder; de dræber Varbælgerne rundt om på gaderne og i husene, hvor de kan finde dem!

EN HIRDMAND (kommer). Nu sejler Birkebejnerne op i elven!

KONG SKULE. Blæs mine mænd sammen. Ingen må svigte mig her!

PÅL FLIDA. Ugørligt; skrækken har lamslået dem.

KONG SKULE (fortvilet). Men jeg kan ikke falde nu! Min søn må ikke dø med en dødsskyld på sin sjæl!

PETER. Tænk ikke på mig; du er den eneste, det gælder. Lad os søge opover til Indherred; der er alle mænd tro!

KONG SKULE. Ja, på flugt! Følg mig, hvem der vil berge livet!

BÅRD BRATTE. Hvad vej?

KONG SKULE. Over broen!

PÅL FLIDA. Alle broer er brudt af, herre.

KONG SKULE. Brudt af —! Alle broer brudt af, siger du!

PÅL FLIDA. I skulde brudt dem af i Oslo, så kunde I ladt dem stå i Nidaros.

KONG SKULE. Over elven alligevel; — her er liv og salighed at frelse! På flugt! På flugt! (Han og *Peter* iler ud til venstre.)

BÅRD BRATTE. Ja, bedre det, end at falde for bymænd og Birkebejnere.

PÅL FLIDA. I Guds navn, på flugt da. (Alle følger efter *Skule.*)

(Stuen står en kort stund tom; der høres fjern og forvirret larm fra gaderne; derpå stormer en flok væbnede bymænd ind gennem døren til højre.)

EN BYMAND. Herind! Her må han være.

EN ANDEN. Dræb ham!

FLERE. Dræb kirkeraneren også!

EN ENKELT. Far varligt frem; de bider fra sig.

FØRSTE BYMAND. Det har ingen nød; Birkebejnerne er alt oppe i gaden.

EN BYMAND (kommer). For sent; — kong Skule er flygtet.

FLERE. Hvorhen? Hvorhen?

DEN KOMMENDE. Ind i en af kirkerne, tænker jeg; de er fulde af Vargbælger.

FØRSTE BYMAND. Så lad os søge ham; stor tak og løn giver kong Håkon den mand, som dræber Skule.

EN ANDEN. Der kommer Birkebejnerne.

EN TREDJE. Kong Håkon selv.

MANGE I FLOKKEN (råber): Hil kong Håkon Håkonssøn!

HÅKON (kommer ind fra højre, fulgt af *Gregorius Jonssøn, Dagfinn bonde* og en mængde andre). Ja, nu er I ydmyge, I Trøndere! I har længe nok stået mig imod.

FØRSTE BYMAND (på knæ). Nåde, herre; Skule Bårdssøn var så hårdt over os!

EN ANDEN (også knælende). Han tvang os, ellers havde vi aldrig fulgt ham.

DEN FØRSTE. Han tog vort gods og nødte os til at slå for sin uretfærdige sag.

DEN ANDEN. Ak, høje herre, han har været en svøbe for s venner som for sine uvenner.

MANGE STEMMER. Ja, ja, — Skule Bårdssøn har været svøbe for hele landet.

DAGFINN BONDE. Det turde være et sandt ord, det.

HÅKON. Godt; med jer bymænd skal jeg siden tale; det er n agt at straffe strengt, hvad der er forbrudt; men først er her an at tænke på. Véd nogen, hvor Skule Bårdssøn er?

FLERE. Inde i en af kirkerne, herre!

HÅKON. Véd I det så visst?

BYMÆNDENE. Ja, der er alle Vargbælgerne.

HÅKON (sagte til *Dagfinn bonde*). Han må findes; sæt vagt for a kirker i byen.

DAGFINN BONDE. Og når han findes, skal han fældes ud ophold.

HÅKON (dæmpet). Fældes? Dagfinn, Dagfinn, hvor tungt d tykkes mig.

DAGFINN BONDE. Herre, I svor det dyrt i Oslo.

HÅKON. Og hver mand i landet vil kræve hans død. (Vender sig *Gregorius Jonssøn* uhørligt for de andre.) Gå; du var engang hans ven; s ham, og få ham til at flygte af landet.

GREGORIUS JONSSØN (glad). Det vil I, herre?

HÅKON. For min fromme, elskelige hustrus skyld.

GREGORIUS JONSSØN. Men hvis han ikke flygter; hvis ha ikke vil eller ikke kan?

HÅKON. I Guds navn, da kan jeg heller ikke spare ham; d må mit kongsord stå ved magt. Gå!

GREGORIUS JONSSØN. Jeg skal gå og gøre mit bedste. Himle give det måtte lykkes (Går til højre.)

HÅKON. Du, Dagfinn bonde, går med sikre mænd ned på kongs skibet; I skal følge dronningen og barnet op til Elgesæter kloste

DAGFINN BONDE. Herre, mener I hun er tryg der?

HÅKON. Hun er ingensteds tryggere. Vargbælgerne har lukke sig inde i kirkerne, og hun har bedet så meget; hendes moder e på Elgesæter.

DAGFINN BONDE. Ja ja, det véd jeg.

HÅKON. Hils dronningen kærligst fra mig; og hils fru Ragnhil også. Du kan sige dem, at så snart Vargbælgerne har faldet tilfod

og har fået grid, skal der ringes med alle klokker i Nidaros, til tegn på, at der er kommet fred over landet igen. — I bymænd skal stå mig tilrette imorgen og tage straf, hver efter sine gerninger.

(Går med sine mænd.)

FØRSTE BYMAND. Ve os for imorgen!

ANDEN BYMAND. Vi får et stort regnskab.

FØRSTE. Vi, som har været Håkon imod så længe, — som var med at råbe for Skule, da han tog kongsnavn.

ANDEN. Som gav Skule både skibe og krigsstyr, — som købte alt det gods, han ranede fra Håkons sysselmænd.

FØRSTE. Ja, ve os for imorgen!

EN BYMAND (kommer ilsomt ind fra venstre). Hvor er Håkon? Hvor er kongen?

FØRSTE BYMAND. Hvad vil du ham?

DEN KOMMENDE. Bringe ham et stort og vigtigt budskab.

FLERE. Hvilket?

DEN KOMMENDE. Det siger jeg ikke andre end kongen selv.

FLERE. Jo, sig, sig!

DEN KOMMENDE. Skule Bårdssøn flygter opover mod Elgesæter.

FØRSTE BYMAND. Umuligt! Han er i en af kirkerne.

DEN KOMMENDE. Nej, nej; han og sønnen satte over elven i en færing.

FØRSTE BYMAND. Ha, så kan vi frelse os fra Håkons vrede.

ANDEN BYMAND. Ja, lad os straks melde ham, hvor Skule er.

FØRSTE. Nej, bedre end som så; vi siger intet, men går selv op til Elgesæter og fælder Skule.

ANDEN. Ja, ja, — lad os det!

TREDJE. Men fulgte ikke mange Vargbælger med over elven?

DEN KOMMENDE. Nej, der var bare få mænd på båden.

FØRSTE BYMAND. Vi væbner os det bedste vi kan. O, nu er bymændene bergede! Sig ikke til nogen, hvad vi har fore; vi er mandstærke nok, — og så opover til Elgesæter.

ALLE (dæmpet). Ja, opover til Elgesæter!

(De går skyndsomt men forsigtigt ud til venstre.)

Granskog i bakkerne ovenfor Nidaros.

(Det er måneskin; men natten er tåget, så at baggrunden kun skimtes utydeligt og underti næsten ikke. Træstubber og store stene ligger rundt omkring. *Kong Skule, Peter, Pål Fli Bård Bratte* og flere Varbælger kommer gennem skogen fra venstre.)

PETER. Kom her og hvil dig, min fader!

KONG SKULE. Ja, lad mig hvile, hvile. (Synker ned ved en sten.)

PETER. Hvorledes er det med dig?

KONG SKULE. Jeg er sulten! Syg, syg! Jeg ser døde mæn skygger!

PETER (springer op). Skaf hjælp, — brød til kongen.

BÅRD BRATTE. Her er hvermand konge; thi her gælder d livet. Stå op, Skule Bårdssøn, er du konge, så lig ikke der og st landet.

PETER. Håner du min fader, så dræber jeg dig!

BÅRD BRATTE. Jeg blir dræbt alligevel; mig giver Kong Håkc aldrig grid; thi jeg var hans sysselmand og sveg ham for Skul skyld. Find på noget, som kan berge os! Der er ikke så fortvil en gerning, at jeg jo vover den nu.

EN VARBÆLG. Kunde vi bare slippe over til klostret på Holn

PÅL FLIDA. Bedre til Elgesæter.

BÅRD BRATTE (udbryder pludselig): Bedst at gå ned på Håkons ski og rane kongsbarnet.

PÅL FLIDA. Raser du!

BÅRD BRATTE. Nej, nej, det er vor eneste redning, og let a sætte i værk. Birkebejnerne leder hvert hus igennem og holde vagt for kirkerne; de tror ikke, at nogen af os har kunnet flygte siden alle broer var brudt af. Der kan umulig være stort mandskal ombord på skibene; har vi kongs-emnet i vor magt, så skal Håkon give os fred, eller også skal hans ætling dø med os. Hvem vil vær med at berge livet?

PÅL FLIDA. Ikke jeg, når det skal berges på slig vis.

FLERE. Ikke jeg! Ikke jeg!

PETER. Ha, men om det var til frelse for min fader —!

BÅRD BRATTE. Vil du være med, så kom. Nu går jeg ned på Hladehammeren; der ligger den flok, vi mødte her under bakken; det er de vildeste vovhalse af alle Vargbælgerne; de havde svømmet over elven, for de vidste, de ikke vilde fået grid i kirkerne. De drenge tør nok gæste kongsskibet, de! Hvem af jer vil så med?

NOGLE. Jeg, jeg!

PETER. Kan hænde jeg også; men først må jeg vide min fader under sikkert tag.

BÅRD BRATTE. Før det gryr ad dag farer vi op i elven. Kom, her går en benvej nedover til Hlade. (Han og nogle andre går ud til højre.)

PETER (til *Pål Flida*). Tal ikke til min fader om noget af dette; han er sjælesyg inat, vi får handle for ham. Der er frelse i Bård Brattes værk; inden daggry skal kongsbarnet være i vore hænder.

PÅL FLIDA. For at dræbes, kan jeg tænke. Ser I da ikke, at det er en synd —

PETER. Det kan ikke være nogen synd; thi min fader dømte det i Oslo. Det må jo af vejen alligevel; det hindrer min fader; — min fader har en stor kongstanke at sætte igennem; det får være det samme, hvem eller hvor mange der falder for den.

PÅL FLIDA. Usalig for jer var den dag, I fik vide, I var kong Skules søn. (Lyttende.) Hys; — kast jer fladt ned på jorden; der kommer folk.

(Alle kaster sig ned bag stene og stubber; et tog, dels af ridende, dels af gående, skimtes utydeligt gennem tågen inde mellem træerne; de kommer fra venstre side og går ud til højre.)

PETER. Det er dronningen.

PÅL FLIDA. Ja, ja; hun taler med Dagfinn bonde. Hys!

PETER. De skal til Elgesæter. Kongsbarnet er med!

PÅL FLIDA. Og dronningens fruer.

PETER. Men kun fire mand! Op, op, kong Skule, — nu er dit rige frelst!

KONG SKULE. Mit rige? Det er mørkt, det, — som engelens, der rejste sig mod Gud. (*En flok korsbrødre* kommer ind fra højre.)

EN KORSBRODER. Hvem taler her? Er det kong Skules mænd?

PÅL FLIDA. Kong Skule selv.

KORSBRODEREN (til *Skule*). Gud være lovet, at vi traf eder, kære herre! Vi fik spurgt af nogle bymænd, at I havde taget vejen opover, og vi er ligeså utrygge i Nidaros, som I selv —

PETER. I havde fortjent døden, I, som ikke gav Olafsskrinet ud.

KORSBRODEREN. Erkebispen forbød det; men vi vil gerne tjene kong Skule alligevel; vi har jo altid holdt os til ham. Her har vi taget korskåber med til eder og mændene! tag dem på, så slipper I let ind i et af klostrene, og kan prøve på at få grid af Håkon.

KONG SKULE. Ja, giv mig en korskåbe på; jeg og min søn må stå på vigslet grund. Jeg vil til Elgesæter.

PETER (sagte til *Pål Flida*). Sørg for, at min fader kommer trygt frem —

PÅL FLIDA. Mindes I ikke, at der er Birkebejnere på Elgesæter

PETER. Kun fire mænd; dem magter I let, og indenfor kloste muren drister de sig ikke til at røre jer. Jeg søger Bård Bratte.

PÅL FLIDA. Tænk jer om!

PETER. Det er ikke på kongsskibet, men på Elgesæter, at d fredløse skal frelse riget for min fader! (Går hurtig ud til højre.)

EN VARBÆLG (hviskende til en anden). Går du til Elgesæter me Skule?

DEN ANDEN. Hys; nej; Birkebejnerne er der jo.

DEN FØRSTE. Jeg går ikke heller; men sig ikke noget til d andre.

KORSBRODEREN. Og nu afsted, to og to, — en krigsmand o en korsbroder —

EN ANDEN KORSBRODER (siddende på en træstub bag de øvrige). Jeg tager kong Skule.

KONG SKULE. Véd du vejen?

KORSBRODEREN. Den brede vej.

FØRSTE KORSBRODER. Skynd jer; lad os spredes på forskellige stier og samles udenfor klosterporten.

(De går ud mellem træerne til højre; tågen letter og kometen viser sig rød og skinnende i den disige luft.)

KONG SKULE. Peter, min søn —! (Farer tilbage.) Ha, der er det gloende sværd på himlen!

KORSBRODEREN (siddende bag ham på træstubben). Og her er jeg!

KONG SKULE. Hvem er du?

KORSBRODEREN. En gammel kending.

KONG SKULE. Blegere mand har jeg aldrig sét.

KORSBRODEREN. Men du kender mig ikke.

KONG SKULE. Det er dig, som vil følge mig til Elgesæter.

KORSBRODEREN. Det er mig, som vil følge dig til kongssædet.

KONG SKULE. Kan du det?

KORSBRODEREN. Jeg kan, hvis du selv vil.

KONG SKULE. Og ved hvilket middel?

KORSBRODEREN. Ved det middel, som jeg før har brugt; — jeg vil føre dig op på et højt bjerg og vise dig al jordens herlighed.

KONG SKULE. Al jordens herlighed har jeg før sét i fristende drømme.

KORSBRODEREN. Det var mig, som gav dig de drømme.

KONG SKULE. Hvem er du?

KORSBRODEREN. Sendebud fra det ældste kongs-emne i verden.

KONG SKULE. Fra det ældste kongs-emne i verden?

KORSBRODEREN. Fra den første jarl, der rejste sig mod det største rige, og som grundede et rige selv, der skal vare ud over dommedag!

KONG SKULE (skrigende). Bisp Nikolas!

KORSBRODEREN (rejser sig).
Kender du mig nu? Vi var kendinger før; —
for din skyld er jeg kommen tilbage.
På selvsamme skude, for selvsamme bør,
har vi sejlet i år og i dage.
Jeg var ræd da vi skiltes; der var uvejr og nat;
en høk i min sjæl sine klør havde sat;
jeg trygled om messer og klokkeklang,
jeg købte mig bønner og munkesang, —
jeg betalte for syv og de læste fjorten;
men endda slap jeg ikke indenfor porten.

KONG SKULE. Og nu kommer du dernedefra —?

KORSBRODEREN. Ja, jeg kommer fra riget dernede;
fra riget, som altid så stygt blir malt.
Å, du kan tro, der er ikke så galt;
det har ingen nød med den svare hede.

KONG SKULE. Og så hører jeg, du har lært skaldskab, gamle Baglerhøvding!

KORSBRODEREN. Skaldskab? Ja, og en mængde latin!
Før var jeg ingen stiv latiner, som du mindes;
nu tviler jeg på, at en stivere findes.
For at række dernede et passeligt trin,
ja, næsten bare for at slippe derind,
er det hardtad nødvendigt at lære latin.
Og en må jo gå fremad, når til gæstebudsbord
en sidder hver dag med slig lærdom stor, —
halvhundred, som her lod sig paver kalde,
fem hundred kardinaler og syv tusend skalde.

KONG SKULE. Hils din herre, og tak ham for godt venskab. Du kan sige, han er den eneste konge, som skikker hjælp til Skule den første af Norge!

KORSBRODEREN. Hør nu, kong Skule, hvi hid jeg er send
Han har mange tjenere, han dernede,
og hver har sit strøg i verden at frede;
jeg fik Norge, thi her er jeg kendt.
Håkon Håkonssøn er ingen mand for os,
vi liker ham ikke, han byder os trods;
se, han må falde og du skal styre,
som eneste ejer af kronen den dyre.

KONG SKULE. Ja, giv mig kronen! Har jeg den, så skal je nok styre slig, at jeg kan købe mig løs igen.

KORSBRODEREN. Ja, det kan vi altid snakkes om siden.
Inat det gælder at nytte tiden.
På Elgesæter sover kong Håkons barn; —
fanger du det i dødsens garn,
da hvirvles hver modstand som fnug for vejret,
da er du konge, da har du sejret!

KONG SKULE. Tror du så visst, at jeg da har sejret!

KORSBRODEREN. Hver mand i Norge sukker om fred;
kongen må eje et kongs-emne med,
en ætling, som arver sin faders rige;
thi folket er træt af de hundredårskrige.
Rejs dig, kong Skule, inat det gælder;
nu eller aldrig du fienden fælder!
Se hvor det lysner, der langt mod nord,
ser du hvor skodden letter derude, —
der slutter sig lydløst skude til skude, —
og hør så hvor hult det dønner i jord!
Alt skal du få mod et bindende ord,
tusende stridsmænd i stormgang på jorden,
tusende skinnende sejl på fjorden!

KONG SKULE. Så nævn da ordet!

KORSBRODEREN. For at stille dig højest på verdensstigen,
jeg vil kun du føjer din egen higen;
landet du får med byer og borge,
hvis din søn efter dig bliver konge i Norge!

KONG SKULE (løfter hånden, som til ed). Min søn skal — (holder pludselig inde og udbryder forfærdet.) Kirkeraneren! Al magten til ham! Ha! nu skønner jeg dig; — du vil hans sjæls fortabelse! Vig fra mig, vig fra mig! (strækker armene mod himlen.) Og forbarm dig over mig, du, som jeg nu skriger til om hjælp i min højeste nød! (Styrter til jorden.)

KORSBRODEREN. Forbandet! Nu gik dog det hele så glat;
jeg tænkte så visst, jeg havde ham fat;
men lyset har gjort et kærligt træk,
som jeg ikke kendte, — og spillet er væk.
Lad gå; til hast har jeg ingen trang;
perpetuum mobile er jo i gang;
jeg har brev på min magt langt ud gennem slægterne,
brev på min magt over lysfornægterne;
dem skal i Norge jeg styre og råde,
er min magt end dem selv en uløselig gåde! (længere fremme.)
Går til sin gerning de norske mænd
viljeløst vimrende, véd ej hvorhen, —
skrukker sig hjerterne, smyger sig sindene,
veke, som vaggende vidjer for vindene, —
kan kun om én ting i verden de enes,
den, at hver storhed skal styrtes og stenes, —
hejses som mærke useldoms klude,
sætter de æren i flugt og i fald, —
da er det bisp Nikolas som er ude,
Bagler-bispen, som røgter sit kald! (Han bliver borte i skodden mellem træerne.)

KONG SKULE (rejser sig, efter et kort ophold, halvt ivejret og ser sig om). Hvor er han, den sorte? (springer op.) Vejviser, vejviser, hvor er du? Væk! — Lige godt; nu véd jeg vejen selv, både til Elgesæter og længere frem. (Går ud til højre.)

Klostergården på Elgesæter.

(På venstre side ligger kapellet med indgang fra gården; vinduerne er oplyste. Langsmed den modsatte side af klostergården strækker sig nogle lavere bygninger; i baggrunden klostermuren med en stærk port, som er stængt. Det er klar måneskinsnat. Tre Birkebejnerhøvdinger står ved porten; *Margrete, fru Ragnhild* og *Dagfinn bonde* kommer ud fra kapellet.)

FRU RAGNHILD (halvt fra sig selv). Kong Skule måtte flygte ind i kirken, siger du! Han, han, flygtende, tryglende om fred for alteret, — tryglende om livet kanhænde — o nej, nej, det har han ikke gjort; men Gud vil straffe jer, som vovede at lade det komme så vidt!

MARGRETE. Min gode elskede moder, styr dig; du véd ikke hvad du siger; det er sorgen som taler.

FRU RAGNHILD. Hør, I Birkebejnere! Håkon Håkonssøn var det, som skulde ligge inde for alteret og trygle kong Skule om liv og fred!

EN BIRKEBEJNER. Usømmeligt er det for trofaste mænd a høre på slige ord.

MARGRETE. Hatten af for en hustrus sorg!

FRU RAGNHILD. Kong Skule dømt! Vogt jer, vogt jer allesammen, når han får magten igen!

DAGFINN BONDE. Den får han aldrig mere, fru Ragnhild.

MARGRETE. Ti, ti!

FRU RAGNHILD. Tror du, at Håkon Håkonssøn tør lade dommen sættes i værk, om han fanger kongen?

DAGFINN BONDE. Kong Håkon véd selv bedst om en kongs-ed kan brydes.

FRU RAGNHILD (til *Margrete*). Og slig blodmand har du fulgt i tro og kærlighed! Er du din faders barn! Gid straffen ramme —! Gå fra mig, gå fra mig!

MARGRETE. Velsignet være din mund, skønt du bander mig nu.

FRU RAGNHILD. Jeg må ned til Nidaros, ind i kirken og finde kong Skule. Han skikkede mig fra sig, da han sad i lykken; da trængte han mig jo heller ikke; — nu vil han ikke vredes, fordi jeg kommer. Luk porten op for mig, lad mig komme til Nidaros!

MARGRETE. Min moder, for Guds barmhjertigheds skyld —

(Det banker stærkt på klosterporten.)

DAGFINN BONDE. Hvem banker?

KONG SKULE (udenfor). En konge.

DAGFINN BONDE. Skule Bårdssøn!

FRU RAGNHILD. Kong Skule!

MARGRETE. Min fader!

KONG SKULE. Luk op, luk op!

DAGFINN BONDE. Her lukkes ikke op for fredløse.

KONG SKULE. Det er en konge, som banker, siger jeg; en konge, som ikke har tag over hovedet; en konge, som trænger hellig grund, for at være tryg på sit liv.

MARGRETE. Dagfinn, Dagfinn, det er min fader!

DAGFINN BONDE (går hen til porten og åbner en liden luge). Kommer I med mange mænd til klostret?

KONG SKULE. Med alle de mænd, som blev mig tro i nøden.

DAGFINN BONDE. Og hvor mange er det?

KONG SKULE. Færre end én.

MARGRETE. Han er alene, Dagfinn!

FRU RAGNHILD. Himlens vrede ramme dig, om du nægter ham vigslet grund!

DAGFINN BONDE. I Guds navn da!

(Lukker op; Birkebejnerne blotter ærbødigt sine hoveder; *kong Skule* kommer ind i klostergården.)

MARGRETE (om hans hals). Min fader! Min velsignede ulykkelige fader!

FRU RAGNHILD. (stiller sig vildt mellem ham og Birkebejnerne). I hykler ærefrygt for ham, I vil svige ham, som Judas. Vov ikke at komme ham nær! I skal ikke røre ham, så længe jeg er i live!

DAGFINN BONDE. Her er han tryg, thi han er på vigslet grund.

MARGRETE. Og ikke én af alle dine mænd havde mod til at følge dig inat!

KONG SKULE. Både korsbrødre og krigsmænd fulgte mig på vejen; men de smøg fra mig, én for én, fordi de vidste der var Birkebejnere på Elgesæter. Pål Flida var den, som slap mig sidst; han fulgte mig til klosterporten; der gav han mig det sidste håndslag og takkede for den tid, der fandtes Vargbælger i Norge.

DAGFINN BONDE (til Birkebejnerne). Gå ind, I høvdinger, og stil jer som vagt om kongsbarnet; jeg må til Nidaros og melde kongen, at Skule Bårdssøn er på Elgesæter; i slig stor sag får han selv handle.

MARGRETE. O, Dagfinn, Dagfinn, kan du ville det!

DAGFINN BONDE. Ilde tjente jeg ellers konge og land. (til mændene.) Stæng porten efter mig, våg over barnet, og luk ikke op for nogen, før kongen kommer. (Dæmpet til Skule.) Farvel, Skule Bårdssøn, — og Gud skænke jer en salig ende.

(Går ud gennem porten; Birkebejnerne lukker efter ham og går ind i kapellet.)

FRU RAGNHILD. Ja, lad Håkon komme; jeg slipper dig ikke; jeg holder dig tæt og kærligt i mine arme, som jeg aldrig har holdt dig før.

MARGRETE. O, hvor du er bleg — og ældet; du fryser.

KONG SKULE. Jeg fryser ikke, — men jeg er træt, træt.

MARGRETE. Så kom ind, og hvil dig —

KONG SKULE. Ja, ja; det tør vel snart være på tiden at hvile.

SIGRID (fra kapellet). Endelig kommer du, min broder!

KONG SKULE. Sigrid! Er du her?

SIGRID. Jeg lovede jo, at vi skulde mødes, når du trængte m i din højeste nød.

KONG SKULE. Hvor er dit barn, Margrete?

MARGRETE. Det sover i sakristiet.

KONG SKULE. Så er ætten samlet på Elgesæter inat.

SIGRID. Ja, samlet efter lange forvildede tider.

KONG SKULE. Nu fattes kun Håkon Håkonssøn.

MARGRETE og *FRU RAGNHILD* (klynger sig med et smerteligt udbr fast til ham). Min fader! — Min husbond!

KONG SKULE (ser bevæget på dem). Har I elsket mig så højt, I to Jeg søgte efter lykken ude i det fremmede, og agtede aldrig på, ε jeg havde et hjem, hvor jeg kunde fundet den. Jeg jog efter kæı lighed gennem synd og brøde, og vidste aldrig, at jeg ejede den kraft af Guds og menneskenes lov. — Og du, Ragnhild, min hustru du, som jeg har forbrudt så meget imod, du lægger dig varmt oı blødt op til mig i nødens højeste stund, du kan skælve og rædde: for den mands liv, som aldrig har kastet et solglimt over din vej

FRU RAGNHILD. Du forbrudt! O, Skule, tal ikke så; tror dı jeg nogen tid skulde vove at gå irette med dig! Jeg har altid væreı for ringe for dig, min høje husbond; der kan ikke hvile skyld oveı nogen gerning, som du har øvet.

KONG SKULE. Har du troet så trygt på mig, Ragnhild?

FRU RAGNHILD. Fra den første dag, jeg så dig.

KONG SKULE (med liv). Når Håkon kommer, vil jeg bede om grid! I milde kærlige kvinder, — o, det er dog fagert at leve!

SIGRID (med et udtryk af rædsel). Skule, min broder! Ve dig, om du farer vild på vejen inat! (Larm udenfor; straks efter banker det på porten.)

MARGRETE. Hør, hør! Hvem er det, som stormer frem?

FRU RAGNHILD. Hvem banker på porten?

STEMMER (udenfor). Bymændene fra Nidaros! Luk op! Vi véd, at Skule Bårdssøn er derinde!

KONG SKULE. Ja, han er herinde; — hvad vil I ham?

LARMENDE STEMMER (udenfor). Kom ud, kom ud! Du skal dø, du onde mand!

MARGRETE. Og det vover I bymænd at true med?

EN ENKELT. Kong Håkon har dømt ham i Oslo.

EN ANDEN. Det er hver mands pligt at dræbe ham.

MARGRETE. Jeg er dronningen; jeg byder eder at fare herfra!

EN STEMME. Det er Skule Bårdssøns datter og ikke dronningen, som taler så.

EN ANDEN. I har ingen magt over liv og død; kongen har dømt ham!

FRU RAGNHILD. Ind i kirken, Skule! For Gud den barmhjertiges skyld, lad ikke blodmændene komme dig nær!

KONG SKULE. Ja, ind i kirken; for dem derude vil jeg ikke falde. Min hustru, min datter; det er som jeg havde fundet fred og lys; o, det må ikke tages fra mig igen så bråt! (Vil ile ind i kapellet.)

PETER (udenfor til højre). Min fader, min konge! Nu har du snart sejren!

KONG SKULE (med et skrig). Han! Han! (synker ned på kirketrappen.)

FRU RAGNHILD. Hvem er det?

EN BYMAND (udenfor). Se, se; kirkeraneren klyver over klostertaget!

ANDRE. Kast sten på ham! Kast sten på ham!

PETER (kommer tilsyne på et tag til højre og springer ned i gården). Vel mødt igen, min fader!

KONG SKULE (ser forfærdet på ham). Dig — dig havde jeg glemt —! Hvor kommer du fra?

PETER (vildt). Hvor er kongsbarnet?

MARGRETE. Kongsbarnet!

KONG SKULE (springer op). Hvor kommer du fra, spørger jeg?

PETER. Ude fra Hladehammeren; jeg har varslet Bård Bratte og Vargbælgerne om, at kongsbarnet er på Elgesæter inat.

MARGRETE. Gud!

KONG SKULE. Det har du gjort! Og nu?

PETER. Han samler flokken sammen, og så stævner de opover til klosteret. — Hvor er kongsbarnet, kvinde?

MARGRETE (der har stillet sig foran kirkedøren). Det sover i sakristiet!

PETER. Lige godt, om det så sov på alteret! Jeg har hentet Olafs helligdom ud, — jeg er ikke ræd for at hente kongsbarnet heller!

FRU RAGNHILD (råber til *Skule*). Ham er det, du har elsket så højt!

MARGRETE. Fader, fader! Hvor kunde du glemme alle os andre for hans skyld!

KONG SKULE. Han var ren, som et Guds lam, da den angrende kvinde gav mig ham; — det er troen på mig, som har gjort ham til den, han nu er.

PETER (uden at høre på ham). Barnet må herud! Dræb det, dræb d på dronningens arm, — det var kong Skules ord i Oslo!

MARGRETE. Syndigt, syndigt!

PETER. En helgen kunde tryggelig gøre det, når min fader ha sagt det! Min fader er kongen; thi han ejer den store kongstanke

BYMÆNDENE (banker på porten). Luk op! Kom ud, du og kirke raneren, ellers brænder vi klostret ned!

KONG SKULE (som greben af en stærk beslutning). Den store kongstanke Ja, den er det, som har forgiftet din unge kærlige sjæl! Ren o skyldfri skulde jeg give dig tilbage; det er troen på mig, som drive dig så vildt fra brøde til brøde, fra dødsskyld til dødsskyld! O, men jeg kan frelse dig endnu; jeg kan frelse os alle! (råber mod baggrunden. Vent, vent, I bymænd derude; jeg kommer!

MARGRETE (griber forfærdet hans hånd). Min fader, hvad vil du?

FRU RAGNHILD (klynger sig op til ham med et skrig). Skule!

SIGRID (river dem bort fra ham og råber med vild strålende glæde): Slip ham, slip ham, I kvinder; — der vokser vinger ved hans tanke nu!

KONG SKULE (fast og stærk til *Peter*). Du så i mig den himmelkårne, — den, som skulde gøre den store kongsgerning i landet. Se bedre på mig, du forvildede! Kongspjalterne, som jeg har pyntet mig med, de var lånte og stjålne, — nu lægger jeg dem af, én for én.

PETER (angst). Min høje, herlige fader, tal ikke så!

KONG SKULE. Kongstanken er Håkons, ikke min; han alene har fået den kraft af Herren, som kan gøre den til sandhed. Du har troet på en løgn; vend dig fra mig og frels din sjæl.

PETER (med brudt stemme). Kongstanken er Håkons!

KONG SKULE. Jeg vilde være den største i landet. Gud, Gud; se, jeg ydmyger mig for dig, og står som den ringeste af alle.

PETER. Tag mig bort fra jorden, Herre! Straf mig for al min brøde; men tag mig bort fra jorden; thi her er jeg hjemløs nu! (synker ned på kirketrappen.)

KONG SKULE. Jeg havde en ven, som blødte for mig i Oslo. Han sagde: en mand kan falde for en andens livsværk; men skal han blive ved at leve, så må han leve for sit eget. — Jeg har intet livsværk at leve for, jeg kan ikke leve for Håkons heller, — men jeg kan falde for det.

MARGRETE. Nej, nej, det skal du aldrig!

KONG SKULE (tager hendes hånd og ser mildt på hende). Elsker du din husbond, Margrete?

MARGRETE. Højere end alt i verden.

KONG SKULE. Du kunde bære, at han sagde dødsdommen over mig; men vilde du også kunne bære det, om han måtte lade den fuldbyrde?

MARGRETE. Himlens herre, styrk mig!

KONG SKULE. Kunde du, Margrete?

MARGRETE (sagte og gysende). Nej, nej, — vi måtte skilles ad, — jeg turde aldrig se ham tiere!

KONG SKULE. Du vilde lukke det fagreste lys ude fra hans liv og fra dit; — vær rolig, Margrete, — du skal ikke have det nødig.

FRU RAGNHILD. Far fra landet, Skule; jeg følger dig hvorhen og så langt du vil.

KONG SKULE (hovedrystende). Med en hånende skygge mellem os? — Jeg har fundet dig inat for første gang; der må ingen skygge være mellem mig og dig, min stille trofaste hustru; — derfor må der heller intet samliv være mellem os to på jorden.

SIGRID. Min kongelige broder! Jeg ser du trænger mig ikke; jeg ser, du véd, hvad vej du skal gå.

KONG SKULE. Der gives mænd, som skabtes til at leve, og mænd, som skabtes til at dø. Min vilje vilde altid did, hvor ikke Guds finger pegte for mig; derfor så jeg aldrig vejen klart før nu. Mit stille husliv har jeg forbrudt, det kan jeg ikke vinde igen; hvad jeg har syndet mod Håkon, kan jeg bøde på, ved at fri ham for en kongspligt, som måtte skille ham fra det kæreste, han ejer. Bymændene står udenfor; jeg vil ikke vente på kong Håkon! Vargbælgerne er nær; så længe jeg er i live, står de ikke fra sit forsæt; finder de mig her, kan jeg ikke frelse dit barn, Margrete. — Se, se, opad! Se hvor det blegner og svinder, det gloende sværd, som har været draget over mig! Ja, ja, — Gud har talt, og jeg har forstået ham, og hans vrede er stilnet. Det er ikke i helligdommen på Elgesæter jeg skal kaste mig ned og bede om grid af en jordens konge; — den høje kirke med stjernehvælven over må jeg ind i, og det er kongernes konge, jeg skal bede om grid og frelse for alt mit livsværk!

SIGRID. Stå ham ikke imod! Stå ikke Guds kaldelse imod! Dagen gryr; det dages i Norge og det dages i hans urolige sjæl! Har ikke vi forfærdede kvinder stået længe nok i lønkamrene, skrækslagne og gemte ind i de mørkeste kroge, lyttende til al den rædsel, som øvedes udenfor, lyttende til blodtoget, som gik landet

over fra ende til ende? Har vi ikke ligget blege og forstenede kirkerne, og ikke vovet at se ud, ligesom Kristi disciple lå i Jer salem på den store langfredag, da toget gik til Golgata! Brug dii vinger, og ve dem, som vil binde dig nu!

FRU RAGNHILD. Far hen i fred, min husbond! Far did, hv(ingen hånende skygge står mellem os, når vi atter mødes. (Iler ind kapellet.)

MARGRETE. Min fader, farvel, farvel, — tusende farvel!

(følger *fru Ragnhild.*)

SIGRID (åbner kirkedøren og råber ind): Frem, frem alle kvinder! San jer i bøn; send et bud opad med sang til Herren, og meld ham, ı nu kommer Skule Bårdssøn angrende hjem fra sin ulydighedsgan på jorden!

KONG SKULE. Sigrid, min trofaste søster, hils kong Håkon fr mig; sig ham, at jeg end ikke i min sidste stund véd om han er deı kongefødte, men at jeg uryggeligt véd: han er den, som Gud ha kåret.

SIGRID. Jeg skal bringe ham din hilsen.

KONG SKULE. Og en hilsen til får du bringe. Der sidder eı angrende kvinde nord på Hålogaland; sig hende, at hendes søn gik forud; han fulgte med mig, da der var al fare for hans sjæl.

SIGRID. Det skal jeg.

KONG SKULE. Sig hende, det var ikke med hjertet han syndede; ren og skyldfri skal hun visselig møde ham igen.

SIGRID. Det skal jeg. — (Peger mod baggrunden.) Hør, der bryder de låsen fra!

KONG SKULE (peger mod kapellet). Hør, der synger de højt til Gud om frelse og fred!

SIGRID. Hør, hør! Alle klokker i Nidaros ringer —!

KONG SKULE (smiler sørgmodigt). De ringer en konge til graven.

SIGRID. Nej, de ringer til din rette kroning nu! Farvel, min broder; lad blodets purpurkåbe flømme vidt over dine skuldre; al brøde kan dækkes under den! Gå ind, gå ind i den store kirke og tag livsens krone! (Iler ind i kapellet.)

(Sang og klokkeringning vedbliver under det følgende.)

STEMMER (udenfor porten). Nu er låsen fra! Tving os ikke til at bryde kirkefreden!

KONG SKULE. Jeg kommer.

BYMÆNDENE. Og kirkeraneren skal også komme!

KONG SKULE. Kirkeraneren skal også komme, ja! (Går hen til *Peter.*) Min søn, er du rede?

PETER. Ja, min fader, jeg er rede.

KONG SKULE (ser opad). Gud, jeg er en fattig mand, jeg har kun mit liv at give; men tag det, og berg Håkons store kongstanke. — Se så, ræk mig din hånd.

PETER. Her er min hånd, fader.

KONG SKULE. Og vær ikke ræd for det, som nu kommer.

PETER. Nej, fader, jeg er ikke ræd, når jeg går sammen med dig.

KONG SKULE. Tryggere vej har vi to aldrig gået sammen. (Han åbner porten; bymændene står i mængde udenfor med løftede våben.) Her er vi; vi kommer frivilligt; — men hugg ham ikke i ansigtet.

(De går udenfor, hånd i hånd; porten glider til.)

EN STEMME. Sigt ikke, spar ikke; — hugg dem, hvor I kan!

KONG SKULES STEMME. Uhæderligt er det at handle så med høvdinger! (Kort våbenlarm; derpå høres tunge fald; alt bliver et øjeblik stille.)

EN STEMME. De er døde begge to! (Kongsluren lyder.)

EN ANDEN STEMME. Der kommer kong Håkon med al sin hird!

MÆNGDEN. Hil eder, Håkon Håkonssøn; nu har I ingen fiender mere!

GREGORIUS JONSSØN (stanser lidt ved de døde). Så kom jeg dog for sent! (går ind i klostergården.)

DAGFINN BONDE. Usaligt for Norge, om I var kommen før! (råber ud.) Her ind, kong Håkon!

HÅKON (stansende). Liget ligger mig ivejen!

DAGFINN BONDE. Vil Håkon Håkonssøn frem, så får han gå over Skule Bårdssøns lig!

HÅKON. I Guds navn da! (Stiger over liget og kommer ind.)

DAGFINN BONDE. Endelig kan I gå til kongsværket med frie hænder. Derinde har I dem, I elsker; i Nidaros ringes freden ind i landet, og derude ligger han, som var jer værst af alle.

HÅKON. Hver mand dømte ham galt; der var en gåde ved ham.

DAGFINN BONDE. En gåde?

HÅKON (griber ham om armen og siger sagte): Skule Bårdssøn var Guds stedbarn på jorden; det var gåden ved ham.

(Kvindernes sang lyder højere fra kapellet; alle klokker bliver ved at ringe i Nidaros.)

Teppet falder.

INDHOLD:

